Sc. 4. N 7 =

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
31
1 A
17
FONDO EBORENSE

Lege de hoc opere b. Palligii histor. concilii Tridentini tom. II. pag: 524. sqq.

radix

Liber rarior; teste Engelii biblioth. sel. p. 40.
et ex illo biblioth. Salthen. rar. num. 1172
pag. 380.

CONCILII TRIDENTINI

Reſtitutioni, ſeu Continuationi, à Pio IIII. Pontifice anno 1562. indictæ, Decretíſque tunc editis,

OPPOSITA GRAVAMINA:

Quibus & cauſæ neceſſariæ, & grauiſſimæ, exponuntur, quare ELECTORES, PRINCIPES, ORDINES Imperij, AVGVSTANAM confeſſionem amplexi, Concilium illud neque agnoſcere neque adire voluerint.

Ex Germanico ſermone in Latinum conuerſa à D. Laurentio Tuppio Pomerano Iuriſconſulto.

EDITIO ALTERA.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE

[illegible] p. 194.
[illegible] l. c. 97

Excudebat Gabriel Carterius.

M. D. XCVII.

Epla dedicatoria scripta Argentor. 1565.

Hæc Grauamina,

PRO DEFENSIONE SYNCERAE ET ORTHODOXAE religionis, propoſita primùm in Naoburgico conuentu Principum; deinde repetita, atque oblata MAIESTATI CAESAREAE *in Imperij conuentu publico, qui ob Electionem & Coronationem Inclyti* REGIS ROM. *habitus fuit Francofurti: tandem ſummorum quorundam Imperij Ordinum mandatu & voluntate, à delectis ad hoc Eccleſiarum ſuarum Doctoribus, & Conſiliariis politicis, vberiore explicatione ſingulorum capitum, ex Sacrarum literarum teſtimoniis, Patrum ſcriptis, Theologorum ſcholaſticorum commentariis, ac Canonum interpretibus, aliiſque Scriptoribus compluribus, ad eum vſum iampridem diligentia ſingulari collectis, illuſtrata ſunt: & hoc ſcripto, quod ad poſteritatem de horum Ordinum erga Religionem & Rempub. ſtudio extet, comprehenſa.*

ILLVSTRISSIMO
GENEROSISSIMOQVE

PRINCIPI ET DOMINO, D. NIcolao Chriſtophoro Radziuuilo, Duci Olicæ, & Nieſuuiſij, Comiti in Schidlouuiecz, &c. Illuſtriſſimi Principis NICOLAI RADZIVVILI, Palatini Vilnenſis, & magni Ducatus Lithuaniæ Archimareſchalli, Cancellariíque ſupremi &c. filio, heroicæ indolis ſummæq; ſpei Principi, Mœcenati ſuo:

LAVRENTIVS TVPPIVS
Iuriſconſ. S. P. D.

PRomethea Credo, Illuſtriſſime Princeps, ſi quis amicus vir bonus rogaſſet: quamobrem rem tantam aggreſſus eſſet, & ad cœlum conſcendiſſet, & facem hominibus detuliſſet: reſponſurum fuiſſe ſe hominum cauſa feciſſe quod fecit, vt haberent quo carere poſt aquæ vſum non poterāt: Et honeſta ratio eſt, facere, quod facis, non

tua ſed hominum cauſa. Idem ego in huius voluminis conuerſione reſpondeo: iſta me Polonis, Lithuanis, Vngaris, Gallis, Italis, Hiſpanis, Anglis ſcribere, qui niſi trãſlata ſint, intelligere & legere non poſſent.

Sed prꝑter hanc cauſam cauſæ ſunt aliæ, quæ me ad huius laboris ſuſceptionem ſunt hortatæ: quarum vna eſt non ſolum amicorum conſilium, ſed & magnorum Virorum voluntas, in quibus vnus eſt, qui in Imperio tãta eſt authoritate propter varias & multiplices virtutes, vt mihi gratiſſimum ſit, illius me poſſe vel cogitatis ſatisfacere. Hic enim dũ quæ emendanda ſunt corrigit in populo: dũ religionem, leges, iudicia pacémque publicam ornare & tueri omni ratione conatur: dum quæ à parentibus iure accepit hæreditario exornat: dum exteris æquè ac ciuibus conſulendo, pacando, omníque officio adeſt: nõ ſolum amari dignus eſt, ſed omnium in ſe amórem conuertit. Atque vtinam eius ego intelligens & grauiſſimum iudicium, expectationémque induſtriæ alicuius ſuſtinere in hoc opere poſſem, minus profectò me laborum, quos cœpi, mediocriter difficilium pœniteret.

Altera deinde cauſa eſt res ipſa, quæ in hoc volumine pertractata eſt: qua nulla poteſt eſſe grauior, neque periculi magnitudine, neque explicationis difficultate. Quæ enim poteſt eſſe grauior quàm de concilio œcumenico, de emendatione pia Eccleſiarum, de religionis inſtauratione deliberatio? quæ non ad ciuitatem

aliquam

aliquam vnam, aut populum vnum: aut gentem aliquam atque nationem vnam: nõ ad vnam aliquam terrarum orbis partem; neque ad Europam ſolam, verùm etiam ad Aſiam & Africam pertinere videtur, quacunque orbis Chriſtianus patet & Eccleſia ſparſa conſeruatur: Siquidem in omnem partem exiuit Apoſtolorum Chriſti ſonus. Hic ſonus mirabiliter corruptus eſt, non ſolum hæreticis & ſchiſmaticis alienis, verùm etiam à domeſticis Eccleſiæ Chriſti. Quid enim tam domeſticum eſt, quàm ſedes Romana? at quanta huius animaduerſa, notata, demonſtrata vitia? quæ non ſolùm mores ſed etiam doctrinam ipſam corruperunt: & in hac doctrina quot quantæque diſceptationes: ita agitatæ ab vtraque parte per homines doctiſſimos, vt vtram in partem inclinandum ſit quotus quiſque eſt qui non dubitet? Nihil enim argumentorum eſt in vtraque parte diſſidentium, quod nõ multis ac variis modis ſit dilatatum, confirmatũ, accumulatum, digeſtum, amplificatum: vſque adeò vt niſi diuinitus appareat conſilium, cauſa ipſa nunquam queat explicari.

Et certè ſi principium aliquod eſſe debet harum difficultatum explicandarum, illud dubium nõ eſt à iudicij forma legitima & cognitione, qua docti & pij ſententias placidè inter ſe conferant, ſumi oportere. De qua ratione hic liber copioſè explicat, & vt propè affirmare auſim perfectè. Nam quid in hac rerum omnium perturbatione & temporibus miſer-

rimis ſalutaria ac pia emendationum conſilia impediuerit: per quos ſtet quominus legitima cognitio hactenus vlla ſuſcipi aut progreſſum habere potuerit: quàm illegitimè & præpoſterè Concilia omnia à Pontificum factione indicta & habita ſint hac noſtra ætate & paulò vetuſtiore memoria: quantum in his præiudiciorum & grauaminum: quomodo denique Romani in hoc incumbant vnum artibus miris & fraudulentis machinationibus, vt Concilij efficto nomine dominationem atque tyrannidem ſuam defendant, confirment, ſtabiliant: erroréſque veteres, ſuperſtitionem, vitioſos cultus, idola nouis pingant coloribus: veritatem autem ſophiſmatum præſtigiis eludant, pleniſſima demonſtratione ſcriptum hoc exequitur. tùm quæ legitimi, pij atque Chriſtiani Concilij forma, qui modus, quis ordo eſſe debeat, quis iudicij quæſitor, qui iudices, quíue actores, prudenter & per quàm eruditè explicat. Quæ ſi, quibus harum rerũ gubernatio incumbit, ſtudioſius cõſiderabunt, non incõmodè imò cum vtilitate his repertis vtetur olim.

Mihi autẽ breuiter ita videre videor, ſcripto hoc explicari neruos cõtrouerſiæ omnis & diſceptationũ quæ de religionis emendatione iã annis amplius quadraginta inter vtramq; partẽ variè fuerunt agitatæ: ac ſimul ita perſpicuè aduerſariorũ errores de doctrina ex ipſorũ libris, qui ab annis trecentis extant & in manibus hominum verſantur, poni in cõſpectum & ante oculos: inuicémque Scripturæ ſanctæ, pa-

trúmque

trúmque & antiquiſſimorum Cõciliorum autoritate confici atq; confutari: vt Magnatibus in gubernatione verſantibus atq; grauius occupatis quàm vt prolixa diſceptationũ volumina euoluere queant, ad iudicandũ intelligendúmque negociũ de quo agitur plus quàm alia quę dam huius generis ſcripta profuturũ videatur.

Quare ſi officij mei mihi præſtáda hic ratio eſt, qui illa ratione Promethei cõtenti eſſe nolunt quam de principio poſui, ſint cõtenti illa altera eiuſdẽ viri ſapiẽtis, quæ apud Lucianum eſt; δεινὰ γὰρ ἤδη πέπονθα: dum hæc ex lingua & ſermone, qui multò quam cæterarum nationũ à Romanis abeſt lõgius, mediocriter multo labore latina facere ſtudeo. In indicádo autem & cẽſendo æquitatem & candorẽ dignum bonis viris adhiberi etiam atq; etiam oro, ac veniam mihi dari quod nonnunquã ſententiarum potius germanicarum quàm verborũ ſingulorum rationẽ habui: quod & in cęteris linguis rectè ab interpretib. fieri iudicatũ à doctis fuit ſemper. & mihi inſuper in hoc volumine cõuertẽdo ſummi cuiuſdã & autoritate præſtantis viri iudicio, qui partẽ non minimam operę in rato habet, conceſſum fuit atq; permiſſum. Cũ autẽ cauſa ſit huiuſmodi vt vix alia grauior ea reperiri queat, ſpes bona me tenet, fore vt benè mihi eueniat, apud exteros pręſertim qui Germanicè neſciunt; nuda hæc & ſimplex rerum maximarum expoſitio: Sed vt in ea eruditi aliquando induſtria elaboraret magnopere optarim. Digna enim res eſſet in quam & operæ &

ſtudij plurimum collocaretur.

Quę mihi etiã priuatim cauſa nõnulla fuit alacrius ſuſcipiẽdi hũc laborẽ inter occupationes cęteras: quoniã tractatio hęc grauiſſima viſa fuit, & etiã ex parte maxima ad Iuriſcõſultos pertinere: vt in hac me grauiorib. cõmẽtationibus & exẽplis ad imitationẽ plus cõducẽtib. nonnihil exercerẽ. Quare neq; illud rectè mihi obiici queat, quod ſtudiũ in rẽ infrugiferã poſuerim, aut alienam ab inſtituto & profeſſione mea. Nã ſi ad Iuriſcõſultũ ceu ſacerdotẽ Iuſticię, vt Vlpia. noſter ſcripſit, omnia iudicia pertinẽt, quę iuſticię ſunt, cur nõ & religionis? quę omnis iuſticiæ fons eſt, & origo, & parens.

Ergo & hãc quãtulamcunq; operam nõ inuitus dedi veritati & iuſticiæ, cauſæq; veritatis & iuſtiſſimæ: & ſi ab his inſtructus deinceps eiuſdẽ generis vel ex hoc fonte deriuata, vel ad hæc capita reducẽda iuuare poſſem aliqua mea induſtria: quoniã ita nati ſumus vt communes vtilitates in mediũ pro virili conferre debeamus, & hũnc fructum à ſingulis Eccleſia miſerè vexata; & Reſpub. iure ſuo repetit: nihil eſt rerũ omnium ex quo ingenij, ſi quod in me eſſet, aut induſtriæ fructum quærere malim.

Et ſane, quoniã pleriq; ex iis qui primos ſuſtinuerunt impetus huius diſſidij diẽ ſuũ obierũt, Principes in Repub. aliiq; viri eruditi: laudabiliter à noſtris fit, & pietatẽ ſuã erga Religionem atq; Remp. in eo declarãt eximiè, dum operã dant vt quæ præclarè à maioribus inſtituta, acta, facta ſunt, illorũ ratio etiam poſteris

conſtare

conſtare poſſit. Qui enim primi à Pontifice ſeceſſionem fecerunt duriſſimis difficillimíſque temporibus, propè eos omnes vita defecit, digniſſimi tamen qui ſempiterna nominis memoria ad omnem poſteritatem celebrentur.

Ex hoc numero liceat mihi apud Celſ. T. Illuſtriſs. Princeps eorum breuiter repetere memoriã, quorũ prudentia, fortitudo, conſtantia virtúſq; ſingularis ęternis monumẽtis poſteritati cõmendatur: qui florente ſed iã matura autoritate Põtificis, primi iugũ Romanæ tyrãnidis liberius recuſare ſunt auſi, & ſinceriorẽ amplecti doctrinã: ſummorũ in Imperio Ordinũ Principes Viri qui Cõfeſſioni quæ extat nomina ſua ſubſcripſerũt: Ex quibus tamẽ pręter Illuſtriſs. fortiſſimúmq; Heſſorũ Principẽ Philippũ Lãdgrauiũ pauci ſuperſunt eius tẽporis, & in his: qui ſe iſtis tẽporibus huic ſtatim Cõfeſſioni ſingulari pietate adiũxit Bernimus Pomeraniæ, patriæ meæ, pater & Princeps Optimus conſtãtiſſimúſque, Dominus meus Clementiſ. Philippum enim patruelẽ eius, Principẽ omnibus ſummis virtutibus præſtãtem, ſuperiores anni Pomeraniæ cum dolore ſummo ſuſtulerunt. imago autem paternarum virtutũ, pietatis, clementiæ, conſtantiæ, prudentiæ, ſobrietatis, gratię in liberis qui ſuperſunt, heroicæ indolis optimíſque Principib. Ioanne Friderico, Bugslao, Erneſto Ludouico, Erico, Bernimo, patriam conſolatur. Horum virtutem præclaram ſincerúmque erga religionẽ & res optimas ſtudiũ vt tacitus prӕterire nequeam,

patriæ caritas & memoria maximorũ beneficiorũ facit. Supereſt & ex Comitib. Chriſtophorus Comes ab Oldenburg, ſimiliter religionis cõſtãtiſſimus propugnator, literarũ & doctorũ virorũ Mœcenas, quẽ vir Clariſs. mihiq; amãtiſſimus Ioan. Sturmius, gymnaſij noſtri Rector, patronũ & alterum parentẽ ſuũ nominare ſolet. Tũ ex doctis ſummus vir Ioã. Brẽtius Theologus, in quo ornãdo Illuſtr. Vvirtẽbergẽſiũ Dux Chriſtophorus oſtẽdit quę quãtáq; velit & faciat pro religione, vt hac vna virtute reliquas omnes virtutes quib. eximiè præditus eſt maximas indicet. Horũ igitur cauſam cõmunẽ vt pro tenuitate mea adiuuarẽ, libentius transferendi hoc munus atque onus ſuſcepi.

Sed præter has cauſas Illuſtriſſ. Princeps eſt & alia quædam quæ ad Celſ. T. & me priuatim attinet, miniméque mihi negligenda eſt. Multũ enim & diu ante huius operis cõfectionem cogitaui quo tãdem literato munere Celſ. T. ergà me beneuolẽtiam & liberalitatẽ confiteri cõmodè poſſem: & quod non ſatis mihi fit abs te mea ſtudia probari, niſi eadẽ etiam patri T. Principi magnanimo & ſapienti cõprobentur. Velim etiã ſi fieri poſſit, auis & proauis & atauis non improbari. Quò enim antiquiores familiæ ſunt, eò diligẽtius elaborandũ eſt vt cõſtet officij ratio. Audio enim poſt Iagellonum Regiã familiã, veſtrã gẽtẽ multò vetuſtiſſimã eſſe: in cõſiliis ſummíſq; Regni negocijs maiores Celſ. T. principẽ locũ habuiſſe: & proauum quatuor filiis in Regni cõſilio floruiſſe: Alber-

to Vilnẽſi Epiſcopo: Nicolao auo clemẽtię tuę qui Lituanię ſupremus Mareſchallus fuit: Georgio Vilnẽſi Caſtellano, patre Nicolai Radziuuili Trocẽſis Palatini, qui ſuperiore anno ſecũda prælia cum Moſcouitarũ duce fortiter geſſit, cuius ſoror etiam Barbara Regina Poloniæ fuit: Et Staniſlao Trocenſi Caſtellano.

His etiã velim ſi fieri poſſet grato aliquo officio & literato gratitudinis officiũ facere mor tuis. ſed imprimis patri tuæ clementiæ: vel ob hoc ipſum, vt reliquas illius virtutes prætereã, quod in filio oſtẽdit quãti literas & quãti religionẽ veram faciat: Et certè etiã ob tuas virtutes, quarum ſumma cum voluptate quotidiè à Clariſs. in Repub. noſtra Viris fieri mentionẽ audio. Cũmq; moderatorẽ œconomicum tibi & ſapientem & induſtriũ pater ſapientiſſimus præfecerit Virũ nobilẽ Balthaſarũ à Leuualdt, gaudeo te ita illo vti vt nunc amicũ & ſocium, nunc Principem & patronum magnum ſe habere ſentiat. In hoc te pergere laudabile eſt, tũ etiam in illis adoleſcentiæ exercitiis quæ in ſchola noſtra inſtituiſti, audiendis viris doctis, exercitatione ſtyli, ludíſque liberalibus.

Plura de tuis rebus ſcriberẽ libẽter niſi epiſtolæ modũ exceſſiſſem, & niſi ad te ſcriberem. tẽpus fortaſſe dabit, vt abſentẽ te ad alios laudem, aut ſi nõ idoneus laudator eſſe poſſim, vt Deũ orẽ, vt te ſaluũ & incolumem & proſperũ & fœlicẽ quàm diutiſſimè nobis conſeruet. Benè & fœliciter valeat Celſ. T. Dat. Argentorati pridie Calendas Aprilis. M. D. LXV.

PRÆFATIO OPERIS.

ANNO, qui ſupra milleſimũ & quingenteſimũ ſalutis humanæ alter fuit & ſexageſimus, Pius eius nominis IIII. Pontifex Romanus diplomate euulgato Concilium, vt ipſe nominat, Vniuerſale, aut verius, ſuperioris Synodi Tridẽtinæ continuationem, eodem Italiæ oppido Tridenti indixit: propè iam, vt exiſtimatur, finitam. Ad eã, miſsis, qui Regibus paſsim & orbis Chriſtiani principibus per Germaniam ac nationes cæteras id Cõcilium denunciarent, oratoribus, legatis & nũciis, ſingulos prolixè vocauit: inuitans, ac pro ea, quam ſibi ſumit poteſtate, monẽs, atque præcipiens, vt aut ipſi coràm adeſſent, aut legatos, procuratorésve ſuos cum plenis mandatis, pro rei ſcilicet magnitudine & dignitate frequentes eò mitterent.

Atque idem anno ſuperiore Electoribus, cæteríſque Principibus & Ordinibus Imperij, qui confeſſionem fidei Auguſtæ exhibitam & editam amplexi, conuentum Naoburgi, Turingiæ oppido, habuerunt, itidem per legatos de indicto à ſe Cõcilio denunciauit: monens vt aut ipſi intereſſent coràm, aut oratores cum mandatis rectè mitterent. Id quod & Opt. Maximúſque Princeps Ferdinandus Imperator

rator noſter inuictiſsimus & Clementiſsimus per oratores ſuos ab iiſdem Imperij Ordinibus perbenignè poſtulauit.

Etſi antè Principes, & cæteri Status, legatis Pōtificiis eo tempore coràm ad ea quæ proponebantur, qua fieri decuit ratione, reſponderint grauiter: & extent eorundem Principum atque Ordinū contra ſuperiora Pontificum Concilia, Mantuanum ſcilicet & Tridentinum, edita grauamina, & recuſationū cauſæ legitimæ ac iuſtiſsimæ, nuper in conuentu Imperij Francofurtano, quo inclytus Rom. Imperij Rex inaugurabatur, Maieſtati Cæſareæ quoq; oblata & exhibita, vt repetita commemoratio & quaſi renouatio eorū non admodum neceſſaria videatur: tamen, cum plerique ſummorū Imperij Ordinum Principes viri, ſtudioſi Euangelij & purioris doctrinæ, non leuibus cauſis adducti, & in futurum quaſi proſpicientes, tempeſtiuè metuendū putarent, ne harū rerum maximarum memoria & cauſæ recuſationum multiplices & grauiſsimæ, hactenus in defendenda confeſsione purioris doctrinæ aduerſariis oppoſitæ paulatim, vt fieri ſolet, obſoleſcētes intercider ent, & ſecus de his iudicaret poſteritas, quaſi temeritate, vel errore opinionis à maiorū inſtitutis ætas noſtra diſceſsiſſet, & veluti ſeditione quadam iudicia, authoritatémque grauiſsimā Eccleſiæ voluiſſet ſubterfugere: neceſſarium fore rati ſunt, vt de ſuſpicione iſta, non tantùm huic, qua cum nūc viuitur, ætati ſe purgarēt, ſed & poſteritati dulciſsimæ publico aliquo & fide digno teſtimonio de his rebus, déq; cōſtātia & cōſenſu ſuo in profeſsione orthodoxæ religionis ſeſe cōmendarent. Etenim res

ipſa docet veriſſimum eſſe quod dicitur, Crudelem eum habendum & peſſimè de ſe merentem, qui famæ & extiſtimationis ſuæ rationem nullam habeat: Et inuicem, qui famam cuſtodiat, hunc & in ſe & in alios eſſe miſericordem, vt præclarè Auguſtinus ſcripſit.

Hoc itaque conſilio Principes, & Imperij ſtatus, quos diximus, pro ſuo in Rempub. ſtudio, próque amore & pietate erga puram & veram Eccleſiæ doctrinam, delectis ad eam rem Eccleſiarum ſuarum doctoribus, & conſiliariis politicis, id negotij dederunt, vt cauſam hanc longè grauiſſimam, pertinentem ad Eccleſiæ Dei, & communem totius Reipub. Chriſtianæ ſalutem, in vnum veluti corpus redactam, ſcripto complecterentur: nihilque eorum intermitterent, aut ſilentio præterirent, quæ ad integram, plenámque tractationem cauſæ huius pertinere arbitrarentur. Vt hoc quaſi teſtimonium eſſet conſtantiæ & conſenſus Eccleſiæ horum temporum, ſynceram doctrinæ Cœleſtis veritatem confitentis & profitentis, ac refutatio calumniarum, maleuolentiæ & obtrectationum, quæ pios conatus perſequuntur.

Vt igitur cauſa omnis facilius, & quoad fieri poßit planißimè, diſtinctè & ordinatè explicetur: placuit delectis ad hoc negocium viris omnem ordine tractationem his locis concludere:

Primum, vt rationibus firmis & apertis planum fiat atque demonſtretur: Principes, cæteróſque Auguſtanæ confeſſioni coniunctos Status nequaquam reformidare aut refugere cenſuram ac vera iudicia Orthodoxæ & Catholicæ Eccleſiæ.

De-

Deinde cauſis & rationibus adductis planiſsimè doceatur, Cur Principes & Imperij ordines, neque hoc, quod nunc indictum eſt à Pontifice Rom. Concilium, neque cætera quæ deinceps, pro ea quam ſe habere falsò iactat poteſtate, quandoque ſit indicturus, agnoſcant. Quódque Pontificum authoritate indicta Concilia nullo, nec diuino, nec humano iure ipſis comprobanda fuerint.

Ac tandem, qui tertius & vltimus locus ſit futurus, definiatur atque declaretur, qualia ſint ea Concilia, & Eccleſiæ iudicia, quæ hactenus ſemper in conuentibus Imperij publicis Principes & Status confeſsionis oblatæ ſe reuerenter agnoſcere teſtati ſunt, & etiámnum agnoſcunt: Nec per ipſos ſtetiſſe, quò minus eius generis liberum atque Chriſtianum Concilium (cuius quidem toties ſpes ſit facta Principibus) in Germania hactenus ſit coactum, doceatur.

His locis cauſam omnem in vniuerſum comprehendi poſſe, eorúmque explicationem bonis omnibus, & veritatis amantibus non ingratam fore exiſtimant.

Prius autem quàm rem ipſam, cauſæq́; tractationem ingrediantur, hoc ab initio, non ſuo tantùm, ſed vel imprimis Principum & Statuum nomine præfandum ſibi exiſtimarunt: palàm ſe, & quò id melius rectiúſque fieri poſsit modo, teſtari, inſtitutam ſcripti huius orationē ad nullius planè cōtemptum, inuidiam, aut contumeliam pertinere, neque cuiuſquam exiſtimationi aut honori ea detractum velle, neque quidquam hic ab ipſis quæri aliud, quàm vt pro officio ſuo, gloriam Diuini nominis, &

propagationẽ doctrinæ ad agnitionem Filij Dei neceſſariæ, ac commune bonum Reipub. Chriſtianæ, piámque Eccleſiarum emendationem pro ſua virili parte iuuiſſe: tùm mandato de re pia & longè honeſtiſsima ſuſcepto, pro ea quam magiſtratui debent obedientia, próque viribus, fide optima ſatiſfeciſſe videantur.

Deinde & hoc tam Principum quàm ſuo nomine teſtantur, nihil ſe aduerſus conſtitutam & multis iam Imperij decretis confirmatam, æternúmque ſancitam de religione pacem publicam, itémque tranſactionem pacificationis Paſſauienſis publicè ſtabilitam ſuſcipere, ſuſceptúmve velle: Sed ſaluam ſemper & inuiolatam, quod quidem ad ipſos pertineat, earum legum autoritatem fore, idémque inuicem ſperare ſe ſine vlla dubitatione de cæteris Imperij Statibus & ſubditis, quò pax ea, publicis ſancita decretis, pia ſit & perpetua.

Denique, nihil ſe autoritati Orthodoxæ & Catholicæ Eccleſiæ, nihil iudiciis piarum Synodorum, congregationúmve hoc ſcripto detractum derogatúmve velle: ſed vt ſemper honorifica fuerit ipſis hactenus, ita deinceps quoque honeſtiſsimam fore ſemper de illis opinionem. Déque his omnibus & ſingulis ſe, quo melius, firmiúſque fieri poſsit modo, in primis teſtatum publicè velle.

PRIMA

PRIMA INSTITVTI HVIVS SCRIPTI PARS.

IN QVA SVCCINCTA ET breui grauiſſimarum rationum explicatione oſtenditur, Principes & Imperij Ordines, qui oblatam Auguſtæ confeſſionem Fidei amplectuntur, Concilium liberum atque Chriſtianum nequaquam recuſare aut defugere.

VT igitur ad rem ipſam protinus accedamus: Etſi in eam, quam diximus, ſententiam Principes atque Ordines ampliſſimi legato Pontificio Concilium denuncianti, re pro dignitate deliberata reſponderint: ídque ea moderatione, vt nihil Chriſtiana pietate dignum in eo deſiderari rectè poſſit: facile tamen eſt cogitare, & res loquitur ipſa, in quam partem id aduerſarij acceperint. Etenim non obſcurū eſt, homines ma-

leuolos, & quorũ iampridem Statibus notum eſt atque perſpectum ingenium, hac de re rumores varios ſpargere, & ad exteras nationes augere, quibus omnia, vt ſolent, peruertere ac calumniari conantur iniquiſſimè, & in peſſimam quæque partem rapiunt. Cúmque conſtet implacabili quodam odio cõſtituiſſe ipſos aduerſum noſtros facere & ſtruere omnia, idque vnum ſibi ſtudio habere, nihil expectandum eſt aliud, quàm tentaturos eos & aggreſſuros audaciſſimè quidquid cauſæ huic officere, & imperij Ordinibus ignominiam adferre poſſe putauerint.

Põtificiorum calumniæ.

Etſi autem variæ ſint & propè infinitæ calũniæ, ac Sophiſmatum præſtigiæ, quibus cauſam hanc, & doctrinam quam Status profitentur, oppugnare ac prægrauare ſolent, Regúmque & Potentum odia in noſtros facilè accendere: illa tamen ſpecie vel imprimis audacter vtũntur, & hactenus vſi ſunt ſæpius, qua rectè dicta & facta noſtrorum eo detorqueant Sophiſticis deprauata cauillationibus, quaſi nullorum iudicia pati, neminem audire, nullum omnino ferre iudicem noſtri velint, neque adduci poſſint vt ſe vlli Concilio ſubiiciant.

Eadem calumnia & exterarum nationum animos haud dubiè inflammaturi ſunt odiis aduerſum hos Ordines, quaſi hi cęteras nationes omnes præ ſe cõtemnant & pro nihilo ducant, quarum tamẽ pro defenſione religionis Chriſtianæ multa præclara facta & merita ſumma ſint, quæ clariſſimorum & ſummorum in Eccleſia

cleſia doctorum laude floruerint ſemper, quæque literarũ & eruditionis ſcholas habeãt laudatiſſimas, in quibus incredibile ſit quantũ laboris & operæ in religionis ſtudia colloccetur.

Ad hæc dubitandum non eſt, quin & illud vehemẽter exaggeraturi ſint clamoribus, impiúmque eſſe & moribus Chriſtianis indigniſſimum vociferaturi, iudicia communis Synodi detrectare, & cẽſuram ſummæ poteſtatis ſubterfugere velle: cum conſtet Conciliorum autoritatem ſemper in Eccleſia Catholica fuiſſe grauiſſimam, eoque loco etiamnum meritò ac iure omnibus Chriſtianis habendam.

Et, quæ illorum hominum eſt calumniandi audacia, protinus vociferaturos certum eſt, pudere iam noſtros eius, quam hactenus adſeruerunt, doctrinę, atque ob id latebras quærere: aut ſeditione cõmota, nũc infinitas orbis Chriſtiani diſtractiones & ſchiſmata moliri, nec ferre velle vllam ea de re cognitionem inſtitui publicè: denique culpa horum & exemplo peſſimo fieri, quo minus pax & concordia Reipub. & Eccleſiæ reſtituatur: & quæ ſunt eius generis ſimilia maledicta, ab hominibus maleuolis certò expectanda.

Quæ crimina, longè grauiſſima, ſi ex meritò his Ordinibus inferrentur, &, vt proteruitate & petulantia aduerſariorum ac maleuolorum cumulantur & augeſcunt indies, ita demonſtrari etiam & rationibus veris probari ſi poſſent æquis iudicibus: (in quo profectò fruſtra laborem omnem ſument homines impro-

biſſimi) non tantum id graue & auditu horrendum, ſed & abominabile, & bonis omnibus ſupremè deteſtandum meritò foret. Non enim ignotum eſſe poteſt Statibus, quod in hāc rem grauiſſimè ab Apoſtolo ad Galatas ſcriptum extat cap. 5. *Qui cōturbat vos portabit iudicium, quiſquis ille ſit.* Et quod Salomon ait, Prou. 6. *Abominari Dominum eos qui diſcordiam ſerant inter fratres.*

Huius libri neceßitas. Maximis itaque & grauiſſimis de cauſis neceſſariò faciendum fuit, quod ad vniuerſam Rempub. pertinebat, vt pro defenſione piæ & ſynceræ doctrinæ, quę ſine vlla dubitatione ęterna eſt & immota veritas diuina, his & ſimilibus aduerſariorum criminationibus & calumniis rectè & tempeſtiuè occurreretur publico aliquo ſcripto, quo ipſo ſimul Maieſtati Cæſareæ, Regibus, Principibus, omnibúſque veram atque incorruptam Euāgelij doctrinam ſecundum ſcripta Prophetarum & Apoſtolorum amantibus, horum Ordinum ſtudium & voluntas erga puritatem religionis, quódque ipſorum, in vniuerſum ſit de Tridentina hac Synodo iudicium, ſine vlla animi affectione & maleuolētia exponeretur. In quo quidem ſpes bona propoſita videatur, fore vt cognita oratione hac æquiſſima, iudiciique noſtri rationibus iuſtiſſimis, maximéque conſentaneis diuinæ Scripturæ, ipſa Maieſtas Cæſarea, cæteríque Reges & Principes, & in vniuerſum boni omnes vbique, non tantum de criminationibus aduerſariorum falſiſſimis nos, pro eo ac decet,

excu-

excuſatos ſint habituri, verumetiam (quod ad officium gubernatorum & ſummorum in Repub. Ordinum vel imprimis pertinet) rationes omnes ſanandorum Eccleſiæ vulnerum inituri, & operã daturi quàm maximam, vt de cauſa hac longè grauiſſima, in qua verſatur ſalus omnis Reipub. tandem conſtituatur: Vtque falſa doctrina, cultus impij, & abuſus multiplices, quibus religio variè & miſerrimè inquinata iacet, è medio tollantur, nec permittatur deinceps Pontificum factionibus, vt impio religionis prætextu, & Concilij ſpecie fraudulentiſſima veterem, quam moliuntur, tyrannidem ſtabiliant; & veritatem Cœleſtis doctrinę, quæ ſummo Dei beneficio illuxit, impia crudelitate rurſus è medio tollant & extinguant.

Etenim veris, firmiſſimis & immotis rationibus, Deo iuuante, demonſtraturos ſe delecti ad hanc cauſam viri confidunt, doctrinã quam amplexi ſunt & tuentur hi Status & Imperij Ordines, verum eſſe, Pium, & Orthodoxum Eccleſiæ Catholicæ dogma, & conſenſum certiſſimum: & quidquid in hac cauſa ab ipſis ſuſceptum ſit, id omne ſpectare imprimis Diuini nominis gloriam, ac Reipub. Chriſtianæ ſalutem: In eóque ab omni ipſos pertinaciæ, ambitionis, contentionum & diſſentiendi ſtudio ac crimine longiſſimè abeſſe. *Scopus eiuſdem.*

Nam quod maleuoli homines, vt exterorũ in nos incendant odia, Status & Imperij Ordines, quos diximus, aſpernari clamitant, & ſuperbè cõtemnere cæterarum nationum, ad-

eóque commune Eccleſiæ Catholicæ iudicium & cenſuram: id quàm ſit falſum & vanum, vel ex eo manifeſtiſſimum fit, quod tot iam annos hi Status propè ſolos ſe, & quidem labore maximo, difficillimis, periculoſiſſimíſque temporibus, Romano Pontifici oppoſuerint, ne qui actor vel reus eſſet in hac cauſa, idem & iudicem ſe conſtitueret: ídque vnum hactenus conſtantiſſimè flagitarint ſemper, vt controuerſia omnis legitimè per viros idoneos, intelligentes, ac Deum timentes, quarumcúnque ſint nationum, modo amantes ſint pietatis & veritatis, ac neutri partium magis addicti, diſceptetur, cognoſcatur atque iudicetur: Id quod haud dubiè Pij omnes & boni viri, pacis & concordiæ amantes, per varia regna & nationes, ardentibus votis & pio gemitu iampridem nobiſcum precantur & optant.

Scripta vetera adu. Pontificiã tyrannidẽ.

Ac ſanè non pauci extant exterarum nationum libri, & ſcripta permulta, quibus longè ante hæc tempora homines docti & intelligentes paſſim conqueſti ſunt publicè de erroribus doctrinæ, de multiplici abuſu, & ſuperſtitione infinita, quæ in Eccleſiam irrepſiſſet: ex quo genere ſunt, quæ iampridem edita extant:

Scriptum Scholæ Pariſienſis, de Periculis Eccleſiæ, compoſitum circiter annum Domini M. CCCCLXXXIX. Speculum aureum Papæ, eius Curiæ, Prælatorum & aliorum Spiritualium, Scriptum ante annos CL. Item Franciſci Petrar-

cha,

chæ, Baptiſtæ Mantuani, Joannis Pici Mirandulæ, L. Vallæ, Hieronymi Sauanorolæ Italorum: Guilielmi Occam, Roberti Barns Anglorum: Joannis VVeſſeli & Abbatis Spanheimenſis Germanorum: Ioannis Gerſonis Galli, de vita Spirituali animæ & poteſtate Eccleſiæ & auferibilitate Papæ ab Eccleſia. Item: Marſilij Patauini tractatus de tranſlatione Imperij, & Liber de defenſorio pacis. Antonij de Roſellis, de Poteſtate Imperatoris & Papæ. Alberici de Roſate, & Petri Ferrarienſis commentarij paſſim. Confutatio Primatus Papæ, à Gregorio Heymburgenſi, ante annos CXXVII. conſcripta, & alia penè innumera. Vt dubium non ſit, quin & his noſtris temporibus, & in hac doctrinarum omnium & verbi Diuini luce, multi paſſim apud omnes nationes inueniantur Viri docti & pij, qui Orthodoxæ religionis doctrinam rectiſſimè intelligant, quantumuis oppreſſi Pontificum tyrannide exaudiri nequeant. Hos ipſos quoque admitti, vt, vel diſcendi vel iuuandæ veritatis gratia, ſententiam in Concilio liberè dicerent, nonne æquiſſimum foret? Etenim nullum fugiunt noſtri, quod quidem liberum & neutri partium magis addictum ſit Concilium, neque vllius intelligentis iudicium aut cognitionem metuunt: imò multis iam annis flagitarunt talem indici Synodum, in qua vera religio per viros pios, amantes veritatis, miniméque ſuſpectos, ab errorum deprauatione, rectè vindicata in lucem ſuam adſereretur, & erronea ac falſa doctrina omni exterminata,

inuicem, quæ ſyncera, vera, & incorrupta eſſet, reſtitueretur, doceretur, & conſeruaretur.

Obiectionum Pontificiarum dilutio.

Quod autem obiiciunt lucem & conſpectum intelligentium hominum fugere, & latebras quærere hos Status, qui Pontificum inſidioſa & impia Concilia adire recuſant, id multò facilius etiam & optimis nominibus refelli poteſt. Extant enim publicè, & quidem ante multos annos editi libri, & ſcripta grauiſſima, quibus Eccleſiarum noſtrarum doctrina, & omnis Fidei ratio ipſis Carolo V. & Ferdinando I. Impp. cæteríſque Imperij Ordinibus nō priuato conſilio obtruſa, ſed poſcentibus in conſeſſu totius Imperij, multarúmque nationum frequentia exhibita eſt Auguſtæ & edita publicè, quæ conſtantiæ atque conſenſus horum Ordinum, veram Euangelij de filio Dei ſecundum diuina Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta confitentium & profitentium, teſtimonium illuſtre ad omnem poſteritatem perhibebit.

Ad hæc, eadem doctrina Euangelij in Eccleſiis & Scholis horum Principum & Ordinum tot iam annos, ex quo Confeſſio Auguſtana oblata eſt & edita, docetur publicè, eáque fide & diligentia vrgetur in populo, vt omnibus ex ęquo in medio poſita ſit, ac cuilibet eam ad gloriam nominis Diuini, ſalutémque ſuam diſcere & priuatim & publicè liceat. Extāt ſimiliter libri & ſcripta Theologorum noſtrorum plurima Latinè & Germanicè edita, ad vſum Eccleſiæ publicum & priuatum. Quo

are igitur aduerſarij noſtri dicere audent? lucem noſtros fugere, & doctrinæ ſuæ rationem reddere nolle. Nec enim pudere nos poteſt Euangelij de filio Dei, non magis quàm nec Paulum Apoſtolum eius puduit: At qui malè agit, is, quemadmodum ipſe Dominus teſtatur, lucem odit, ne arguantur opera ipſius. Qui veritatem operatur, prodit in lucem conſpectúmque hominum, vt facta ipſius conſpiciãtur, quod per Deum ſint facta. Denique, quod verum eſt, neque angulos, neque latebras vllas quærere ſolet. *Ioan. c. 3.*

Iam quod iidem Ordines præter culpam & immeritò accuſantur, quaſi qui iampridem, dãnatas ab Eccleſia hæreſes in lucem reuocarint, eámque ob cauſam indigni ſint, de quorum dogmatibus & diſputationibus cognitio publica inſtituatur: ſiquidem veteres quoque Impp. grauiſſimarum pœnarum comminatione vetuerint, ea, quæ Conciliorum autoritate ſemel determinata ſint, & decreta, in diſputationem & controuerſiam reuocare: *& iniuria* (vt Martiani Imp. conſtitutione hic abutuntur iniquiſſimè) *Iudicio reuerendiſſimæ Synodi fiat, ſi quis ſemel iudicata ac rectè diſpoſita reuoluere, & publicè diſputare contenderit, &c.* Id ſine vlla ratione & falsò obiici Statibus, ac verbo vno facillimè dilui poſſe, ij norunt omnes, qui horum Ordinum confeſſionem publicè exhibitam, eiuſdémque Apologiam mediocriter ſaltem inſpexerunt. Neque enim nouum doctrinæ genus eſt, quod amplexi ſunt Status & doceri cu-

L. nemo C. de ſumma Trinitate & Fide Cath. De qua materia latè Conrad. Brunus lib. 3. de hæretic. cap. 12.

rant, ſed ipſius veteris & Catholici dogmatis viua vox, & conſenſus doctrinæ inde vſque ab initio per Prophetas & Apoſtolos humano generi traditæ: id quod & veteris, purioriſque Eccleſiæ teſtimoniis & autoritate antiquiſſimorum Conciliorum, ac patrum ſcriptis euidentiſſimè demonſtrari poteſt, atque in progreſſu huius operis, quantum quidem eius neceſſarium videbitur, abundè ſuo loco oſtendetur.

Ac ſanè Principes noſtri, cæteriſque Status, qui Confeſſionem fidei Auguſtę exhibitam, eiúſque Apologiam ſyncerè amplexi ſunt, verè de ſe affirmare poſſunt, in eóque piè gloriari, tantum abeſſe, vt vllam hęretici dogmatis opinionem, quæ cum veteris & Orthodoxæ doctrinę ac Catholicę Eccleſiæ conſenſu pugnet, receperint, vt etiam doctrinam & autoritatem veterum Cōciliorum ac Patrum multis in locis renouatam in lucem reuocarint his temporibus, & illuſtrarint, quæ Monachorum & Scholaſticorum doctorum inſcitia denſiſſimis tenebris obſcurata, & propè extincta iacuit, dum inani Philoſophia & quæſtionibus ineptiſſimis, nouíſque ac ſuperſtitioſiſſimis opinionibus implerentur omnia, & cultus Idolorum tetri, neglecta ac ſpreta prorſus omni antiquiſſimorum Conciliorum & Patrum autoritate, inueherentur.

Priorū ſeculorū facies qualis. Etenim vſque eò auctas fuiſſe ſuperſtitione & barbarica inſcitia tenebras in doctrina eius temporis ſcimus, vt & ipſos Theologiæ & Sacrarum

crarum Literarum ſtudioſos, qui ſuperiore ſeculo, & ante annos quadraginta Scholaſticam Theologiam, quæ ſic dicebatur, didicerant, confiteri de ſe hominibus fide dignis non dubitaſſe conſtet, lectiones quidem ſe frequentaſſe diligenter, & tempora ſtudiis Theologicis perdiſcendis conſtituta ac præfixa compleuiſſe ſedulò, verè tamen affirmare poſſe, ſe toto illo quinquennio aut ſexennio, quo in Scholis didiciſſent, nullam de filio Dei, vel nominis ſaltem, mentionem, à Præceptoribus factam audiuiſſe: atque ita occupatos fuiſſe homines miſeros ineptiſſimis libris Magiſtri Sententiarum, Scoti Bonauenturæ, Alexandri de Ales, Thomæ Aquinatis, & ſimilium eius farinæ Scholaſticorum, vt Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis legendis nullus omnino relictus eſſet locus, ac ne quidem vlla de his in Schola mentio fuerit reliqua, nedum vt his aliquid ſerij ſtudij attribueretur.

Quo nomine non vno in loco Scholaſticos Theologos ſummus ætatis noſtræ vir Eraſmus quoque grauiter reprehendit, quòd in quæſtionibus friuolis, nihili, ſuperuacaneis, obſcuris, nonnunquam etiam manifeſtè impiis ætatẽ malè tererẽt. *Totis, inquit, ſeculis diſputamus, an gratia, qua Deus nos diligit, ac trahit, & qua nos illum viciſſim diligimus, eadem ſit gratia, & an ſit aliquid creatum vel increatum? Digladiamur ſine fine, quid diſtinguat Patrem à Filio, & vtrumque à Spiritu Sancto, res an relatio? & qui conſiſtat, tres dici, quorum nullus ſit qui alius,*

Scholaſti- cæ Theolo- gia del- neatio.

In anno. Epiſt. Pau- li ad Ti- moth. prio- ris.

cum ſit vna eſſentia: Diſputamus qui fieri poßit vt ignis quo cruciabuntur impiorum animæ, cum ſit materialis, agat in rem incorpoream, &c. Quibuſdam tota ætas in huiuſmodi quæſtionibus conſumitur, & res vſque ad clamorem, vſque ad vera diſſidia, vſque ad conuicia, nonnunquam vſque ad pugnos procedit. Quot quæſtionum exanima ſuſcitamus circa Baptiſmum, circa Synaxin, circa Pœnitentiæ ſacramentum, quorum nonnulla ſunt eiuſmodi, vt nec ſcire magnopere referat, & vt aſſeuerari poßint, ita nec refelli, nec probari : Et idem paulò poſt: *Quid autem nunc loquar de quæſtiunculis, non ſolum ſuperuacaneis, ſed penè dixerim impiis : An Deus poßit quiduis malum, etiam odium ſui præcipere? & omne bonum prohibere, etiam amorem & cultum ſui? An potuerit hunc mundum ab æterno meliorem facere, quam fecit? an poßit producere hominem, qui peccare nullo modo queat? An reuelare poßit alicui ſuum futurum peccatum, aut damnationem? An poßit reſpectum producere ſine fundamento, & termino? An poßit naturam vniuerſalem producere, & conſeruare ſine ſingularibus? An poßit aliquo prædicamento contineri? An poteſtatem creandi poßit communicare creaturæ? An poßit ex facto facere infectum? ac per hoc ex Meretrice facere Virginem?* Ac rurſus: *Quærimus ea quæ nec ſcire poſſumus, nec ſcire iubemur. Illa negligimus, quæ ſola fuerant meditãda.* Item, *Os conſecratum eſt Euangelio, & nihil crepat niſi Auerroen & Ariſtotelem.* *Noui*, inquit, *quendam Theologum, qui negabat annos nouem ſufficere ad intelligenda, quæ Scotus ſcripſiſ-*

ſet tantum in Præfationem Petri Lombardi. Rurſus,inquit, audiui alium, qui prædicabat fieri non poſſe, vt quis intelligeret vnam propoſitionem in toto Scoto, niſi Metaphyſicen ipſius vniuerſam memoria teneret. Huiuſmodi labyrinthis Baſilides, Valentinus & Marcion animos ſimplicium captabant, &c. Et alibi infinitas Scholaſticorum quæſtiones ridet. *De notionibus,relationibus, de formalitatibus, quidditatibus, ecceitatibus, differentijs, indiuidualibus & indiuiduationibus.*

Talia ſunt & paradoxa eorum: *Leuius eſſe crimen,homines mille iugulare, quàm ſemel in die Dominico calceum pauperi conſuere*: & infinita ſimilia portenta verborum atque opinionum monſtra.

His nugis, ac præterea tot ſcholaſticorum viis,& inuolucris Realiũ, Nominalium, Thomiſtarum, Albertiſtarum, Occaniſtarum, Scotiſtarum ita occupati fuerũt homines verè miſeri, vt neque de Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis legendis, neque de beneficiis filij Dei,& ſalute in ipſo propoſita, vllam vel cogitationem apud ſe, nedum orationem aut diſputationem apud alios inſtituere potuerint. Quòd ſi qua nonnunquam de Chriſto neceſſariè tractanda eſſet oratio, eam omnem in rebus inutilibus & quæſtionibus inſulſiſſimis, quæ neque cœlum neque terram, quod dicitur, attingebant conſumpſerũt: cuius generis, exempli cauſa, ſunt: An hæc propoſitio ſit vera? Chriſtus fuit ab æterno. Item, An rectè com-

poſitus dicatur ex vtraque natura? an verò cõſtare? an commixtus? an conglutinatus? an coagmentatus? an ferruminatus? an copulatus? An hæc propoſitio, Deus eſt ſcarabæus: aut cucurbita, tam poſſibilis ſit, quàm hæc: Deus eſt homo? An Deus aſſumſerit indiuiduum humanũ, an ſpeciem? An hæc propoſitio ſit poſſibilis? Pater Deus, odit Deum filium. An anima Chriſti potuerit falli? an fallere? mentiri?

Hæ ſunt arduæ illæ, ſi Diis placet, & neceſſariæ quæſtiones, in quibus explicandis ętatem & vitam omnem conſumpſerunt ſummi ac præcipui Theologi, & in quibus conſenuerũt, quibus denique etiam immortui ſunt, poſthabitis planè libris Scripturę ſanctæ, ad quos cognoſcendos omninò eis ocium neceſſariò defuiſſe apparet. Vt rectè & piè dictum ſit, breue tempus eſſe, arduum verò negocium agere verè Chriſtianum. Quin igitur omiſſis rebus ſuperuacaneis ea potiſsimum ſpectamus, quæ Chriſtus nos ſcire voluit, quæ prodiderũt Apoſtoli, quæ propriè ad charitatem faciunt, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, quam vnam Paulus appellat perfectionem & finem totius Legis.

Hæc, niſi fallimur, omnia ſatis ſuperque oſtendunt vtra pars falſam & nouam doctrinam, errores atque tenebras in Scholas & Eccleſiam inuexerit, orbis Chriſtiani periculo grauiſſimo, & diſpendio irreparabili: denique cum æterna iactura infinitarum animarum, quas miſerrimè in æternum interitum iſti præcipitarunt,

runt, dum lucem verbi Diuini denſiſſimis tenebris inuoluerunt,ac penè totam extinxerũt.

Reſtat tandem illa calumnia & dira criminatio,qua diſtractionum omnium & ſchiſmatum,quibus orbis Chriſtianus cõcutitur, cauſas in hos Ordines cõferunt, quaſi qui ſine vlla iuſta cauſa petulanter ſeditiones commouerint,& à communi conſenſu temerè diſceſſione facta infinitas diſtractiones moliãtur: quod crimen longè grauiſſimum & atrociſſimum, profectò indignè & immeritò in hos Ordines confertur. Teſtari etenim Deum poſſunt,vehementer ſe & ex animo dolere, orbem Chriſtianum hac de cauſa diſtrahi, atque inter ſe diſſidere. Sed ita ſemper comparatum fuiſſe & prudentes intelligunt, & non vno in loco ſacræ literæ teſtantur,vt omnem religionis mutationem, comitentur ſemper offenſiones ac diſſidia. Nam hac de cauſa ipſe Chriſtus ait diſſidere à patre filium, & à matre filiam diuelli, ſuámque doctrinam adferre non pacem, ſed gladium, & inter propinquiores etiam excitare incendium. Atque is ſemper rerum ſtatus fuit inde ab orbe condito. Cum autẽ nullum maius ſit ſcelus, quàm aduerſari veritati agnitæ,quemadmodum ſcriptum eſt,blaſphemiam Spiritus non remitti vnquam: adſentiri eos manifeſtæ veritati, propter gloriam Dei: & propter ſuam ac multorum ſalutem amplecti doctrinam puriorem,eámque conſtanter confiteri & profiteri neceſſariò oportuit, ſéque ab his ſeiungere,qui manifeſtos errores & idola-

An imperij ordines ſint ſchiſmatis eccleſiaſtici cauſa.

triam in Eccleſiam Chriſti inuexerunt.

Itaque in hanc ſententiam coniunctis voluntatibus & ore vno conuenerunt: Deo iuuãte nunquã ſe à conſenſu vero Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ diſceſſuros vllam in partẽ, neque abiecturos veritatem agnitam & manifeſtam: Eóque nomine, & vt conſtans, atque perpetua de religione concordia ineatur, liberum atque Chriſtianum Concilium, quo Doctorum & Piorum iudiciis, & cognitione ſecundum ſcripta Prophetarum & Apoſtolorum inſtituta cauſa omnis diſceptetur, minimè ſe defugere velle: imò modis omnibus id optare & expetere.

Atque hæc cum æquiſſima ſit oratio, facilè, quod ſperamus bonis omnibus Principes & Status confeſſionis ab omni culpa grauiſſimorum criminum quæ ab aduerſariis indigniſſimè ipſis inferuntur, excuſabit: præſertim cùm luce ipſa manifeſtius ſit, nihil ab illis quęſitum aliud hactenus, neque aliud quidquam quæri aut ſpectari, quàm vt vera atque incorrupta Diuini verbi doctrina, Pontificum & Monachorum culpa iam olim obruta tenebris denſiſſimis, rurſus in lucem redeat, & inuicem ſuperſtitio omnis & dogmata falſa, quæque verã doctrinam peſſumdederunt traditiones humanæ, aut tollantur è medio, aut rectè corrigãtur. Iniuſtè igitur ab aduerſariis accuſantur noſtri, quòd pacem & concordiam publicam turbarint temerè, aut ſchiſmatum ac ſeditionũ cauſas prębuerint, vt cohors Pontificia Status traducit:

ducit: quibus ſanè crimen illud inferentibus rectiſſimè reſpondere poſſumus, quod impio Regi Achab Heliam, quòd turbaret Iſrael arguenti reſpondit Propheta: *Non ego turbaui Iſrael, ſed tu & domus patris tui, cum deſerentes præcepta domini ambulaſtis poſt Baal.* 1. Reg. 18.

Sed hanc eſſe communem Piorum fortunã, & ſic fieri ſolitum vbi impietas taxatur, ſanctorum exempla multa grauiſſimè nos monẽt. Sic Paulum Apoſtolum & ſocium eius Silam Philippis docentes, ſeditionis accuſarunt Ciues: *Hi homines*, aiunt, *turbant ciuitatem noſtram qui cum ſint Iudæi, annunciant inſtituta quæ non licet nobis ſuſcipere, neque ſeruare qui ſumus Romani:* Actor. 16. Sic paulò poſt Tertullus eundem apud præſidem Felicem traducit: *Inuenimus*, inquit, *hunc hominem peſtiferum & concitãtem ſeditionem omnibus Iudæis in vniuerſo orbe, & autorem ſectæ Nazareorum*, &c. Quæ quidem omnia fortiter negat Paulus, iiſque magno animo confeſsionem doctrinæ ſuæ apponit, & crimen obiectum depellit grauiter: *Hoc* (inquit) *cõfiteor, quòd iuxta eam viam, quam ipſi hæreſin vocant, ſic deſeruio Deo patri meo, credens omnibus quæ in Lege & Prophetis ſcripta ſunt: Spem ponens in Deum, fore, quam & ipſi expectant, reſurrectionem mortuorum, iuſtorum ſimul & iniuſtorum. Quin in hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſciẽtiam habere illæſam, apud Deum & homines.* Sic & Ieremiam Iudæi criminantur velut autorem diſsidiorum turbarum & ſeditionum in populo, cum is idolatriam & tra-

ditiones humanas, quibus religio obruta fuit, grauiter repræhenderet. Quæ quidem exempla Scripturæ hoc ipſum, quod agimus, docēt, atque monent, vt diſsidiorum motuum & diſtractionum cauſas accepto feramus, non his qui manifeſtos abuſus, idola & doctrinæ corruptelas taxant, & errantes in viam reuocare conantur: ſed illis potius, qui à vera doctrina & cultu diuinitus præcepto deficientes (quod feciſſe Pontifices manifeſtius eſt, quàm vt probatione indigeat) horrendos abuſus, tetros errores & idola, adeóque nouam prorſus religionem in Eccleſiam Dei inuexerunt.

Quæ cùm ita ſint omnia, nec vlla in parte Statibus excuſatio honeſtiſſima cum patrocinio bonæ conſcientiæ deſit, hæc quæ in re apertiſsima pro defenſione innocentię iniquiſſimis aduerſariorum criminationibus breuiter ſimplicitérque reſponſa ſunt, æquis iudicibus boníſque omnibus probata eſſe confidimus, purgatámque ſatis ac procul amotam ſuſpitionem quaſi fugiant Status ordinariam Eccleſiæ cognitionem, & autoritatem piarum Synodorum, quàm vt hactenus ſemper ita etiamnum reuerenter agnoſcunt & expetunt, quemadmodum id pluribus deinceps demonſtrabitur.

Et hæc quidem hactenus, veluti in procœmio, antequàm ad eam orationem, quæ propria eſt huius cauſæ, accederetur. Satis enim amotæ atque refutatæ delectis ad hanc ſcriptionem Viris hac breuitate videntur aduerſario-

rum

rum calumnioſæ ſuſpiciones, hactenus iactatę, quibus cauſam hanc prægrauare & Status in odium atque inuidiam rapere etiam atq; etiam conantur. Atque in hunc modum inſtitutæ ab initio partitionis prior pars, quoad fieri potuit breuiſſimè, à nobis ſit abſoluta.

ALTERA PARS SCRIPTI.

CONTINENS EXPOSITIOnem neceſſariarum cauſarum, cur Status & Ordines Imperij, qui ſunt Confeßionis Auguſtanæ, Impium Pontificis Concilium, Tridenti reſtitutum, agnoſcere & adire recuſent.

SEQVITVR igitur, quod inſtituti noſtri alterum caput eſt, vt rationes & cauſas neceſſarias, firmas & conſtantes exponamus, cur Imperij Ordines, quos diximus, neque Tridentinum hoc Pontificis Concilium, neque cæteras Ro. Pōtificum autoritate indictas Synodos, agnoſcendas aut comprobandas ſibi rectè arbitrentur. Ac principiò quidem, facilè eſt cuiuis cogitare, non temerę aut leuibus rationibus, ſed

Cauſa cur concilium Tridentinum Imperij ordines recuſent.

grauiſſimis & neceſſariis de cauſis fieri, vt hi Status ſoli à cæteris omnibus hac in re diſcedant, in eóque tantum in ſe oneris & periculi ſuſcipiant: Præſertim cum palàm ſit,& omnibus conſtet, Pontifices Ro. multos iam annos manibus pedibúſque, quod dicitur,obnixè id vnum agere, vt Regum atque Principum odia artibus miris ac technis calidiſſimis in hos Ordines inflamment, & ad extirpandos vniuerſos, ſorbendúmque ſanguinem piorum & innocentum crudeliſſimè incitare Potentes & exacuere: Quibus periculis nunquam ſanè ſe ſuóſque ſubditos, patriam, ſalutem ciuium, coniuges, liberos, poſteritatem denique omnem obieciſſent, niſi intelligerent ſe debere Euāgelio & verbo Dei fidem atque obedientiam ſummam, ac pro confeſſione & defenſione veritatis omnia hæc in diſcrimen certiſſimum, ſi neceſſitas ita poſtulet, ſine vlla dubitatione ſibi eſſe adducenda: Deum etiam teſtari liquidò poſſunt, nullius quæſtus aut emolumēti,ſed ſolius officij, Deo & pietati debiti, ratione hanc ſe religionis controuerſiam tātis difficultatibus, & periculis aſſiduis,laboribus & ærumnis defendendā ſuſcepiſſe:Quod vt verè & ex animo dictum omnes omnium ordinum viri boni & graues certò ſtatuant, neque aliud quicquam in animum inducant, aut ab aduerſariis perſuaderi ſibi patiantur,etiā atque etiam vniuerſos obteſtantur & ſingulos.

Nunc, vt rationes & cauſæ grauiſſimæ,cur Status autoritatem Pontificiæ Synodi detre-

ſtent, omnibus & ſingulis liquidò & diſtinctim conſtare queant, viſum fuit earum commemorationem hoc in loco ordine perſpicuo, & plenius repetere, vt hæc veluti teſtificatio conſenſus & conſtantiæ noſtrorum in confeſſione & profeſſione doctrinæ ad omnem poſteritatem extaret.

I. *Concilium Tridentinum illegitimè indictum eſt.*

PRIMA igitur cauſa, cur Synodum Tridentinam neque agnoſcant Status, neque eius autoritati quicquam deferant, hæc eſt iuſtiſſima: quòd ea illegitimè & contra manifeſtum ius indicta ſit. Conſtanter enim negant Status, Pontifici Ro. ius indicendi Concilij (quod ſibi arrogat, & in cuius poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione ſe hactenus conſtitutum iactat, vllo modo competere: neque eum vllius Concilij præſidem agnoſcere vel poſſunt, vel debent: Cum neque diuino neque humano iure vllo, neque etiam antiquiſſimorum canonum, vel purioris Eccleſiæ exemplis aut conſuetudine, vllam talem habeat poteſtatem.

Quorum eſt indicere & cogere concilia.

Nam ad ius diuinum quòd attinet, manifeſtiſſimum eſt ex omni veteris Teſtamenti hiſtoria, conuentus & Synodos in populo Dei non ab Aarone ſacerdote, ſed à Moſe gubernatore populi: neque ab Eleaſaro, ſed à Ioſua, ac deinceps non à ſummis ſacerdotibus, ſed à iudicibus ſeu gubernatoribus populi conuocari ſolitas: quorum autoritate & ipſi Sacerdotes ac Leuitæ, perinde vt quiuis alij è ſubditis, vocati ſunt ad Synodum: Eorundem etiam autoritate impios cultus iuxta verbum & mandata

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

diuina ſublatos, veróſque cultus & doctrinam reſtitutam & ſtabilitã conſtat. Similiter deinceps Dauidis autoritate magnũ illud vniuerſi populi Iſraelitici Concilium bis coactum legimus. Sic Salomonem, & poſt hunc cæteros Reges, Aſam, Ioſaphat, Ioam, Ioſiam, Zorobabel, Nehemiam, & plures alios Concilium in populo Iſrahel, nõ ſacerdotum, ſed ſua autoritate conuocaſſe videmus.

Poſtea etiam ex primitiuæ Eccleſiæ hiſtoria & cæteris fide dignis autoribus conſtat, controuerſias quæ de Religione & fide Catholica incidiſſent, non Epiſcoporum aut Papæ, ſed Imperatoris vel Regis Ro. autoritate ſolius, aut adhibitis etiam aliis Chriſtiani orbis Proceribus, pro negociorũ ratione, concilia, decreta, & partes diſſidentes vocatós, Epiſcopos etiam & alios ab iiſdem conuocatos eſſe & coactos.

Ita Nicænam Synodum Conſtantinus Imp. Opt. conuocauit: Theodoſius Maior Conſtantinopolitanã: Minor ſeu poſterior Theodoſius Epheſinã: Martianus Chalcedonenſem: Iuſtinianus rurſus Cõſtantinopolitanã: & poſt hos, ex noſtra gente Impp. Optimi, Carolus Magnus, Ludouicus, & horum poſteri: Item, Fridericus I. Herbipoli: Othones & Henrici ſæpius Moguntiæ, VVormatiæ & Francofurti, & aliis in locis, Synodos & Concilia congregaſſe ſcimus. Rectè enim exiſtimarunt optimi Principes hoc vel imprimis pertinere

ad offi-

ad officium ſuum, vt quoties neceſſitas Eccleſiæ requireret, Synodos & Concilia conuocarent, quibus errores corrigerentur aut extirparentur, & inuicem veritate confirmata diſcordiæ omnes bona pace componerentur. Quo Conſilio Iuſtinianum quoque Imperatorem grauiter conſtituiſſe legimus Nouella CXXIII. vt omnibus modis in quaq; Prouincia Synodi annuæ celebrentur: vtque Præſides Prouinciarum Epiſcopos in eo negligẽter verſantes, pro officio vrgeant ſedulò, ac ſi quidem moras necti aut ſegnius rem peragi videant, ad Imperatorem ipſum id referant: *Iubemus,* inquit, *Prouinciarum Præſides, ſi quid eorum, quæ à nobis de Synodis congregandis ſancita ſunt, negligenter haberi viderint, vt primum quidem Metropolitanos & alios Epiſcopos vrgeant ad celebrandas annuas Synodos, & omnia ſeruent, quæ de Synodis conſtituimus. Quod ſi eos moram nectere, & ſegnius rem peragere viderint, per ſuggeſtionem nos de eo certiores reddant, quò magis contra eos, qui Synodos celebrare differunt, digna à nobis procedat correctio: ſcituris tàm ipſis Præſidibus quàm cohortibus qui illis obtemperãt, quòd ſi hæc minus obſeruauerint, extremis ſubiicientur ſuppliciis.* Eodem modo & Ancyrano & Mileuitano Concilio decreta facta ſunt, vt Metropolitani ſeu Archiepiſcopi annuas Synodos conuocent.

Ex his ſatis manifeſtum fit, quæ fuerit antiquiſſima Conciliorum congregandorum in Eccleſia ratio, & quorum autoritate, Impera-

torum ne & Principum piorum, an verò Epiſcoporum tantum, olim & inde vſque ab initio Synodi ſint conuocatæ: quídque hac de re etiam hodiè rectè conſtitui debeat. Ius enim conuocandi in Eccleſia Concilij vnius Imperatoris Rom. proprium ſemper fuit:ídque ipſe etiam Canonici iuris interpres primi nominis Zabarella adſerere non dubitauit: Idem non vno in loco confirmat Marſilius Patauînus in libro cui titulus eſt Defenſorium Pacis. Neque etiam negat id ipſe Cardinalis Iacobatius, in tract. de Concilio lib.3.art.1.col.10.11.& 37.

Nō eſt Ro. Pontificis Concilium indicere.

Atque hoc minus largiri ac concedere poteſtatem hanc Concilij indicendi, Romano Pontifici poſſunt Status, aut attributam, quãtũ ad ipſos attinet, admittere: quò d is actus iuriſdictionis cuiuſdã ſit, & quandam, vt ita dicamus, ſuperioritatẽ in ſe contineat. Conuocatio enim ab eo ſolo facienda eſt, qui iuriſdictionem aliquam in eos quos vocat vel autoritatem, &, vt loquimur ſuperioritatem quandam ſuper vocatos habet, in cauſis ob quas fit vocatio. Omnis enim quæ legitimè fit citatio, duabus partibus conſtat: Iuriſdictionẽ ſcilicet, quæ in Iudice reſidet, quando iubet citari, & altera, quæ eſt facti, &c. Iſque ſolus citandi, vocandíque poteſtatem habet, qui citandos ſeu vocãdos ſuę Iuriſdictioni ſubiectos habet.

Atqui Rom. Pontifici Iuriſdictionem vllam aut ſuperioritatem competere in hos Ordines, aut Eccleſias eorum, vel Eccleſiarum miniſtros, conſtanter pernegant Status: neque

magis

magis eum in Spiritualibus quàm in temporalibus agnoſcunt: nullámque omninò ei vel in præparatoriis exautoritati huius Concilij & vniuerſalis Iudicij, vel etiam in executiuis in hos Status præcipiendi aut prohibendi poteſtatem competere: nullum denique requirendi eos aut vocandi ius eſſe Pontifici planè adſeuerant.

Quam enim priuata autoritate in omnia negotia Spiritualia, omnéſque omnium Chriſtiani nominis Ordinum Eccleſias poteſtatem ſibi ſumpſit, & multorum iam annorum vſurpatione quadam tenere ſe iactat, eadem de facto, & ſine vllo iure vi manifeſta inuaſit, & impiè ac pro prædone poſſidet, contra omnia diuina & humana iura, contra manifeſtiſſimum & expreſſum Dei verbum, quo dicitur, Matth. 20. *Reges gentium dominantur, vos autem non ſic.* Item, Luc. 22. *Qui vult primus eſſe, erit omnium nouiſſimus, & omnium miniſter, &c.* Denique contra ipſius antiquiſſimæ & purioris Eccleſiæ conſuetudinem: contrà etiam quam Apoſtolorum & Sanctorum veteris Eccleſiæ patrum tempore fieri conſueuit: ídque ſummo totius Chriſtiani orbis periculo & damno irreparabili.

Etenim quod Epiſcopus vel Superintẽdens Eccleſię vrbis Romanę in cęteros omnes Chriſtiani orbis Epiſcopos, omnéſque Eccleſias poteſtatem ſibi ſumit & arrogat, eáſque omnes ſibi ſubiectas eſſe vult: id non tantum, quemadmodum iam diximus, cum expreſſo verbo

Dei, cúmque veteris & Apoſtolicæ Eccleſiæ conſuetudine ex diametro, quod dicitur, pugnat, ſed etiam cum proprio ipſorum, quo vtuntur iure, quod expreſſè ait: ſi Papa ſit vniuerſalis, alios Epiſcopos pro nihilo eſſe. Sic enim S. Gregorius Eulogio Patriarchę Alexandrino reſcripſit: *Si me vniuerſalem Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc, recedant verba quæ veritatem inflant, & charitatem vulnerant, & quæ deinceps.* Ipſe etiam Cardinalis Zabarella, licet aliâs ſit acerrimus defenſor Pontificis, tamen alicubi expreſſe ſcribit, c. licet extra De Elect. *Papam inuaſiſſe omnia iura inferiorum Eccleſiarum: adeò vt inferioris Ordinis Prælati pro nihilo ſint, & niſi Deus ſuccurrat, vehementer periclitaturum eſſe Eccleſiæ ſtatum.*

Neque verò vſquam traditum aut perſcriptum extat, Petrum Apoſtolum, etſi eius inter cæteros eximia fuerit autoritas, ob id reliquos Apoſtolos prę ſe minoris duxiſſe, & cęterorum officio atque adminiſtrationi ob id vllo ſe immiſcuiſſe modo: tantum abeſt vt politicæ gubernationi ſe ingeſſerit, aut eam, quam Rom. Pontifices iam multis annis duriter in Eccleſiam exercent tyrannidem, affectarit vnquam, aut in animum vnquam induxerit.

Sed & Diuus Hieronymus expreſſè affirmat, omnes vbique Eccleſiarum Epiſcopos vnius eſſe ſacerdotij & eiuſdem Apoſtolicæ originis: Sic enim ſcribit in Commentario Paulinæ ad Titum Epiſtolæ cap. 1: *Epiſcopi nouerint ſe magis conſue-*

conſuetudine quàm diſpenſationis Dominicæ veritate, Preſbyteris eſſe maiores, & in communi debere Eccleſiam regere : quod dictum relatum quoque eſt inter canones iuris Pontificij, c. olim Diſtinct. 95. Imò & ſimplices Sacerdotes dicuntur Vicarij Chriſti, qui ſolus primariam ligandi atque ſoluendi poteſtatem habet, vt pulchrè probat Ludouicus Romanus erudito quodam ſermone in Concilio Baſilienſi habito, qui adiectus eſt vlt. Conſil. eiuſ. n. 11. Imprimis verò graue in hanc ſententiam eſt Pelagij II. & S. Gregorij I. teſtimonium, quo etiam hoc additur, eum, qui ſe vniuerſalem aut œcumenicum Epiſcopum dicat, aut ab aliis dici patiatur, inque cæteros imperium ſibi ſumat, ipſius Antichriſti præcurſorem eſſe certiſſimum : qua de re infra ſuo loco copioſius dicetur.

Quare, etſi Pontifex hanc poteſtatem ſummam & præeminentiam, contrà quam verbo Dei permiſſum fuerat, & contra Canones antiquiſſimos, libertatémque Eccleſiæ, longo iam tempore, & cuius initij memoria amplius non extet, maiorum vſurpatione & de facto tenere videatur : non obſcurum tamen eſt, imò iam notum publicè, qua fraude, quibúſque impoſturis eam quæſitam occupatámque paulatim auxerit, & confirmarit. Docere id ſatis poteſt hiſtoria Synodi Carthaginenſis, circiter annum Domini 457. vel, vt aliis placet 430. habitæ, cui interfuit & S. Auguſtinus. In ea Synodo, Rom. vrbis Epiſcopus qui fuit eius

Quibus a- tibus Pa- pa iam ind- ctionis Sy- nodorū v- ſurpauerit

temporis, manifeſta & prorſus calumnioſa Decreti cuiuſdam Nicenæ Synodi deprauatione prouocationes Epiſcoporum ad ſe attrahere nitebatur. Cum enim Sozimus Papa, & poſt eum Bonifacius, ac tandem Cœleſtinus, per Legatos inſtarent atque vrgerent apud Concilium, vt iuriſdictio in Aphricanas & exterarum Prouinciarum Eccleſias ex Synodi Nicenæ Decreto quod diximus, Epiſcopo Rom. vrbis commendaretur: Concilium, re diligentius deliberata & inſpectis ex originali actis Synodi Nicenæ, præciſè eam petitionem denegauit, & falſi crimen, in allegatione Decreti admiſſum, Legato coràm demonſtrauit: ídque ipſi etiam Pontifici per literas grauiter eſt à Synodo exprobratum. Atque ita annis amplius centum deinde altum hac de re & de Aphricanis Eccleſiis fuit ſilentium.

Etſi autem qui ſecuti ſunt poſtea vrbis Ro. Epiſcopi, homines callidiſſimi, nõ quieuerint quoad technis & practicis variis, quod volebant, perficerent, & dominatum iuriſdictionémque vniuerſalem fraude tandem cõſequerentur ac ſtabilirent: tamen id iniuſtè, contráque autoritatem verbi Diuini & antiquiſſimam libertatem Eccleſiæ quæſitã ſcelere poſſeſſionem nulla iuris ratione aut longi temporis tueri poteſt. Neque enim, quòd ab initio vitioſum eſt, vllo tractu temporis conualeſcere poteſt. Idque eo magis, quod nulla vnquam præſcriptio, conſuetudo nulla, nulla quantumuis inueterata, & vel myriadibus ſeculorùm, vt

ita loquamur, approbata, valere vlla ratione aduerſus expreſſum Dei verbum & præcepta Diuina poſſit, nec ſi vel omnes totius mundi homines ea cõſuetudine vterentur, vt ſanctiſſimè dixit Rochus Curtius, Iuriſconſultus inſignis, in Commentario ſuo de conſuetudinis vi & poteſtate.n.81.98. Eadémque ratione neque cõtra Eccleſiæ libertatem, ius vllum competere cuiquam hominum poteſt, cum contra Chriſti Eccleſ. eiúſque libertatem non habeat locum vlla quantumuis longa præſcriptio.

Quin & ipſi Canoniſtæ, & interpretes eius, quo Pontificij vtuntur, iuris, idem fatentur: inter quos ipſe Card. Zarabella apertè ſcribit, d.c.licet De Elect. *Papam nullo iure ſibi ſummam & vniuerſalẽ in omnes vbique Eccleſias adminiſtrationem & poteſtatem ſumere, neque vllo fieri id S. Petri exemplo.* Quare, neque titulum eius iuris poſſeſſioníſve iuſtum, neque fidem bonam Pontifices Ro. habẽt, aut allegare poſſunt vllo modo. Ex quibus porrò rectè efficitur, nullam quoque præſcriptionem aut longę poſſeſſionis vſucapionẽ ipſis patrocinari iure poſſe: ſiquidẽ & ipſorũ iure *malæ fidei poſſeſſor nullo vnquam tempore præſcribit.* Et regula iuris notiſſima eſt & certiſſima: *non poſſe malæ fidei poſſeſſorem in æternum vnquam præſcribere. Mala etiam fides opponi, non ſolum ad annos centum, verum etiam ad multa annorum millia poteſt:* vt Angelus Aretinus & plurimi alij rectè tradiderunt. Ad par. Furtiuæ, circa prin. Inſtit. De vſucap. Imò mala fides nocet ad millia mil-

lium annorum, vt feſtiuè Calcancus, Iaſon, Alexādrinus, Ayino Crauetta, & complures alij ſcriptum reliquêre. Cōſil. 6. col. pen. poſt medium. Conſil. 24. col. 2. Volum. 3. Conſil. 13. col. 4. in fi. Conſil. 146. n. 2. Et in tractatu de Antiquit. tēpor. parte 4. par. Materia iſta ſingularis nu. 19. & 20.

Atque ex his omnibus ſatis eſt manifeſtū, Ro. Pontifici hanc, quam dicimus, iuriſdictionem vniuerſalem & ſuperioritatem, in Status & Ordines Cōfeſſionis Auguſtanæ nullo prorſus iure competere: quam etſi vſurpatione quadam maiorum facto obtinuerit, tamen quidquid eius factum fuit, id & mala fide & læſa conſcientia, & contra ius manifeſtum, vi ac violentia factum luce clarius conſtat, nullo ex his Eccleſiæ Chriſti, aut libertati eiuſdem, præiudicio, quod incommodare vnquam poſſit, aut debeat, generando vel etiam admittendo.

Cúmque notum ſit, nō tantum ſex illa quæ præcipua numerantur Concilia, verumetiam alias permultas Cypriani temporibus in Aphrica, & per Orientem in Græcia, aliiſque nationibus Synodos congregatas fuiſſe, & Cōcilia habita, ſine præſentia & autoritate Papæ, id quod ex fide digniſsimis autoribus & hiſtoricis ita notum eſt, vt negari nulla ratione poſſit: Nicænam enim, & Conſtantinopolitanam & Epheſinam, Synodos tres nobiliſsimas, & præcipuæ in Eccleſia autoritatis, abſente Epiſcopo Romano, præſentibus verò & præſidenti-

dentibus Euſtathio Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopo, & Gregorio Conſtantinopolitano, Aquileiæ etiam D. Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo, præſente habitas & peractas conſtat: Quomodo igitur Status id quod nec diuino nec humano iure vllo Pontifici competit, quódque nullo vnquam legitimo titulo, Pontifices tenuerunt, in præiudiciū Eccleſiæ Dei, & incommodo orbis Chriſtiani maximo, ac ſcandalo piorum grauiſsimo, ſalua conſcientia & fide bona largiri Pontifici aut concedere poſſunt? præſertim cum & Conſtitutio Imperij de pace ob religionem ſeruanda, in Comitiis Auguſtanis anni 1555. edita, ac deinceps Ratisbonenſibus Comitiis biennio poſt, iterúmque Auguſtanis anni 1559. confirmata, id expreſſè mandet, vt ſpiritualium iuriſdictio tantiſper interquieſcat, dum de religione diſſidium integrè inter partes componatur, neque interea exerceatur, locúmve habeat, ſed ſuſpenſa maneat & ſiſtatur, quoad integrè ea controuerſia ſit ſublata: Vt ſi qua eius generis iuriſdictio, aut ius tale Pontifici in Status Auguſtanæ Confeſsionis competiiſſet (quale tamen nullum vnquam ei competiit) idipſum omne hoc de pace religionis decreto publico ſuſpenſum foret, & exerceri nullo modo poſſet.

Quinetiam, licet hoc interea largiremur Pontifici (quod tamen largiri ei nulla ratione debemus aut poſſumus) habere eū Concilium conuocandi ius, ídque titulo bono poſsidere:

tamen vti eo iure hoc tempore per leges amplius non poſſet, aut id exercere: ſed omne ad Imperatorem Romanum & cæteros orbis Chriſtiani magiſtratus ac capita rectè eſſet deuolutum.

Palàm enim eſt, & in confeſſo omnibus, Pontifices Rom. etſi interdum Concilij ſpem effictam oſtenderint, ac nonnunquam etiam diuulgatis diplomatis indicere velle viſi ſint: ſemper tamen id eiuſmodi in loco callidè & malitiosè indixiſſe, qui aduerſæ parti, falſam ipſius doctrinam & impietatem accuſaturæ, aditu difficillimus & periculoſiſsimus foret: Vt omninò credendum ſit & ſtatuendum certò; Pontificibus Ro. & huic præſertim, qui proximum in Tridentinis rupibus indixit Conciliabulum Pio IIII. eiúſque cohorti, Cardinalibus, Epiſcopis, Prælatis, cæteríſque complicibus nequaquam animum ſerium fuiſſe, aut etiamnum eſſe; congregandi vniuerſale, pium, &, quod liberũ futurum ſit, Concilium, quale & rerum eo tractandarum magnitudo, & arduũ religionis ac fidei Chriſtianæ negocium requireret. Neque enim id propter errores grauiſsimos & vitia, quibus ſcatent, fœdiſſima, ferre vllo modo poſſunt, aut etiam volunt, metuentes ſcilicet, ne de his cum dedecore & ignominia conuincantur. Etenim ſi rem ſeriam ageret Pius IIII. cũ ſuis, & piam Eccleſiarum emendationem ex animo ac verè deſideraret, iampridem Concilium aliquod loco commodiore in Germania (quemadmo-

admodum multis iam Comitiis publicis, quibus etiam Pontificij Legati interfuerunt, ſpes facta fuit Statibus & Imperij Ordinibus) indixiſſet, ídque liberum, neque ita ſuorũ tantum commodis addictum, contra Imperij hac de re decreta publica.

Cùm itaque manifeſtò & luce clarius conſtet, Pontifices & horum gregem, Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, in conuocando libero & Chriſtiano Cõcilio tot iam annos non tantum extremè deſides & officij ſui negligentiſſimos, ſed & inſigniter contumaces fuiſſe aduerſum magiſtratum & leges, in eáque contumacia durare etiam hodiè: rectiſſimè conſequitur, non iam amplius Pontifici, ſed ipſi Imperatori, cæteríſque Regibus & Magiſtratibus ſummis indicendi & congregandi Concilij ius officij ratione competere. Sic enim eo ipſo etiam, quo Pontificij vtuntur, iure (quod tamen pro libidine variè tandem fingere atque refingere cœperunt) definitum eſt: Quod *quando Papa & Cardinales in congregando Concilio negligentes ſint, ad Imperatorem ſpectet Concilij conuocatio:* Quomodo Philippus Decius, egregius, & magni nominis Iuriſconſultus, Conſilio 151. aliíq; ex facto conſulti, reſponderunt.

Quinetiam, vt nulla ſit hæc ratio (quæ firmiſſima eſt) & vtut rectè hactenus eo iure Põtificem vſum dicamus, tamen hoc tempore ius conuocandi Concilij nullo modo ei competere poſſet. Idque ob hanc cauſam manifeſtiſſimam, quod ipſe Papa cum ſuis Cardinalibus,

Epiſcopis & Prælatis adhærentibus, eodem in Concilio, præ cæteris, de criminibus grauiſſimis, idolatria, falſa doctrina, ſuperſtitione ethnica, & cultus diuini prophanatione ac deprauatione, de Simoniaca hæreſi & compluribus aliis vitiis fœdiſſimis, quibus totus ſcatet, quæque ſuo loco pluribus exponentur, publicè poſtulandus ſit & accuſandus: Id quod Status confeſſionis Auguſtanæ facturos ſe palàm in Concilio libero atque Chriſtiano, aut quocunque alio loco ad id commodo, & accuſationem eam, quemadmodum fieri oporteat, rectè proſequuturos ac probaturos, iam olim ſolenniter & expreſſè apud acta Imperij teſtati ſunt publicè.

Cùm igitur demonſtratum ſit Pontificem ipſum & eius ſocios in hac cauſa, & in vniuerſo religionis negocio, eſſe alteram ex litigatoribus partem: facile intelligere poſſumus id, quod ex his rectè ſequitur, eundem qui vel reus vel actor eſſet, nullo iure aut ratione iudicis quoque aut ſuperioris perſonam eodem iudicio ſuſtinere, aut ius conuocandi ſibi rectè ſumere poſſe.

Etſi enim hanc ſibi in iure prærogatiuam attribuat Papa, vt pro libito in propria cauſa ius dicere velit & poſſit liberrimè: tamen illi ipſi autores eius iuris, & interpretes docent, id locum non habere, vbi ipſe Pontifex de falſa doctrina ſit arguendus: *In crimine hæreſis Papa non eſt iudex, ſed ab aliis iudicari debet*, vt ſcriptum extat in Decretis Gratiani, cap. Si

Papa.

Papa. Diſtinct. 40. Eſt enim admodum pernicioſum, ſi vera fides quæ in vniuerſo populo Chriſtiano requiritur, in capite non reperiatur. Et tali caſu Concilium non congregatur Papæ autoritate. Ita Decius in c. Cum venissent, n. 37. ſecund. editionem Venetam ex. De Iud.

Ex quibus omnibus tandem id, quod ſupra propoſuimus, rectiſſimè efficitur: Romano Pontifici nulla ratione, nullóque iure competere, vt Status qui ſunt Auguſtanæ Confeſſionis, ipſe ad Concilium citet aut euocet: & inuicem, nullo iure Status teneri, vt ad præſumptum hoc & priuata Pontificis temeritate editum citationis diploma Tridenti compareant, aut in id Concilium vlla ratione conſentiant.

Et hactenus quidem de prima recuſati Cōcilij cauſa, ſatis.

ALTERA cauſa recuſationis in eo verſatur, quòd pluribus iam in Comitiis Imperij publicis, & nominatim in Comitio ad annum 1524. Norimbergæ habito, ac deinde iis quæ Spiræ anno 1526. & 1529. Ratisbonæ anno 1532. & 1541. habita fuêre: Iterúmq; Spiræ anno 1542. & Norimbergæ 1543. Annóque ſequente rurſus Spiræ: Ac poſtea etiam Auguſtanis Comitiis anni 1555. & Ratisbonenſibus 1557. Rurſúſque Auguſtanis anni 1559. (quibus plerisq; etiam Legati Pontificij interfuêre) Principibus atque ordinibus omnibus Imperij, ad reconciliandum de religione diſſidium, ſemper ea ratio commodior futura ſit viſa, qua gene-

II. Non eſt tutum Cōcilium.

rale, liberum, atque Chriſtianum Concilium in ipſa Germania loco opportuno fieret; quódque eiuſmodi Concilij ſpes etiam nominatim & expreſsè facta fuerit his Ordinibus.

At verò, Tridentum non Germaniæ, ſed Italiæ oppidum eſſe, & loci ſitus, & omnes omnium Geographorum tabulæ ac libri teſtantur: tùm etiam lingua qua oppidani vtuntur vernacula, quam non Germanicam, ſed Italicã eſſe, nemo eſt qui neſciat. Nec eo ſolũ nomine, ſed & aliis grauioribus rationibus oppidũ & rupes illę inſidioſæ, huic lõgè grauiſſimo negocio, totius Chriſtiani orbis Concilio libero congregando, multis nominibus incommodæ & plus quàm ſuſpectæ meritò cenſentur, ſpeíque toties in Comitiis factæ Statibus, de libero ac Chriſtiano Concilio in Germania congregando, minimè reſpondentes. Etenim in confeſſo eſt, ipſum oppidum non tantum natura & ſitu loci ac murorum ambitu multò eſſe anguſtius ac tenuius, quàm vt vniuerſali omnium orbis Chriſtiani Ordinum Concilio excipiendo ſufficere queat: verum etiam pleriſque omnibus Imperij Germanici Ordinibus, illíſque præcipuè qui Auguſtanæ Confeſſionis ſunt, incommodiſſimum, & loco maximè inopportuno ſitum.

Quin etiam ſi nulla alia foret cauſa, & ſola præſentium temporum difficultas excuſaretur à Statibus, tamen hanc, vt arbitramur, rationẽ grauiſſimam & æquiſſimam iudicaturi eſſent omnes intelligentes, & cuius meritò foret ha-

benda

benda ratio. Quid enim grauius aut difficilius bono Principi acciderit? quàm his tam turbulentis & periculoſiſſimis temporibus, in tanta incertitudine pacis & perturbatione rerum omnium, tam procul & in longinquas terras à ſuis ditionibus & ſubditis abſtrahi, ſalutémq; ſuorum, patriam, coniuges, liberos, omniáque quæ habeat chariſſima, hoſtium interea & inimicorum prędæ ac vaſtationi certiſſimæ deſerta & expoſita relinquere. Quæ quidem ratio momentum habet grauiſſimum, vt meritò excuſare hos Status debeat, quominus in incommodiſſimo illo, & qui Imperij decretis nulla in parte reſpondeat, Concilij loco, comparere cogantur.

Atque hoc adeò Statibus concedendum eſt magis, quod oppidum illud, quæ nunc eius ratio eſt, neque commodum ſatis, neque ſatis etiam tutum locum his Ordinibus prębere poſſe videatur, imò ſuſpectum meritò, & multis nominibus periculoſum futurum. Neque enim Tridentum libera aut Imperij ciuitas eſt, ſed quæ Epiſcopo Tridentino pareat, qui & ipſe cum Eccleſiaſticis ſuis omnibus Pontifici Ro. fide & iureiurando, vt Epiſcopus, non tantum eſt obſtrictus arctiſſimè, ſed eò amplius etiam Pontificiæ factionis membrum præcipuum, & Cardinalis delectus, qui & filius & frater à Pōtifice ſalutetur.

Huc accedit, quod idē locus practicis, fraudibus, atque inſidiis Pont. & ſociorū eius maximè ſit opportunus, & in quo omni ex parte

aduerſarij facilè potentiores ac ſuperiores futuri eſſent; in anguſtiùmque redacturi cōtradicentes: tātúmque abeſt, vt ſibi ſuíſve ſecuritatē vllam eo in loco ab aduerſariis, hoſtibus infenſiſsimis, ſperare aut polliceri queant Status, vt etiam vim omnem, & extrema quęque pericula metuenda in iſtis rupibus facilè intelligant. Cum enim Pont. Ro. toties iam contra Principes & Status Auguſt. Confeſ. coniunctos fulmina excommunicationis dira ac crudeliſsima ediderit, totiéſque eos anathemate, banno, & proſcriptionibus infeſtarit, quę nec dū ſublatę ſint aut ſolutæ, ſed eodē in oppido & Epiſcopatu Tridentino vel pręcipuè robur & autoritatem integram habeant ac vigeant: facilè eſt cuilibet exiſtimare, qualis ea & quàm firma futura ſit ſecuritas quā Stat. noſtri, vel Legati ipſorum, eo in loco, vbi aduerſarij regnum obtinent, atque adeo Iudicis partes ſibi ſumunt, ſperare habeant. Idque non tantū quòd attinet priuatim ad ipſorum Stat. perſonas, ſed vel inprimis ipſius cauſę & negotij, quod agitur, nomine conſiderandum quoque eſt diligentius. Quis enim tali in loco, & iſtis iudicibus cauſam hanc liberè dicturum ſe, aut quę neceſsitas rei poſtulet in mediū ſine periculo ſummo allaturum confidat? aut etiam mutire auſit? ac nō magis verendū ſibi putaret, ne tyrāni iſti cauſam indictā, vt ſolent, protinus pro hæreſi cōdemnent & Euangelij veritatem, quantum in ipſis ſit, prorſus opprimant.

Atqui certiſſimi & indubitati iuris eſt quod

loci ſecuritas non tantùm ad perſonas, ſed etiam ad cauſam, de qua agendum ſit, pertineat, nec ſolum perſonæ, ſed etiam ipſi cauſæ locum iudicij tutum eſſe debere.

Eſtque hoc maximè conſentaneum æquitati naturali, quod ipſa ratio omnes ſanos homines docet, neminem teneri vt in loco ſuſpecto compareat, in quo aduerſarij præpotentis formidabilior futura ſit autoritas, aut etiam opportunitates præcipuæ & maiores: quod quidẽ in hac cauſa notorium eſt & manifeſtiſſimum. Etenim citatus ad locum non tutum, comparere non tenetur. *Nunquid enim comparere quis debet in loco multum potenti, & aduerſum ſe in odium prouocato? & quis auderet? aut qua ratione aliquis teneretur Conſiſtorij talis ſubire iudicium? & ſe in hoſtium ſinum reponere, ac ad mortem per violentam iniuriam, non per iuſtitiam inferendam, vltro ſe offerre? Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Deſiperet ergò, qui citationem huiuſmodi ſaperet arctaſſe citatum, &c.* Text. in Clementina: Paſtoralis, §. Nunquid. De ſent. & re iudic.

Atque hinc eſt quod Abbatem Panormitanum, inter iuris Canonici interpretes celeberrimum, in eo quem de Baſilienſi Synodo conſcripſit tractatu (quando Eugenius Pontifex, malè ſibi conſcius & ne, quod ei poſt contigit, è Pontificatu remoueretur metuens, Conciliũ è Germania Ferrariam transferre conabatur) expreſsè reſpondiſſe ac decidiſſe legimus, illud ipſum Concilium, licet principio congregatum & inchoatum Ferrariæ, fuiſſet,

potuiſſe tamen rectè, & iure optimo ob præpotentem Pontificis Eugenij in eo loco autoritatem & vicinorum gratiam transferri Ferraria in Germaniam, vt ibi tutius & minore periculo Synodi iudicium aduerſus Eugenium exerceretur.

Quin imò, ipſi etiam Canoniſtæ, interq; eos præcipuæ autoritatis interpres Cardinalis expreſsè ſcribit: *Quod ex hoc ſolo, quod citans habet odio citatum, dicatur citatus non ſatis tutus: & ſi nec excipiat, nec appellet, citationẽ fore nullam. Similiter ſi ciuitas ad quam citatur, proſequitur odio citatum. Vnde præclarè dixit Bald. quod metus eſt infirmitas voluntatis, conſilij vulnus, animæ triſtitia, voluntarij & inuoluntarij permixtio, & res libertati omninò contraria.*

Et quanquam ſuperiore anno quoddã exautorati huius Concilij diploma ſecuritatis, & ſalui conductus euulgatum ſit, quo fides publica promittitur: nemo tamen facile ita imprudens fuerit, aut tam commodè ſibi dici patietur, vt in tanta & tam manifeſta Pontificiorum aduerſum hos Ordines acerbitate odijtutò huic fidem haberi poſſe exiſtimet, ac vitam ſuam in fidem apertiſſimorum atque infenſiſſimorum hoſtium committat.

Quin & proprio ipſorum iure cautum legimus, & à præcipuis eiuſdem interpretibus magno conſenſu traditum, neminem teneri, vt inimico capitali ſecuritatem promittenti credat, & ob id in diſcrimen ſe ſuáque deducat: *Nemo credere tenetur ſuis inimicis, præſertim capitalibus,*

pitalibus, nec fidere illorum literis ſalui conductus ſalutis ſuæ periculo: Cùm huiuſmodi literæ maleuolum propoſitum, & animum dantis ſecuritatem non mutent, ſed potius occaſionem inſidiandi innocentibus, & in loco non tuto opprimendi præſtent. Etenim parua ac fragilis eſt ſecuritas, quæ in exigua papyro, aut membranis continetur, vt Angelus, Io. Immola. Mar. Socinus & Decius in conſilijs contra Iulium II. ſcriptis, & Cardinalis Iacobatius, teſtantur.

Id autem in præſente hoc negocio locũ cò magis habet, quòd Pontificia ſanctitate nouè conſtitutum ſit ius, ne hæreticis (inter quos & Status numerant) fides vlla in parte ſeruetur: Neque ignotum eſt Pontifices antehac etiam fidem publicè datam impiè fregiſſe, vt in Cõſtantienſi Cõcilio virum ſanctum & innocentem Ioannem Huſſum, contrà datam ac præſtitam publicè ab ipſo Imp. Opt. Sigiſmundo fidem, nouo & inaudito crudelitatis exemplo, ipſo Imp. ſeruare virum innocentem cupiente, tyrannica immanitate exuſſerunt.

Atque illud ipſum decretum impium Synodi Conſtantienſis, de fide non ſeruãda hæreticis, neq; dum hodie ſatis abrogatum eſt, & ex omni parte caſſatum ac ſublatũ. Verba eius Synodi hæc ſunt, Seſſione XIX. *Præſens ſancta Synodus, ex quouis ſaluo conductu per Impp. Reges, & alios ſeculi Principes, hæreticis, vel de hæreſi diffamatis, putantes eoſdẽ ſic à ſuis erroribus reuocare, quocunq; vinculo ſe adſtrinxerint conceſſo, nullũ fidei Catholicæ vel iuriſdictioni Eccleſiaſticæ præ-*

iudiciū generari vel impedimentum præſtari poſſe, ſeu debere, declarat: quo minus, dicto ſaluo cōductu non obſtante liceat iudici cōpetenti & Eccleſiaſtico de huiuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & aliâs debitè contra eos procedere, eoſdémque punire, quantū iuſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores reuocare pertinaciter recuſauerint: etiamſi de ſaluo cōductu confiſi ad locū venerint iudicij, aliâs non venturi: nec ſic promittentē, cum aliàs fecerit quòd in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum. Hoc, vt diximus, decretum impium & crudele, nec dū ſublatum ita eſt ſufficienter & abolitū, quemadmodum fieri oportebat.

Ac de Pontificum excōmunicationibus, in hos Ordines toties iam & indigniſſimè editis, vel inprimis, ob multas graues rationes, eſt quòd iuſtiſſimè cauſentur Status: Quę fulmina ſi Pontifex & eius ſocij pro nullis, aut illegitimis habeant. (vt re ipſa, & ipſo iure nulla ſunt, quia parte non citata & cauſa indicta, à iudice incōpetente, multíſque nominibus ſuſpecto, & alteri partium addictiſſimo, de facto & contra ius edita ſunt & prolata) iampridē ea abrogata ac ſublata oportuit: Sin legitima & iuſta ducāt (quòd quidem eo ipſo ſatis teſtantur, quòd in hunc vſque diem nihil vnquam eorum annullârint) facile intelligere quiuis poteſt, eo ipſo his Statib. viam & rationem omnem accedēdi ad Conciliū, aut etiam Legatos eò mittendi, omninò eſſe interclusam & prohibitam: Sēper enim obiicerent illud: hæreticis & excommunicatis fidem datam ſeruari non oportere.

Atque

Atque ex his tandē id firmiſſimum conſtat, quòd propoſuimus: Status, & hos Imperij Ordines rectiſſimè, & omni iure excuſari quo minus loco tot nominibus ſuſpecto, ac longè periculoſiſſimo impium Pontificis Concilium adire teneantur.

TERTIA, quæ ſequitur, recuſati illegitimi huius Concilij cauſa eſt: quod iiſdē decretis Comitiorum Imperij, quorum ſupra meminimus, diſertè & expreſſè cautum ſit, vt ad conciliandum de religione diſſidium, generale ſeu vniuerſale Concilium fiat atq; celebretur. At Tridentinum hoc Pontificis Conciliū, licet in diplomate edito œcumenicū & vniuerſale identidem nominetur, re ipſa tamen & verè hoc nomine cēſeri nulla ratione poteſt: Siquidē in eo ſolus Papa, cū obſtrictis ſibi Cardinalibus, Epiſcopis, Prælatis, & cæteris mancipiis ſuis regnum poſſidet, ſolúſque ſummam præſidendi, iudicandi & decidendi autoritatē ſibi arrogat, ab eóq; munere non tantum hos Status, ſed & alios omnes omniū Ordinū politicos viros, ipſos etiā Reges ac Principes longiſſimè remouere & à decidendo excludere omninò in animo habet. Quāuis enim in diplomate verba hæc adiecerit: *Quibus iure, aut priuilegio, aut more maiorum Cōcilijs generalibus intereſſe & ſententiam dicere liceat:* tamen nō obſcurum eſt, his verbis alium præterea neminē ab eo dici atque intelligi, quàm Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, Abbates exemptos & Monachos quoſdam: quomodo poſtea ſeipſum ſa-

III. *Non eſt œcumenicum, ſed Pontificiū Cōcilium.*

tis declarat illis verbis quæ ſunt in edita Bulla indictionis: *Quocirca venerabiles fratres noſtros omnib. ex locis Patriarchas, Archiepiſcopos & dilectos filios, Abbates, cæteróſque qui in Cõcilio generali ſedere, & ſentẽtiam dicere iure cõmuni, vel ex priuilegio, vel ex antiqua cõſuetudine licet*, &c.

Atqui, qua ratione id Cõciliũ rectè dixerimus generale aut vniuerſale, à quo maior ac potiſſima pars, & cuius vel præcipuè intereſt, Imperator ſcilicet ipſe, Reges omnes, Prĩcipes, omnéſq; viri docti, deniq; quotquot vſitatè Clericorũ nomine appellari nõ ſolẽt, remouẽtur & excludũtur? Quomodo vniuerſale vel generale dici rectè poteſt id, quod tantũ vnam ſpeciẽ cõplectitur, Clericos videlicet, alteram autem, Laicos ſcilicet excludit? Et cũ fides ſit vniuerſalis, nec minus ad Laicos pertineat quàm ad Clericos, quomodo tractatio fidei debebit eſſe particularis, & non vniuerſalis, cum cauſa fidei ſit communis, tam Clericis quàm Laicis?

c. vbi nã. & c. nos ad fidẽ Diſt. 96. Et Pet. de mõte Venet. in tracta- tu de monarchia Cõcilii in 3. q. n. 7.

Pugnat hoc cum natura vniuerſalium Conciliorum ex diametro, & cauſis religionis ac fidei noſtræ quàm maximè aduerſatur; quas tam diuino quàm humano iure, adeóque ipſa natura id ſuadente coniunctis quorumcunque interſit operis & conſilio communi tractari atque conſtitui debere manifeſtiſsimum eſt. Quod enim, vt vulgò & rectè dicitur, omnes tangit, id ab omnibus etiam tractari & approbari debet: quemadmodum & ſanctos Patres & Apoſtolos feciſſe vidémus. Cùm enim in prima Apoſtolorum Eccleſia in quæſtionem

veniſſet, an conuerſis ad fidem Chriſtianam neceſſaria etiam foret circumciſio: animaduertere poſſumus miſſos eſſe qui de ea re conſulerent non ſolum Petrum cum cæteris Apoſtolis, ſed vniuerſam Eccleſiam, quæ fuit eo tempore Hieroſolymis: neque apparet Petrum Apoſtolum ibi præcipua quadam autoritate antecelluiſſe cæteris, ſed Apoſtolos omnes, & cum his ſeniores in populo communi cōſenſu concluſiſſe, circumciſionem ad ſalutem non eſſe neceſſariam.

Innumera extant deinceps & Sāctorum Patrum exempla, vbi non ſoli Epiſcopi & Clerici, ſed & Imperatores, Reges, Principes, & alij viri docti, etiam priuati & extra gubernationem Laici, ac nonnunquam humili loco & conditione, ad Cōcilia & Synodos vocati ſint, admiſſi, & auditi, tum etiam ad deciſiones & decreta facienda adhibiti: ac plena talium exemplorum eſt hiſtoria Eccleſiæ, & cęterę fide dignæ hiſtoriæ antiquitatis, tum etiam ipſum ius Pontificium.

Quòd ſi hoc ita temporibus Apoſtolorum, quos Spiritu ſancto repletos fuiſſe ſcimus, & poſtea etiam ſanctorum patrum ætate (qui quo propius aberrant ab ortu, diuina omnia, & quæ vera eſſent ac neceſſaria, melius cernebant) ſeruatum ſit neceſſariò: quantò magis id noſtris temporibus neceſſarium fuerit? cum illorum actio noſtra debeat eſſe inſtructio: vt Canon ait.

Itaque & ipſum ius Canonicum hac in parte

cum vetere illa & Apoſtolica conſuetudine prorſus conuenit, quo ſimiliter conſtitutum eſt, vt in cauſa religionis & fidei Chriſtianæ, non ſoli Clerici, ſed & Laici Conciliis præſentes interſint: propterea quòd fides Chriſtiana in vniuerſum ad omnes homines totius Chriſtiani Orbis pertineat, nec minus Laicorum quàm Clericorum ſalutem & damnationem contingit.

Ad hæc, certum eſt Concilium vel Synodum aliud eſſe nihil, quàm communem congregationem Eccleſiæ Dei ſeu fidelium, quemadmodū alicubi definit Concilium Anthonius de Roſellis, eſſe collectionē omnium fidelium, &c. Cum igitur Laici non minus quàm Clerici in mortem Chriſti redemptoris noſtri baptiſati ſint, & Eccleſiæ Dei inſerti, ac membra eius effecti, quæ cauſa eſt cur eos ab omnibus ad fidem Chriſtianam pertinentibus conſultationibus & deliberationibus publicis in vniuerſum remoueamus & excludamus? præſertim cum fieri poſſit, & non rarò etiam fiat, vt in Laico & ſimpliciore aliquo homine fides Chriſtiana conſtet & luceat egregiè:& inuicem,in magnis illis & præcipuis viris mirificè langueſcat, aut etiam prorſus extinguatur: quemadmodum nos exemplum Mariæ virginis ſanctiſs. docet, quæ ſola conſtās adhæſit filio redemptori in morte & ſummis calamitatibus conſtituto, quo tempore is à cæteris Apoſtolis & fidelibus omnibus prorſus deſereretur, vt eſt in hiſtoria

Euange-

Euangeliſtarum: quod ipſum etiam Canoniſtæ non obſcuris verbis fatentur.

Ita legimus in Nicæno Concilio vnius Paphnutij Thebaici Confeſſoris interuẽtu contra multos defenſum eſſe ſacerdotum coniugium: quem tamen, quòd à Maximino tyranno in crudeliſſima illa Chriſtianorum perſecutione oculo altero orbatus eſſet, & præterea etiam, poplite fracto mutilatus & claudus, conditione admodum humili fuiſſe apparet: quod niſi hic ſe oppoſuiſſet, tota Synodus tot Patrum & ſanctorum Epiſcoporum, quorum 328. fuiſſe ſcribitur, manifeſto errore ſacerdotib. contra Scripturę ſanctę apertiſſimam ſententiam vſum legitimi coniugij interdixiſſent, quemadmodum Sozomenus lib. 1. hiſt. cap. 25. refert. Quam ipſam ob cauſam & Canoniſtę prudenter ac rectè cõſtituerunt, quod in cauſis religionis & fidei Chriſtianæ vnius & priuati ſententia præferenda ſit vel ipſius Pontificis opinioni, ſi meliore ſacrarum literarum fundamento, quam Pontificis ſententia, nitatur. Imò Laico dicenti verum, iuxta ſanctas Scripturas, plus eſſe credendum, quàm vniuerſali Concilio proferenti mendacium contra ſcripturas: vt Abbas Panormitanus ſcripſit, qui aliâs Achilles Pontificis Eugenij ab Ænea Syluio vocatur. *Panor. in c. ſignificaſti n. 3. col. 12. ex. De elect.*

Conſtat igitur, non ſolum Clericos, qui dicuntur, ſed etiam Laicos idoneos, in Concilio vniuerſali admittendos eſſe, vt de controuerſiis religionis & fidei Chriſtianæ cum cæ-

teris piè deliberẽt & conſtituãt: qui ſi, quemadmodum in hoc Conciliabulo fit, excludantur, iam id amplius neque eſſe neque rectè dici vniuerſale Concilium poterit.

Cum itaque in eo, quod nunc Tridenti habetur, Concilio pauci admodum & ij ſoli conueniant, qui aut mancipia aut ſocij ſunt Pontificis, & ei certa ratione obſtricti: multæ autẽ nationes præcipuæ & regna orbis Chriſtiani illud non adeant, è quorum numero ſunt: Germania, Anglia, Scotia, Dania, Suecia, & aliæ plures prouinciæ: Qua ratione igitur rectè hoc Concilium generale & vniuerſale dicetur? quod ex vnius aut alterius nationis populo, aliâs Pontifici bona magnáque ex parte in temperabilibus ſubiecto, collectum ſit, atque frequentetur?

IIII. QVARTO. Manifeſtiſſimum eſt Tridentinam hanc Synodum nequaquam eſſe aut dici poſſe liberum Concilium, ſed ſeruum potius, & multis nominibus duriſſimè obſtrictum atque captiuum.

Non eſt liberũ, Concilium, ſed ſeruum.

Liberum etenim dicitur, quod metu omni & coactione caret, vbi conſilia omnia, omnéſque res non ex aliena vel voluntate vel gratia, vel etiam permiſſu alterius aut imperio pendent, ſed ab his omnib. expeditæ ſunt & integræ: nec cuiuſquam aut odium, aut inuidia, aut minæ extimeſcendæ ſint: neque res vlla ſit, quæ plus polleat apud eum qui dicit ſententiam, quàm ipſius honeſta voluntas, & iudicium minimè coactum: denique vbi, quæ

ſalutaria quiſque, & veritati conſentanea eſſe intus, & apud animum intelligit, eadem etiam ſine vllius periculi metu in medium proponere liberè, & in faciem cuiuis modeſtè dicere liceat. Cuius rei præclarum exemplum in Paulo Apoſtolo nobis propoſitum eſt, qui (vt ad Galat.2.cap. ipſe ſcribit) Petro Apoſtolo in faciem obloquutus, erroris eum in Antiochenſi Synodo publicè arguit.

Huius autem libertatis tantum abeſt, vt veſtigium vllum hæc infœlix Synodus habeat, vt etiam ex diametro quod dicitur, eam cum his omnibus pugnare, rectiſſimè dicere poſſimus.

Primùm enim, quod ad locum Concilij habendi attinet, adeo is, quemadmodum iam antè quoque demonſtratum eſt, libertati aduerſatur, vt propter multas grauiſſimas cauſas ſuſpectiſſimus meritò & multis nominibus periculoſus noſtris ſit futurus: & in quo extrema quæque pericula aſſiduè ipſis eſſent metuenda: tùm præſertim, ſi (quæ liberorum Conciliorum lex eſt) Pontifici & eius ſociis liberius & in os ingerenda eſſet veritas, eorúmque erroribus & vitiis grauiſſimis obloquendum, atq; in faciem reſiſtendum neceſſariò: Quo quidem grauiter offenſum iri iſtos homines, & in noſtros acerbiſſimè vindicaturos, dubium nemini eſſe poteſt: Semper enim Veritas, quod dicitur, odium parit, &c.

Et, quod vel imprimis hic conſiderandum fuerit, ac plurimum momenti habet: Ipſe Pon-

tifex,licet iampridem ſe in hac religionis controuerſia declararit partem aduerſariam Statuum Confeſſionis Auguſtanæ,in eóſque omnes,& doctrinam quam tuentur,cauſa indicta, toties fulmina excommunicationis ſuæ ediderit, toties anathemate & execrationibus horrendis ſæuierit crudeliſſimè, ac hæreticos palàm declararit, quantúmque in ipſo eſt diris omnibus deuouerit,adeóque ipſi Sathanæ mãcipauerit,& etiamnum hodie infeſtiſſimè perſequatur: nihilominus tamen in hoc ipſo Cõcilio quod reſtituere nititur, Præſidis & iudicis ſupremi partes ſibi ſumit, & arrogat: nihil cogitans aut curans, quod ab iiſdem Imperij Statibus de grauiſſ. criminibus, de erroribus horrendis in doctrina, de idolatria, hæreſi & corrupta verbi diuini luce,de impietate manifeſtiſſima & vitæ turpitudine flagitioſa accuſandus ſit neceſſariò, & toties tam accuſatione inſtituta poſtulatus.

Quale verò hoc Concilium futurum ſit, aut quid tandem libero Concilio ſimile habiturũ, in quo litigatorum altera pars, & quidem rea cum ſuis conſortibus eodem iudicio perſonam iudicis quoque ſibi ſumit, & iudicij adſeſſores ſuo arbitratu deligit, iudiciúmq; pro ſua libidine cõſtituit, quærelam vel accuſationẽ nullã audire vult, imò accuſatores inaudita cauſa, & priuſquam iudicio cõpareant protinus dãnet: id, inquam, iudicium quid iudicij ſimile habiturum ſit, facile quiuis ſine longiore commemoratione noſtra æſtimare poterit.

Ad

Ad hæc, eodem in Concilio Pontifex ſolus cum ſuis mancipiis Cardinalibus, Epiſcopis, Monachis & Clericis iureiurando ſibi obſtrictis, præeſſe vult rebus omnibus, & vocem deciſiuam ſoli ſibi ſuiſque arrogat: cæteros omnes cuiuſcunque ſint Status, à Pontifice non approbatos, longiſſimè ab hoc munere determinandi & decidendi in Concilio arcet & excludit.

Neque verò vlla ſpes reliqua videtur fore, vt Pontifices aliis quoque piis & doctis viris, qui iureiurando illis obſtricti non ſint, vocem deciuiſam in cauſa religionis concedant, aut vllam conſultandi, determinandi ac decidendi poteſtatem faciant. Id ſatis indicant Bullæ indictionis quas euulgare ſolent, de quibus ſuprà dictum eſt. Et conſtat quàm horrendis iuramentorum vinculis ipſi Cardinales, obſtricti ſint Pontificibus, tum etiam Epiſcopi, & in vniuerſum illius farinæ Sacerdotes & ſacrifici omnes, vt ne mutire quidem ipſis liceat aduerſus Idolum Romanum: Hæc enim eſt vſitata ipſis formula iuramenti Epiſcopalis: *EGO N. Epiſcopus, ab hac hora in antea fidelis ero S. Petro, ſanctæque Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, dominóque meo Papæ, eiúſque ſucceſſoribus Canonicè intrantibus. Non ero neque in Conſilio, neque in facto vt vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione. Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad eius damnum nulli pandam. Papatum Romanæ Eccleſiæ & regulas ſanctorum patrum adiutor*

Iuramentum Epiſcoporum Papalium.

ero ad defendendum & retinendum (ſaluo ordine meo) contra omnes homines, &c.

In noua autem iuramenti formula quæ extat, inſuper etiam hoc iurant Epiſcopi: *ſe omnia quæ contra Papam vel deliberantur, vel tractantur, vel ſuſcipiuntur, reuelaturos & pro viribus ſtrenuè impedituros: hæreticos etiam, omnéſque rebelles Pontifici, extremè infeſtaturos ac perſecuturos.* Atque hinc eſt quòd Æneas Syl. iam Papa factûs, in quadam ad Moguntinum capitulum epiſt. ſcripſit: *Quod etiam verum dicere contra Papam, ſit contra Epiſcoporum iuramentum.*

Nec longè diuerſa eſt forma eius iuramenti, quo futuros Theologiæ Doctores & Canoniſtas obſtringunt: defenſuros ſcilicet eos Statum Pontificium, & regalia Sãcti Petri contra omnes homines: & conſeruaturos autoritatem, priuilegia & libertatem Romanæ Eccleſiæ & domini Papæ pro ſummis viribus: eáq; dicturos, ſuaſuros & facturos in Conciliis ſedulò, quæ domino Papæ placeant, & ad amplificandam eius potentiam pertinere videantur.

Ex quibus manifeſtiſſimum fit, Cardinales, Epiſcopos, Monachos & Theologos Papales nihil dicturos aut facturos eſſe aliud, neque etiam quidquam aliud dicere aut facere audere in hoc Concilio, quàm quod Pontifici placeat, cuius ſunt mancipia. Cæterum quoad hoc vinculum iuriſiurandi durauerit, non etiam penitus ſolutum & ſublatum, ita vt cuilibet liberè, quæ velit, quæque dicenda putauerit de religione, dicere liceat ſine vllo periculo: tantíſper

[ſ]per neque libertatem Concilij vllam præ-[d]icare, neque de eius libertate polliceri [q]uidquam nobis poſſumus. Quid enim a-[l]ud ab eo coniuratorum conuentu quis ſi-[b]i promiſerit? quàm quod idolo ipſorum (vt rectè Papam nominat ipſe Cardinalis Ia-[c]obatius) cui fidem iurato dederunt, placeat, & tyrannidem eius confirmare & ſtabilire vi-deatur.

Quin & propria ipſorum iura, quibus vtuntur, docent: Quando caput ipſum malè ſanum ſit, & ad iudicandum minus idoneum, membra etiam ei adhærentia, & quæ caput ſequuntur, minus commoda & ſuſpecta veriſimiliter præſumi. Quare ſicut Papa ipſe excluditur, ita pariter etiam excludendos eſſe Cardinales & Epiſcopos. Quia quando caput ſuſpectum eſt, etiam alij, qui caput veriſimiliter ſequuntur, ſuſpecti ſunt: vt pręclarè dixit Abbas[a] pòſt Vicentium & Baldum. l.1.col.1. C.Si rector prouinc. Nam tales adhærent Pontifici: Et de adhærẽtibus, idem iudicatur quod de principali: vt recte Decius ait, In ſermone qui adiectus eſt conſil.151.n.20.

a *a.1.n.14. De Iud.x.*

Neque nunc prolixè hic repetendum cenſent Delecti, quod etiam ad hunc locum pertinebat, & dictum eſt ſuprà: Laicos omnes à Cõcilio prorſus excludi per Põtifices, omnémque eis adimi ſententiæ in Concilio dicendę facultatem. Qua ratione igitur Concilium hoc recte dici poteſt liberũ? cũ in libero Concilio nemo cuius interſit (vt ſanè hic & Laicorum intereſt)

rectè excludatur, ſed ex æquo admittendi ſint omnes.

Poſtremò. Conſtat Concilium illud & iudicium nullo modo liberum dici poſſe, in quo ſententia condemnatoria feratur prius, quàm vel Concilium ipſum ſit congregatum, vel iudicium conſtitutum, aut denique vlla de cauſa ipſa ſuſcepta cognitio: In libero nàmque Concilio integra & ſine præiudicio omnia legitimę cognitioni reſeruari debent.

Atqui omnibus notum eſt, & palàm cõſtat, Leonem X. edita Bulla (quæ poſtea etiam à Paulo III. & IIII. Pontificibus confirmata fuit) doctrinam quam amplexi ſunt & tuentur Status Auguſtanæ Confeſſionis, pro hæretica damnaſſe multis modis, & omnes ei religioni addictos excommunicaſſe, ac diris omnibus deuouiſſe. Conſtat etiam Paulum III. Romanum Pontificem quibuſdam in literis grauiter & acerbè accuſaſſe Opt. Maximúmque Imperatorem Carolum V. quod neceſſitudo ipſi & coniunctio cum Statibus Auguſtanæ Confeſſionis intercederet. Et extant non pauca edicta, in quibus Pontifices Romani crudeliſſima ſupplicia, crucem, ignes, naphta & ſulphure ſubiectis, & dira quæque interminantur, qui doctrinam noſtrarum Eccleſiarum, vt in Cõfeſſione oblata eſt & exhibita, amplecterentur. Quemadmodum ſanè multis in locis ex huiuſmodi edictis ſanguine ſcriptis & conſiliis Herodianis crudeliſſimè ſæuitum eſt in miſeros & innocentes homines, & multi paſſim

pij propter profeſſionem veritatis diuinæ miſerrimè trucidati ſunt, & etiamnum hodiè duriter excarnificantur. Quæ quidem præiudicia longè grauiſſima, & conſtantiſſimo cuique exhorreſcenda, non immeritò Status & hos Ordines à tam multis nominibus ſuſpecto & inſidioſo Concilio deterrere poſſunt, & debent. Idque hoc magis, quòd Pontifices non tantum vllam dant operam, vt hæc præiudicia aboleantur, ſed inſuper etiam ipſam Maieſtatem Cæſaream incuſare audent, quaſi iniuſtè & impiè egerit, quòd decretis Comitiorum Imperij publicis hac de re, & quæ de pace religionis cauſa ſeruanda piè ſalubritérque conſtituta ſunt, approbarit cum cæteris Statibus & Imperij Ordinibus, & Eccleſiaſticorum iuriſdictionem effrenatam interea ſuſpenſam eſſe iuſſerit: quemadmodum Carolo V. Imp. Paulum III. & poſtea Ferdinando Imperatori noſtro Paulum IIII. ſatis inciuiliter id obieciſſe intelligimus: qui non tantum Status & hos Ordines petulanter inſectari, ſed & Imperatoriam Maieſtatem, dignitatémque Cęſaream non ferenda confidentia impudenter ac proteruè conuellere præſumpſerunt.

Certum autem eſt, Pontificem Romanum nulla alia de cauſa Status, qui Auguſtanæ Confeſſionis ſunt, à ſuo illo Concilio excludere, ne vlla in parte eius præiudiciis quidquam decedat aut præiudicetur. Itaque intelligi facile poteſt, neque hoc, quod nunc inſtituitur:

Concilio Pontificem quidquam aduerſus prę-iudicia ſua admiſſurum,aut facturum quod eis vlla ex parte contrarium ſit:tantum abeſt, vt, qui ei grauiſſimè obſtricti ſunt Cardinales, Epiſcopi & Theologi,quidquam in animum inducturi ſint aut præſumpturi,multò etiam minus deciſuri quod præiudicium adferre Pontifici vlla in parte queat.

Proinde ſatis ex his efficitur quod diximus: Tridentinum hoc Concilium non, quale oportebat, liberum, ſed obſtrictum, ſeruum, coactum & maximè captiuum fore, atque indignum eſſe prorſus liberi Concilij nomine & titulo.

Concilium illud nō eſt Chriſtianum.

V. QVINTO. Ea eſt huius Synodi Papalis ratio, vt non modò liberi, ſed nec Chriſtiani Concilij nomine cenſeri rectè poſſit aut debeat.

In Chriſtianó enim Concilio ſolus Chriſtus, & verbum eius Sacroſanctúm, præualere & vocem, vt loquimur, deciſiuam habere debet, hoc eſt, deliberatio & emendatio omnis ex præſcripto verbi diuini & ſanctarum ſcripturarum,non ex humanis traditionibus & decretis Pontificum verbo Dei manifeſtè repugnantibus, liberè & Catholico Eccleſiæ conſenſu inſtitui debet,nullius pij eruditi, intelligentis,& Deum timentis iudicio ſano & voce excluſa:eáque grauitate,diligentia & fide conſideranda,expendenda,atque diiudicanda ſingula, vt veritas Orthodoxæ doctrinæ emineat, ac defendatur conſtanter, & inuicem erronea

omnia

omnia & falſa dogmata, abuſus & cultus ſuperſtitioſi atque impij manifeſtò damnentur, & emẽdatio pia ſingulorum ex verbo Dei inſtituatur atque fiat. Neque etiam ſuffragiorum vt fit numero, ſed ſcripturarum pondere & teſtimoniis luculentis ſingula diiudicanda: Vt vel vnius atque alterius ſententia manifeſtis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis fundata plus valere debeat, quàm cæterorum omnium quotquot ſententiam ſuam ex verbo Dei adductis teſtimoniis manifeſtis, probare nequeant: quemadmodum Apoſtolorum Concilio Hieroſolymis habito, & poſtea Nicæno etiam, vt ſuprà de Paphnutio diximus, multíſque aliis piis Synodis ſeruatum ſcimus. Ea enim eſt verbi Diuini autoritas, vt meritò ei omnes traditiones, arbitria, ritus, opiniones, atque inuenta hominum cedant: tantúmque humana hæc infra Verbum Dei poſita ſúnt, vt ſi vel totius Orbis terrarum, omniúmque, quotquot viuunt, hominum Concilium coiret, ſtatuere tamen nihil poſſet creatura, quod creatoris legem & decretum immutabile vlla in parte tolleret: Omnis hic humana ſapientia conſileſcat oportet, omníſque quantumuis magna in ſpeciem ſanctimonia & autoritas præpotens, aut etiam ſucceſſio ordinaria: neque enim hęc manifeſtum Dei verbum vllo modo conuellere aut labefactare ex vlla parte poſſunt. Sed Deo loquente, & ad Diuinum eius verbum omnis humana ratio, caro omnis, & quidquid eſt ſapiẽtiæ humanæ reuerenter cõticeſcat oportet,

quemadmodum grauiter Paulus ad Romanos ſcribit,cap.15. nihil ſe audere loqui in Eccleſia quod non per ipſum etiam operetur Chriſtus, in obedientiam gentium.

Equidem hanc ipſam ob cauſam Concilia & Synodi Chriſtianorum ex pluribus hominibus congregantur, non vt nouos articulos fidei, & cum verbo Dei pugnantes condant, ſed vt in celebri aliqua frequentia, & inter multos aliqui exiſtant & inueniantur facilius, qui Spiritus ſancti illuminatione & gratia quadam ditiore atque abundantiore, doctrinæ cœleſtis veritatem, & negotiorum, de quibus deliberatio inſtituitur, rationem rectè intelligant, & firmis ac perſpicuis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis confirmare ſingula queant: Vtq; hos attentè audiamus, & ipſum ſummum & præcipuum Eccleſiæ doctorem Chriſtum ſequamur, extra hunc alios nullos, quantumuis magno numero, non ſi arenas maris multitudine ſuperarent. Nam, vt piè Athanaſius in principio libri ſecundi aduerſus gentes ſcripſit, *ſancta & diuinitus inſpirata Scriptura ſola ad omnem veritatis inſtructionem abundè ſufficit:* Quod etiam Spiritus ſancti autoritate confirmatur, Pſalmo 118. vbi Propheta ait: Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.

Hoc lumen veritatis, quod ipſe fons lucis & intelligentię filius Dei Dominus noſter Ieſus Chriſtus præbet in verbo ſuo per Prophetas & Apoſtolos tradito, fallere nos nulla ratione poteſt. At hominum traditiones, Con-

cilia,

cilia, Synodi, congregationes & harum decreta profectò multipliciter labi, errare, decipi, falli poſſunt, & multis modis à verbo Dei ac veritate in omnem partem diſcedere. Idque exemplis ſummorum quorundam & pręcipuæ autoritatis Conciliorum ex hiſtoriis Eccleſiæ demonſtrari non difficulter poteſt, quorum pleraque decreta impia, & cum verbo Dei pugnantia, ab ipſa tandem Eccleſia reiecta ſunt & condemnata.

1. In Concilio Carthaginenſi quod vetuſtius eſt Nicæno, habitum tēporibus Cypriani, ſcimus decretum fuiſſe, Baptizatos ab hæreticis denuò baptizandos eſſe. *In quibus Synodis e ratum ſit*

2. In Nicæna Synodo damnati ſunt milites, qui fidem Chriſtianam ſemel profeſſi poſtea rediiſſent ad militiam etiam legitimam: quod decretum manifeſtè contrarium eſt ſententiæ Ioannis Baptiſtæ, quæ de militibus extat Lucæ capite tertio. Et eodem in Concilio facti ſunt Canones pœnitentiæ, qui dicuntur, ex quibus poſtea multum ſuperſtitionis irrepſit in Eccleſiam, vt meritum Chriſti non parum hac ratione obſcuraretur paulatim.

3. Similia decreta impia facta ſunt in Sirmienſi & Seleucienſi Concilio ſub Conſtantino Imp. qui cum Epiſcopos rurſus conuocaſſet Nicæam, vt noua decreta contraria prioris Concilij Nicæni decretis ſtatuerent de dogmatibus, diuinitus factum legimus, vt ſubitò & horribili terræmotu Concilium diſſiparetur: quod tamen paulò poſt reſtitu-

tum Seleuciæ, impium & blaſphemum decretum fecit: Chriſtum non eſſe ὁμοούσιον ſeu conſubſtantialem Patri.

4. Ita & Ariminienſis Synodus, & alia quędam Concilia impium Arrij dogma approbarunt. 5. Concilium Epheſinum ſecundũ, Eutychis hæreſin probauit. 6. Chalcedonenſe Concilium habitum circiter annum Domini CCCCLII. rectè quidem damnauit Eutychen, ſed inuicem tetro errore Monachis & monialibus virginibus coniugij vſum interdixit: vnde poſtea multa extiterunt mala & incommoda in Eccleſia.

7. Synodus Laodicena rectè etiam damnauit Nouatianos: ſed nõ rectè prohibuit ſecundas nuptias, Canonicis pœnis ſecundo iterantes coniugium ſubiiciendo, antequàm ad Sacramentum admitterentur. 8. Toletanum Concilium quod tẽporibus Honorij Imp. habitum fuit, decretum fecit de excõmunicandis parentibus, qui filias poſt votum virginitatis nubentes in gratiam recipiunt, & filias ita nubentes tantiſper à communione Cœnæ Dominicæ arceri iubet, dum rurſus à maritis ſuis diſcedant. 9. Quinta Synodus Carthaginenſis inuexit impia ſacrificia, oblationes & interceſſiones pro defunctis. 10. Synodus Mileuitana ſtatuit: vt diuortio poſt adulterium alterius ex coniugibus facto, non liceat innocenti perſonæ denuò contrahere coniugium: Quod nimis profecto durum eſt & iniuſtum: ac Fabiolam nobilem matronam Romanam,

quæ

quæ mariti ſcelerè diuortium fecerat, alteri nupſiſſe teſtis eſt D.Hieronymus.

10. Gregorius I I. Pontifex Romanus, & Gregorius I I I. Idolatricos cultus de ſtatuis & imaginibus adorandis confirmarunt, iniquiſſimo iudicio Leonem Imperatorem condemnantes. 11. Gregorium V I I. multa legimus congregaſſe Concilia, in quibus impia decreta facta fuerunt, quæ poſtea contrariis ſequentium Conciliorum decretis damnata fuerunt & ſublata. 12. Pontificis Formoſi acta Stephanus Papa eius nominis I I I. Concilio habito irrita pronunciauit: Rurſum huius decreta poſtea damnauit Ioannes X. concilio quod Rauennæ habitum fuit. Ac permulta poſſent ſimilia vetuſtorum Conciliorum exempla adduci, in quibus grauiſſimè erratum fuit, & craſſiſſimi errores contra verbum Dei & expreſſam Scripturæ ſanctæ vocem confirmati. 13. Recentiora Concilia, & quæ ſecuta fuerunt ſuperiora, non minus, ſæpe etiam grauius, errarunt, & cultus manifeſtè Idolatricos atque errores apertiſſimos ſtabiliuerunt, quemadmodum exemplo eſſe poteſt Lateranenſe Concilium, quod tamen præcipui nominis eſt, &, vt œcumenicum, imprimis celebrè: In eo contra ſuperiorum Conciliorum omnium autoritatem, contra manifeſtam Scripturæ ſanctæ doctrinam, denique contra ipſius autoris Chriſti inſtitutionem horribili errore tranſſubſtantiatio, quam vocant, panis & vini in

cœna Domini, inuecta & approbata fuit. Eodem in Concilio confirmatus eſt error impius de ſuperſtitioſa omnium delictorum enumeratione, in confeſſione, quæ ſacerdoti fit, & vulgò auricularis dicitur: cui grauiſſimè aduerſatur ipſe etiam Chryſoſtomus, inquiens. In quarta concione de Lazaro. *Dic tu peccata tua prior, vt iuſtificeris. Cur igitur, quæſo te, pudeſcis, & erubeſcis dicere peccata tua? Caue enim homini dixeris, ne tibi exprobret. Neque enim conſeruo confiteris, vt in publicum proferat, ſed ei, qui dominus eſt, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus eſt, ei qui medicus eſt, oſtendis vulnera, &c.* Etiam inter interpretes iuris Pontificij præcipuus & ſummus Abbas Panormitanus quodam in loco ipſe fatetur, eam exomologeſin ſeu confeſſionem quæ fit ſacerdoti, neque diuini neque humani iuris eſſe, aut ad ſalutem neceſſariam, vt infrà copioſius explicabitur.

Cũ igitur negari ratione nulla poſſit, & ipſa luce clarius ſit, Conciliorũ & Synodorum cõgregationes errare poſſe, & ſæpius erraſſe grauiter, quemadmodum is, quem modò diximus Abbas Panormitanus teſtatur: ita enim ait: [a] *Concilium errare poteſt, ſicut aliâs errauit ſuper cauſa matrimonij contrahendi inter raptam & raptorem, quando dictum Hieronymi fuit poſtea toti Concilio prælatum. Hactenus ille, &c.* Ergo neceſſariò ex hoc conſequitur illud Concilium tantum rectè dici & eſſe Chriſtianum, in quo ex verbo Chriſti, & non ex homi-

[a] ...d. c. ſi- ...nificaſti. ...ol. 12. n. 3. ...x. De e- ...ect.

num

num traditionibus, conſtitutionibus, decretis, ſomniis, aut vlla denique quantumuis inueterata conſuetudine res religionis iudicetur, atque determinetur, quantumuis magni in eo interſint viri: Etenim externam illam ſpeciem autoritatis, ſapientiæ humanæ, excellentiæ & ſanctimoniæ deteſtatur & reiicit Ieremias, cap. 8. inquiês: *Quomodo dicitis? ſapientes ſumus, & lex Domini apud nos eſt? Attamen ecce mendacium operatus eſt ſtylus, falsò & fruſtra ſcripſerunt ſcribæ: Pudefacti ſunt ſapientes, perterriti, & capti ſunt: Ecce Verbum Domini reprobrauerunt: Quæ ergò illis ſapientia reliqua eſſe poterit?* Et Paulus, Galat. 2. negat vllam eſſe προσωποληψίαν aut reſpectum perſonarum apud Deum. Rectè igitur & neceſſariò fundamentum atque regulam fidei noſtræ in ſolo verbo Dei, non in Conciliorum autoritate conſtituemus.

Neque verò vlla mentio fit, in euulgato diplomate Pontificis de Synodo congreganda, quæ futura ſit ratio procedendi & actionis totius, aut ad quem modum in præſumpto ſuo Concilio de negocio religionis, ſint diſputaturi: ſed eo ipſo quod formam actionis, modúmque procedendi ac diſputandi in Concilio tam ſtudioſè cælant, & ex grauaminibus atque præiudiciis ſuprà commemoratis, ſatis euidenter apparet, & non obſcurè licet coniicere, Pontificem cum ſuis ſatellitibus & mancipiis conſtituiſſe omnia ſuo more agere, omniáque deinceps, pro ea quàm ſibi in nego-

cia omnia omnéſque cauſas liberrimè procedendi ac ſtatuendi poteſtate ſumit, in eo Concilio facturum, neque locum vllum ibi Chriſto & verbo eius futurum. Quæ niſi Pontificis mens eſſet, quid opus foret tam prolixè, tam operosè diſputare imprimis, an Laici admittendi ſint ad Concilium? an in Synodo vocem deciſiuam ipſis permitti oporteat, nec ne? Si enim Chriſtum audire, ſi verbo eius eam, quam meritò debemus, autoritatem tribuere volumus, nemo in Concilio decidendi poteſtatem præter ipſum Chriſtum habere poterit, eúmque qui cum eius verbo conſentit: ab eo verbo qui diſſentit, aut minus eo inſtructus ſententiam dixerit, is decidendi vocem nullam habiturus eſt, etiamſi ipſo Pontifice maximo maior eſſet, ac ſatrapis Pontificiis omnibus, & vel Angelus de Cœlo delapſus.

Quare, ſi Chriſtum audire, & verbo eius eam, quam debuit, autoritatem tribuere vellet Romanus Pontifex, nihil prorſus in eo diſputaturus eſſet, quibus in Concilio ſententiæ dicendæ ius & vox deciſiua competat, ſed liberam audientiam piis & eruditis omnibus, nulláque in parte arctatam relinqueret: Et ſiquidem noſtri eius dogmatis, quod confitentur ac profitentur, rationem ex manifeſtis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis minus demonſtrarent, & in aſſerenda doctrina ſua manifeſti erroris conuincerētur: non ſolum Conſilij iudicio iuſtiſſimo, ſed & proprij oris & ſua ipſius ſententia damnarentur, vt qui ipſi hoc fateren-

terentur & adſererent, ſolius Dei verbum
idiendum eſſe, & ex eo ſolo iudicandum: Et
uicem, ſi noſtri ex verbo Dei manifeſto do-
matis ſui veritatem demonſtraſſent, meritò
grato animo audiendi eſſent, neque vlla
tione à dicenda ſententia excludendi.

Cum autem nihil horum præ ſe ferat præ-
mptum hoc Pontificis Concilium, &, quan-
m ex omnibus eius circumſtantiis ac ſignis
anifeſtiſſimis euidentiſſimè liquet, nihil ho-
m etiam ſperari deinceps poſſit: facile eſt
telligere, Pontificem cum ſuis in hoc, quod
ſtituere conantur, Conciliabulo non Chri-
i vocem audituros, ſed hoc acturos impri-
is, vt decreta & traditiones, quas contra
anifeſtam & indubitatam veritatem verbi
iuini, aduerſus Dominum, & aduerſus
hriſtum eius audaciſſimè & furenter ſta-
unt, atque decernunt, agnoſcere & appro-
re ſine vlla contradictione omnes cogan-
r, neque vel mutire quicquam contrà vlli
eat: quod quidem difficile erit, & vix ef-
i poterit, ſiquidem vt ipſe Chriſtus teſta-
r: Oues eius non alterius quàm ipſius Chri-
vocem audiunt aut agnoſcunt. Quæ cum
ſint, perſpicuum eſt Pontificiam hanc con-
egationem nulla ratione nomen Chriſtiani
oncilij mereri, ſed ſentinam potius dicen-
m malè coniuratorum gigantum, qui, vt
elo bellum impium inferant, fremebundi
vnum conuenerunt aduerſus Dominum &
uerſus Chriſtum eius.

Finis & effectus Christianorum Cõciliorum.

Ad hæc, ſi finem quoque & effectum Chriſtianorum & piè inſtitutorum Conciliorum conſiderabimus, ſimiliter inueniemus nihil hoc Concilium ſimile habere Chriſtiano Cõcilio: ſiquidem Chriſtianorum Conciliorum effectus hic eſt proprius, vt ijs Idololatria & errores omnes tollantur, & inuicem veritas in lucem reuocetur, emendatio Eccleſiarum pia ex verbo Dei inſtituatur, ſalus Eccleſiæ quæratur, ac vulnera eius ſanentur, diſcordiæ omnes tollantur, denique ex omni parte ſalutaris pax & concordia publica conſtituatur & conſeruetur. Quæ quidem præcipua cauſa fuit Maieſtati Cæſareæ, Electoribus, Principibus, & communibus Imperij Ordinibus, vt tot iam Imperij conuentibus hoc vnum conciliandæ concordiæ, & tollendæ de religione diſſenſionis remedium ſemper arbitrati ſint fore ſaluberrimum, & Reipublicæ accommodatum, vt libero atque Chriſtiano Concilio grauiſſima diſſenſio & odio latè vagantia inter Orbis Chriſtiani proceres tollantur, & rurſus animis & voluntatibus inter ſe coirent, omnes, quotquot grauiſſimo Reipublicæ incommodo hactenus diſſenſerunt.

Quamobrem, ſi ea inſtituti huius Concilij ratio futura ſit, vt ſolis Cardinalibus, Epiſcopis, Prælatis & Monachis iureiurando Pontifici obſtrictis, vox deciſiua & ſtatuendi autoritas concedatur, poſthabitis & reiectis cæteris omnibus piis & doctis, aut inani voce conſultiua

tiua his relicta tantùm: non nomen tantum Chriſtiani Concilij minimè ei competet, ſed nec effectum eius aut vim vllam habere poterit: ſiquidem errores & deprauationes eo minimè tolluntur, ſed cōfirmantur potius & ſtabiliuntur, dū idola vetera nouis pinguntur coloribus, ne agnoſci veritas vlla ex parte queat: vt nulla vnquam pax firma & concordia ſperari iſta ratione poſſit, imò multò maiores diſcordiæ & animorum diſtractiones certò certius expectandæ ac metuendæ videantur. Ex qua re quantum incommodi Orbi Chriſtiano impendeat, cum id decretis Imperij publicis manifeſtè repugnet, & ſpei toties factæ Statibus in Comitiis contrarium ſit magnoperè, quantúmq; Imperio Germanicę nationis indè periculi ſupremi & certiſſimi metuendum ſit, prudentes facilè exiſtimauerint.

Atque ex his, quæ de Chriſtianorum Conciliorum proprietatibus breuiter diximus hactenus, planum fit, & irrefragabiliter efficitur, Pontificiam Synodum, quæ Tridenti habetur, & nunc propè finita exiſtimatur, neq; generalis vel vniuerſalis, neque liberi, neque etiā Chriſtiani Concilij nomine dignam eſſe, atq; adeò Concilij nomine prorſus indignam, iuxta regulam communem & vulgò tritiſſimam, qua dicitur:

Si re priueris, nec nomen habere mereris. *Iaſon in l. Id quod apud hoſtes. nu. 24. tit. De leg.*

Et quid opus eſt multis cōiecturis in re plana & aperta? Cum ipſa forma procedendi qua vtuntur, & ſeſſiones, quas vocant, & quæ ex

his conſequutæ ſunt determinationes, canones, & decreta manifeſtiſſime doce. nt, quàm diſſimilis ſit Tridentina illa congregatio pio, libero & Chriſtiano Cõcilio. Opus ipſum artificem, quod dicitur, arguit: exitus etiam acta probabit.

VI. *Scelera Curiæ Romanæ & regni Pontificij.* SEXTO. Præter eas cauſas, quas hactenus commemorauimus, etiam hanc recuſandæ autoritatis Pontificiæ & Concilij Papalis cauſam grauiſſimam & iuſtiſſimam eſſe arbitrantur Status & Imperij Ordines: Quòd Curia Romana & regnum Pontificium adeò ſcateat vitiis fœdiſſimis, luxu, auaritia, ſuperbia, nefariis libidinibus, aliiſque deformitatibus notoriis, vt vmbram iſtorum, nedum ſocietatẽ, boni omnes deteſtari & procul fugere meritò debeant: Quæ quidem vita intemperans, plena grauiſſimorum ſcandalorum & diſſolutiſſima, multis bonis & piis viris omnibus ætatibus grauiſſima ac deteſtabilis viſa fuit, atque in multorum reprehenſionem publicè & meritò incurrit, lippis, quod aiunt & tonſoribus etiamnum nota.

Demonſtrari id teſtimoniis permultis grauiſſimorum autorum poſſet, qui ſingulis ætatibus floruerunt, & fide digniſſimi ſunt habiti, niſi ea commemoratio prolixior futura videretur, quàm vt lectoris tædium effugere queat: Ex quibus tamẽ præcipua quædam hoc in loco, ſed breuiter, referre non grauabimur, continentia & veterum & recentiorum de intemperie Status Eccleſiaſtici querimonias.

Ac

Querelæ veterum de tyrannide & vitiis Status Eccleſiaſtici.

Ac primum quidẽ ex Diui Bernhardi ſcriptis, qui non vno in loco huius Ordinis vitia enormia, luxum, ambitionem, & auaritiam inexplebilem grauiſſimè taxat. Is in ſermone ſexto ad Pſalmum XCI. cuius initium eſt: Qui habitat in adiutorio altiſſimi, ita ſcriptum reliquit: *Ipſa quoque Eccleſiaſticæ dignitatis officia in turpem quæſtum & tenebrarum negotium tranſiuêre: nec in his ſalus animarum, ſed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Eccleſias, Miſſas celebrant, Pſalmos decantant. Pro Epiſcopatibus, Archidiaconatibus, Abbatiis, aliiſque dignitatibus impudenter hodiè decertatur, vt Eccleſiarum reditus in ſuperfluitatis & vanitatis vſus diſſipentur. Supereſt vt reueletur homo peccati, filius perditionis, dæmoniũ non modò diurnum, ſed & meridianum, quod non ſolum transfiguratur in Angelum lucis, ſed extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, &c.*

Bernardi querela de Statu Eccleſiaſticorum.

Idem ad Eugenium libro quarto ſimiliter in immoderatum luxum Pontificum, & põpas regales curiæ Papalis grauiſſima oratione inuehitur, inter cætera dicens, hæc non ad Diui Petri Apoſtoli, ſed Imperatoris Conſtantini potius imitationem eſſe comparata. Sic enim ait: *Petrus hic eſt, qui neſcitur proceſſiſſe aliquando, vel gemmis ornatus, vel ſericis, nec tectus auro, vel vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris. Abſque his tamen ſatis credidit poſſe implere ſalutare mandatum: Si amas me, paſce oues meas. In his enim ſecularibus*

Cap. 4. de conſideratione.

videlicet apparatibus & poteſtatibus ſucceßiſti nõ Petro, ſed Conſtantino, &c.

Eberhardi Epiſcopi Salisburgenſis teſtimonium.

In hanc ſententiam imprimis digna relatu extat ſummi & grauiſſimi viri Eberhardi Salisburgenſis Archiepiſcopi, qui ante annos ducentos vixit, oratio, qua in conſeſſu totius Imperij publico diram atque inexplebilem auaritiam Pontificum & Eccleſiæ Romaniſtarum, cupientium diuina atque humana omnia in ſuam redigere poteſtatem, palàm & grauiſſimè reprehendit. Verba eius extant apud Auentinum libro ſeptimo Annalium: *Flamines illi Babyloniæ ſoli regnare cupiunt, ferre parem non poſſunt: non deſiſtent, donec omnia pedibus ſuis proculcarint, atque in templo Dei ſedeant, extollant ùrque ſuper omne id quod colitur: fames opum, ſitis honorum inexplebilis eſt. Quò plura auido conceſſeris, eò plura appetit: porrige digitum, & manum concupiſcet. Licentia omnes ſumus deteriores. Qui ſeruus ſeruorum eſt, dominus dominorum, perinde ac ſi Deus foret, eſſe cupit. Sacros cœtus atque conſilia fratrum, imò dominorum ſuorũ aſpernatur. Timet ne eorum, qui aduerſus leges indies magis atque magis gerit, rationem reddere cogatur. Ingẽtia loquitur, quaſi Deus ſit: noua conſilia ſub pectore volutat, vt proprium ſibi cõſtituat imperium. Leges commutat, ſuas ſancit, cõtaminat, diripit, ſpoliat, fraudat, occidit, perditus homo ille, quem Antichriſtum vocare ſolent, in cuius fronte blaſphemiæ nomen ſcriptum eſt, Deus ſum, errare non poſſum. In templo Dei ſedet, longè latéque dominatur. Sed ſicut eſt in arcano ſanctarum litera-*

rum, Qui legit intelligat, docti intelligent: omnes impij impiè agent, neque intelligent. Hæc ille.

Similis eſt optimi Imp. Friderici I I. querela; quæ extat apud eundem autorem, quadam in epiſtola ad Otthonem Bauariæ ducem, de infinita Romanorum Pontificum ambitione, & dominandi libidine, luxu, factu & moribus profligatiſſimis grauiſſimè perſcripta: Verba Imperatoris hæc ſunt, eodem lib. 7. Annalium Auentini: *Pontifices Romanos, auctos diuitijs & dignitate à ſe atque cæteris Imperatoribus, æmulos eſſe pertinaciſſimos omnium Regum atque Principum, neque parem vltrà ferre poſſe. Manibus pedibúſque, noctes atque dies id eos conari, vt non tam ſe, quàm ſacroſancto Romano imperio, tãquam capite oppreſſo, facile cæteris membris omnibus ſeruitutem imponant: affectare eos dominationem, atque diuinitatẽ, nempe, vt ab omnibus haud aliter, imò magis, quàm Deus, timeantur. Nam multos Antichriſtos ineſſe Romanenſibus illis, nec vllos alios quemadmodum opera oſtendunt, exitio Chriſtianæ religioni eſſe. Siquidem optimè ſentire de Chriſto, atque eius religione, prædicat, nihílque magis cupere, quàm vt ſuo tẽpore Reſpublica Chriſtiana priſtinam Maieſtatem, ſimplicitatẽ & pacem recuperet. Quod fieri nequaquam poteſt, niſi ſpinæ eradicentur, hoc eſt, ambitio, ſuperbia, faſtus, luxus, Sacerdotum Romanorum, ſubtractis opibus, atque diuitijs extirpentur radicitus, &c.*

Friderici I I. Imp. querela.

Et paulò pòſt:

Námque hæc (inquit) pernicies ſunt religionis, adeò, vt homo ille, qui dicitur Papa, diuitijs nimi-

rum auctus,maximo pietatis Chriſtianæ detrimento, omnia ſibi licere more tyrannorum peſſimorum putet, rationem actuum nemini, quaſi ſit Deus, reddere velit. Id quod ſoli Deo conuenit, vſurpet, ſe errare, vllave mendacij religione aſtringi non poſſe, credi ſibi impudentiſſimè, ſimúlque imperioſè poſtulat, &c.

Alberici de Roſate Iuriſcõſulti teſtimonium.

His congruit & Alberici de Roſate Iuriſconſulti celeberrimi, qui temporibus Caroli IIII. Imp. vixit, teſtimonium,ſimiliter conquerentis de Sacerdotum & Pontificum ambitione & auaritia, dies noctéſque meditantium,quomodo temporalia ſimul & ſpiritualia omnia per tyrannidem occupent & pedibus ſuis ſubiiciant. Sic enim ait, *Præſidentes Romanæ Eccleſiæ eorum aſtu,& ſagaci prudentia,ſecundum temporum varietatem ſua variauerunt ſtatuta,modò imperium ſublimando,modò deprimendo de tempore in tempus: Sed ad quid? niſi vt ſenſim omnia & cœleſtia & terrena, ſpiritualia & temporalia (vt vocant)pedibus ſuis, vt palàm gloriantur,ſubiicerent.*

In l. Benè à Zenone col.6.n.18. C.de quadriennij præſcript.

Sed præ cæteris grauiter, & non vno in loco,Pontificum tyrannidem & vitia taxauit nobiliſſimus Practicus Io. Petrus Ferrarienſis, in Commentario quem de praxi iuris eruditè ſcriptum reliquit ante multos annos. Is inter cætera quodam in loco ſic habet: *In tantum excreuit hic appetitus, quòd ne dum Laici,ſed etiam ſummi Sacerdotes,& Clerici ſunt tali morbo, ac vitio penitus infecti. Vides enim quod ipſe Papa, qui deberet tanquam verus vicarius, veſtigia*

Petri Ferrarienſis practici teſt.

In forma libelli actionis cõfeſſoriæ, ſi verbo.plenam in p. pa,

ſequi

ſequi Ieſu Chriſti: poßidere, & manu armata nititur detinere Iuriſdictionem in terris, ciuitatibus & villis, & locis, quæ ſunt naturaliter & à mundi creatione, & Chriſti ordinatione Imperij Rom. iuxta illud: Quod eſt Dei, reddatur Deo, & quod eſt Cæſaris, Cæſari. Imò ipſe Papa in ipſo Imperatore nititur ſuperioritatem habere: Quod ridiculum eſt dicere, atque abominabile audire, &c. Et alibi idem: *Nota quomodo & quot modis iſti clerici illaqueant Laicos, & ſuam iuriſdictionem ampliant. Sed heu miſeri Imperatores & Principes ſeculares, qui hoc & alia ſuſtinetis, & vos ſeruos Pontificum facitis, & mundum per eos infinitis modis vſurpari videtis, nec de remedio cogitatis: quia prudentiæ & ſcientiæ nõ intenditis. Ideo attẽdite & memoriæ commendate quid dicat Hieronymus, veteres ſcrutans hiſtorias: Inuenire non poſſum ſcidiſſe Eccleſiam, & de domo domini populos ſeduxiſſe, præter eos, qui ſacerdotes Deo poſiti fuerant. Iſti verò vertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum, &c.*

In forma reſpõſionis rei conuenti: ad verbum. Tãquã publicè excommunicatũ. n.10.

Multa ſunt eiuſdem autoris grauiter, & ſine vlla circuitione aduerſus Romanæ curiæ indomitam auaritiam & luxum effrenatum dicta liberrimè, & quidem eo ſeculo quo vix quiſquam mutire auſus fuit hac de re, ante annos ampliuscentum quinquaginta.

Longum foret referre, quæ multi alij viri docti & pij, Occam, Gerſon & plerique Theologi Pariſienſis Scholæ, aliique complures prudentia & eruditione præſtantes autores annis iam amplius trecentis de Romanæ curiæ

moribus corruptiſſimis, & adminiſtratione grauiſſimis ſcandalis deformata, pio zelo & monendo & increpando ſcripta reliquerunt: quæ quidem iuſtis voluminibus iampridem edita ſunt in publicum: vno quidem cui titulus eſt, *Catalogus teſtium veritatis*, qui ante noſtram ætatem Papæ reclamarunt: altero, quod inſcribitur, *Antilogia Papæ*: & tertiò, cui titulus eſt *Acta Romanorum Pontificum*, vel, *Scriptorum Britanniæ Catalogus.*

Libri aduerſus Paparum editi.

Quàm multi verò hac noſtra ætate, & iam annis amplius quinquaginta viri boni & docti paſſim publicè editis ſcriptis tyrannidem ſuperbam Pontificum abominati & deteſtati ſint, grauitérque & certatim reprehenderint, id ſatis notum eſt, nec verboſa indiget oratione. Etenim re paululum mota diſputationibus doctorum, nemo non vidit Pontifices relicto verbo Dei & officio ſuo poſthabito, omnem cogitationem & curam ſuam in eo conſumpſiſſe, quomodo dominatum ſuum amplificarent, regnis & Imperiis potirentur, ærarium ſuum locupletarent, gentibus dominarentur, omniúmque opes ad ſe attraherent: qua de re ſæpe vniuerſas gentes motibus grauiſſimis, bellis, & vaſtationibus inuoluerunt. Vt non paucis in locis ſummus vir, & ingenio moderatiſſimo natus, Eraſmus Roterodamus hæc ſcandala grauiter & iniquo animo tulerit, atque acriter in iſtos inuehatur, dicens: rectius Pontifices comparari Iuliis, Alexandris, Crœſis, quàm Chriſto & Apoſtolis ſuis.

Eraſmi Roterodami teſtimoniū de tyrannide Pontificū.

Sic

Sic enim ait: *Quos potius exprimant vita Pontifices, quàm quos exprimunt plumbo? quos titulis referunt, quorum vices occupant. An magis conuenit Iulios, Alexandros, Crœſos & Xerxes, nihil aliud quàm magnos latrones, imitari Chriſti Vicarium, quàm ipſum Chriſtum vnicum Eccleſiæ ducem & Imperatorem? Quos iuſtius æmulentur Apoſtolorum ſucceſſores, quàm Apoſtolorum Principem? Chriſtus palàm negauit, regnum ſuum huius eſſe mundi. Et tu conuenire putas, vt Chriſti ſucceſſor, mundanam ditionem non ſolùm admittat, verumetiam ambiat, próque hac omnem, quod aiunt, moueat lapidem?* Et paulò pòſt. *Cur Apoſtolicos Principes eis ornamentis magnos videri vis, quibus calcandis magni fuerunt Apoſtoli? Cur illud Petri patrimonium vocas, quod ipſe Petrus ſe non habere gloriatus eſt? Cur Chriſti vicarios opibus irretiendos putas? quas ipſe Chriſtus appellauit ſpinas:* Et paulò ante: *Vis audire verè ſummi Pontificis diuitias? Audi à Pontificum principe proximum: Aurum & argentum non eſt mecum, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu ſurge & ambula, &c.* Idem alio in opere ſcribit, nihil miſerius, nihil afflictius Papa futurum, ſi verè gerere vices Chriſti, & exemplum eius æmulari atque referre ſtuderet, pompa omni & dominatu depoſito. Sic enim ait: *Iam ſummi Pontifices, qui Chriſti vices gerunt, ſi conentur eiuſdem vitam æmulari, nempe paupertatem, labores, doctrinam, crucem, vitæ contemptum: Si vel Papa, id eſt, patris nomen, vel ſanctiſſimi cognomen co-*

In Prouerbio Sileni Alcibiadis.

In Encomio Mariæ ad finem.

gitent, quid erit in terris afflictius? aut quis eum locum omnibus emat facultatibus? emptum, gladio, veneno, omníque vi tueatur? Quantum his abſtulerit commoditatum, ſi ſemel inceſſiuerit ſapientia? Et mox ſubiicit, *Tantum opum, tantum honorum, tantum ditionis, tantum victoriarum, tot officia, tot diſpenſationes, tot vectigalia, tot indulgentias, tantum equorum, mulorum, ſatellitum, tantum voluptatum ſcilicet abſtulerit, &c. In quorum locum inducet vigilias, ieiunia, lachrymas, orationes, cantiones, ſtudia, ſuſpiria, milléque id genus miſeros labores.* Et paulò pòſt: *At nunc ferè, ſi quid laboris eſt, id Pontifices Petro & Paulo relinquunt, quibus abunde ſatis eſt ocij. Porrò ſi quid ſplendoris aut voluptatis, id ſibi ſumunt.* Denique concludit: *Nullos eſſe hoſtes Eccleſiæ pernicioſiores, quàm impios Pontifices, qui & ſilentio Chriſtum ſinunt aboleſcere, & quæſtuariis legibus alligant, & coactis interpretationibus adulterant, & peſtilente vita iugulant.*

Quæ quidem omnia manifeſtiſſimè docent nos, ac conuincunt, vt fateri cogamur, Pontifices Romanos non tantum olim & apud maiores noſtros, ſed etiam hoc noſtro tempore ita ob vitæ rationem corruptiſſimam innotuiſſe publicè, vt boni omnes & intelligentes grauiter re iſta ſint offenſi meritò. Ex quo deinde & hoc rectiſſimè efficitur, quod propoſuimus ab initio, non poſſe Papam vlla ratione in Concilio Chriſtiano & pio præſidentis, aut ſuperioris munus obire,

aut iudicis partes ſibi ſumere. Sic enim eo ipſo, quo vtuntur, iure Canonum traditum eſt: *Quando Papa eſt in Statu, qui pleriſque eſt offendiculo, & ſcandalizat Eccleſiam, nec eſt corrigibilis, tunc non poteſt eſſe Iudex, quia videtur malè ſentire de fide:* ſecundum gloſſam in Canone: Si Papa, Diſtinctione 40. quam omnes ſequuntur, vt Panormitanus [a] teſtatur, qui alicubi [b] dicit, quòd totus mundus illam approbet. Quod nec Iaſon negat. Et licet Petrus de Monte in tractatu de Monarchia [c]. Concilij eam maledictam appellet: tamen idem Nicolaus Pictauienſis illum reprehendit [d], ſubiiciens, ſacrilegum & proteruum eſſe de ea hæſitare. Similiter & Antonius de Roſellis [e] grauiter voluit, quòd Papa perſeuerans in notorio ſcandalo, de hæreſi eſt ſuſpectus, videlicet, quod non credat, Deum vltorem eſſe criminum, ſiue aliam vitam. Poſtremò, quod in tali caſu Papa non poſſit eſſe Iudex, ex facto Conſultus Ludouicus Romanus [f] reſpondit, citans ad hoc præclarum Canonem: [g] Quod qui rebelliter viuit, & diſcere atque agere bona recuſat, magis Diaboli quàm Chriſti membrum eſſe oſtenditur, & potius infidelis quàm fidelis eſſe monſtratur. In quam ſententiam & Decius pedibus iuit, eámque multis argumentis confirmauit. [h] Vterque horum Iuriſconſultorum ſeculo ſuo magnus fuit, & ſummis negociis Reipublicæ adhibitus; Ludouicus Baſilienſi

a In c. ſignificaſti n. 4. & ibidem Decius n. 9. De elec.
b In diſp. 1. in 2. dubio in fine.
c In conſil. 95. Requiſitus col. 8. verſ. Iſte paſſus. li. 4.
d Sub tit. de modo reſiſtēdi Papæ n. 8.
e In tract. de Poteſtat. Imp. aut Papæ, circa fi. verſic. Vnde concluſio.
f In conſil. vlt. n. 15. & 16.
g Can. nullus diſtinc. 38.
h In c. 115. n. 4 Vſque ad n. 10.

Concilio interfuit, & diem ſuum in eo obiit, ſepultus Baſileę: Decius Piſano Concilio cauſam Cardinalium aduerſus Pontificem Iulium II. defendit.

Et hactenus quidẽ de ſexta cauſa recuſandi Concilium impium Pontificis, qui ob vitam profligatè impiam, & Eccleſiæ Chriſtianæ, piiſque omnibus ſupremè deteſtandam nullum omninò ſtatuendi ius aut ſuperioritatem in pio & Chriſtiano Concilio habere rectè poſſit.

VII. *Simonia Pontificia*

Septimo. Eò etiam magis Romano Pontifici denegandum fuerit hoc, vt libero atque Chriſtiano Concilio is præſideat, quòd non tantum in Imperio, ſed vbique in toto orbe Chriſtiano notiſſimum ſit publicè, & nemo neſciat, nihil non Romę auro venale eſſe, mercatu atque nundinatione impia ſacrorum & prophanorum omnium: grauiſſimúmque & nocentiſſimum ambitus Simoniaci crimen ita eſſe peruulgatum in Curia Papali, vt nihil eo poſſit eſſe vulgatius, nec vllius ſceleris maior ibi ſit licentia & impunitas. Neque enim modus aut finis vllus eſt nefariarum expilationum & rapinarum, quibus omnes omnium nationum prouincias Romaniſtæ abſque vllo pudore audaciſſimè ſunt depopulati, vexarũt, exhauſerunt, atque etiamnum diuexant. Vnde iampridem iſta vulgò & in triuiis iactata fuerunt.

Albericus, in verbo: Roma.

Curia Romana non petit ouem ſine lana:
Dantes exaudit, non dantibus oſtia claudit.

Et illud

Et illud facetum:

Si caput à capio, vel dixeris à capiendo,
Tunc eſt Roma caput, omnia namque capit.
Si declinando capio, capis, ad capiendum
Retia laxauit, retia larga nimis.

In gloſſa Pontificij iuris ſimilis recitatur iocus cuiuſdam Ioãnis Monachi, qui Romam à rodendo dictam voluit, quòd manus roderet, & refertur eius verſiculus: *In c. fundamenta ex. de elec. in 6.*

Roma manus rodit, quas rodere non valet odit.

Eundem etiam facetè dicere ſolitum refert Ioãnes Andreæ Iuris Canonici interpres, Romam fundatam à latronibus adhuc ſapere primordia ſua.

Vt autem Pontificum nundinationes impiæ, & infinita illa pecuniȩ aucupia diſtinctim demonſtrentur, & poſteritati pateſiant, viſum fuit Delectis taxam Cameræ Papalis, quam Sacrȩ pœnitentiariȩ dixerunt, ſecundum præcipua negociorum genera diſtributam, adiicere potius ad finem huius operis, quo facilius, & velut in tranſcurſu inſpicienti appareat, quàm fuerit Põtifici quæſtuoſa hȩc mercatura impia, quámque fuerit ei odor lucri bonus ex re qualibet. Etenim ex ea apparebit, nullum tã immane delictum, tam tetrum aut horrendum ſcelus nullum cogitari poſſe, cuius venia pecuniæ interuentu, quam quiſque daret, parari non potuerit, aut abſolutio, aut diſpenſatio impetrari, modò pecunia ad eam rem pro ratione Taxæ neceſſaria interueniret. *Cameræ Põtificiæ.*

Neque vnius tantum generis ſunt hæ Taxæ,ſed,præter eas quas adiecimus, extant & aliæ, quæ luce clarius oſtendunt, quid ſit fumos, quod aiunt, vel potius, fumi vmbram vendere, aut plumbum cum auro permutare. Intitulantur autem Taxæ pœnitentiariæ Apoſtolicæ,quas longum eſſet hîc inſerere:Sunt enim prolixæ & multiplices, & reperiuntur paſſim in tractatibus iuris: præſertim in decimoſexto volumine, circa finem. Illud etiam in iiſdem ſcriptis obſeruandum eſt,quod Taxa de Turonenſibus ſeruatur, quamdiu Romanæ Curiæ ſedes eſt circa montes. Vbi verò eſt vltra montes, vel in aliis partibus Italiæ, tunc pro Turonenſibus ponuntur groſſi. Cuius rei meminit etiam Ludouicus Gomeſius in regulis Cancellariæ: regula de valore exprimendo,columna quarta.

Atque, hi quos diximus, Taxarum libri & indices, ſatis ſupérque docent, quàm quæſtuoſa hæc nundinatio Pontifici ſit, qui vniuerſum propè orbem Chriſtianum his impoſturis exhauſit & exſuxit. Quam ob rem & hoc relatũ eſt inter Imperij grauamina, quorùm centum numero Optimus, Maximúſque Princeps Maximilianus I. Imp.aduerſus Curiã Romanam colligi ad annũDomini M. D. X. curauit olim. Verba grauaminis hæc ſunt, articulo LXVII.

Quemadmodum plus pecunia quàm pœnitentia peccatoribus imponant. Patrum Canonibus ſancitum eſt, ſpiritualibus ac manifeſtis peccatis

ſpiri-

ſpiritualem pœnitentiam ſeu ſatiſfactionem eſſe imponendam: vt ſic non pecuniæ lucrum, ſed potius animarum ſalus quæri intelligatur. At Eccleſiaſtici Iudices & Officiales perperam animaduerſis Canonibus, dictam ſpiritualem pœnitētiam in tantum exaſperant, aggrauant & augent, vt Laici plerique potius quàm eam ſatisfactionem acceptare velint, pecunia malint ſibi ab ipſis immunitatem comparare. Quare Laici multum premuntur: Eccleſiaſtici contra multum ditantur, vtpute qui in ſuum priuatum commodum & partis agunt munus & iudicis: quod tamen omnibus iuribus diſſonum eſt: Hactenus verba grauaminis: Quòd ſi cui hæc Taxarum ratio in pleriſque caſibus leuiuſcula videatur: Is illud contrà cogitet, quanta & quàm grandis pecuniæ vis ex tot caſuum multitudine & negociorum varietate ſummatim conficiatur, maior profectò quàm pro cuiuſquam opinione, hæc non accuratius exiſtimantis.

Iam verò, quàm multò eſt amplior ea ſumma, quæ per tam varias prouincias & nationes ex Palliorum Epiſcopalium redēptione conficitur? Vbi præter Palliorum redemptionem inſuper hæc pręſente pecunia redimere oportet: Bullam Principalem, Bullam commiſſionis, Bullam Abſolutionis, Bullam ad Capitulum, Bullam ad Clerum, Bullam ad Populum, Bullam ad Vaſallos, Bullam ad Archiepiſcopum, Bullam ad Regem, & formam iuramenti: ſoluendumque in Conſiſtorialibus pro munere Cōſecrationis, pro munere Benedictio-

De Palliis Epiſcopalibus.

f.

nis, vt omittamus tot retentiones, deuoluta, penſiones, & ſexcenta alia.

De Annatis. Pallio cohærent Annatæ, quę dicuntur. Appellant verò in Romana Curia Annatas, quod Ordinarij locorum nominant medios ſeu primos fructus, & pro confirmatione Epiſcopi ſolent appellare redemptionem Pallij, cum tamen propriè ſolus Epiſcopus Bambergenſis in Germania habeat pallium, & Archiepiſcopi, vt teſtatur Eccius in Enchiridio ſuo. Quàm porrò quæſtuoſa fuerit Romanæ Eccleſiæ hæc Annatarum collectio, quantáque inde auri vis confecta ſit, incredibile eſt dictu. Non enim tantùm Epiſcopatus & Prælaturæ, verumetiam alia minora beneficia, quę Electiua dicuntur, quorum reditus annui non excedunt viginti quatuor ducatos, imò & quæ 12. ducatorum ſunt, ex conſtitutione Leonis X. Pontificis, ſingula penſiones certas Cameræ Pontificiæ perſoluere coguntur, vt autor eſt Hieronymus Gigas in tractatu de penſionibus, qu.26. nu.2.

Non mirum igitur videri debet, Ordines Imperij etiam hoc retuliſſe inter grauamina publica, quæ in comitiis anni 1522. Pontificio legato grauiter & prolixè ſunt expoſita. Sed fruſtra, & perinde ſi quis ſurdo, quod dicitur, fabulam narraret. Cùm tamen de annatis & ſimilibus exactionibus atque expilationibus Simoniacis tollendis grauiſſimè conſtitutum eſſet Baſilienſi Concilio. Verba decreti ſeu conſtitutionis de annatis hæc ſunt, Seſ-

ſione

ſione 21. eiuſdem Concilij.

Sacroſancta generalis Synodus Baſilienſis, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans: Ad perpetuam rei memoriam in nomine Spiritus Paracleti ſtatuit hæc ſancta Synodus: quòd tam in Curia Romana, quàm alibi, pro, ſeu in confirmatione electionum, admiſſione poſtulationum, præſentationum prouiſione, collatione, diſpenſatione, electione, poſtulatione, præſentatione, etiam à Laicis facienda, inſtitutione, inſtallatione, & inueſtitura de Eccleſiis etiam cathedralibus, & metropolitanis, monaſteriis, dignitatibus, beneficiis, officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcunque, nec non Ordinibus, & ſacra benedictione, ac Pallio: de cætero nihil penitus antè vel pòſt exigatur, ratione literarum Bullæ, ſigilli, Annatarum, communium & minutorum ſeruitiorum, primorum fructuum, deportatuum, aut ſub quocunque alio titulo, colore, vel nomine prætextu cuiuſcunque conſuetudinis, priuilegij, vel ſtatuti, aut alia quauis cauſa, vel occaſione, directè, vel indirectè, ſolum ſcriptoribus, abbreuiatoribúſque, & regiſtratoribus literarum, ſeu minutarum, pro ipſorum labore competenti ſalario perſoluendo. Huic autem ſacro Canoni ſi quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœnam incurrat aduerſum Simoniacos inflictam: ac in ipſis dignitatibus, & beneficiis taliter obtentis, nullum ius, aut titulum acquirat. Obligationes quoque promiſſiones, cenſuræ, ac mandata, & quicquid in præiudicium decreti huius ſaluberrimi fieri continget,

Decretum Synodi Baſilienſis de Annatis.

nullas obtinere vices, atque irrita cenſeantur. Et ſi (quod abſit) Romanus Pontifex, qui præ cæteris vniuerſalium Conciliorum exequi, & cuſtodire Canones debet, aduerſus hanc ſanctionem aliquid faciendo Eccleſiam ſcandalizet, generali Concilio deferatur. Cæteri verò pro modò culpæ iuxta Canonicas ſanctiones, per ſuos ſuperiores digna vltione puniantur.

Eodem in Concilio etiam Epiſtolæ Synodales Patrum, qui Concilio interfuerunt, autoritate ad Eugenium Pontificem miſſæ ſunt, quibus grauiter hortantur, vt & ipſe huic de Annatis abolendis decreto aſſentiatur, & vectigalia iſta remittat. Fuit & grauis hac de re commonefactio propoſita à Ioanne Bacchenſtenio Doctore, oratione publicè habita, vt in actis eius Synodi prolixè eſt legere. Verùm, hæc de Annatis, ſimilibúſque expilationibus decreta Synodi tantum abeſt, vt Eugenium & ſucceſſores Pontifices mouerint, vt etiam vi ac violentia manifeſta contra Synodi conſtitutiones ſuo more agentes, vel ex vno Franciæ regno ſupra decies centena millia coronatorum corraſa Romam quotannis exportarint. Qua de re libri fide digni in publicum iam olim editi ſunt: & videre eſt idem in taxa Epiſcoporum Franciæ, quę relata eſt in decimumquartum volumen tractatuum iuris, vbi ad octingenta eóque amplius beneficia maiora, Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, Prælaturarum & Abbatiarum Galliæ ordine & diſtinctim commemorantur.

Extat

Extat & Pariſienſis Curiæ ſeu Parlamenti pro libertate Eccleſię Gallicanæ aduerſus Romanam aulam defenſio, oblata quondam Regi Galliarum Ludouico vndecimo: in cuius articulo ſeptuageſimo ſecundo, & ſequentibus quatuor expreſsè expoſitum eſt: Pij, eius nominis Secundi, Pontificis, tempore vacaſſe in eo regno ſuprà viginti Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus in quorum beneficiorum annatas & diplomata depenſa ſint Curiæ Papali coronatorum centum & viginti millia. Totidem aureos ex Cœnobiarchiis ſeu Abbatiis, quæ eodem tempore ad ſexaginta numero vacarũt, à Pontifice eodem in regno eſſe redactos. Tum deinde ex Prioratibus, Decanatibus, Præpoſituris vacantibus, non minus quàm aureorum coronatorum centum millia. Præterea conſtat, eſſe eodem in regno vt minimum, centena millia Parrochiarum & filialium Eccleſiarum, vt vocant, quæ incoluntur: harum quælibet, ſi ſummatim ratio ſubducatur, Pontifici Pio non minus 25. coronatos dependit, quæ ſumma facit vicies quinquies centena millia coronatorum Gallicorum. Atque hæ exactiones Pontificiæ adeò (quemadmodum articulo 71. Parlamentum conqueritur) regnum opulentiſſimum auro exhauſerant, vt ærea tantum & minutior moneta in vſu relinqueretur incolis, auro omni Romam exportato: Quemadmodum hæc copioſius expoſita ſunt in eo libello, quem è Gallico in Latinum ſermonem conuerſum, D. Franciſcus Duarenus Iuriſ-

conſultus doctiſsimus commentario ſuo, De ſacris Eccleſiæ miniſteriis & beneficiis, adiunxit: qui editus eſt anno 1551. & recuſus anno 1557. Lutetiæ cum Priuilegio Regis.

Huc pertinet, quod ſcripſit quodam in loco Archiepiſcopi Magdeburgenſis Legatus, qui Concilio Baſilienſi interfuit. Is in Sylua locorum communium, quæ extat, narratum ſibi ait ab Archiepiſcopo Lugdunenſi, in Concilio, quod Bàſileæ habitum fuit, àd annum Domini 1436. Martini V. Pontificis tempore ex ſola Gallia Romam exportata fuiſſe nouies millena millia coronatorum, ſeu, vt nunc loquimur, nouem milliones coronatorum Gallicorum: quemadmodum Epiſcopi & Prælati has rationes ſubducunt, non numeratis iis, quæ minorum ordinum Clerici, Romam ſubinde curſitantes important, qui non rarò omnes facultates ſuas in eo conſumunt. Et tandem ſubiicit hoc epiphonema: *Iudicet timoratus quæ vorago hæc.*

Atque hæc ex vno Galliarum regno vis pecuniarum immenſa à Pontifice & eius quæſtoribus emungitur. Iam ſi & cæterorum regnorum, nationum & prouinciarum variarum ratio ineatur, quæ hactenus ab iſtis lamiis populatæ ſunt, & pleræque etiamnum vexantur, & exſuguntur miſerè: maior profectò quàm pro opinione hominum ſumma exiſtet, & propè incredibilis, in tanto pre-

ſertim Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Prælatorum numero, dominantium per tot regna atque prouincias & quæſturas exercentium in Italia, Campania, Sicilia, Calabria, Apulia, Neapoli, Terra laboris, Aprucia, Tuſcia, ducatu Spoletano, Marchia Anconitana, Romandiola, Piſis, Genuæ & apud Ligures in prouincia Flaminia, Inſubria quæ eſt ducatus Mediolanenſis, Patauino agro, & deinde per Dalmatiam, Iſtriam, Sclauoniam, Spaletnum, Raguſios, & Illyricum ac vicinai Vngariam, & Macedoniam. Tum per omnes Germaniæ angulos & oras: Sueuiam, Franconiam, Alſatiam, Bauariam, Auſtriam, per Rheni tractum & Danubij ripam, per ſuperiorem & inferiorem Saxoniam, Marchiam, VVeſtphaliam, Belgicum & Germaniam inferiorem, per Liuoniam, & littus Balthicum latè, per Burgundiam, Allobroges qui ſunt Sabaudi. Præterea per tot regna & prouincias Hiſpaniarum, Arragonia, Cathalonia, Caſtilia, Legioni regno, & apud Compoſtellanos, Portugallos ſeu Luſitanos & Hiſpali: Similiter per Britannias, Angliam, Scotiam & Hyberniam: tum Septentrionalia regna Daniam, Norvvegiam & Sueciam: Rurſus per mediterranei maris Inſulas, Sardiniam, Rhodum, Baliares aliáſque complures, in quibus locis hoc hominum genus latè dominatum obtinuit, & etiamnum

magna ex parte obtinet, Regéſque & Principes tributarios ſibi fecit, vt hac de re Catalogus extat & tractatus peculiaris, *De numero tituliſque Cardinalium & Archiepiſcoporum, volumine XIIII. tractatuũ, ſeu vt vocant, iuris Oceano.* Eſt & apud Albericum de Roſate prolixus Catalogus Cardinalium & Epiſcoporum Campaniæ & Marchiæ, adeóque Germanicorum & Italicorum magna ex parte omnium, ad titulum Digeſtorum. De ſtatu hominum numero 16. vſque ad finem. Et in libello, cui titulus eſt Prouinciale. Item apud Cardinalem Iacobatium in tractatu de Concilio libro 5. articulo 7. col. 6. vbi ad tria millia Epiſcoporum numerantur, qui paſſim in orbe Chriſtiano Romanum Pontificem ſuperiorem & caput agnoſcant.

Et hactenus quidem de Annatis beneficiorum Eccleſiaſticorum, ex quibus conſpicitur, quàm illæ Romanæ Curiæ lucroſæ ſint, & quęſtum adferant vberrimum: vt interim omittamus *taxam Cancellariæ pro gratiis expectatiuis, pro abſentibus, pro ſimplicibus prouiſionibus, pro deuolutionibus præſulatuum & dignitatum, pro beneficiorum præuentionibus, pro commendationibus & penſionibus, pro beneficiis vacantibus in Curia Romana, pro erectionibus, pro nouis prouiſionibus, pro beneficiis vacaturis, pro prouiſionibus Eccleſiarum & monaſteriorum per conſiſtorium, pro commendis, pro facultatibus Epiſcoporum, pro facultate viſitandi, pro expeditionibus in forma ratione congrui, pro coadiutoribus, pro literis maioris iuſtitiæ,*

iuſtitiæ,pro officiis Clericorum,& dignitatibus ſecularibus Eccleſiaſticis, pro Vicariatibus & feudis, pro Abſolutionibus, pro Laicis,pro expeditionibus, perinde valere, pro fructibus percipiendis in abſentia,pro vnionibus, & applicationibus,pro diſpenſationibus,ad duo, vel tria, vel quatuor beneficia incomparabilia.pro gratia & facultate viſitandi per procuratorem, pro Legitimationibus, pro re pœnitentiaria, quæ latiſſimè patet, pro Priuilegijs,pro Altaribus portatilibus, pro facultate eligendi Confeſſorem, pro Gratijs,ſi neutri,& perinde valere,pro Diſpenſationibus ſuper vitiis corporis, pro irregularitatibus, pro infractione Votorum Religionis & peregrinationis,pro Abſolutione caſuum Papæ reſeruatorum, pro Pro:honothariatibus & promotionibus Capellanorum, pro non obſtantijs,pro prærogatiuis,annulationibus, & pro alijs clauſulis ſpecialibus, pro defectu ætatis & natalium ad beneficia, pro tranſlationibus, pro confirmationibus & conceſſionibus alienationum bonorum Eccleſiaſticorum, pro indultis Clericorum ſecularium, pro conſeruatoriis, pro reuocationibus & reductionibus, pro exemptionibus,pro literis minoris iuſtitiæ, pro fundationibus, pro toleramus, vt vocant, ſeu tolerantiis concubinarum, meretricum, & pellicum: Et quæ ſunt iſtorum aucupiorum infinita alia, de quibus extant integri libri Taxarum, vt vocant, ſeu æſtimationum,titulo: *Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ, cum notabilibus, iuxta ſtylum hodiernum Curiæ Romanæ.* In quibus libris hoc quoque inter cætera notandum eſt, quod ſub Rubrica de

matrimonialibus cauſis legitur, non eſſe diſpēſandum cum pauperculis, eò, quòd non habeant vnde ſatisfaciant Taxæ ordinariæ. Verba Taxæ hæc ſunt:

Diſpenſatio de contrahendo in cognatione ſpirituali gr. L X. Expediui tamen vnam pro gr. L. ſed de gratia.

Idem eſt iudicium in ſecundo gradu, & componitur cum datario in maxima ſumma aliquando C C C. & etiam C C C C C. & aliàs iuxta qualitatem perſonarum.

Et nota diligenter; quod huiuſmodi gratia & diſpenſationes non conceduntur pauperibus, quia non ſunt, ideò non poſſunt conſolari. In I I I. aut I I I I. gradibus conceduntur pœnitentiario, quia contrahentes ſe attinent.

In I I. & I I I. componitur pro tertio ad ducatos X X V. Si nobiles, ad ducatos L X. & fit declaratoria ſuper ſecundo, & non componitur. Hactenus verba Taxæ. Nec deſunt exempla caſuum matrimoniāliū, in quibus ſuprà mille coronatos aut ducatos pro diſpenſationibus ſit numeratum.

Indulgentiarū quæſtus. Iam verò quantum ex Indulgentiarum Bullis quæſtum fecerint Pontifices, & Pontificij, quantúmq; etiamnū inde corradant: tum quid lucri afferant Curiæ *reſeruationes pectorales, mentales, regreſſus generales, & ſpeciales acceſſus, incorporationes, vniones, relaxationes, permutationes beneficiorum, venditiones, declarationes, &c.* Id dictu incredibile eſt, & maiōrem, quàm pro cuiuſquam opinione, ſummam

mam facit. Siquidem ex ſola Gallia ſuprà bis centena millia coronatorum collegerunt, vt eſt in ea quam diximus, defenſione Curiæ Pariſienſis pro libertate Gallicanæ Eccleſiæ, articulo 77. ad finem.

Summa vectigalium horum omnium, quæ ex diuerſis nationibus & orbis Chriſtiani prouinciis Curia Romana annuatim coëgit, eo præſertim tempore, quo adhuc integra fuit indulgentiarum autoritas, facit annua decem millionum millia, vel, vt nunc loquimur, Centum tonnas auri. Supra quam, quod ex terris, vt vocant, Eccleſiæ, & nobili illa donatione Conſtantini, ac Diui Petri patrimonia redigitur, quod & ipſum ampliſſimi regni opes facilè adæquauerit. Rectè igitur optimus Poëta Mantuanus de his expilationibus auariſſimis cecinit, *Summa omnium vectigalium, quæ ex vniuerſo orbe Chriſtiano Curiæ Romanæ pendun tur.*

--Venalia nobis
Templa, Sacerdotes, altaria, ſacra, coronæ,
Ignis, thura, preces, cœlum eſt venale, Deúsque.

Et inter iuris interpretes præcipuus Iaſon Maynus quodam in loco inexplebilem hanc auaritiam Pontificum notans: *Imperator*, ait, *tanquam Aquila prædam ſuam partitur, nec curat omnibus epulis os ſuum apponere, tanquam ſit inſatiabilis: Secus eſt in Papa, qui quaſi totum continet omnia, &c.* Atque hoc eſt quod Alphonſum Arragonum Regem ſapientiſſimum ſalsè dicere ſolitum ferunt: Harpyas non iã amplius inſulas, vt Poëtæ exiſtimarunt, incolere, ſed ex *In l. Qui Romæ §. Seia n. 16. ff. D. de verb. obligat.*

inſulis migraſſe in Curiam Romanam, ibíque domicilium ſuum conſtituiſſe: Vt refert Antonius Panormitanus in libello De dictis & factis Alphonſi: & meminit L. Gomeſius in regula: de valore beneficiorum, in præfatione circa finem.

Ioan. XXII. Pontificis opes immenſæ.

Poſtremò, Quantum funeſti illi Taxarum indices & libri quæſtorij ærario Pontificum emolumenti attulerint, id ſatis docet Ioannis xxij. Pont. opulenta hæreditas, qui cum in Taxarum rationes, vt de eo ſcripſit F. Petrarcha, acutè & vigilanter aduerteret, ne quid decederet, & taxationem ſeu æſtimationem ordinariam Ducatis Turonenſibus vel Florentinis auxiſſet: decedens reliquit coronatorum vicies quinquies millena millia, hoc eſt, tonnas auri ducentas & quinquaginta. Hoccine eſt Chriſti Oues paſcere? imò verò deglubere, ac dilaniare minutatim, vt rectè Marſilius Putauinus in Defenſore Pacis, parte 2. cap. 26. Ingens profectò hæc eſt, & immanis Pontificum auaritia, tot tantíſque pecuniis regna omnia ac prouincias orbis Chriſtiani ſpoliantium, pugnans non modò cum expreſſo mandato Chriſti, quo paſcere non deglubere iubet Oues ſuas: verùm etiam, cum omni honeſtate ciuili ac naturali: & patrum quorundam autoritate grauiter reprehenſa, inter quos

Bernardi dicta.

Bernardus ita ait; *Quid aliud ſanctus dimiſit apoſtolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. quid aliud? Unum ſcio, non eſſe aurum, neque argentum, cùm dicat ipſe: argentum & aurum non eſt mihi.*

Et

Et paulò pòſt, *Eſto vt alia quacunque ratione ac tibi vindices, temporalia ſcilicet,ſed non Apoſtolico iure.* Et infra rurſus: *Quod habuit,hoc edit.ſollicitudinem,vt dixit,ſuper Eccleſias.*

Dubitari igitur non debet, Romano Præſuli, & ſociis eius,diuin. & humana omnia,ſacra atque prophana venalia eſſe auro: ipſámq; Curiam Romanam aliud eſſe nihil, quàm impiam quandam tabernam negociationis, vt rectè quoque is quem modò diximus, Marſilius ait: *Quid aliud eſt Roma? quàm Simoniarum vndique concurſus.* Et paulò antè illa: *Quoniam Simonia, quamuis pòſt factum expleatur, ampliſſima eſt; quod eadem poteſtate reddius, & prouentus beneficiorum omnium, & vbique, quo primum anno vacantia fuerint, ſibi reſeruat, ſecundum hunc modum ſibi congregans omnes mundi theſauros, & eiſdem omnia Regna ſpolians, atque prouincias. In quibus diſtribui debent miniſtris Euangelicis, & perſonis miſerabilibus, aut in Republica, de qua ſumũtur, ſubſidium, ſi oportet, conuerti. Quoniam ad hoc ſtatuta, ordinata fuerunt.* Hæc cùm ita ſint: facetè Abbás quidam, interroganti, Papa cuius ſit artis, auaritiam Pontificum notans, reſpondit, eſſe Participij partis: quòd partem capiat Clero, partem de ſecularibus, cum totius bis ſignificatione doloris, ſine modis & temporibus. Multis enim modis homines intelligentes indomitam hãc auri famem norunt.

Marſilij Patauini, de Simonia pontificia teſtimonium.

Vt igitur ad id,quod propoſuimus,reuerta-

tamur: Satis demonſtratum exiſtimamus, Papatum non tantum criminis ambitus Simoniaci inſimulari, ſed totũ, quantus quantus eſt, ea fœditate pollutum turpiſſimè, vt meritò bonis omnibus abominandus ſit. Simoniam autem vulgò dicimus à Simone mago, quam Latini ambitus crimen nominant, cum quis functiones Eccleſiaſticas, quæ mera Dei dona ſunt, pecunia nundinatur, vt Ioan. de Anania definit. Vel: Simonia eſt ſtudioſa voluntas ſiue cupiditas, ſeu vitium emendi aut vendēdi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum.

Simoniæ crimen grauiſſimum.

Quibus conſequens eſt, Status Auguſtanæ Confeſſionis, qui à Pontifice Romano diſcedunt, nullo teneri iure, vt cum Simoniacis iſtis quidquam commercij habeant aut communionis, nedum vt caput Simoniacorum atque hæreſiarcham pro ſuperiore agnoſcant, aut ſe vlla ex parte ei ſubiiciant. Nam & Canones ipſi & interpretes, eius, quo Pontificij vtuntur, iuris, omnes vno ore teſtantur crimen ambitus Simoniaci præ cæteris eſſe grauiſſimum ac ſummum ſcelus, quod etiam pro hæreſi nocentiſſima habendum ſit.

Simoniaci enim veluti primi & præcipui hæreticiab omnibus fidelibus ſunt reſpuendi: & omnia alia crimina reſpectu Simoniacæ hereſeos quaſi pro nihilo reputantur, ait textus c. patet. I. Quæſt. VII. Et Chriſtus Simoniacos de templo eiecit, & menſas numulariorũ, & cathedras vendētium columbas euertit. dicẽs: Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illã ſpelun-

*cam latronum. Si igitur exemplum patientiæ Ie-
ſus Chriſtus Simoniacos de templo eiecit, & eos la-
trones vocauit, & cathedras Simoniacorum euertit,
quis eſt, qui in Eccleſia Dei audeat introducere ta
les? Si Chriſtus eorũ euerti: cathedras quis eas eri-
gere audeat? Si Chriſtus Simoniacũ vocat latronẽ,
quis eſt tã temerarius, qui talẽ latronem Simonia-
cum, qui cauendus eſt, audeat recipere, & præficere
ut paſtorẽ, niſi qui ſe vult aſtruere Antichriſtum
eius, quod Chriſtus fecit, & docuit facere. Verba* Rub. 20.
ſunt aurea Gulielmi Durãdi in tract. de modo Ge- n. 5. & 6.
neralis Concilij celebrandi. Inſuper Simoniæ crimẽ c. ſaluator.
eſt cæteris maius. Nam Simoniacus eſt idolorum 1. q. 3.
*ſeruus, quia auaritia, quæ in Simonia cõtinetur, eſt
idolorum ſeruitus. Non enim Simon magus emere* Act. 8.
*volebat ſpiritũ ſanctum, ſed donũ emere quærebat,
ut lucrũ faceret. Et quia ita eſt, quòd cultor idolo-
rũ eſt hæreticus, ſequitur, quòd Simoniaci, qui non
niſi propter auaritiã pecunias quærũt, hæretici di-
cuntur: Quod & Cardinalis Iacobatius in tract. de
concilijs de Papa Simoniaco ſcriptum reliquit.*

Hoc amplius: Crimẽ Simoniæ eò in ſe ma-
ius vitium habet & nocentius exiſtimandum
eſt, quòd immanis hæc auaritia idolorum cul-
tum in ſe contineat: Auaritia enim, ex qua Si-
monia exiſtit, idolorum ſeruitus eſt, vt Apo-
ſtolus docet. Et in ſacris literis relatum eſt, Si-
monem magum, à quo crimen hoc nomẽ ſum-
pſit, impia mente, non ſpiritum Sanctum, ſed
dona ſpiritus Sancti, vt ex illis quæſtum face-
ret, pecunia licitatum fuiſſe. Cùm autem ido-
lorum cultor omnis rectè etiam pro hæreti-

co habeatur. Conſequens eſt & Simoniacos omnes, vt qui ad quæſtum & lucrum omnia referunt, rectè hæreticos dici: Quæ etiam fuit ſententia Cardinalis Iacobatij, In tractatu de Conciliis. vbi de Pontifice hoc vitio laborante idem iudicandum docet.

Leonis in Simoniacos conſtitutio.

Meritò igitur laudenda eſt Optimi Imp. Leonis conſtitutio plena pietatis: cuius hæc ſunt verba: *Nemo gradum ſacerdotij venalitate precij mercetur. Quantum quiſque meretur, non quantum dare ſufficit, æſtimetur. Profectò enim quis locus tutus, & qua cauſa poterit eſſe excuſata, ſi veneranda Dei templa pecuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei prouidebimus, ſi auri ſacra fames penetralia veneranda perſerpat? Denique quid cautum eſſe poterit, aut ſecurũ, ſi ſanctitas incorrupta corrumpatur? Ceſſet altaribus imminere profanus ardor auaritiæ, & à ſacris adytis repellatur piaculare flagitium, & quæ ſequuntur.*

Denique, Simoniaci criminis rei fiunt, non tantum qui ſacra ac ſpiritualia mercantur, aut diuendunt, ſed illi etiam qui Pontifici Annatas & ſimilia vectigalia exoluunt. Etenim qui Annatas Romano Pontifici pendunt, in pœnam incurrunt, quæ aduerſus Simoniaci ambitus reos ſtatuta eſt, nec vllum ius in beneficium habent, quod hac ratione obtinuerunt. Id enim verbis decreti clarè eſt expreſſum.

Hæc cum ita ſe habeant omnia: rectiſſimè, quemadmodum ab initio propoſuimus, & iure optimo Status Auguſtanæ Confeſſionis à

Pon-

ontificia autoritate, titulũ Imperij in omnes
bi arrogante, diſſentiunt atque diſcedunt: neque diuino aut humano iure vllo tenentur, vt eſe iſti conuentui, cuius & caput & membra conjuncta pleraque omnia Simoniaca hæreſi confecta ſunt, curtiſanis, præbendarum mercatoribus, Cynœdis, atheis vlla ex parte ſubmittant aut adiungant.

VIII. *Falſa doctrina pontificia.*

OCTAVO. Vt maximè hæc, quæ diximus, crimina fœdiſſima, ambitus, Simonię, expilationum ac ſacrilegarum nundinationum, taciti præterire vellent Status, & ſilentio tegere: vt ex Canoniſtis plerique Gnathones Papiſtici faciunt, quos non pudet adſerere: Papam, etſi ſpiritualia omnia, omniáque ſacerdotia & beneficia promercalia faceret, nihil tamen eo ipſo criminis admittere: Papam in Simoniacis non illaqueari, nec admittere Simoniam vendendo ſacra, vt Felinus in c. ex part. 1. De off. deleg. & alij plerique ab ipſo citati, voluerunt, nec nõ Cardinalis Iacobatius, in tractatu de Conciliis lib. 4. cap. 4. Horum, inquam, exemplo prauo, etſi notoria flagitia Pontificum, & exempla grauiſſimarum offenſionum, ſcandalorum, & impietatis pleniſſima diſſimulare Status vellent, & minus grauiter cenſere, conſiderantes Eccleſiam in hac vita conſtare non tantum ex peccatoribus reſipiſcentibus ſeu agnoſcentibus lapſus ſuos, ſed miſceri ei, velut in noſodochio aliquo, omnis generis morbidos, quorum plerique vlceribus etiam immundiſſimis laborent, hypocritas,

g.

epicureos, perſeuerantes in manifeſtis delictis &c.tamen alia,& prioribus lõgè grauiora impedimenta & cauſæ iuſtiſſimæ obſtant, quominus Papale hoc concilium pro Chriſtiano & libero Eccleſiæ Orthodoxæ iudicio agnoſcere aut approbare, & grauiſſimam de religione ac pia Eccleſiarum emendatione cauſam eius iudicio & cenſuræ ſubiicere queant.

Eſt enim in confeſſo, & negari nulla ratione poteſt, Pontifices & Monachos non tantùm denſiſſimis & impiis tenebris inuoluiſſe religionem veram, ſed prorſus nouum doctrinæ genus inuexiſſe in Eccleſiam, plenum horribilium errorum, impietatis, & idolatriæ, quódque cum diuinis Prophetarum atque Apoſtolorum ſcriptis manifeſtè & ex diametro pugnat, ad quod homines paſſim vi & fraude adegerunt & adhuc adigunt. Etenim Pontificij ſcriptores & doctores, horribili audacia ſancta Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta eleuantes, eò impudentiæ progrediuntur, vt de Bibliis ſacris palàm auſint dicere, incerta ea eſſe &ambigua prorſus, præceptorem mutum, materiam litis, literam mortuam, literam quæ occidat, obſcuram, dubiam, cæreum naſum, regulam Lesbiam, plumbeam, ſphingis ænigma, & quæ res controuerſas, ambiguas atque dubias parum explicent, minimúmque neceſſaria ſint Eccleſiæ: Laicos etiam à lectione eorum & vſu in populari atque vernacula lingua arcent: Cum contrà conſtat Nicænæ Synodi decreto grauiſſimo cautum, ne liceat cuiquam

Chri-

Chriſtiano eſſe ſine Bibliis ſacris: Chryſoſtomus etiam grauiter moneat populum, vt domi quoque legant hiſtoriam Euangelicam, quò paratiores accedant ad audiendum Sacerdotem docentem pro concione in Eccleſia publicè: quemadmodum etiam Eraſmus aduerſus annotata Beddæ teſtatur, tom. 9. fol. 378. in princ.

Vtque Iudæi, cùm iam reprobati eſſent diuinitus, relicta ea quæ per Prophetas & Patriarchas tradita ipſis fuerat doctrina, nouam excogitarunt, quàm vulgò Thalmud nominarunt: Itémque Turcæ, cum à doctrina in ſcriptis Prophetarum & Apoſtolorum tradita diſceſſiſſent, Alcoranum, quem vocant, genuerunt: eodem modo & Papiſtæ cùm ſacra Biblia velut literam mortuam & ambiguam contumeliosè ſpreuiſſent, in locum eius traditiones humanas in Eccleſiam inuexerunt, quas fidei Chriſtianæ fundamentum certiſſimum, & normam iudicij de doctrina vocarunt: Cum tamen contrà certiſſimum ſit, quod & D. Hilarius in enarratione Matthæi ſcripſit, *humanis traditionibus non eſſe locum in rebus diuinis. Propterea, quòd ſint hominum, non Dei plantatio: quódque propter eas homines Dei traditiones negligere ſoleant & tranſgredi.*

Qua ex re infinita hactenus mala & incommoda in Eccleſia extiterunt, & damnum vix reparabile: Multi in doctrina errores grauiſſimi, ac dogmata falſa & manifeſtè impia: Cultus etiam Idolatrici & magicæ ſuperſti-

tionis pleni: denique tyrannis grauiſſima & intollerabilis, quæ paulatim religionem omnẽ miſerrimè peſſundedit, orbis Chriſtiani damno irreparabili. Id quod hoc in loco, ita nos apertè & plenè demonſtraturos, Deo adiuuãte, confidimus, ac planum facturos, vt quiuis intelligere poſſit, Status atque Ordines qui ſunt Confeſſionis Auguſtanæ, non ſine grauiſſimis, neceſſariis, atque vrgentibus cauſis Tridentinum hoc & cætera Pontificum Concilia recuſare.

Ac primum quidem, collatione facta vtriuſque doctrinæ, eius ſcilicet quæ in Eccleſiis noſtris ſonat, & Papiſticæ, errores Pontificiorum in præcipuis fidei Chriſtianæ articulis ob oculos ponemus lectori, ordine oſtendentes quomodo contra manifeſtam ſcripturam & patrum Eccleſiæ Orthodoxæ conſenſum noua & impia dogmata in Eccleſiam inuexerit Papatus: Poſt deinde de Idolatricis & magicis cultibus ac ſacris quibus Eccleſiam prophanarunt, explicantes: Ac tandem de tyrannide quam Clauium & Eccleſiaſticæ poteſtatis prætextu duriter in Eccleſiam pontifices exercuerunt.

*

ANTI-

ANTITHESIS VTRIVSQVE DOCTRINÆ.

SCRIPTVRA Sancta Prophetarum & Apoſtolorum De inuocatione magno conſenſu docet, vnum & ſolum Deum inuocandum eſſe, & adorandum: atque ab hoc ſolo petendum & expectandum auxilium in neceſſitatibus omnibus. Hæc doctrina tradita eſt, cum aliis, tum his præcipuè locis. *Deut.* 6. & *Matth.* 4. Dominum Deum tuum adorabis, & ei ſoli ſeruies. *Pſal.* 50. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & glorificabis me. *Eſaiæ* 63. Tu enim pater noſter, & Abraham neſciuit nos, & Iſraël ignorauit nos. Tu Deus pater noſter, redemptor noſter, &c. *Rom.* 10. Quomodo inuocabunt? in quem non crediderunt. Iam ſi prohibitum eſt credere in Sanctos, homines mortuos, certè nec licebit eos inuocare. *Apocal.* 19. Angelus Ioannem procidentem ad pedes ipſius & adoraturum ſic alloquitur: Vide ne id feceris, conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum. Quòd ſi Angeli nolunt ſe adorari, quomodo cultum hunc ſancti homines ſibi arrogare poterunt, aut delatum ſibi admittere vel approbare?

1. De inuocatione.

Teſtimonia Scripturæ.

His congruunt & Patrum de inuocatione

Teſtimonia Pa-

trum de Inuocatione. teſtimonia apertiſſima. Etſi enim fides Chriſtiana non nitatur humanæ autoritatis fundamento, & conſtet Patres pleroſque ſæpenumero à ſeipſis diſſentire, & non raro contraria ponere: tamen quatenus cum verbo Dei conſentiunt & ſcripturæ Propheticæ atque Apoſtolicæ conſentanea loquuntur, iure optimo teſtes veritatis diuinæ & doctrinæ veræ atque antiquiſſimæ adhibentur.

Ambroſ. in epiſtolam ad Rom. Solent, inquit, miſera vti excuſatione, dicentes: Per iuſtos poſſe ire ad Deum, ſicut per Comites peruenitur ad Regem. Age. Nunquid tam demens eſt aliquis, & ſalutis ſuæ immemor, vt honorificentiam Regis vendicet Comiti, cum hac de re, ſi qui etiam tractare fuerint inuenti, iure vt rei damnentur Maieſtatis? Et iſti non putant reos, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Domino, conſeruos adorant, quaſi ſit aliquid plus, quod ſeruitur Deo. Nam & ideo ad Regem per Tribunos, & Comites itur, quia homo vtique rex, & neſcit, quibus debeat Rempublicam credere. Ad Deum autem, quem vtique nihil latet, omnium enim merita nouit, promerendum ſuffragare non eſt opus, ſed mente deuota. Vbicunque enim talis locutus fuerit, nihil reſpondebit.

Chryſoſtomus in Homilia de prouectu Euangelij ad dictum Apoſtoli: Siue occaſione prædicetur, &c. Cæterum, non eſt opus Patronis apud Deum, neque multo diſcurſu, vt blandiaris,

iaris aliis. Sed licet ſolus ſis, Patronóque careas, & per teipſum preceris, omnino tamen voti compos eris. *Idem de pœnitentia: Homilia 4.* Hæc igitur ſcientes, ad Deum ſemper confugiamus, & volentem & potentem noſtras moleſtias ſoluere. Atqui homines, ſi quando exorare oportet, & ianitoribus prius occurrere conuenit, paraſitíſque, hiſtrioníbúſque ſuadere, & longam ſæpenumero viam obire. In Deo nihil eſt tale: Sine mediatore exorabilis eſt, ſine pecunia, ſine impenſa precibus annuit. *Et poſtea:* Cum enim me volueris precari, ſolus accede, aſtante nemine, corde videlicet clama, neque labia mouens, oſtium tuum claude. *Auguſtinus in libro de vera religione.* Non ſit nobis religio cultus hominum. Quia ſi piè vixerunt, non ſic habētur, ut tales quærāt honores, ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur meriti ſui nos eſſe conſeruos. Honorandi ergo ſunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.

Sunt alia huius doctrinæ teſtimonia innumera ſacrarum literarum & antiquitatis. Non enim aſpernamur conſenſum antiquitatis. Sed ex his paucis ſatis manifeſtum eſt, quæ ſit de hoc articulo Sanctæ ſcripturæ & Patrum ſententia.

PApatus ex aduerſo & Eccleſia Romana docet, inuocandos etiam eſſe Sanctos, homines mortuos, & ab illis petendum auxi- *Pōtificum doctrina de Inuocatione.*

lium. Ita enim tradiderunt: *Petrus Lombardus lib. 4. Sent. Diſt. 45.* Orandum vt intercedant pro nobis Sancti, hoc eſt, vt merita eorum nobis ſuffragentur. *Bonauentura eadem diſtinct. quæſt. 3.* Vtile eſſe inuocare Sanctos, valdè prolixè diſputat. *Caſpar Satzgerus fratrum minorum per Germaniam prouincialis, de Sanctorum inuocatione, indagine* 8. Sanctos cum Chriſto regnãtes, in patria licitè & meritoriè poſſe à nobis in via conſiſtentibus implorari ad duo beneficia in communi nobis impendenda, tum vt pro nobis apud Deum intercedant, tum vt nobis ſiue viſibiliter, ſiue inuiſibiliter adiutorium impendant. *Pſalterium Diuæ virginis Mariæ, ante annos 86. per Ioannem de Hallis Venetiis impreſſum, vbi à Diua virgine petuntur beneficia, quæ Rex Dauid à Deo petiit:* In te Domina ſperaui, non confundar in æternum. In gratia tua ſuſcipe me, inclina ad me aurem tuam, & in mœrore meo lætifica me. Tu es fortitudo mea, & protectio mea, ad te clamaui cum tribularetur cor meum, & exaudiſti me de vertice collium æternorum. In manus tuas, Domina commendo ſpiritum meum, totam vitam meam, & vltimum diem meum.

DE STATVIS ET IMAGINIBVS.

EADEM ratione, ſcriptura ſancta vetat vllam imaginem rerum, quę vel in in cœlo, vel in terra, vel etiam infra terram ſint, ſiue ea picta ſit

ta ſit, ſiue ſculpta, ſiue ficta, adorandam eſſe, ut preces ad eam fundendas.

*Exod.*20. Non facias tibi ſculptile, aut vl-im ſimilitudinem rerum quæ vel in cœlo de-uper, vel in terra deorſum ſunt, nec eorum, uæ ſunt in aquis ſub terra: Non adorabis ea, eque coles. *Leuitici* 19. Non facietis vobis dola, nec ſculptile. Ego Dominus Deus ve-ter. 4.*Regum* 18. Rex Ezechias confregit Ser-entem æneum, quem fecerat Moſes in deſer-o: ſiquidem filij Iſrael adolebant ei incen-um. 1. *Corinth.* 10. Fugite cultum Idolorum. *Ioannis* 5. Cuſtodite vos à ſimulachris. *Teſtimonia Scripturæ.*

Idem & Patrum teſtimoniis in Eccleſia tra-litum fuit. *Ambroſius de obitu Theodoſij.* In-enit ergo Helena titulum, Regem adorauit, on lignum: Vtique quia hic gentilis error ſt,& vanitas impiorum: Sed adorauit illũ qui ependit in ligno, ſcriptus in titulo,&c. *Au-uſtinus lib.* 1.*De moribus Eccleſiæ Catholicæ,cap.* 4. Noui multos eſſe ſepulchrorum & picu-arum adoratores, ídque deputant religioni, cc. Sed Eccleſia ipſa condemnat hos mores, tanquam malos filios corrigere ſtudet.*Idem le hæreſibus Ad Quod vult deus.* Sectæ ipſius ſcilicet Carpocratis) fuiſſe traditur ſocia quę-lam Marcellina, quæ colebat imagines Ieſu, Pauli, & Homeri, & Pythagoræ, adorando, ncenſumque ponendo. *Teſtimonia Patrũ.*

RVrſus, ex aduerſo Papiſtæ docent, quòd etiam notiſſima conſuetudine obſerua-um eſt vbique, vt imagines Dei & Sanctorum *Pontificia doctrina de imaginibus ſanctorum.*

demortuorum. Crucis etiam ex luto, ligno, aut ſaxis, argentóve & auro fictæ adorentur, & coram ipſis ſe prouoluerunt homines adorabundi: peregrinationes etiam religionis ergò ad illas ſtatuas fierent ex locis remotiſſimis, & vota perſoluerentur ſolenniter: Ac præ cæteris in Germania noſtra celebris fuit Ratisbonenſis ſtatua, & Aquenſis Mariæ, & multæ aliæ: Hanc impietatem confirmarunt præ cæteris hi Scriptores.

Thomas parte 3. qu. 25. artic. 3. Omnis imago eſt veneranda, ſicut illud, cuius eſt imago. Cum ergò Chriſtus adoretur adoratione latriæ, conſequens eſt, quòd etiam eius imago ſit adoranda adoratione latriæ, id eſt, diuini cultus. *Bonauentura ſuper ſent. lib. 3. D. 9. q. 2.* Quoniam ergò imago Chriſti introducta eſt ad repræſentandum eum, qui pro nobis crucifixus eſt, nec offert ſe nobis pro ſe, ſed pro illo: Ideo omnis reuerentia, quæ ei offertur, offertur Chriſto, & propterea imagini Chriſti debet cultus latriæ exhiberi. Vnde ſunt hi verſus:

Effigiem Chriſti dum tranſis ſemper adora:
Non tamen effigiem ſed quod deſignat, honora.

Extat & Sententiariorum concluſio: Imagines rerum adorandarum, eadem adoratione eſſe adorandas, qua res ipſæ. Et in *Pontificali*, conſecratur ſignum crucis tali precatione: Oramus te Domine ſancte pater, Omnipotens, ſempiterne Deus, vt digneris benedicere hoc lignum crucis tuæ, vt ſit remedium ſalutare generi humano: ſit ſoliditas fidei, bonorum ope-

rum

um profectus,& redemptio animarum: ſit ſolamen, & protectio,ac tutela contra ſæua iacula inimicorum: Per Dominum noſtrum,&c.

DE MEDIATORE SEV *interceſſore generis humani apud Deum.*

SACRAE literæ, vnum nobis proponunt Mediatorem inter Deum & genus humanum, filium Dei dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum & hominem: quódque per eius merita ſolius conſequamur gratiam apud æternum patrem, condonationem peccatorum noſtrorum,& vitam æternam.

1.*Timoth*.2. Vnus Deus, vnus etiam conciliator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum precium redemptionis pro omnibus. *Ioannis* 14. Nemo venit ad Patrem niſi per me. 1. *Ioannis* 2. Si quis peccauerit, aduocatum apud Patrem habemus, Ieſum Chriſtum, iuſtum, qui ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. *Scripturæ teſtimonia.*

Idem docent & *Patres*, vt *Auguſtinus lib*.10. *Confeſſ.cap*.42. Quem inuenirem qui me recōciliaret tibi? An eundum mihi fuit ad Angelos? Mnlti conantes, & digni habiti ſunt illuſionibus. Mediator autem inter Deum,& homines, oportebat, vt aliquid haberet ſimile Deo,aliquid ſimile hominibus; ne in vtroque *Patrū teſtimonia.*

ſimilis hominibus longè eſſet à Deo, aut in vtroque ſimilis Deo, longè eſſet ab hominibus, atque ita Mediator non eſſet. *Et iterum in Ioãnem* 84. Et ſi fratres pro fratribus morimur, nullius tamen ſanguis, nullius Martyris in fraternorum peccatorum remiſſionem funditur, quod fecit Chriſtus pro nobis. Neque in hoc, quod imitaremur, ſed quod gratulemur, contulit nobis. *Rurſus in libro 4. ad Bonifacinm cap.* 4. Sicut ſolus filius Dei factus eſt filius hominis, vt nos ſecum filios Dei faceret: ita pro nobis ſolus ſuſcepit ſine malis meritis pœnam, vt nos per ipſum ſine bonis meritis conſequeremur indebitam gratiam. *Leo in Epiſtola* 81. *ad Palæſtinos.* Quamuis multorum Sanctorum in conſpectu Domini precioſa mors fuerit, nullius tamen inſontis occiſio propitiatio fuit mundi. Acceperunt iuſti, non dederunt coronas: & de fortitudine fidelium nata ſunt exempla patientiæ, non dona iuſtitiæ. Singulares quippe eorum mortes fuêre, nec alterius quiſpiam debitum ſuo fine perſoluit, cum vnus extiterit Dominus Chriſtus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, ſepulti, ſuſcitati. Eandem ſententiam repetiit in Epiſtola 95. *Ambroſius de Iſaac: & anima.* Ipſe Chriſtus os noſtrum eſt, per quod patri loquimur: oculus noſter, per quem Patrem videmus: dextra noſtra, per quam nos Patri offerimus: quo niſi intercedente, nec nobis, nec ſanctis omnibus quicquam cum Deo eſt.

Papiſtæ

PApiſtæ contrà docent etiam Sanctos mortuos intercedere pro nobis apud æternum Patrem: quódq; iſtorū meritis, interceſſione, ſuffragiis apud Deum conſequamur veniam delictorum. Vnde & Sanctos nominant mediatores noſtros per interceſſionem. *Papiſtica doctrina de pluribus mediatoribus.*

Petrus Lombardus lib. 4. Sent. D. 45. Intercedunt ergo ad Deum pro nobis ſancti, & merito, dum illorum merita ſuffragantur nobis, & affectu, dum vota noſtra cupiunt impleri. Oramus igitur, vt intercedant pro nobis, id eſt, vt merita eorum nobis ſuffragentur, & vt ipſi velint bonum noſtrum, quia eis volentibus Deus vult, & facit. *Bonauentura D. ead. Art. 2.* Dicendum, quòd ſanctorum orationes multa nobis bona impetrant. Sicut dicit Magiſter, merito & affectu: Merito quidem præcedenti, quo Deo facillimè ſeruierunt, & tamen locum meritis ſuis ſunt adepti, vt non ſolum ſibi beatitudinem, & gloriam meruerunt, ſed etiam aliis ſuffragari. Multa enim ſupererogauerunt affectu, quia amici Dei ſunt facti: Et amicitia eſt idem velle & nolle. Et cum aliquem amant Sancti, compellunt, vt ſic dicam, Deum diligere.

His addendus etiam eſt Hortulus animæ, cuius publicus fuit vſus in Papatu, & in quo ſolennis precandi forma eſt, vt per merita & interceſſionem Sanctorum liberemur ab omnibus periculis, morte & gehenna.

DE MERITO ET *Satisfactione filij Dei, & noſtris Operibus bonis.*

***

ITEM Docent ſacræ literæ magno conſenſu, quòd ſola paſſio & mors filij Dei, domini noſtri Ieſu Chriſti, pro peccatis noſtris ſatisfecerit æterno Patri: & quòd exigantur à nobis bona opera ſecundum præcepta Decalogi, non vt his peccata aboleamus coràm Deo, ſed vt fidem noſtram & debitam Deo obedientiam his teſtificemur.

Scripturæ teſtimonia. *Eſaiæ* 43 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. *Rom.*3. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Iuſtificantur autem gratis per gratiam eius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine eius. *Rom.* 4. Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum, qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei. *Epheſ.* 2. Gratia eſtis ſeruati, per fidem, & hoc non ex vobis: Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in eis ambularemus. *Tit.*3. Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. 1. *Ioan.*1.

San-

Sanguis Ieſu Chriſti emundat nos ab omni peccato.

Cum hac doctrina conſentiunt & Patres: *Auguſtinus de tempore, Sermone* 114. Indubitanter credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quàm totus mundus valeret. Meritum enim redemptæ mercedis dignitas inſignis precij ſupergreſſa eſt. Inter redemptum, & redimentem diſpenſatio fuit, compenſatio non fuit. Qui ergo non habebat peccata propria, dignè deleuit aliena. Solus hic pia victima pro omnibus cecidit, vt omnes leuaret. Et quia debitum ſolus non habuit, rectè fœnus miſericordiæ pro debitoribus erogauit. *Bernardus ſuper cantica. Serm.* 61. Et reuera, vbi tuta firmáque infirmis ſecuritas, & requies? niſi in vulneribus Saluatoris. Tantò illic ſecurior habito, quãtò ille potentior eſt ad ſaluandum. Fremit mundus, premit corpus, Diabolus inſidiatur, non cado. Fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccaui peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor, nempe, vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſaluetur? Si ergò in mentem venerit tam potens, támque efficax medicamẽtum, nulla iam poſſum mortis malignitate terreri. *Patrum teſtimonia.*

PApiſtæ contrà: bona opera, quæ non tantum ſecundum legem Dei facimus, ſed quauis etiam intentione bona, item caſtiga-

tiones, quas vltrò nobis eligimus, ſatisfacere pro peccatis noſtris, & eſſe meritum omnis gratiæ diuinæ.

Antonius parte 3. tit 14. cap. 20. Satisfactio curat peccata præterita recompenſando, & præſeruat à futuris cauendo. *Bonauentura: Sent. lib. 4. Diſt. 15.* Sed quia miſericordia non poteſt præiudicare iuſticiæ, cuius eſt mala punire: ideò ſic ſoluit à culpa, & pœna vt non maneat obligatus ad pœnam temporalem. Sed quoniam peccator ipſum offenderat, & Eccleſiam ipſam damnicauerat, commiſit Dominus iudiciariam poteſtatem ſuper peccatores, rectoribus Eccleſię, & in eos compromiſit tanquam in arbitros, vt ſic innoteſcat voluntas Dei pœnitentibus per ſacerdotes, & per illos imponatur pœna peccatoribus, & Domino ſatisfaciat principaliter & Eccleſiæ per conſequens. Vnde Satisfactio propriè de peccato fit ipſi Deo, tamen per Eccleſiam, & in Eccleſia. *Bernardinus Roſetus, Sermo. 20.* Probandum ſuſcipit nos operibus poſſe vitam æternam promereri. *Et addit:* Ergò debemus præſumere, & pro certo tenere, quòd poſt hanc vitam ſine dubio habebimus æternam, pro remuneratione bonorum operum. *In compendio Theologico de gratia Sanctific.* Opera bona ſunt meritoria trium, ſcilicet, vitę æternę augmenti gratiæ, remiſſionis pœnæ. *Petrus Sotus in Aſſertione Catholica, de bonis operibus.* Sentiendum eſt, *inquit*, iuxta Eccleſiæ Catholicæ ſenſum, bonis operibus, quæ ex

diuina

iuina gratia fiunt, ita eſſe fidendum, vt ad
ꝫpianda peccata, iram Dei placandam, & vi-
m æternā conſequēdam, neceſſaria ſint, &c.

DE SACRAMENTO *Cœnæ Domini.*

IAM de Cœna Domini perſpicuis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis conſtat primum: Eam inſtitutam eſſe à Chriſto ipſo, non vt vi conſecrationis ſeu recitionis verbi Diuini fiat transſubſtantia-o Panis & Vini, ſed vt vnà cum his elementis verum Corpus & verus Sanguis Do-ini verè, ſubſtantialiter, & præſens detur ac iſtribuatur. Deinde quòd ſumptio hæc, quē-dmodum dignè, hoc eſt cum fide ſumenti-us, ad confirmādam fidem ipſorum, ad con-lationem & ſalutem piorum cedet: Ita indi-nis, & ſine fide accedentibus, iudicium & amnationem operetur: Neque ideo inſtitu-im eſſe Sacramentum hoc, vt ſit oblatio vel crificium, quod nos offeramus Deo; ac mul-o minus vt pro ſpectaculo adoratione impia rcūmgeſtetur aut reponatur: ſed vt ſit com-unicatio Corporis & Sanguinis Domini, ım Pane & Vino, quorum ſumptio ac diſtri-utio fiat cum recordatione mortis & reſurre-ionis Chriſti, & omnium beneficiorum e-is, quibus afflictæ conſcientiæ erigantur ac onſolationem inueniant. Hæc primum ipſa

Scripturæ teſtimonia. verba inſtitutionis & ritus clarè docent Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. & 1. Corinth. 11. quibus locis nominatim & expreſsè traditur: Dominum accepto Pane & Vino, cum illis diſtribuiſſe verum Corpus ſuum & Sanguinem. Neque vlla ibi legitur ſyllaba de oblatione Papiſtica, quæ fiat pro viuis & mortuis: ſed ſumptio inſtituitur, & ita inſtituitur, vt fiat cū recordatione paſſionis & mortis Domini, qua fides noſtra confirmetur. *Hebræos* 7. Talis decebat vt nobis eſſet Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior Cœlis factus, qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes prius, pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi. Hoc enim fecit ſemel, cum ſemetipſum obtulit. *Hebr.* 9. Non in manufacta ſancta ingreſſus eſt Chriſtus, exemplaria verorum, ſed in ipſum cœlum. Vt appareat nunc in conſpectu Dei pro nobis. Neque vt ſæpius offerat ſemetipſum (quemadmodum Pontifex ingreditur in ſancta ſingulis annis, per ſanguinem alienum) alioqui oportuiſſet illum ſæpius paſſum fuiſſe à condito mundo. Nunc autem Semel ſub conſummationem ſeculorum, ad profligationem peccati, per immolationem ſui ipſius apparuit. *Et mox deinde*: Chriſtus Semel oblatus eſt, vt peccata multorum tolleret. *Hebr.* 10. Omnis quidem ſacerdos aſſiſtit quotidiè ſacra peragens, & eaſdem ſæpius offerens hoſtias, quæ nunquam poſſint peccata auferre. Hic vera vna pro peccatis oblata vi-

ctima, perpetuò ſedet ad dextram Dei. *Et*
ox: Vnica oblatione perfectos effecit in per-
etuum eos, qui ſanctificantur. *Ac iterum:*
bi peccatorum eſt remiſſio, ibi non eſt am-
lius oblatio pro peccatis.

Idem docent & Patrum ſcripta. *Gelaſius in* Teſtimonii Patrũ.
ibro de duabus naturis in Chriſto, aduerſus Eu-
ychen & Neſtorium. Sacramenta, quæ ſumi-
mus, corporis & ſanguinis Chriſti, diuina res
ſunt. propter quod & per eadem diuinæ effici-
mur conſortes naturæ, & tamen eſſe non deſi-
nit ſubſtantia vel natura panis & vini. Et certè
imago & ſimilitudo corporis & ſanguinis
Chriſti, in actione myſteriorum celebrantur.
Satis ergò nobis euidenter oſtenditur, hoc no-
bis in ipſo Chriſto Domino ſentiendum, quòd
in eius imagine profitetur, celebramus & ſu-
mus: vt ſicut in hanc, ſcilicet in diuinam tran-
ſeant, Sancto Spiritu perficiente, ſubſtantiam,
permanente tamen in ſuæ proprietate naturæ,
ſic illud ipſum myſterium principale, cuius
nobis efficientiam virtutémque veraciter re-
præſentant, ex quibus conſtat propriè per-
manentibus, vnum Chriſtum, quia integrum,
verúmque permanere demonſtrant. *Chryſo-*
ſtomus in Ioannem Homil. 45. Non ſe tantùm
videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi
& manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & de-
ſiderio ſui omnes impleri. *Et paulò pòſt:* Ve-
ſter ego frater eſſe volui, & communicaui car-
nem propter vos, & ſanguinem, per quæ vobis
coniunctus ſum, ea rurſus vobis exhibui. *Idem*

in Homilia de proditione Iudæ. O Chriſti miſericordia, ô Iudæ dementia. Ille triginta denariis paciſcebatur, vt eum venderet: & Chriſtus ei ſanguinem, quem vendidit, offerebat, vt haberet remiſſionem peccatorum, ſi tamen impius exiſtere noluiſſet. Nam affuit Iudas, & illius ſacrificij communicationem meruit, &c. *Auguſtinus in Expoſitione in Euangelium Ioannis. Tractatu* 27. Hoc ergò totum ad hoc nobis valeat dilectiſſimi, vt carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantum Sacramento, quod & multi mali, ſed vſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, vt in Domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur, etiamſi multi modò nobiſcum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.

Quòd autem attinet ad oblationem illam, qua Sacrificuli Papiſtici dicunt ſe in miſſa ſacrificare vel offerre filium Dei pro viuis & mortuis, conſtat etiam Toletano Concilio ordinatum ac decretum, ne quid præter Pſalmos & pſallentium voces pias de reſurrectione mortuorum in ſepultura funerum adhibeatur. Verba decreti hæc ſunt Concilio Toletano III. *Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt, cum Pſalmis tantummodò & pſallentium vocibus debent ad ſepulturam deferri. Sufficiat autem, quòd, in ſpe reſurrectionis, Chriſtianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur*

tur canticorum, *&c.* Ecce hic tantum Pſalmi
cantiones de reſurrectione cani iubentur,
um exuuiæ piorum efferuntur, non miſſæ ad
xpianda eorum peccata demurmurari.

AT Papiſtici Monachi & Sacrificuli contra huius Sacramenti pium vſum multiplices prophanationes in Eccleſiam inuexerunt, docentes, quòd in miſſa; cùm recitantur verba inſtitutionis, fiat tranſſubſtantiatio panis & vini hoc modo, vt tantùm maneat externa ſpecies ſymbolorum panis & vini, etiam non accedente ſumptione vlla: transformantes etiam cœnam in opus toto genere diuerſum ab eo fine, qui à Chriſto propoſitus fuerat, cum dicunt ſe offerre filium Dei pro viuis & mortuis, ac mereri eis remiſſionem peccatorum. Item pro ſpectaculo panem extra verum vſum circumgeſtantes adorandum, ac in repoſitorio ſeu theca reponentes. Et quæ ſunt ſimiles prophanationes.

Hæc notoria ſunt, & adeò manifeſta publicè, vt minimè neceſſarium videatur in eo probando quidquam elaborare. Superuacaneis enim, vt Anacletus Papa dixit, impendiis laborat: qui Solem facibus certat adiuuare. Qui volent, & quibus ea, quæ dicimus, vlla in parte dubia ſunt, legant Enchiridion Eccij, in loco communi, de tranſſubſtantiatione, qui eſt 36. Et Ioannis Gropperi volumen de cœna domini, articulo principali 2. De tranſſubſtantiatione, & aſſeruatione c. 1. 2. 8. Et in tertio articulo principali, De adoratione c. 1. 2. & mul-

tis ſequentibus. Item Gulielmum Lindanum lib. 4. Panopliæ Euangelicæ, c. 24. Quibus locis hæc diſputatio prolixè tractata eſt.

DE PECCATO Originis.

AFFIRMAT Scriptura, omnes homines naturali modo pòſt lapſum primorum parentum, Adæ & Euæ propagatos, concipi ac naſci in peccato originis, quod ſic vocant ſancti patres, cuius quidem peccati fundamentum ſeu reatus tollatur per Baptiſmum, condonatione facta propter Chriſtum, actu autem manet ipſum materiale, & effectus huius mali, adhærens homini donec in hac vita manet: adeò vt hæc prauitas nobiſcum naſcens, ſpiritui ſancto, quo renati donantur, vſque & aſſiduè aduerſetur, & omnia bona opera contaminet, ne in ea perfectione & integritate perſiſtant, quam lex Dei requirit: Vt etiam Sancti aſſiduè ingemiſcere cogantur ſuper hoc malo quod hæret in natura humana, & clamitent: Domine, ne intres in iudicium cũ ſeruo tuo. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Item, Remitte nobis debita noſtra. *Rom.* 7. Scio quod non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. *Et iterum.* Non, quod volo bonum, hoc ago: ſed, quod odi, malum illud facio. *Et ibidem.* Velle quidem adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio.

Scripturæ teſtimonia.

uenio. *Rom.* 8. Affectus carnis inimicitia eſt
duerſus Deum, Nam legi Dei non ſubditur,
quidem nec poteſt quidem. *Galat.* 5. Caro
oncupiſcit aduerſus Spiritum. Spiritus autem
duerſus carnem. Hæc enim ſibi inuicem ad-
erſantur, vt non, quæcũque volueritis, eadem
ciatis.

His addantur & Patrum teſtimonia. *Au-
iſtinus lib.* 1. *de nupt. & concupiſc. cap.* 25. Di-
nitti concupiſcentiam carnis in Baptiſmo, nõ
t non ſit, ſed vt in peccatum non imputetur.
Quamuis autem reato ſuo iam ſoluto; manet
amen donec ſanetur omnis infirmitas. *Idem
b.* 4. *contra Iulia. Pelagianum.* Sicut cæcitas
ordis, & peccatum eſt, quo in Deum non cre-
itur, & pœna peccati, qua cor ſuperbum di-
ina animaduerſione punitur, & cauſa peccati,
ũm aliquid cæci cordis errore committitur. I-
a concupiſcentia carnis, aduerſus quam bonus
oncupiſcit ſpiritus, & peccatum eſt, quia illi
neſt inobedientia contra dominatum mentis;
: pœna peccati, quæ reddita eſt meritis ino-
edientiæ, & cauſa peccati defectione conſen-
ientis vel contagione naſcentis. *Idem in enar-
atione Pſalm.* 140. Condelector enim lege Dei
ecundum interiorem hominem. Ecce iuſtus.
An non eſt iuſtus qui condelectatur legi Dei?
Vnde ergò peccator? Video aliam legem in
nembris repugnantem legi Dei, & captiuan-
em ne ſub legem peccati quæ eſt in membris
neis, &c.

Teſtimonia Patrũ de peccato originis.

Error Papiſtarũ de peccato originis.

PApiſtæ contrà docent: Peccatum originis in Baptiſmo ita tolli & aboleri, vt homo in hac vita Deum ex toto corde amare poſſit, & non tantum legi diuinæ ſatisfacere, ſed etiam plura & meliora opera, quã quæ in Decalogo præcepta ſunt, præſtare poſſit, quæ Supererogationis opera vocant.

Petrus à Soto in aſſertione ſua de lege. Credit Catholica Eccleſia, quòd lex naturæ à Deo ipſi naturæ congenita ſit in omnibus, & à Moſe deinceps explicata & ſcripta, & Decalogo aptiſſimè collecta, breuiúſque ab ipſo Saluatore, duobus mandatis dilectionis. Quódque hęc lex ad ſui obſeruantiam omnes aſtringat, & obſeruatores ſuos coràm Deo iuſtos reddat, ſalutéque æterna dignos, quæ per gratiam Dei, quam per Chriſtum habemus, impletur, ea integritate, quam exigit ab hominibus in hac vita. *Et mox deinde.* Quod ad rerum externarum vſum attinet, habet vera fides iuxta Propheticam, & Apoſtolicam doctrinam, quædam iuberi, & prohiberi præceptis, quibus non obedire, peccatum eſt: *Quædam verò proponi ſub conſilio, cui non parere nullum eſt peccatum, ſed minus bonum. Obedientia verò illorum gratior, per quam videlicet Supererogamus nonnihil his, ad quæ ex neceſſitate tenemur. Et iterum.* Paulus apertè dicit, ſe iuſticiam legis impleſſe. *Ac mox.* Et ſe ſupererogaſſe quædam vltra ea, quæ neceſſariò impoſita erant.

DE

DE LIBERO *Arbitrio.*

EODEM modo Sacris Literis traditum eſt, arbitrium voluntatis humanæ poſt lapſum & vires naturales hominis adeò eſſe vitiatas ac debilitatas peccato, vt neç Deum verè agnoſcere, nec ad gratiam eius peruenire aut conuerti ſuis viribus, ſine Deo vllo modo poſſit homo: Sed ſolius miſericordiæ diuinæ hoc opus ſit: qua, ſine omni virium humanarum prærogatiua aut meritis præcedentibus, recipimur in gratiam à Deo, per & propter filium Ieſum Chriſtũ, regenerati per ſpiritum ſanctum. Id his locis traditur. *Ioannis* 14. Sine me nihil poteſtis facere. 2.*Corinth.* 3. Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis: Sed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. *Epheſ.* 2. Cùm eſſetis mortui delictis & peccatis, in quibus aliquando ambulaſtis, iuxta ſeculum mundi huius. *Et iterum ibidem.* Eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. *Teſtimonia Scripturæ.*

Hæc eiſdem verbis tradunt & Patres. *Auguſtinus De nouo cantico cap.*8. Quid enim valeat liberum arbitrium non adiutum, in ipſo Adam demonſtratum eſt. Ad malum ſufficit ſibi: ad bonum non, niſi adiuuetur à Deo.&c. *Idem lib.*3.*Hypognoſt.* Liberum arbitriũ comparatur iumento, gratia autem ſeſſori. *Et idem in lib.de peccatorũ meritis & remiß.lib.*2.*cap.*18. *Patrum teſtimonia.*

Laborant homines inuenire in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo, & quomodo inueniri poſſit, ignoro. *Ambroſius in Epiſt. ad Rom. cap.* 4. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Manifeſtè beati ſunt, quibus ſine labore vel opere aliquo remittuntur iniquitates, & peccata teguntur, nulla ab his requiſita pœnitentiæ opera, niſi tantum vt credant, &c. *Idem de vocatione gentium.* Vileſceret redemptio ſanguinis Chriſti, nec miſericordiæ Dei humanorum operum prærogatiua ſuccumberet, ſi iuſtificatio, quæ fit per gratiam, meritis præcedentibus deberetur, vt non munus largientis, ſed merces eſſet operantis. *Bernhardus ſuper Cantica. Serm.* 17. Non eſt quò gratia intret, vbi iam meritum occupauit. Deeſt gratiæ, quidquid meritis deputas. Nolo meritum, quod gratiam excludat. *Item Auguſtin. de prædeſtinat.* Humana merita hic conticeſcant, quæ perierunt per Adam: Et regnet, quæ regnat gratia per Ieſum Chriſtum.

Pontificia doctrina.

PApiſtarum & Monachorum doctores cōtrà, tantum tribuunt viribus humanis & libero arbitrio, vt tradant hominem viribus liberi arbitrij poſſe conuerti ad Deum; & promereri gratiam diuinam ex congruo. Sic enim loquuntur. *Antoninus part.* 4. *tit.* 9. *cap.* 7. §. 1. In gratia conſtitutus meretur per opera ſua vitam æternam ex condigno ex parte gratiæ, ex congruo ex parte liberi arbitrij. *Gabriel lib.* 3.

lib. 3. *d.* 30. *Concluſ.* 5. Ex illo ſequitur, licet Chriſti paſſio ſit principale meritum, propter quod confertur gratia, apertio regni, & gloria, nunquam tamen eſt ſola, & totalis cauſa meritoria. Patet: Quia ſemper merito Chriſti concurrit aliqua operatio, tanquam meritum de congruo, vel condigno, recipientis gratiam, vel gloriam, ſi fuerit adultus, rationis vſum habens, aut alterius pro eo, ſi caret rationis vſu. *Antoninus iterum parte* 1. *Tit.* 11. *cap.* 3. Homo poteſt inclinare aurem ſuam in verba legis. Inclinare autem aurem, eſt implere integritaliter, obedire intentionaliter, & agere conſtantionaliter. Integritaliter implere, eſt totam legem facere. Intentionaliter obedire, eſt ſecundum intentionem legiſlatoris, & non ſecundum verba legem facere. Conſtantionaliter eſt, propter timorem pœnarum non declinare.

DE IVSTIFICATIONE.

SACRA Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta magno conſenſu docent, hominem iuſtificari coràm Deo ſola fide, credentem quod propter ſolius Chriſti meritũ recipiatur à Deo; Atque ita meritũ filij Dei gratis donari, & ex mera gratia diuina, qua homo in iudicio Dei ſola nitatur, & conſolationẽ accipiat. *Ioānis.* 3. Sic Deus dilexit mũdũ, vt filium ſuũ vnigenitũ daret, vt omnis qui credit

Teſtimonia Scripturæ.

in eum non pereat,ſed habeat vitam æternam. *Rom.* 3. Omnes peccauerunt & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem,quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. *Rom.*4. Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium,reputatur fides eius ad iuſtitiam. *Galat.*3.Concluſit ſcriptura omnia ſub peccatum, vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.

Teſtimonia Patrum.

Cum his Scripturæ teſtimoniis euidentiſſimis conſentiunt & Patrum teſtimonia. *Auguſtinus de natura,& gratia.cap.*44. Ita ego,etiam ſi fuiſſe, vel eſſe conſentiam (aliquos ſine peccato)nullo modo tamen potuiſſe, vel poſſe confirmo, niſi iuſtificatos gratia Dei, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, & hunc crucifixum. Ea quippe fides iuſtos ſanauit antiquos, quæ ſanat & nos, & Mediatoris Dei, & hominum, hominis Ieſu Chriſti, fides ſanguinis eius, fides crucis eius, fides mortis, & reſurrectionis eius. *Idem in Pſalmo* 70.*parte* 1. In tua iuſtitia erue me.) Non in mea, ſed in tua. Si enim in mea, ero ex illis, de quibus ille ait: Ignorantes Dei iuſtitiam,& ſuam volentes, &c. Ergo in iuſtitia tua, & non in mea. Quia mea quid eſt? præceſſit iniquitas. Et cùm ero iuſtus, in tua iuſtitia erit, quia iuſtitia abs te data erit, iuſtus ero: & ſic erit mea, vt tua ſit, hoc eſt, abs te mihi data. In eum enim credo,qui iuſtificat impium, vt deputetur

fides

ides mea ad iuſtitiam. *Ambroſius*. Hoc con-
titutum eſt à Deo, vt qui credit in Chri-
ſtum, ſaluus ſit, ſine opere, ſola fide, Gratis
accipiens remiſſionem peccatorum. *Auguſti-
nus Pſalmo* 139. Meritis ſuis nihil tribuunt ſan-
cti, totum non niſi miſericordiæ tuæ tribuent,
ô Deus. *Pſalmo* 88. Quum viderit homo,
quicquid boni habet, non ſe habere à ſe, ſed
à Deo ſuo, videt id totum, quod in eo lauda-
tur, non de ſuis meritis, ſed de miſericordia
Dei eſſe. *Pſalmo* 31. *&* 70. Si gratia eſt, gratis
datur. Quid eſt gratis datur? Gratis conſtat.
Nihil boni feciſti, & datur tibi remiſſio pecca-
torum. Attenduntur opera tua, & inueniun-
tur omnia mala. Si quod debetur illis operi-
bus Dominus redderet, vtique damnaret. Sti-
pendium enim peccati mors. Malis operibus
quid debetur, niſi damnatio? Bonis quid de-
betur? regnum cœlorum. Tu autem in malis
operibus inuentus es. Si reddatur tibi quod
debetur, puniendus es. Quid ergò fit? Non
Deus tibi reddit debitam pœnam, ſed donat
indebitam gratiam. Debebat vindictam, dat
indulgentiam. Si vis eſſe alienus à gratia, iacta
merita tua. *Epiſt*. 52. Nihil es per te, peccata
ſunt tua: merita autem Dei. Supplicium tibi
debetur, & cum præmium venerit, ſua dona
coronabit, non merita tua.

Aduerſus hæc Papiſtæ docent, Iuſtifica-
tionem conſiſtere in bonis operibus, vt
qui coràm Deo conſequi velit iuſtitiam, hunc
oporteat tot ac tanta merita bonorum ope- *Papiſtarũ doctrina de Iuſtificatione.*

rum adferre, vt his niti & fidere tutò queat. Ita inter cæteros Petrus à Soto in aſſertione fidei Catholicæ, de bonis operibus. Sciendum, iuxta Eccleſiæ Catholicæ ſenſum, bonis operibus, quæ ex diuina gratia fiunt, ita fidendum eſſe, vt & ad expianda peccata, iram Dei placandam, & vitam æternam conſequendam, neceſſaria ſint & vtilia: nec propterea nobis, ſed diuinæ gratiæ per Chriſtum fidimus, &c. Vide autem vertiginem Sophiſticam: Apertè dixit Aſotus, fidendum eſſe bonis operibus. Et tamen mox ſubiicit: non eſſe nobis fidendum. Non coacerbabimus hoc loco plura ex aduerſariorum libris teſtimonia, in re quæ per ſe eſt notiſſima. Longius enim Iliade naſceretur opus, ſingula ſi perſequi vellemus. Pergamus igitur ad ſequentia.

DE FIDVCIA CERTA ET INDVBITATA DIVINAE GRA*tiæ & Promiſſionum æternarum.*

CATHOLICAE & orthodoxę doctrinæ cõſentiens vox eſt, quòd in conuerſione oporteat indubitata fide accipi remiſſionem peccatorum, propter meritum filij Dei, & certò ſtatuere, quòd ſimus in gratia: Item in inuocatione minimè dubitandum, an Deus recipiat preces noſtras, ſed hanc fidem afferendam omninò ad precationem, verè reci-

è recipi & exaudiri à Deo preces noſtras, & xaudiri propter filium mediatorē, iuxta proiſſiones. *Pſalm.* 26. Expecta Dominum, viiliter age, & confortetur cor tuum. *Matthæi* 4. Chriſtus increpat Petrum Apoſtolum duitantem ac hæſitantem: modicæ fidei, quare ubitaſti. *Marci* 9. Si potes credere, omnia oſſibilia ſunt credenti. *Rom.*4. Abraham nō æſitabat ad promiſſionem Dei, ob incredutatem, ſed robuſtus factus eſt fide, tribuens loriam Deo, certa perſuaſione concœpta, uod is qui promiſerat, idem potens eſſet & ræſtare. Quapropter imputatum eſt etiam ei d iuſtitiam. *Rom.* 8. Certus ſum ego, quod eque mors, neque vita, neque angeli, neque rincipatus, neque virtutes, neque inſtantia, eque futura, neque fortitudo, neque altituo, neque creatura vlla poterit nos ſeparare à aritate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domio noſtro. 1. *Petri* 5. Aduerſarius veſter Diaolus, tanquam Leo rugiens circuit, quærens uem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide. *Iaco-* 1. Petat autem in fide, nihil hæſitans. Qui eim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris à vento ommoti: Nō ergò exiſtimet homo ille, quod npetrabit aliquid à Deo.

Eadem eſt hac de re & conſentiens Patrum ntentia. *Auguſtinus in expoſitione propoſi. ex piſt. ad Rom. Num.* 58. Certus ſum enim, & on dixit, opinor: plena fide tenuit, quod neue mors vlla, nec temporalis vita promiſſa, ec cætera ſubſequentia poſſunt credentem *Teſtimonia Patrū.*

à charitate Dei detorquere. *Tractatu, de non cogitando in craſtinum*: Diſcedat de corde petitoris dubitatio, & veniet ei largitoris inundatio. Non trepidet qui rogat, & ſe non ſubtrahat qui erogat. *Idem alibi*, Precatio ſine fide peccatum eſt. *Item:* Tota ſpes mea eſt in morte Domini mei. *Item:* Totius fiduciæ certitudo eſt in precioſo ſanguine Chriſti, &c. *Chryſoſtomus in Epiſt. ad Galat. cap.* 5. Nos pro noſtra virili ex nobis ipſis hic addemus, demonſtrabimúſque, quomodo circumciſis nihil profuturus ſit Chriſtus. Qui circumciditur, tanquam metuens legem circumciditur. Eam qui metuit, diffidit viribus gratiæ. Porrò qui diffidit, nihil fructus capit ab ea, cui diffidit. *Idem in 1. ad Timoth. Homilia* 8. Nemo cum angore animi, ac diſceptatione orās, exaudiri ſe putet. Quid autem ſit diſceptatio intentius accipito. Non licet prorſus ambigere, ſi puras ad Deum leuemus preces, non exauditum iri.

De dubitatione Papiſtica.

Pontificij contrà delent hanc conſolationem, & iubent ſemper dubitare, an ſimus in gratia, an Deus nos exaudire velit inuocantes propter Chriſtum: Imò temerarium videri docent, quòd inuocans ſtatuat ſine dubitatione ſibi remiſſa eſſe peccata. Suſpenſa igitur aſſeueratione perpetuò hæſitandum Chriſtiano precanti, an exaudiatur necne. *Antonius parte 4 tit. 6. cap. 2. §. 7.* Nullus poteſt eſſe certus in via præſenti, ſi habet charitatem, niſi ei

ſit

it ſpecialiter reuelatum. Vnde dicitur Eccleſiaſt. ix. Neſcit homo, vtrum odio, vel amore dignus ſit, &c. *Stanislaus Hoſius de hæreſibus, lib.*1. Ex quo (inquit) videre licet, quàm falſum ſit Lutheranum illud axioma: cuius homini ad peccatorum remiſſionem aſſequendam, neceſſarium eſſe, vt firmiter credat, certóque ſtatuat, abſque vlla dubitatione propriæ infirmitatis, & diſpoſitionis, eſſe peccata ſibi remiſſa. *Et paulò pòſt.* Nulla poteſt eſſe apud Deum maior abominatio, quam ſit hæreticorum tanta præſumptio.

DE DISCRIMINE LEGIS *& Euangelij.*

SCRIPTVRA manifeſtiſſimum facit diſcrimẽ inter Moſen & Chriſtum, & inter doctrinam legis & Euangelij. *Hiere.*31. Ecce dies veniunt dicit Dominus, & feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris, &c. *Rom.*3. Nunc autem ſine lege Iuſtitia Dei manifeſtata eſt, dum comprobatur teſtimonio legis & Prophetarum. Iuſtitia verò Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes & ſuper eos qui credunt. *Ioannis* 1. Lex per Moſen data eſt. Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. *Rom.*4. Non enim per legem promiſſio contigit Abrahæ & ſemini eius, illum hæredem fore mũdi, ſed per Iuſtitiam fidei. *Teſtimonia Scripturæ.*

2.*Corinth.* 3. Idoneos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti, non literæ ſed ſpiritus. Litera enim occidit, Spiritus autem viuificat.

Patrū teſtimonia. Idem diſcrimen vtriuſque doctrinæ notiſſimum fuit Patribus & antiquitati, quemadmodum conſtat ex ſequentibus teſtimoniis. *Chryſoſtomus* 2. *Corinth.* 3. In lege, qui peccatum habet, punitur: hic autem qui habet peccata, accedens, baptizatur, & fit iuſtus. Iuſtus autem factus, viuit liberatus à morte peccati. Lex ſi præhenderit homicidam, tollit è viuis: Gratia ſi acceperit homicidam, illuminat ac viuificat. *Ambroſius lib.* 9. *Epiſt.* 22. Ideo lex ſeueritatem gladij habet, tanquam pædagogus baculum, vt imperfectæ plebis infirmitatem, pœnæ ſaltem denunciatione, deterreat. Euangelium autem indulgentiam habet, qua peccata donantur. Iure ergò ait Paulus: Quod litera occidit, Spiritus autem viuificat.

Pontificū error. PApiſtici Theologi & Monachi in omnibus libris ſuis hæc diuerſiſſima doctrinarum genera prorſus cōfundunt, ex Chriſto Moſen ſeu legiſlatorem, & inuicem ex Moſe Chriſtum, ſeu ex Euangelio legem faciētes.

DE PERFECTIONE LEGIS *diuinæ & de Conſiliis.*

Scripturæ teſtimonia. SIMILITER traditum eſt in doctrina Scripturæ ſanctæ, legem Dei integram eſſe & perfectiſſimam, cui nihil quidquam ad perfectionē addi

poſſit

poſſit ſecundum verum eius intellectum : Ac ſummã eius breuiter in eo conſiſtere, vt Deum amemus toto corde, tota mente atque anima, omnibúſq; viribus noſtris: deinde proximum noſtrum ſicut noſmetipſos. *Deut.* 6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,&c. *Deut.*10. Circumcidite præputium cordis veſtri. *Leuitici* 19. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. *Deut.*30. Conſidera quòd hodiè propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum : Et è contrario mortem & malum, vt ambules in viis eius. *Et mox deinde :* Teſtes inuoco cœlum & terram, quod propoſuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. *Rom.*7. Lex Spiritualis eſt, ego autem carnalis.

Quæ autem Dominus Matthæi cap. 5. & 6. commemorat de lege, ea non ſunt noua lex, vt aduerſarij ſomniant, ſed potius interpretatio veteris legis.

Papiſtica doctrina.

PApiſtici Scriptores, theologi & Monachi contrà nugantur, Chriſtum tradidiſſe legem, & quidem perfectiorem quàm ſit ex diuina olim Moſi in monte Sinai tradita, & deinde per Prophetas declarata : hanc Chriſti legem qui ſeruet, eum meritis & operibus bonis conſequi poſſe vitam æternam : Tradita etiam eſſe à Chriſto Conſilia in Euangelio, quæ pro cuiuſque arbitrio liberè ſeruari poſſint & omitti, ſine ſalutis periculo.

Sic Antoninus parte 1. *Tit.* 15. *cap. unico* §. 3. Alio modo lex noua eſt alia à veteri. Quia lex vetus eſt pædagogus puerorum, & lex noua eſt lex perfectionis, quia lex dilectionis. Et omnes differentiæ, quas ponunt doctores inter legem veterem, & nouam, hoc oſtendunt, quòd differunt, ſicut perfectum & imperfectum. *Et mox:* Comparatur noua lex ad veterem, ſicut perfectum & imperfectum: & ſic noua lex cõtinetur in veteri, ſicut frumentum in ſpica. *Ac iterum:* Omne perfectum adimplet quod deeſt imperfecto, & ſecundum hoc Lex noua implet veterem, in quantum quod veteri deerat, implet.

DE MERITO PASSIONIS & mortis filij Dei.

Scripturæ teſtimonia. SACRAE literæ perpetua & conſentienti voce docent nos de merito paſſionis & totius obedientiæ filij Dei, Domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd is morte ſua pleniſſimè ſatisfecerit pro omnibus peccatis totius generis humani.

Eſaie 53. Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, & attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus: & poſuit Dominus in eo iniquitates omnium noſtrum. Non dicit Propheta, vulneratum eſſe Meſſiam propter bona opera noſtra, vt accedente ipſius merito hæc fierent propitiatio pro iniquitatibus noſtris:

ſed

ſed ait vulneratū eſſe propter iniquitates noſtras, & mala opera noſtra, vt ea expiarentur. *Ioan.*1. Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Agnus Dei non in hoc mactatur vel offertur, vt bona opera noſtra tollant peccata mundi, ſed vt ipſe ſua ipſius oblatione ea tollat. 1. *Pet.* 2. Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuper lignum. Non dicit filium Dei reieciſſe peccata noſtra in bona noſtra opera, vt per ipſa expiarentur, ſed pertuliſſe ea in ſuo ipſius corpore. 1.*Timoth.*2. Dedit ſemetipſum precium redemptionis pro omnibus. Non ait: Effecit vt noſtra bona opera eſſent precium redemptionis, ſed dedit, inquit, ſemetipſum redemptionis precium.

Teſtimonia Patrum de hoc articulo. *Auguſtinus ſuper Pſal.* 129. Vendere homo ſe potuit, & venundatus fieri ſub peccato: redimere ſe ab iniquitatibus non poteſt. Ille ſe potuit redimere, qui ſe non potuit vendere. Qui non commiſit peccatum, ille eſt redemptor à peccato: ipſe redemit Iſraël ab iniquitatibus. Non ergo timeat acceſſurus ad Deum aliquas iniquitates ſuas: tantummodo accedat pleno corde, & deſinat iam facere, quæ faciebat. *Et ſuper Pſalm.*58.*Serm.*2. Mortuus eſt Chriſtus inter manus Iudæorum, & redemit multitudinem gentium. Effuſus eſt ſanguis, & profuit, ſed conuerſis omnibus profuit, *Ambroſius in* 1. *ad Corinth. c.6.* Precio empti eſtis, ait, nolite fieri ſerui hominum. Verum eſt, quia carè empti ſumus: vt à nullo redimi potuiſſemus, niſi à

Teſtimonia Patrū.

Chriſto,qui omnium diues eſt. Qui ergo precio emitur,magis ſeruire debet,vt aliquatenus vicem reddat emptori. A Deo igitur empti,id eſt,à Chriſto, ſerui hominum eſſe non debēt. Serui autem hominum ij ſunt, qui humanis ſe ſubiiciunt ſuperſtitionibus. *Hæc ille.*

Pōtificiorū error. PApiſtæ & Scholaſtici doctores contrà,merito & ſatisfactioni Chriſti impiè detrahentes,docent,Chriſti paſſionem propter noſtra bona opera eſſe factam,vt hæc ab ipſa virtutem ſatisfaciendi conſequantur.

Ita ſcribunt, cùm alij, tum præcipuè Petrus à Soto in aſſertione ſua fidei Catholicæ,titulo *de ſatisfactione.* Credit eadem fides Catholicæ Eccleſiæ, paſſionem Chriſti ita ſufficientem eſſe ſatisfactionem pro peccatis omnibus, vt nullum opus noſtrum, niſi ab ipſa virtutē ſatisfaciendi habeat, à qua &gratiam,vt id operemur, accipimus, atque idem de virtute meriti,& cæteris, quæ de laude operum noſtrorū dici poſſunt,confitemur.

DE STATV DEFVNCTORVM POST HANC VITAM, ET DE *purgatorio Papiſtico.*

Teſtimonia Scripturæ. SCRIPTVRA ait, Qui crediderit & baptizatus fuerit, hunc fore ſaluum: Qui non crediderit,hūc condemnatum iri. Atque ita totum genus humanum poſt hanc vitam

vitam ſeparatum iri in duos ordines, quorum
alter ſit credentium, qui perpetuo conſpectu
Dei fruentur in cœlis:alter impiorum,qui non
crediderunt,abiiciendi à conſpectu Dei in in-
fernũ & cruciatus æternos. *Ioannis* 3. Qui cre-
dit in eum,non iudicatur: qui non credit,iam
iudicatus eſt,quia non credit in nomen vnige-
niti filij Dei.*Ioãnis* 5. Amen,amen dico vobis,
qui ſermonem meũ audit, & credit ei,qui mi-
ſit me,habet vitam æternam, & in condemna-
tionem non veniet, ſed tranſiuit per mortem
in vitam. 1. *Theſ.* 4. Nolumus ignorare vos,
fratres, de dormientibus, ne contriſtemini ſi-
cut cæteri, qui ſpem non habent, &c. quo in
loco Apoſtolus grauiſſimè & prolixè loquitur
ac docet de ſtatu eorũ,qui piè & in fide ex hac
vita excedunt. Neq; vllam purgatorij Papiſtici
vel minimã facit mentionem, ſed docet,nõ eſ-
ſe indulgendum luctui & dolori propter de-
functos, ſpe lætiſſima glorioſæ reſurrectionis
mortuorum. Quòd ſi vllus eſſet Purgatorius
ignis,qualẽ cõmenti ſunt Papiſtæ, in quo ani-
mæ hominum qui deceſſerunt, antè quam ſa-
tisfactionẽ integrè præſtiterunt, & antè quam
integrè purgati fuerunt, acerbius & maiore
quàm in hac vita,cruciatu,pro peccatis cruciã-
tur,graui profectò & reprehendenda negligé-
tia id à Paulo omiſſum eſſet,imò crudeliter ab
eo factum, qui ab hoc officio humanitatis, ne
acerbiſſimis cruciatibus fratrũ cõmoueremur
ac cõdoleremus,Chriſtianos prohiberet.Præ-
ſertim cum idẽ non vno in loco moneat,vt cũ
i. 4.

dolẽtibus doleamus,& ad ſocietatẽ doloris gra uiter adhortetur: Gaudete,inquiẽs,cũ gaudẽtibũs,& flete cum flẽtibus. Ro.12.&alibi ſæpe.

Ac pertinent huc exempla luculentiſſima, Lazari,Latronis in cruce,Stephani, Pauli & aliorum quibus manifeſtiſſimum fit & irrefragabiliter conuincuntur aduerſarij, eos qui piè & fide filij Dei ex hac vita diſcedunt, non ad cruciatus Purgatorij ignis abripi, ſed diſſolui & protinus eſſe cum Chriſto.

Patrum teſtimonia, contra Purgatorium Papiſticum.

Ita & Patres in Eccleſia docuerunt, quorum teſtimonia quædam videamus. *Auguſtinus ad Macedon.Epiſt.*54. Morum porrò corrigendorum nullus alius, quàm in hac vita locus. Nam poſt hanc vitam quiſque id habebit, quod in hac ſibi conquiſierit. *Sermone 66 de tempore.* In hac vita tantum pœnitentiæ patet libertas,poſt mortem nulla correctionis licentia,&c.*Idem de verbis Apoſtoli Sermo.*18. Duæ quippe habitationes ſunt, vna in igne æterno: altera in regno æterno:*Idem de peccatorum meritis & remiſſione. lib.*1.*cap.*28. Nec eſt vlli vllus medius locus, vt poſſit eſſe,niſi cum Diabolo, qui non eſt cum Chriſto. Hinc & ipſe Dominus volens auferre de cordibus malè credentium, iſtam, neſcio quam, medietatem, quam conantur quidam paruulis non baptizatis tribuere,vt quaſi merito innocentiæ, ſint in vita æterna: Sed quia non ſunt baptizati, non ſint in Chriſto, in regno eius, definitiuam protulit,ad hæc ora obſtruenda ſententiam, vbi ait: Qui non eſt mecum,contra me eſt.

Et iterum contra Pelag. Hypognoſt. lib. 5. Pri-
ſum enim fides Catholicarum diuina autori-
ite credit regnum eſſe cœlorum, vnde, vt di-
i, non baptizatus excipitur. Secundum, ge-
ennam, vbi omnis Apoſtata, vel à Chriſti fi-
e alienus, ſupplicia experitur. Tertium peni-
us ignoramus, imò nec eſſe, in Scripturis ſan-
tis reperimus. *Chryſoſtomus de Lazaro, cõcione*
Omnia hîc diſſolue, vt citra moleſtiam illud
ideas tribunal. Donec hîc fuerimus, ſpes ha-
emus præclaras, ſimulac verò diſceſſerimus
luc, non eſt poſtea in nobis ſitum pœnitere,
eque commiſſa diluere. *Et alibi.* Nec pute-
nus nobis, cùm illuc venerimus, miſericordiã
ſſe tribuendam, qui non agimus, vt veniam
nereamur accipere, etſi Abraham pro nobis
oget, etſi Noë, etſi Iob, etſi Daniel. Dum igi-
ur eſt tempus in manibus, plurimam nobis a-
ud Deum fiduciam præparemus, &c.

PApiſtæ his addiderunt commentum Pur- *Pontificiorum error.*
gatorij ignis, quo piorum animæ excruciẽ-
ur ad tempus, pro ſatisfactione eorum pecca-
orum, quibus in hac vita nondum condignè
tisfeciſſent meritis & operibus bonis: quod
amen ſupplicium indulgẽtiis Papalibus, miſ-
s, & vigiliis aboleri poſſit, ne animæ eo in lo-
o grauius aut diutius affligantur. *Libro* 7. *Cõ-
endij Theologici cap.* 2. Purgatorius ignis cor-
oreus eſt, per quem tantummodo ſpiritus iu-
orum, qui in hac vita non impleuerunt pœ-
itentiam, neque ſatisfactionem condignam,

affliguntur. *Bernardinus de Buſtis in Roſario, Sermone 2. parte 1.* Quartò, dico ſecundum prædictos Doctores, quòd aliquæ animæ vadunt ad Purgatorium: & ſunt illæ, quæ moriuntur cum peccatis venialibus ſolùm, vel ſi qua mortalia commiſerunt, & tempore mortis contritionem habuerunt: ſed pœnitentiam debitam non impleuerunt, tales animæ vadunt ad aliquem locum, in quo purgantur: & ille locus dicitur Purgatorium, à purgando. *Et paulò pòſt, parte 3.* Cũ ergo per ſuffragia liberentur animæ ab horribiliſſimo igne Purgatorij, ergo qui illud faciunt, maiorem eius gratiam, & charitatem impendunt, quàm ſi illis viuis, & indigentibus totum mundum largirentur. Darent enim mille mundos, imò centum mille millia, ſi tot haberent, vt poſſent ab illis cruciatibus liberari. Nam (vt inquit Gregorius) ſub eodem igne electus purgatur, & damnatus crematur.

DE RECONCILIATIONE
& Gratia diuina.

Teſtimonia Scripturæ.

PRAETEREA docet Scriptura (quod modo etiam attigimus) reconciliari Deo peccatores, & impetrare gratiã, ſolius Chriſti meritis & interceſſione: ſi fide certa hæc apprehendant, ídque ſine vllis meritis noſtris, aut dignitate noſtra. *Actor. 4.* Non eſt in alio aliquo ſalus, nec aliud nomen ſub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.

Rom.

Rom. 4. Chriſtus traditus eſt propter peccata noſtra, & reſuſcitatus propter iuſtificationem noſtram. *Rom.*5. Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi:ita per vnius obedientiam iuſti conſtituuntur multi.

Teſtimonia Patrum. *Auguſtinus in Pſalm.* 144. Vbi audis gratiam,gratis intellige. Si ergo gratis,nihil tu attuliſti,nihil meruiſti.Nam ſi meritis aliquid redditum eſt,merces eſt,non gratia. *Chryſoſtomus ad populum Antiochenum, Homil.* 25. Gratias agamus,quoniam ex eorum numero, qui ſalui fiunt, cenſemur: & quoniã, cum ex operibus ſaluari non potuerimus, ex Dei munere ſaluati ſumus. *Hieronymus libro* 1. *aduerſus Pelagianos.* Tunc ergo iuſti ſumus, quando nos peccatores fatemur:& iuſtitia non ex proprio merito, ſed ex Dei conſiſtit miſericordia, dicente ſancta Scriptura: concluſit Deus omnia ſub peccato, vt omnium miſereatur. *Teſtimonia Patrũ.*

SEd Papiſtæ planè his contrarium dogma conantur defendere: & docent, homines poſſe ſic implere Dei præcepta, vt legi omninò ſatisfaciant, iram Dei placent, peccata deleant meritis, & coronam iuſtitiæ conſequantur. *Sic Papiſtici collocutores in poſtremo colloquio Ratisbonenſi anni* 1546. Is,cui remiſſa ſunt peccata,poteſt auxilio gratiæ Dei ſic implere Dei præcepta,vt Deo & proximo reddat,quod debet. Quod dum facit, non ſolum non peccat *Pontificiorum error.*

mortaliter,ſed potius eſt iuſtus apud Deum,& Legis Impletor,& eiuſmodi homines verè iuſti ſunt apud Deum, & legem eius implent, quia gratiam habent omnia omninò peccata delentem,& ſuggerentem vires ad implendam legem. *Et mox:* Dicimus opera hæc, quibus legem iuſti implent, & Dei voluntatem ſequuntur,ſic eſſe vitæ æternæ meritoria, vt eis, Pauli teſtimonio,reddenda ſit corona Iuſtitiæ.

Similitudo Turciæ, Iudaicæ & Papiſticæ religionis.

Atque ex his apparet, religionem blaſphemorum Iudæorum,Turcarum ſeu Mahometiſtarum, & Papatus, etſi verbotenus & externis ritibus ac cæremoniis diſſimilitudinem quandam præ ſe ferant, reipſa tamen & in rei ſubſtantia parum aut nihil diſcrepare. Idem enim ſentiunt & dicunt omnes, videlicet, quod homo mereatur vitam æternam externa honeſtate, virtute, & vitæ innocentia, & per hanc externam & ciuilem iuſtitiam placere Deo homines, quorum mores ſunt honeſti & vita integra.

DE NVMERO SACRAmentorum in Eccleſia.

SACRAMENTA in nouo Teſtamento inſtituta à Chriſto, vt ſint ſigna diuinę gratiæ,duo nominantur & numerantur in Euangelio, ſcilicet Baptiſmus & Cœna Domini. *Matth.* 28.Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,&Filij,& Spiritus ſancti.

Item

Item Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22.1. Corrinth.11.quibus locis recitantur verba inſtitutionis Cœnæ Dominicæ.

Idem & Patres docent. *Auguſtinus ad inquiſitiones Ianuarij cap.* 1. Vnde Sacramentis numero pauciſſimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione prę︎ſtantiſſimis, ſocietatem noui populi colligauit: ſicut eſt baptiſmus. Trinitatis nomine cõſecratus: Communicatio corporis, & ſanguinis ipſius, &c. *Et in libro de Cataclyſmo cap.* 4. Os non comminuatis ex eo: ſed vnus ex militibus eius aperuit latus, & continuò exiuit ſanguis, & aqua, quæ ſunt matris Eccleſiæ gemina Sacramenta. Sed & Diuus Ambroſius in tractatu, cui de Sacramentis titulum fecit, tantùm duorum meminit Sacramentorum: nempè Baptiſmi & Synaxeos. *Idem Auguſtinus de doctrina Chriſtiana lib.3.cap. 9.tantùm duo Sacramenta ab ipſo Domino & Apoſtolis tradita, numerat. Sic enim ſcribit:* Hoc verò tempore, poſteaquam reſurrectione Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtrę libertatis illuxit, ne ipſorum quidem ſignorum, quæ iam intelligimus, operatione graui onerati ſumus, ſed quædam pauca pro multis, eadémque factu facilima, & intellectu auguſtiſſima, & obſeruatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina, ſicuti & Baptiſmi Sacramentum, & celebratio corporis & ſanguinis Domini. *Teſtimonia Patrũ.*

At Papiſtæ, pro eâ quam ſibi ſumunt in diuina omnia poteſtate, his duobus Sa- *Error Papiſticus.*

mortaliter,ſed potius eſt iuſtus apud Deum,& Legis Impletor,& eiuſmodi homines verè iuſti ſunt apud Deum, & legem eius implent, quia gratiam habent omnia omninò peccata delentem,& ſuggerentem vires ad implendam legem. *Et mox:* Dicimus opera hæc, quibus legem iuſti implent, & Dei voluntatem ſequuntur,ſic eſſe vitæ æternæ meritoria, vt eis, Pauli teſtimonio,reddenda ſit corona Iuſtitiæ.

Similitudo Turciæ, Iudaicæ & Papiſticæ religionis.

Atque ex his apparet, religionem blaſphemorum Iudæorum,Turcarum ſeu Mahometiſtarum, & Papatus, etſi verbotenus & externis ritibus ac cæremoniis diſſimilitudinem quandam præ ſe ferant, reipſa tamen & in rei ſubſtantia parum aut nihil diſcrepare. Idem enim ſentiunt & dicunt omnes, videlicet, quod homo mereatur vitam æternam externa honeſtate, virtute, & vitæ innocentia, & per hanc externam & ciuilem iuſtitiam placere Deo homines, quorum mores ſunt honeſti & vita integra.

DE NVMERO SACRAmentorum in Eccleſia.

SACRAMENTA in nouo Teſtamento inſtituta à Chriſto, vt ſint ſigna diuinę gratiæ,duo nominantur & numerantur in Euangelio, ſcilicet Baptiſmus & Cœna Domini. *Matth.* 28.Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,&Filij,& Spiritus ſancti.

Item

Item Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. 1. Corrinth. 11. quibus locis recitantur verba inſtitutionis Cœnæ Dominicæ.

Idem & Patres docent. *Auguſtinus ad inquiſitiones Ianuarij cap.* 1. Vnde Sacramentis numero pauciſſimis, obſeruatione facillimis, ſignificatione prę̃ſtantiſſimis, ſocietatem noui populi colligauit: ſicut eſt baptiſmus. Trinitatis nomine cõſecratus: Communicatio corporis, & ſanguinis ipſius, &c. *Et in libro de Cataclyſmo cap.* 4. Os non comminuatis ex eo: ſed vnus ex militibus eius aperuit latus, & continuò exiuit ſanguis, & aqua, quæ ſunt matris Eccleſiæ gemina Sacramenta. Sed & Diuus Ambroſius in tractatu, cui de Sacramentis titulum fecit, tantùm duorum meminit Sacramentorum: nempè Baptiſmi & Synaxeos. *Idem Auguſtinus de doctrina Chriſtiana lib. 3. cap. 9. tantùm duo Sacramenta ab ipſo Domino & Apoſtolis tradita, numerat. Sic enim ſcribit:* Hoc verò tempore, poſteaquam reſurrectione Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtrę libertatis illuxit, ne ipſorum quidem ſignorum, quæ iam intelligimus, operatione graui onerati ſumus, ſed quædam pauca pro multis, eadémque factu facilima, & intellectu auguſtiſſima, & obſeruatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina, ſicuti & Baptiſmi Sacramentum, & celebratio corporis & ſanguinis Domini. *Teſtimonia Patrũ.*

AT Papiſtæ, pro eà quam ſibi ſumunt in diuina omnia poteſtate, his duobus Sa- *Error Papiſticus.*

cramentis inſuper alia quinque addiderunt, quæ eadem cum ſuperioribus autoritate cenſent. Eius rei longiorem commemorationem hîc omittimus, nec enim opus eſt procul quętere teſtimonia autorum, qui hæc docuerunt in Eccleſia. Extat enchiridion locorum communium Eccij, vbi ordine enumerantur ſingula: de confirmatione, ſexto loco communi: de ordine, loco ſeptimo: de confeſſione, loco octauo, & deinde nono loco, de matrimonio. Item in Panoplia Gulielmi Lindani lib. 4. cap. 57. Et in locis communibus Cõradi Clingij Monachi cuiuſdam Franciſcani: vbi hæc verboſè adſtruuntur.

DE BAPTISMO.

Scripturæ ſententia. BAPTISMVM conſtat inſtitutum in Euangelio ab ipſo Chriſto, iubente omnes gentes baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: neq; exorciſmos vllos, aut vllum chriſma addi Baptiſmo mandatum legitur Matth. 28. Cum igitur horum vtrumque inſtitutum ſit & additum Baptiſmo hominum traditione, extra verbum Dei, conſequens eſt pertinere hæc ad regulam quæ traditur. *Matth.* 15. Fruſtra me colunt docentes doctrinas hominum. *Et Coloſſ.* 2. Si mortui eſtis cum Chriſto ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam viuentes mundo decernitis? &c.

Papi-

PApiſtæ aduerſus hæc vociferantur, eos qui in Baptiſmo non adhibent vnctiones magici olei Pontificia precatione & exorciſmis conſecrati, facere ſeceſſionem ab Eccleſia, & pro ſchiſmaticis atque hoſtibus Eccleſiæ eſſe habendos. *Petrus Sotus in Catholica aſſertione, De Baptiſmo.* Non ſolùm Chriſma, ſed reliquas cæremonias ſalis, ſaliuæ, & veſtium, quæ omnia conſtat in Eccleſia ſemper reuerenter ſeruata, amplectitur Catholica Eccleſia: quodlibet iuxta gradum ſuum, ſic tamen, vt apertum ſit, propria autoritate aliquid mutantem, hoc ipſo ab Eccleſiæ vnitate ſecedere, & ſchiſmaticum eſſe. *Error Papiſticus.*

DE DONIS SPIritus ſancti.

IN hiſtoria Euangelica legimus, Chriſtum in die Pentecoſtes, & deinceps etiam donaſſe Apoſtolis & aliis quibuſdam diſcipulis admiranda Spiritus ſancti dona, videlicet donum linguarum, item ſanandi ægrotos quoſcunque in nomine Chriſti, & ſimilia miracula faciendi. Actor. 2. Galat. 3. Et ad Tit. 3. Hinc Papiſtæ ſine vllo mãdato Dei nouum attulerunt in Eccleſiam Sacramentum, quod Confirmationis vocant, cuius eam vtilitatem & neceſſitatem eſſe prædicarunt, vt niſi quis id ſuſcipiat, pro vero Chriſtiano non ſit habendus, quemadmodum tradit Gratianus *Error Papiſticus.*

cap.1. *De conſecratione, diſtinct.*5. Fideles omnes Spiritum ſanctum per manuum impoſitionem accipere debere poſt Baptiſmũ, vt pleni Chriſtiani inueniantur. Quia nunquam erit Chriſtianus, niſi confirmatione Epiſcopali fuerit chriſmatus. Cap. vt ieiun. eadem diſtinct. *Item Clemens Epiſt.*4. Omnibus feſtinandum eſt ſine mora renaſci, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam percipere. *Et mox:* Quia aliter perfectus Chriſtianus eſſe nequaquam poteſt.

Quin etiam iſti Canones Pontificij in tantum extollunt confirmationis dignitatem, vt eam ipſi Baptiſmo præferant, & maiore veneratione quàm Baptiſmum cenſeant colendam. Cap. de his, eadem diſtinct. vbi habet Rub. Manus impoſitionis Sacramentum dignius eſt Sacramento Baptiſmi. Addunt etiam magnifica Elogia huic ſuo Pſeudoſacramento, quod eo augeantur dona Spiritus ſancti: & Baptiſmo quidem regenerare hominem ad vitam, Confirmatione autem inſtrui ad pugnam. *Sic enim ait Melchiades Papa.* In Baptiſmo regeneramur ad vitam: poſt Baptiſmum confirmamur ad pugnam. In Baptiſmo abluimur: poſt Baptiſmũ roboramur. *Et paulò antè:* Spiritus ſanctus qui ſuper aquas Baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, infanti pulchritudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam.

DE POENITENTIA.

DE Pœnitentia, quæ eſt conuerſio peccatoris ad Deum, Sacræ literæ ſimpliciter docent, neceſſariò ad eam requiri, vt peccator per legem Dei verè expaueſcens agnitione iræ Diuinæ aduerſus peccata ſua, doleat ſe offendiſſe Deum: & fide in filium Dei accipiat remiſſionem peccatorum & reconciliationem: ac per eam fidem regeneratus inchoet nouam obedientiam iuxta legem Dei. Duo etenim ſumma ſunt in Scriptura doctrinę genera: alterum Lex, alterum Euangelium. Per Legem autem agnitio peccati, vt ait Paulus: Per Euangelium fides. Fides autem, vt idem ait, ex auditu eſt, auditus per verbum Dei.

Pſalm. 51. Miſerere mei Deus, &c. quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contrà me eſt ſemper. Vides agnitionem peccatorum & iræ diuinæ. *Sequitur paulò poſt*: Quoniam veritatem dilexiſti, quæ in occulto eſt, & ſapientiam abſconditam manifeſtati mihi. *Teſtimonia Scripturæ.*

Ecce fidem accedentem ad promiſſiones ſeu veritatem diuinam de reconciliatione per filium Dei. *Marci* 1. Impletum eſt tempus, & appropinquauit regnum cœlorum: Pœnitentiam agite, hoc eſt, agnoſcite peccata veſtra, & credite Euangelio. *Lucæ* 24. Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia

bus ad longinqua templa, & ſimilibus operibus.

Ac Confeſſionem auricularem in primis vrgent Papiſtæ, velut præ cæteris neceſſariam ad ſalutem. Teſtatur hoc cap. *Omnis vtriuſque: Extra de pœnitentia & remiſſione:* quo is, qui ad annos diſcretionis peruenit, ſi non confiteatur omnia ſua peccata ſemel in anno proprio ſacerdoti, arcetur viuens ab ingreſſu Eccleſiæ, & caret moriens Chriſtiana ſepultura. Hoc quid aliud eſt, quàm propter omiſſionem Confeſſionis auricularis in æternum barathrum detrudi? *Antoninus parte* 2. *Tit.* 9. *cap.* 8. Si quis nō confitetur ſemel in anno, habens annos diſcretionis, peccat mortaliter, ſi ex negligentia hoc faciat, &c. *Et mox.* Non poteſt autem Sacerdos deobligare eum ab hoc præcepto, nec Epiſcopus, ſed ſolus Papa, quantum ad ſemel in anno. *De Cōfeſſione auriculari error Papiſtarum.*

Item, confeſſionem auricularem eſſe neceſſariam, tradit etiam Alphonſus à Caſtro lib. 4. aduerſus hæreſes, in diſtinct. Confeſſ. Et Gulielmus Lindanus lib. 4. Panopliæ cap. 65. Et Conradus Klingius libro 4. communium locorum cap. 35. Et antè eum Albertus Pighius in lib. de præcipuis controuerſiis. in 9. controuerſia, de confeſſione peccatorum. Et Ioachi. Perionius in Topicis Theologicis lib. 2. Et Ioan. Caſparus Rutlandus in locis communibus Theologicis tit. 19.

DE MODIS EXPIANdi peccata.

Papiſtarũ innumeri circa hunc articulũ errores.

VNA eſt conſtans, perpetua & conſentiens vox Prophetarum & Apoſtolorum de expiandis peccatis humani generis, ſeu remediis tàm mortalium quàm venalium peccatorum:nimirum,quòd precioſus ſanguis filij Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti emundet ac purificet credentes ab omnibus peccatis 1.Ioan.1.priore ad Cor.6.1.Pet.1.

PApiſtæ autem, quia lucrum & quæſtus hîc locum habuerunt,multiplices ac varias rationes expiandi tam mortalia quàm venialia peccata, incredibili negocio commenti ſunt: cuius generis ſunt aſperſio aquæ benedictæ ſeu conſecratæ, qua deleantur peccata quotidiana ſeu leuiora :Confeſſio generalis:Epiſcoporum, Sacerdotum aut Monialium benedictio:deuotæ tunſiones pectoris,& quæ ſunt eius generis ſimiles nugæ. Item, pro peccatis mortalibus & magnis ſceleribus quadragenæ, ſeptenæ & carenæ: quas tamen per indulgentias, pecuniæ interuentu comparatus, relaxari variè aut in totũ remitti poſſe, tradiderũt.

Modi expiãdi peccata leuiora & venialia.

Recenſent autem ſcholaſtici ſcriptores & theologi XII. remedia venialium & leuiorum peccatorum, de quibus eſt prolixè apud Petrum de Pa. diſtinct. 6. quarti.

1. *Digna communio.* d.2.Cùm omne.

2. *A-*

2. *Aquæ benedictæ aſperſio.* De conſec. d. 3. Aquam ſale.
3. *Elemoſinarum largitio:* De pœnit.d.1. §. Quamobrem.
4. *Iniuriarum remiſſio.* Lucæ 6.
5. *Oratio, præſertim Dominica.* De pœnit. d.3. §. De quotidianis.
6. *Confeſſio generalis.* ibid.
7. *Epiſcopalis benedictio, ac Sacerdotalis, & etiam Monialis.* 1. q. 1.c. multi in fine.
8. *Deuota pectoris tunſio.* De pœnit.d.3.§. Tres ſunt actiones.
9. *Cordis contritio.* Anton.in parte 3. Tit. 10.cap.1.§.Quanto.
10. *Extrema vnctio.* De vnct. cap. vnico.
11. *Patientia flagellorum.*
12. *Quodlibet bonum opus.*

Hæc comprehenſa fuerunt his verſiculis.

Confiteor, tundo, conſpergor, conteror, oro,
Signor, edo, dono, per hæc venialia pono.

Criminalia ſeu mortalia peccata tribus modis expiari docuerunt: quemadmodum refert Ioan. Keiſerſpergius in Nauicula pœnitētiæ, ex Iacobo Carthuſienſi, & M. Hērico Steinbach. *Modi expiādi peccata grauiora & mortalia.*

1. *Quadragenas.*
2. *per Septenas.*
3. *Carenas.*

De quibus Roſarius part. 3. tit. de indulgentiis in hunc modum ſcribit.

Notandum, quòd indulgentiæ conceduntur variis modis, & exprimuntur diuerſis vo- *Carenæ.*

cabulis. Carina, ſeu Carena ſecundum gloſſ. ſuper ca. *Accepiſti, de ſponſa duorum*, eſt vulgare Italicorum. Et dicitur Carena à carentia hominum, vel etiam cibariorum. Nam in illis quadraginta diebus homines includuntur in aliquo loco ſecreto iuxta Eccleſiam, vbi non habent conſortium hominum. Vnde & in ſuprà dicto c. *Accepiſti*, iniungitur cuidam, qui acceperat quandam in vxorem, quam alter ſibi deſponſauit, quòd faciat Carinam, id eſt, quadragenam in pane & aqua, & cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat. Vt enim colligetur ex geſtis ſummorum Pontificum, differentia eſt inter ſeptenam, vel ſeptenarium, quadragenam, & Carenam, quæ etiam carentena aliquando dicitur. Nam Clemẽs Papa prius inſtituit quadragenam, per quam deſignauit pœnitentiam quadraginta dierum cum ſeptem annis ſequẽtibus, quam pœnam iniungebat ratione vnius peccati mortalis: ita, quod per iſtos quadraginta dies pœnitentes excludebantur ab Eccleſia, & incedebant capite diſcooperto, ſparſo crine, & pòſt eoſdẽ dies iniungebatur eis pœnitẽtia ſeptẽnis, videlicet, quòd per eoſdẽ ſeptẽ annos feriis ſecũdis ſemel vterentur lacticiniis, quartis feriis vno ferculo concernẽte ieiuniũ: ſextis verò feriis haberent tria fruſta panis, cinere intincta. Et intra hos ſeptẽ annos non vtebantur carnibus, nec vino, nec etiam lecto, nec balneo: ſed dormiebant in terra aſpera, vel etiam lapide. Quibus annis expletis, licuit ipſis primùm communicare corpore Dominico.

Septenam

Septenam autem Innocentius Papa iniũgebat prius pro vno mortali peccato, ſic quòd die Dominico debebãt vti lacticiniis bis in die: feria ſecunda ieiunare vno ferculo concernente ieiuniũ feria tertia vtebãtur bis lacticiniis, ſiue ouis: feria quarta vtebãtur pane: & potu aliquo ſemel in die: feria quinta ſimiliter lacticiniis & ouis: feria ſexta ſolo pane, & aqua ſimul: die verò Sabbathi ibant peregrinatum per Eccleſias viſitãdo lumina Sãctorũ, quãdo melius potuerũt comedere lacticinia ſemel. Quib⁹ expletis, præhabita abſolutione licuit ipſos cõmunicare corpore Dominico, & vocabatur huiuſmodi pœnitẽtia ſeptenaria, vel ſeptena Innocentij. *Septena.*

Sed Carena, ſiue Carẽtena, erat pœna includẽs pœnitentiã quadragenę & ſeptenę, quia ſic pœnitẽtes abſtinebãt à cibis, & à cõuerſatione hominũ, & ieiunabãt in pane, & aqua, quadraginta diebus. Itẽ, pòſt hoc imponebatur eis ſeptenalis pœnitẽtia, iuxta arbitriũ Sacerdotis, vt ieiunarẽt qualibet ſeptimana vnũ diẽ, & dicerẽt certas orationes, aut facerẽt aliqua pia opera, quæ pœnitentia iniungebatur pro quolibet peccato mortali ſecundũ Canones, licet modò Canones pœnitentiales ſint arbitrariæ. Modò autẽ Papa dãs Quadragenã, vel Septenã, vel Carenã in literis indulgẽtiarum, prætẽdit abſoluere illos qui debitè vtũtur indulgẽtiis, vel tãtã gratiã cõferre remiſſionis, quãtã iſti per eaſdẽ pœnitẽtias meruerũt. Et ſic per annũ pœnitẽtialem cõfert tãtam gratiã remiſſionis, quantam homo meretur per ſe pœnitẽdo per annũ. *Carẽtena.*

DE COMMVNIONE *Cœnæ Domini ſub vtraque ſpecie.*

***

Scripturæ & Patrũ teſtimonia.

COENAM Domini inſtitutam eſſe à Chriſto in Euãgelio, vt ipſius corpus cum pane, & ſanguis cũ vino, non tãtùm Sacerdotibus & Sacrificulis, ſed vniuerſæ Eccleſiæ, & ſingulis Chriſtianis, etiam qui non ſunt Sacerdotes, ad communionem accedentibus, integrè exhibeatur, mainfeſtiſſimis ſacræ Scripturæ teſtimoniis conſtat. Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. 1. Corinth. 11.

Eadem fuit & S. Patrum hac de re ſententia. *Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi, & habetur de conſecratione diſt. 2. cap. dum frangitur.* Dum frangitur hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fideliũ funditur: quid aliud, quàm Dominici corporis in cruce immolatio, eiúſque ſanguinis de latere effuſio deſignatur? *Et ſuper Ioannem tractatu 26.* Ac propter hoc, qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, proculdubio nec manducat ſpiritualiter carnem eius, nec bibit eius ſanguinem, licet carnaliter, & viſibiliter premat dentibus Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti. *Hieronym. cap. 3. ad Sophoniam.* Sacerdotes qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populo diuidunt, &c. *Cyprianus ad Cornelium Papam, Epiſtola 2.*

Non-

Non inermes, & nudos relinquamus morientes: ſed protectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus. *Ibidem.* Nam quomodo docemus aut prouocamus, eos in confeſſionem Chriſti nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus? Et Gelaſius Papa *de conſecrac. diſtinct.* 3.*c. Comperimus*, mandat ne Sacramentum diuidatur. Et in cap. *Qui manducant*, ibidem, continentur verba Auguſtini: Qui manducant,& bibunt Chriſtum, vitam manducant, & bibunt. Illum manducare,eſt refici: illum bibere,eſt viuere. *Gloſſa addit*,id eſt,in ſpecie panis,& vini. Vtraque ſpecies adhuc manet in Eccleſiis Græcis.

PApiſtæ contrà, hanc Euangelij maieſtatem impiè & petulanter violantes, alteram Sacramenti huius partem, ſanguinem videlicet Domini, crudeliter ſubtraxerunt Laicis: contra manifeſtam Chriſti inſtitutionem, contráque diuina & humana iura omnia,conſtituentes,vt vna tantum Sacramenti pars permittatur Laicis, non integer eius vſus. *Sic enim decretum fuit in Conſtantienſi Concilio, Seſſione* 13. Licet Chriſtus pòſt Cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtrauerit ſub vtraque ſpecie panis & vini hoc venerabile Sacramentum: tamen hoc non obſtante,ſacrorum Canonum autoritas,&c. Et mox:Licet in primitiua Eccleſia huiuſmodi Sacramentũ reciperetur à fidelibus ſub vtraq; ſpecie: poſtea

Papiſticus error.

à conficientibus ſub vtraque, & à Laicis tantummodò ſub ſpecie panis ſuſcipiatur: tamen firmiſſimè credendum,& nullatenus dubitandum,integrũ corpus Chriſti,& ſanguinẽ, tàm ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Vnde cum huiuſmodi conſuetudo ab Eccleſia, & ſanctis patribus rationabiliter introducta,& diutiſſimè obſeruata ſit,habenda eſt pro lege,quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſię autoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quod hanc conſuetudinem aut legem obſeruare ſit ſacrilegum aut illicitum,cenſeri debet erroneum,& pertinaciter aſſerentes oppoſitum præmiſſorum, tanquam hæretici cenſendi ſunt, & arcendi, &c.

Hoc decretum prolixè defendere conatur Gulielmus Lindanus,Panopliæ lib.4. cap.56. & aſſerit Patres iuſtiſſima de cauſa vnius ſpeciei communionem ſeruandã definiiſſe. Eandem ſententiam tuentur Conradus Klingius in locis communibus lib. 4. cap. 13. & Ioan. Caſparus Rutlandus Brettanus. Cæſareæ Maieſtatis Capellanus in ſuis locis Theologicis, Tit.20. Idem decretum Conſtantienſe adprobat etiam Alphonſus à Caſtro lib. 6. aduerſus hæreſes in dictione Euchariſtiæ in fine,& Albertus Pighius in lib.de pręcipuis controuerſiis in religione in 7. cõtrouerſia,de communione ſub vtraq;:& Ioan. Gropperus in lib.de cœna Domini in 4. artic.princip. c.32. Item Alphonſus Virneſius in 17.diſputat.Philippica aduerſus Melanthonem.

DE

DE MINISTERIO
Euangelij docendi.

IN Euangelio inſtitutum etiam eſt ab ipſo Chriſto miniſterium docendi verbum Dei,& adminiſtrandi Sacramenta,commendatum Apoſtolis & Eccleſiarum miniſtris ad hoc vocatis. *Marci* 16. Euntes in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. *Actor.*20. Attendite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spititus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. *Epheſ.* 4. Qui deſcendit,ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes cœlos,vt omnia impleret: Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, quoſdam Euangeliſtas, quoſdam Paſtores & Doctores, &c. 1. *Corinth.*4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti,& diſpenſatores myſteriorum eius. *Teſtimonia Scripturæ.*

Teſtimonia patrum. *Auguſtinus lib.*2.*contra Parmenianum cap.* 8. Sicut Parmenianus quodam loco mediatorem poſuit Epiſcopum inter populum, & Deum: Quis eum ferret bonorum atque fidelium Chriſtianorum? Quis ſicut Apoſtolum Chriſti, & non ſicut Antichriſtum intueretur? Et alio in loco idem Auguſtinus ait: Ioannem Baptiſtam ideo demonſtraſſe Chriſtum digito, cum diceret: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi, vt occurreret venturis hære- *Teſtimonia Patrum.*

ticis & Pſeudoprophetis, docentibus quòd ipſi tollant peccata mundi.

Papiſtarũ error.

PApiſtæ autem contemnentes hoc miniſterium, certas quaſdam & peculiares perſonas Sacerdotiis pręficiunt, non quidem vt doceant populum, & Sacramenta adminiſtrent, ſed vt Miſſas decantent, ſacra pro viuis & mortuis faciant, horas canonicas pro ſalute hominum demurmurent, aut Stentorea voce pſallant in templis. *Pontificale.* In conſecrando Sacerdote Pontifex dicit ad Sacrificulum: Accipe poteſtatem offerre ſacrificium Deo, Miſſáſque celebrare, tam pro viuis, quàm pro defunctis, in nomine Domini. *Petrus à Soto in Catholica ſua adſertione.* Tradidit ſacra Scriptura, quantum ſatis eſt, vt agnoſcant obedientes filij, inſtitutos à Chriſto Sacerdotes, qui perpetuò in Eccleſia medij ſint inter Deum, & populum, & offerant ſacrificia ad placandam Dei iram, & meritum Chriſti viuis, & mortuis applicandum, &c. *Idem de horis Canonicis.* Ex quibus omnibus conſtat, non ſolum inſtructionem populi, & doctrinam lectionibus illis (horarum ſcilicet Canonicarum) quæſitam eſſe: ſed etiam Dei iram placare, orationibus diuinam impetrare gratiam, & pro peccatis ſatisfacere, &c.

DE CONIVGIO.

Teſtimonia Scripturæ.

CONIVGIVM diuinitus eſſe inſtitutum ad propagationem humani generis, & vitandas libidines vagas, & vt de-

vt deſignet myſterium arcani fœderis, quod eſt inter Chriſtum & Eccleſiam, ſcriptura non vno in loco teſtatur. 1. *Corinth*. 7. Propter fornicationem vnuſquiſque ſuam habeat vxorem. 1. *Timoth*. 2. Saluabitur mulier per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, dilectione, ſanctificatione, cum ſobrietate. Sua igitur eſt in Coniugio ſanctificatio & caſtitas. *Hebr*. 13. Honorabile coniugium inter omnes, & thorus immaculatus. *Epheſ*. 5. Myſterium hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & Eccleſia.

Teſtimonia Patrum. *Socrates in Eccleſ. hiſt. lib*. 1. *cap*. 11. Surgens Paphnutius Confeſſor, contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem dicens eſſe cum propria coniuge concubitum. *Chryſoſtomus ad Tit. Homilia* 2. Si quis, inquit, inculpatus, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non obnoxios criminis intemperantiæ, aut inobedientes. Cuius rei gratia etiam talem in medium adducit? Obturat os hæreticis, qui calumniantur nuptias, oſtendens, quòd non ſit res deteſtanda, ſed tam honorabilis, vt cum ea poſſit etiam in ſanctum thronum, Epiſcopalem ſcilicet, aſcendere. *Teſtimonia Patrum.*

At Papatus hoc ſanctiſſimum vitæ genus non tantum impiis legibus ſurſum ac deorſum iactauit, verum etiam vt impurum, & pietati Chriſtianæ inimicum traduxit, imò abiurandum docuit: ídque hoc prætextu, quod matrimonium pietati ſit impedimento, & res prorſus carnalis, profana, ac Deo minimum pla- *Papiſtarum errores de coniugio.*

cens. Inuicem autem in eius locum ſubſtituit impios Monachorum & Monialium puellarum ordines, ſacrificulos infinitos & miſſificatores mœchos ac concubinarios, qui impuro cœlibatu & votis ementitæ caſtitatis, paupertate ſpontanea, & elemoſynis Deum placarẽt, ac ſalutem promererentur.

Qua de re videatur Albertus Pighius in lib. de præcipuis controuerſiis, in 14. Controuerſia & Alphonſus à Caſtro in lib. 13. aduerſus hęreſes, in dictione, *Sacerdotum*, in 4. hæreſi. Et Conradus Klingius lib. 3. locorum cõmunium cap. 37. Et Alphonſus Virneſius Hiſpanus in 18. Philippica diſputatione.

Hoc impium Papiſtarum de coniugio dogma pugnat, non tantum cum manifeſtæ Scripturæ ſanctæ teſtimoniis, verum etiam cum expreſſis Patrum hac de re ſententiis, & vetuſtis Canonibus Eccleſiæ ac Conciliis. Sic enim ſcribit Auguſtinus in lib. de bono coniugali ad Iulianum. diſt. 27. c. *Quidam.* Quidam nubentes poſt votum aſſerunt adulteros eſſe: ego autem dico vobis, quòd grauiter peccant, qui tales diuidũt. *Et Cyprianus Epiſtola* 11. *lib.* 1. Si virgines perſeuerare nolunt, vel non poſſunt, poſtquam decreuerunt, melius eſt vt nubant, quàm vt in ignem delitiis ſuis cadant. Certè nullum fratribus, aut ſororibus ſcandalum faciant. *Ambroſius diſtinct. 26. cap. Qui ſine.* Qui ſine crimine, ait, vnius vxoris eſt vir, tenetur ad legem ſacerdotij ſuſcipiendi. *Chryſoſtomus de verbis Eſaiæ: Vidi Dominum, Homil. 4.*

Teſtimonia Patrũ.

mil. 4. ſcribit, Philippum quatuor habuiſſe filias, & Petrum baſin Eccleſiæ, & amatorem Chriſti, cõiugem enutriuiſſe. *Et in Homilia de inuentione Crucis.* Primus gradus caſtitatis eſt ſyncera virginitas. Secundus fidele cõiugium. Ergo matrimonium non eſt ſtatus immundus, ſed caſtus. *Concilium Gangrenſe diſtinct.* 3. *ca. Si quis nuptias*, Si quis nuptias in accuſationem duxerit, & mulierem fidelem ac religioſam, cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, anathema ſit. *Gratian. diſtinct.* 31. *ca. Quoniam.* Quoniam cautum eſt, ne foueretur cœlibatus, & vt à communione fidelium arceretur, qui propter Eccleſiaſticos ordines ab vxore ſua ſe ſeparet. *Et diſtinct.* 28. *ca. Si quis.* Si quis docuerit, Sacerdotem ſub obtentu religionis propriam vxorem contemnere, anathema ſit.

Conciliorũ teſtimonia.

Canonum teſtimonia.

Ex quibus omnibus planiſſimum fit, matrimonium eſſe vitæ ſtatum honeſtum, caſtum, & Deo placentem. Et inuicem, cœlibatum Papiſticum, plenum eſſe offenſionum, ſcandalorum, & impuritatis: quemadmodum Æneas Syluius (qui & ipſe Pontifex factus fuit) lib. ſecundo de Baſilienſi Concilio, ſcribit conſultius fore & vtilius Eccleſiæ, ſi multi Clerici & ſacerdotes coniugio vterentur: *Quoniam multi*, inquit, *ſaluarentur in Sacerdotio coniugato, qui ſterili in presbyteratu damnantur.* Atque idem iam Pontifex factus, inter cætera hoc frequenter vſus dicitur apophtegmate feſtiuo: *Sacerdotibus magna ratione ademptum coniugium, ma-*

iori reſtituendum fore: vt Platina & Sabellicus referunt. Sed quæ fuerit illa ratio, ſatis falsè indicat Eraſmus in Annotat. 1. Timoth. 3. cap. inquiẽs: *Etiam atque etiam vereor, ne cenſus Eccleſiaſtici caſtrẽt hodiè Clericos verius, quàm pietas, dum metuimus, ne quod tenemus, intercipiatur, aut certè nihil accedat.*

Quare prohibeant coniugium Papiſtæ.

QVod autem Papiſtæ coniugium legitimum pro impuro & prophano vitæ genere reputent, quod pietati, &, vt loquuntur, perfectioni Chriſtianæ non expediat & inimicum ſit, id ſatis oſtendit Canon *Propoſuiſti* D. 82. quo etiam exponitur ratio, cur ſacerdotibus interdictum ſit coniugium: *Quòd qui in carne ſunt, Deo placere non poßint.* Interpretatur ergo Canon in carne eſſe, pro in coniugio eſſe, &c. *Item, ad Tit.*1. Mundis omnia munda, inquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum. Coniuges ergò ſunt in hoc Canone inquinati & infideles. *Item, Leuit.*19. 1.*Pet.*1. *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum.* Coniuges ergo ſunt prophani. *Sic & Thomas de Aquino.* Ad perfectionem tendentibus, maximè vitandum eſt vinculum coniugale. *Rationale diuinorum Offic.* Non expedit homini ad regnum cœlorum tendere volenti, nubere.

Idẽ latè defendit Gulielmus Lindanus in 4. lib. Panopliæ, cap. 98. & Ioannes Caſpar Brettanus, Cæſareus Sacellanus, in locis Theologicis tit. 16. Pighius, Alphonſus, & Klingius in locis paulò antè adductis, & antè illos Eccius in ſuo Enchiridio, loco 19.

DE

DE DONO SANANDI, ET *vnctione Papiſtica.*

Sententiæ aduerſariæ Orthodoxorum & Papiſtarũ.

IN Eccleſia Dei diuinitus mandatam cõſtat precationem publicam pro piis, qua ægroti & aliis aduerſitatibus laborantes Eccleſiæ precibus publicis Deo piè commendantur: neque ea precatio inanis eſt. Medicatio etiam ordinaria, & curatio medica ægrotorum, qua corporis incolumitas conſeruatur aut reſtituitur, licita manſit: quemadmodum ſcimus multos ex Patr ibus, Prophetis & Sanctis in Eccleſia profeſſione medicos fuiſſe: & dono ſanandi Apoſtolos diuinitus ornatos conſtat.

PApiſtæ contrà, hæc in ſuperſtitioſam ceremoniam & ludibria conuerterunt, conſecrato aut magico potius oleo morituros perungentes, cui addunt mortuorum inuocationes impias: ac docent morituros qui his vnctionibus vtuntur, conſequi remiſſionem peccatorum omnium, quæ externis membris admiſerunt.

Ita enim ſonant verba quæ ad vnctionẽ demurmurat ſacrificulus: *Per iſtam ſanctam vnctionem, & piiſſimam ſuam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid peccaſti per viſum, per auditum, odoratum, tactum, & guſtum.*

Hæc impia eſſe & contumelioſa in meritum filij Dei manifeſtiſſimum eſt: tribuere creaturæ & oleo rancido, quæ tribuenda eſ-

ſent vulneribus Chriſti. Hoc quid eſt aliud? quàm deturbare Chriſtum de loco ſuo, & idolum reponere.

DE TRADITIONIBVS *Pontificÿs.*

Regula Chriſti aduerſus humanas Traditiones.

DE Traditionibus humanis inſtitutis ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, aut ſatiſfaciendum pro peccatis, expreſſè vtitur Chriſtus in Euangelio regula, quæ extat apud Eſaiam Prophetam: Fruſtra me colunt mandatis hominum. Et experientia ipſa docet, ſæpius in Eccleſia traditiones humanas impediuiſſe & obſcuraſſe diuina mandata. Has autem in tantùm fuiſſe cumulãtas in Eccleſia & in immenſum excreuiſſe cõſtat, vt nullo numero comprehendi poſſint. In quibus religio Papiſtica adeò conſumitur vniuerſa, vt immenſi libri, imò totæ Bibliothecæ de illis extent, ne ſyllabam quidem de mandatis diuinis, de Chriſto, aut fide in Chriſtum continentes. Neque eas principaliter ordinis boni cauſa obſeruandas pręcipiunt Pontifices, ſed quod ſint cultus vtiles & neceſſarij ad promerendam remiſſionem peccatorum & gratiam, ad placandum Deum, & ſatisfaciendum pro peccatis.

Ex quo genere ſunt, quæ exempli & poſteritatis cauſa, vt ex infinitis pauca quędã, commemorabimus.

Ima-

Imagines crucis indulgentiarū. Statuæ & imagines cæteræ. Altaria, in quibus celebrentur miſſæ, & ſacrificia fiant. Miſſæ priuatæ quæ in ſingulis templorum angulis fiunt, pro viuis & mortuis. Miſſa de corona ſpinea, de tribus clauis, de præputio Chriſti, pro nauigantibus, pro equeſtri aut pedeſtri itinere peregrinantibus, pro grauidis, pro parturientibus, pro ſterilibus, pro febri quartana aut tertiana laborantibus.

Idola Papiſtica, & cultus ſuperſtitioſis.

Vigiliæ pro defunctis. Dies ſeptima & trigeſima anniuerſaria. Purgatorium. Statuæ & imagines Sanctorum, & inprimis beatæ Virginis Mariæ, redemptricis & ſaluatricis. Adorationes imaginum & ſtatuarum. Peregrinationes ad loca religioſa & diuorum ſtatuas. Inuocationes Sanctorum mortuorum. Oſſa & reliquiæ Sanctorum.

Fraternitates. Templorum dedicationes. Dedicationes Altarium. Conſecrationes imaginum & ſepulchrorum. Campanarum baptiſationes adhibitis patrimis ſeu ſuſceptoribus.

Ciborum diſcrimina & delectus. Veſtes religioſæ & conſecratæ, quæ inductæ ſanctimoniam ſingularem afferrent. Horæ Canonicæ. Proceſſiones religioſæ ſeu dies Crucis. Conſecratio & vnctio Sacerdotum & ſacrificulorum. Vnctio infirmorum. Chriſma ſeu vnctio infantium in Baptiſmo, & adultorum in confirmatione. Tonſoriſtæ. Acoluthi. Subdiaconi. Lectores Euangelij & Epiſtolarum in Miſſa. Miſſifici Sacerdotes.

Tonſiones & raſuræ verticis. Caſulæ. Albæ, & cæteræ veſtes lineæ chorales. Candelabra. Cerei conſecrati & lucernæ. Lampades, ampullæ, & fa-

ces. Tabulæ pictæ. Vexilla. Thuribula. Thymiamata & odorata. Monſtrantiæ. Ciborium ſeu repoſitorium, vel theca, in qua aſſeruatur panis Idolatricus. Campanellæ, Cymbala, nolæ, & crepitacula.

Aquæ benedictæ ſeu conſecratæ. Sal conſecratus. Herbæ conſecratæ, quibus fugantur cacodæmones. Cineres cōſecrati, & eorum ſuſceptio. Pannus quadrageſimalis. Imagunculæ Sanctorum, pannis inuolutæ, per quadrageſimam ſeu crepundia. Ieiunium quadrageſimale.

Letania qua inuocantur ſancti. Salue Regina, hymnus. Confeßio auricularis, quæ ſacerdoti fit in aurem. Satisfactiones ſeu emendæ pro peccatis. Roſariorum battologiæ. Rami palmarum conſecrati. Aſinus palmis coronatus. Cœna Domini ſub vna ſpecie.

Oſculum Crucis & adoratio. Crux reponenda in ſepulchrum Domini. Preces matutinæ, quæ fiunt cum ſolenni tumultu ad ſepulchrum Domini. Strepitus qui fiunt inſtrumentis ligneis in templis die paraſceues Domini. Conſecrationes ignis. Placentarum benedictiones. Conſecratio cerei Paſchalis.

Proceßiones & peregrinationes religionis ergò, quæ fiunt in die S. Marci, & in hebdomade Rogationum. Eleuatio ſtatuæ ligneæ, & deiectiones ignis & aquæ, in die Aſcenſionis Domini. Spectaculum, quo columba lignea in die Pentecoſtes ex alto demittitur. Feſtum corporis Domini, quo circumgeſtatur panis idolatricus pompa theatrica.

Infiniti dies feſti, mandati ſub pœna excommunicationis & debita obedientia, Indulgentiarum

nun-

nundinationes, quæ fiunt iam dictis & aliis feſtis. Ablutio pedum in die Cœnæ Domini, pridiè paraſceues. Ablutio Altarium. Item imago crucis, quæ ex cera conficitur, adhibitis certis preculis, & vulgò Agnus Dei dicitur, cui tribuunt eãdem vim diuinam, quæ ipſi filio Dei, qui verè eſt Agnus Dei, tribuitur. qua de re extant vulgati verſus, pleniſſimi impietatis.

Balſamus, & munda cera, cũ chriſmatis vnda,
Conficiunt agnum, quod munus do tibi magnum
Fonte velut natum, per myſtica ſanctificatum.
Fulgura de ſurſum depellit, omne malignum
Peccatum frangit, vt Chriſti ſanguis, & angit,
Prægnans ſeruatur, ſimul & partus liberatur,
Munera fert dignis, virtutem deſtruet ignis,
Portatus mundè, de fluctibus eripit vnda.

Lib.1.Ceremoniarũ Curiæ Romanæ, tit. 7. in fine.

Scribitur autem, Vrbanũ V. Pontificem miſiſſe cum his verſibus tres Agnos Dei ad Imperatorem Græcorum.

Oſculũ pacis, & Arrhabo. Roſa aurea, & facies Verunica. Item, Initium Euangelij S. Ioannis, incluſum certis ſchedulis, ac de collo ſuſpenſum, & quæ ſunt ſimiles nugæ infinitæ.

Hæc autem, quæ hactenus enumerauimus, ſuperſtitioſa, idolatrica & impia dogmata, & multò his plura, ac ſimilia, in Papatu inualuiſſe, atque etiamnum vigere & defendi, id nemo ignorare poteſt, & res loquitur ipſa; in omnium defixa adhuc oculis: neque quiſquam tàm duro eſt ore, qui id negare auſit. Pleni etiam ſunt hac de re libri Pontificiorum ſcriptorum, imò Bibliothecæ totæ, quæ in his nu-

gamentis colligendis & explicandis vniuerſæ conſumuntur. Ipſa etiam res adhuc in conſpectu hominum,& præ oculis verſatur, pluri-mis in locis, vbi Papiſtæ obtinent regnum, & quotidianam harum cæremoniarum & nugarum praxin exercent.

Sententiæ Scripturæ aduerſus Traditiones Pontificias.

At verò, aduerſus hæc Scriptura diuina æternum, immutabile & expreſſum Dei mandatum hoc nobis proponit: *Fugite Idololatriã:* Item: *Cauete vobis à falſis Prophetis*: quo ſeuerè præcipitur, vt vitemus dogmata impia,& verbo Dei contraria, ac ſeiungamus nos ab his, qui in Eccleſiam Chriſti errores & manifeſta idola inuehunt,nec communicemus quicquam cum peccatis alienis, neque etiam tales ſalutatione dignemur per viam: imò ſi vel Angelus de cœlo aliud Euangelium nobis adferret,quã quod traditum eſt in ſacris literis, nihilominus illud conſtanter anathema dicamus, atque iudicemus. Beatus enim eſt (vt primus Pſalm. ait) vir, qui nec ambulauit in conſilio impiorum, nec in via peccatorum ſtetit, nec in cathedra peſtilentiæ ſedit, ſed in lege Domini meditatur die ac nocte, &c.

Teſtimonia Patrũ.

Idem etiam piè traditum eſt Canonibus Eccleſiaſticis, præcipientibus,vt nos ſeiungamus ab idolatris, nec quicquam commune cum illis habeamus. Sicut teſtatur D. Auguſtinus in Homilia de Pœnitentia, & refertur in cap. *Multi porriguntur* 2. q. 1. videlicet cum Idolorum cultoribus non eſſe communicandum. Idem traditum eſt in cap. *ad menſem* 11.

q. 3.

q. 3. Et præclarè ſcribit D. Hieronym. ſuper 12. Prophetas. quod refertur in ca. *Quando ergò* 11. q. 3. his verbis : Quando vir prudens atque intelligens multas impietates in ea, quæ vocatur Domus Dei, eſſe cognouerit: & non ſolum multas, ſed etiam fortes, & quæ opprimere poſſunt iuſtitiam, & in tantum doctorum rabiem proceſſiſſe, vt accipiant precium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant: pauperes deuitent in portis, & audire contēnant : taceat in illo tempore, ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos, qui conuerſi conculcent eas, ſed imitetur Hieremiam dicentem: Solus ſedebam, quia amaritudine repletus eram. Denique idololatra, ſeu cultor idolorum dicitur hæreticus: vt Canones paſſim teſtatur, &, tradit Iacobatius in tractatu de Concilio lib. 4. articulo 4, circa finem. At hæreticum & idolatram eſſe vitandū clamant omnes Canones.

Atque hactenus quidem grauiſſima & neceſſaria ratio expoſita ſit, qua, propter erroneas, & manifeſtè impia dogmata per Papatum in Eccleſiam Dei inuecta, Status & Imperij Ordines, qui Confeſſionem fidei, Imp. Carolo V. Auguſtæ exhibitam, amplectuntur, diſceſſionem ab aduerſariis neceſſariò fecerint. In quo quidem res ipſa oſtendit, eos gloriæ diuinæ & ſalutis animarum præcipuam & neceſſariam duxiſſe rationem, Vt ex magna caligine & multiplici deprauatione doctrinæ cœleſtis, per Monachos & Pontificios inuectæ, veritas di-

uina rurſus in lucem ſuam aſſereretur, & tàm in doctrina, quàm in Sacramentis pia Eccleſiarum emendatio fieret.

II. *Cultus idolatrici & magicæ ſuperſtitionis oleni in Papatu.*

IAm præter hos de doctrinæ præcipuis articulis errores grauiſſimos, quos breuiter expoſuimus hactenus, non pauci ſunt etiam cultus Idolatrici, magicis incantationibus, & ludibriis dæmonum perſimiles, quibus Papiſtę Eccleſiam Dei miſerrimè prophanarunt: quales ſunt magicæ conſecrationes olei, ſalis, aquæ, herbarum, & ſimiles, de quibus breuiter hoc in loco videbimus: ſunt enim qui hæc idola non inſcitia, ſed manifeſta impudentia ſophiſmatum præſtigiis tueri conantur.

De conſecratione Papiſtica Balſami & olei Epiſcopalis.

Balſami vſus.

Ac primùm quidem, quod ad oleum ſeu Balſamum attinet, conſtat nobiliſſimum liquorem à Deo ad hoc datum eſſe humano generi, vt ad incolumitatem valetudinis, & medicationes, ac ſanationes vulnerum præcipuè ſeruiret; & odore ſuauiſſimo fragrantiſſimóque hominem reficeret. Ac vetus mos fuit politiæ Iudaicæ, per Moyſen diuinitus mandatus, vt Reges & ſummi ſacerdotes Leuitici publicè in ſignum legitimæ electionis hoc liquore perfunderentur, donec duraret ea

poli-

politia, & vſque ad aduentum veri Regis ac ſummi ſacerdotis Chriſti, Meſſiæ promiſſi.

At Pontifices Romani creaturam hanc ad vſum corporalem & externum ordinatam à Deo, manifeſta audacia, contrà ordinationem Dei transferunt ad ſpiritualem vſum, ad delectionem peccatorum, ad diabolorum depulſiones, & gratiæ infuſionem ac donationem Spiritus ſancti: affingúntque has vnctiones eſſe Sacramenta per quæ Deus perinde ſit efficax, ſicut per Baptiſmum ab ipſo ordinatum: Tetra etiam impietate & quæ ſpectanti horrorem adferat, perindè vt in magicis ſacris, preces & concepta verba de oleo dicunt, exorciſmos terrificos cum characteribus crucis, adorationibus & geniculationibus infinitis, ceu Plutonem ab inferis euocaturi, admurmurant. Oleum enim non niſi Epiſcopi conſecrant, multo halitu id calefacientes, multóque murmure, nouies genu flexu ſalutantes & ter ingeminãdo: *Aue ſanctum oleum*, *ter. Aue ſanctum chriſma*, *ter item: Aue ſanctum Balſamum.* Hæc enim verba in conſecrando oleo, vſitata ſunt Epiſcopis, quibus impias, miras, & ridiculas adhibent ceremonias, non diſſimiles hiſtrionum & præſtigiatorum ſpectaculis circumforaneis. *Conſecratio Balſami Papiſtica & magica.*

Etſi autem his incantamentis & ritibus verè magicis adhibeant ſacrifici verbum Dei in conſecrando, item ſignum crucis venerandæ, & verba illa, in nomine Patris, Filij, & Spiri-

tus ſancti omnibus preculis ſubiiciant ſolenniter, nonnullos etiam Pſalmos ſacris ſuis intermiſceant: tamen, quoniam mandatum Dei manifeſtè & expreſſè vetat in vanum vſurpare nomen Dei, & conſtet peruerſo ordine, ac ſine vllo mandato temeraria audacia hominum verbum Dei his ſuperſtitioſis & diabolicis ritibus adhiberi: facile eſt intelligere, peccatum hoc tantò eſſe grauius habendum, & idolatriã hoc ipſo tantò eſſe tetriorem: quòd inuocatione diuini nominis, verbo Dei, & ritu ac geſtibus grauiſſimis ad res tã impias, & in lege Dei ſeueriſſimè prohibitas magici iſti ſacrifici petulanter abutantur.

De Conſecratione Aquæ.

Aquarũ vſus. NOn minor impietate & inſania aquarum vſum naturalem & diuinitus ordinatum malè feriati Pontifices ad ſuperſtitionem & magica ludibria tranſtulerunt. Cum enim ad multiplices vitæ neceſſitates hoc elementum Deus largitus fuiſſet humano generi: atque inſuper in Baptiſmi Sacramento, quo vitæ æternæ regeneramur, verbo Euangelij ſui aquas alligaſſet ac coniunxiſſet, vt in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti lauacrum hoc regenerationis hominum vſurparetur: *Abuſus Papiſticus.* Papatus manifeſto furore vſum aquæ tàm naturalem quàm cœleſtem in Eccleſia diuinitus inſtitutum, extra ordinationem Dei ad magicos vſus & impia atque idolatrica

ſacra

ſacra exorciſmis ſuis conuertit. Verba exorciſmorum horrenda ſunt: *Exorciſo te creatura Aqua in nomine Dei ✝ Patris omnipotentis, & in nomine Ieſu ✝ Chriſti, filij eius, Domini noſtri, & in virtute Spiritus ✝ ſancti.* Deinde preculis ſolennibus ad aquas recitatis more Ethnico, & geſtibus miris adhibitis ſacrum abſoluunt: Ac docent eam eſſe vim huius aquæ, vt aſperſione eius peccata leuiora & venialia protinus extinguantur, ſcilicet vt oleo ignis: Quaqua verſum etiam ſpargatur longiſſimè fugare & depellere cacodæmones & ſpiritus malignos: Sic enim habent verba exorciſmi: *Exorciſo te, &c. vt fias aqua exorciſata ad effugandam omnem poteſtatem inimici, & ipſum inimicum eradicare & explantare valeas, cum angelis ſuis apoſtaticis, &c.*

Sic & Canon: *Aquam benedictam ſuper eos ſpargat,* vbi gloſſa addit, vt per eam tollantur venialia peccata.

Huius aquæ luſtralis conſecrandæ autorem Polydorus Virgilius lib. 5. de Inuẽtoribus rerum cap. 8. ſcribit fuiſſe Alexandrum primum, Pontificem Romanum, vt ad expellendos dæmones in templis & domibus priuatis aſſeruaretur.

Eſt autem manifeſta ſuperſtitio & impietas prorſus ethnica, transferre aquam ad hos vſus. Et quanquam apparet vetuſtum fuiſſe morem, vt æditui ſtantes in veſtibulis & ingreſſu templorum aſpergerent ingreſſuros, non tamen hæc eius ceremoniæ ſeu ritus fuit ratio, quòd

exiſtimatum ſit, hoc modo deleri poſſe peccata aut depelli diabolos, ſed vt auditores conuenturi ad ſacra & audiendas contiones, caſta ac pura mente miniméque occupata ſordibus accedendum admonerentur. Quam eãdem ob cauſam & S. Chryſoſtomus ſui temporis morem reprehendit, quo ſepulchra defunctorum hac aqua aſpergebantur. Quod etiam Eraſmo Roterodamo non minus diſplicuiſſe legimus in ſupputationibus errorum Beddæ. Et cõſtat Græcam Eccleſiam ſemper damnaſſe vſum aquæ conſecratæ, vt ſuperſtitioſum & Scripturæ contrarium.

De *Conſecratione Salis.*

Salis vſus. EAdem ſuperſtitione & Salis naturalem ac diuinitus ordinatum vſum magicis ſacris transformant: Cúmq; ad multiplices vſus corporales hæc creatura Dei data eſſet homini, & Propheta Heliſæus mandato diuino, aquas inſalubres & amaras Hierichuntis miraculo manifeſto ſanaſſet ſale adhibito, vt eſt lib. 4. Reg. cap. 2. Papiſtæ contrà mandatum Dei, aut inſcitia & praua imitatione miraculi: aut ſtultitia, creaturam Dei bonam ſacris ſuis adhibitam, preculis & exorciſmis plus quàm magicis incantãt, &, vt ipſi loquuntur, benedicunt ac ſacrant. *Abuſus Papiſticus.*

Verba exorciſmorum pariter horrenda ſunt vt ſuperiora: *Exorciſo ſeu adiuro te creaturam Salis per Deum ✝ viuum, per Deum ✝ verum, per Deum*

Deum † ſanctum, per Deum † qui te per Heliſaũ Prophetam in aquam mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquæ, &c.

Huic ſali poſtea eum vſum affingunt, quaſi non corporis tantum, ſed & animæ ſanitatem ſpiritualem conſeruet, peccata deleat, & quacunque in ædibus ſpargatur, dæmones, lemures, & ludibria diabolorum pellat: Sic enim habent ſequentia verba in exorciſmo: *Exorciſo te creatura ſalis &c. Vt efficiaris ſal exorciſatus, in ſalutem credentium, vt ſis omnibus te ſumentibus ſanitas & corporis & animæ: & effugiat atque diſcedat ex eo loco, quo aſperſus fueris, omnis phãtaſia & nequitia vel verſutia diabolicæ fraudis, omniſque ſpiritus immundus adiuratus, &c.* Et mox deinde: *Immenſam clementiam tuam, Omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam ſalis, quam in vſum humani generis tribuiſti, bene † dicere & ſancti † ficare digneris, vt ſit omnibus ſumentibus Salus mentis & corporis: & quidquid ex eo tactum vel reſperſum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione Spiritualis nequitiæ, &c.*

Huc pertinet & Pontificis Alexandri I. decretalis prima, qua ita ſcribit: *Aquam ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur ac purificentur, quod & omnibus Sacerdotibus faciendum eſſe mandamus.* Et paulò pòſt: *Etſi ſale aſperſo per Heliſæum Prophetam, ſterilitas aquæ ſanata eſt: quantò magis diuinis precibus ſacratus, ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos ſanctificat, atque mun-*

dat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias Diaboli auertit, & à Phantaſmatis verſutijs homines defendit? Idem text. extat in c. aquam ſale conſperſam de conſecrat. diſt. tertia.

De Herbarum & aliarum rerum conſecratione Papiſtica.

Herbarũ & aliarũ creaturarũ vſus.

CReaturas Dei bonas, & ad vitæ neceſſitates diuinitus ordinatas eſſe ſcimus panem, vinum, oua, caſeos, carnes, herbas, palmos, cineres, ceram, cereos & ſimilia: quæ ſingula ordinarium & certum vſum corporalē in hac vita præſtant. Et de ciborum vſu expreſſè ac diſertè ait Apoſtolus: ſanctificari cibos per verbum Dei & precationem, ſi cum gratiarum actione ſumantur: Ipſe etiam filius Dei mirando & inenarrabili cōſilio in Cœnæ ſuæ Sacramento cum pane & vino per verbum ſuum, verum corpus ſuum & ſanguinem nobis exhibet naturali participatione.

Abuſus Papiſticus.

Papatus autem has Dei creaturas omnes incredibili intēperie à vero ac diuinitus inſtituto vſu in abuſum prophanum & idolatricũ audaciſſimè rapit, eáſque incantamentis, obiurationibus, exorciſmis, & magicis maleficiíſque artibus ac ſuperſtitionibus deprauatas, & contumelioſiſſimè tractatas, extra Dei ordinationem conuertit in ignominioſam nundinationem, qua ad delenda peccata, infuſionem gratiæ Spiritus ſancti, & diabolorum depulſionē his creaturis omnibus nefariè abutitur.

Sic

Sic enim ſonant verba impiæ formulæ, qua in conſecratione herbarum vtuntur: *Domine ſancte Pater, &c. Tu bene ✝ dicere & ſan ✝ ctificare digneris has creaturas herbarum, ſicut bene ✝ dixiſti quinque panes in deſerto, & duos piſces, & ſatiaſti quinque millia hominum virorum, omnéſque qui viuntur ex eis bene ✝ dicere, ſan ✝ ctificare digneris, vt eis ſit ſanitas animæ, & corporis, in nomine Pa ✝ tris, & Fi ✝ lij, & Spiritus ✝ ſancti: Et omnibus hominibus, pecoribúſque, qui ex hoc guſtauerint, omnẽ putredinem, & omnia phantaſmata diaboli, & omnem morbum, & omnem peſtilentiam, & dolorem expellere digneris, &c.*

Plerique etiam ſuperſtitione reprehendenda faſciculos herbarum ſacratos, & in templis aqua benedicta, vt vocant, aſperſos, contra fulgura & tonitrua adolent, ne quid noceant, & tempeſtates ac grandines auertant aut ſiſtant, atque eo fumo vexari ac fugari malignos ſpiritus opinantur, quam ſuperſtitionem rectè reprehendit Martinus de Arles in tractatu de ſuperſtitionibus, numero 9.

De Idololatrico ritu baptiſandi Campanas.

CAmpanarum vſus etſi recẽtior ſit in templis, commodus tamen eſt ad conuocandum plebem, vt ſciant, qua hora conueniendum ſit in Eccleſiis ad conciones audiendas, & ſacra peragenda. Qua in re abſque omni ſuperſtitione rectè ad bonum ordinem in Ec- *Campanarum vſus.*

cleſia ſeruandum, ſicut aliis rebus externis & indifferentibus, ita etiam campanis & crepitaculis vti poſſumus.

Abuſus Papiſticus.

At Pontificiorum ſapientia præpoſtera neque harum rerum vſum incontaminatum à ſuperſtitione reliquit, ſed portentoſas ceremonias, impietatis & dementiæ pleniſſimas, repperit, quibus etiam campanæ diuini nominis prophanatione deteſtanda & ſumptibus grauiſſimis incantarentur, ad hoc, vt earum pulſu & ſonitu, tempeſtates grauiores fulminum, grandinis, tonitruorum in aëre ſedarentur, & ſpiritus maligni ac cacodæmones aërem turbantes procul fugarentur.

Qua de re etiam verba fuerunt facta olim apud optimum maximúmque Imperatorem Maximilianum I. cum grauamina, quæ extant, eorum temporum, aduerſus Romanam ſedem colligerentur. Verba grauaminis huius ita habent:

Germania conqueritur de idololatrico ritu in baptiſandis campanis.

Item ſuffraganei excogitauerunt, vt ſolùm ipſi, & nullus alius Sacerdos Laicis campanas baptizēt. Credunt deinde ſimpliciores, ita affirmantibus Suffraganeis, tales cāpanas baptizatas, dæmones & tēpeſtates pellere. Quapropter innumeri plerunq; adhibētur compatres, præcipuè verò, qui fortuna pollent, exorātur, qui baptizationis tempore funem, qua campana ligata eſt, tangunt, ac ſuffraganeo præcinēte (quemadmodum in paruulorum baptizatione fieri ſolet) omnes pariter reſpondent, ac cāpanæ nomē ingeminant, veſtéq; noua (quem-

admodum

admodum & Chriſtianis fieri ſolet) campana induitur. Inde ad ſumptuoſa properatur conuiuia, quibus præcipuè compatres, vt eò largius munera offerant, adhibentur: nec nō ſuffraganei & eorum capellani cum multis aliis miniſtris regaliter paſcuntur. Nec hoc ſatis eſt, ſed & ſuffraganeo mercedem perſoluere neceſſe eſt, quam illi munuſculum vocare ſolent. Inde euenit, vt aliquando etiam in paruis villis, centum floreni in tali abſumantur & expendantur baptizatione. Quæ res non ſolùm ſuperſtitioſa, ſed etiam Chriſtianæ Religioni contraria, ac ſimpliciorum ſeductio, & mera eſt exactio. Verumtamen Epiſcopi, vt ſuffraganeos, vel viliſſima obærare poſſunt mercede, talia, & adhuc abſurdiora tollerant. Res igitur tam nephanda, & illicita, meritò aboleri debet.

Ad hæc, Campanarum pulſu, qui in funeribus faciendis de conſuetudine adhibetur, Papiſtici tradiderunt cacodęmones ſeu malignos ſpiritus abigi: Itaque in fœmineo funere bis pulſandas, in virili autem ter, in ſacerdotis funere quoties is ſacratus eſſet: quod etiam retulit Ioan. de Selua Pariſienſis, in tract. ſuo de beneficio 1. parte, q. 5. n. 99. Atq; hinc eſt quod morituris, præſertim ditioribus & opulentioribus, ſacrificuli & monachi inter cætera & hoc identidē ac ſedulò prædicant & inculcant, quantum ad ſalutem animarum momenti habeant campanarum pulſationes, quæ fiunt in funeribus & exequiis mortuorum. Vnde &

m.

plerumque in funeribus opulentioribus, ſi pecunia ſatis larga interueniat, campanæ omnes omniáque tintinnabula & æra auxiliaria in turribus perſonant & multum fatigantur. Quam ſuperſtitionem non vno in loco etiam Eraſmus Roterodamus deriſit.

Sũt qui ridicula ſuperſtitione credãt, Campanarum pulſatione in die S. Ioannis aut in vigilia S. Agathæ facta, non tantùm dæmones profligari, ſed & lamias & incantatrices impediri, quominus huc illuc ferri per aërem poſſint, aut damnum dare: quod etiam apud Papiſtas multis ſuperſtitioſè perſuaſum fuit, vt idem refert, quem modò diximus, Martinus de Arles in d. tractatu de ſuperſtitionibus, num. 8. & 9. & 14.

Ac non rarò ad pompam & oſtentationem eadem ceremonia adhibetur, quemadmodum ſcribit Albericus de Roſate, iuris interpres celebris, in dictionario ſuo, in verbo Campana: magna contentione agitatam fuiſſe in Curia Romana hanc quæſtionem: An Monachis Ordinis prædicatorum liceret pluribus vti Campanis, contrà quam traditum ſit in cap. *Patentibus*: vbi Hoſtienſis & Abbas: De priuilegiis.

Et paulò pòſt idem ſcribit, ſimiliter multis ſumptibus & impenſis litigatum fuiſſe in Curia Romana inter Monachos diuerſorum ordinum, Vtri ordini iure competeret vt præ cæteris pulſarent Campanam in vrbe ad preces illas matutinas, quas Aue Maria vocant, de

more

more faciendas:Et poſt multam cõtentionem tandem pronunciatum fuiſſe iudicialiter, Ei ordini ius hoc competere, qui è ſomno prior euigilaſſet ac ſurrexiſſet prior.

Mittamus interim,quod iure Pontificio ſtatutum eſt de campanis,vt dum Eccleſia aliqua aut populus aliquis excommunicatus eſt ſeu interdictus, ne vlla interea campana ibi pulſetur, nec magna nec parua, neque in templis neque extra templa,neque in Miſſa neque aliis operis diuinis, quẽadmodum per Bonifacium VIII. conſtitutum fuiſſe legimus in c. alma mater §. adiicimus de ſentent. excommunic. Quod etiam intelligendum voluerunt de tertianis horis, quas vocant, & nonis, cæteríſque omnibus, vt tradit ibidem Philippus Francus num.4. & Nicolaus Plouius de Eccleſiaſtico interdicto, Regula 19: licere tamen in honorem beatæ virginis mane & veſperi pulſare campanam ad preces ſalutationis Angelicæ dicendas,quas Aue Maria vocamus. Sicut ſæpe Conſultus Ioannes Calderinus in tractatu de Interdictis in prima parte, numero 97. reſpondit.

Ratio autem huius iuris conſtituendi, cur campanæ tempore interdicti ſileant, hæc traditur: quia ſæpe ob delictum ſubditorum,impeditur lingua prædicatorum : quæ cauſa etiam fuit, cur in hebdomade ſancta, quæ dicitur, toto triduo illo quod diem reſurrectionis Domini proximè antecedit, campanarum omnium pulſatio ſiſtatur. quandoquidem &

Apoſtoli eo triduo abditi conticuerint, vt autor eſt Speculator in rationali diuinorum, & placuit Ioan. de Selua in d. tractatu de beneficio q.5.nu.99.

Quæ quidem omnia breuiter à nobis commemorata hactenus, ſatis manifeſtè arguunt veriſſimum eſſe, quod ab initio diximus, Papatum non tantum erroribus & corruptelis in doctrina multiplicibus laborare grauiter, ſed etiam magicis ſuperſtitionibus, & incantationibus horrendis, obiurationibus ac præſtigiis diabolicis inundatum ac propè demerſum eſſe, ornamentis omnibus amiſſis.

Teſtimonia Scripturæ adu. iſtum idololatricum ritum.

Conſtat autem, quanta ſeueritate Scriptura ſacra præcipiat fugiendas eſſe incantationes omnes, & præſtigias diabolicas, nec ferendum vllum in Repub. ſeu Eccleſia incantatorem vel magum: quemadmodum eſt in Deut. cap.18. *Non ſit inter vos veneficus vel incantator, &c. Abominatur enim Dominus, quicunque iſta facit.*

Eccleſiæ item.

Pari ſeueritate & Canones Eccleſiaſtici prohibent incantationes & obiurationes. Et decretum factum fuiſſe Laodicenſi Concilio c.30. eos qui incantationibus vtuntur, ab Eccleſia eſſe eiiciendos, teſtatur Canon *non oportet*, 26. q. 5. Itémque Carthaginenſi Concilio: *Incantationibus inſeruientem, &c. à conuentu Eccleſiæ ſeparandum.* c. *Auguriis* ead. cau, & quæſt.

Et Iuris ciuilis.

Eſt & iure ciuili grauiſsimarum pœnarum comminatione omnis magica incantatio prohibita,

hibita,quemadmodum ex conſtitutione Conſtantini Imp. clarum eſt, quæ inter cætera ſic habet: *Nullus ſacerdos, nullus eorum qui huic ritui adſolent miniſtrare, ad limen alterius accedat: ſed huiuſmodi hominum amicitia, quamuis vetus, repellatur, &c.* l. 3. Cod. de Maleſ. & Mathem.

Adeóque inuiſæ fuerunt Impp. conſtitutionibus & iuri ciuili incantationes omnes ſeu ἐπῳδοι vt etiam vſus earum ad finem boni prohiberentur ſimpliciter, quemadmodum teſtatur l. *vnica.* C. *de theſauris*, lib. 10. cum qua conſentiunt & Canones 26.q.2.c. *illos*, &, c. *ex tuarum*, extra de Sortilegiis, & c.fin.vbi gloſ. eo.tit.

Quin & honeſtioribus Ethnicis & legibus duodecim tabularum incantationes ac facina diſplicuerunt & improbabantur, qua de re copioſius legere eſt apud Aymarum Riuallium, in hiſtoria iuris ciuilis & Pontificij, num.106. & 107.

Quæ cùm ita ſint, cúmque verbi Diuini teſtimoniis edocti Status & ordines qui ſunt Confeſsionis Auguſtanæ, certò ac manifeſtè deprehendant, Papatum variis erroribus & ſuperſtitione multiplici obruiſſe ac prophanaſſe Eccleſiam Dei,neceſſariò faciendum ſibi exiſtimarunt, vt propter gloriam Dei, & ſalutem ſuam, ſuorúmque, diſcederent à Papatu, & veritatem agnitam pro ſua virili parte contra Pontificios conſtanter,pro eo ac decet,adſererent,

III. *Pontificũ tyrannis Eccleſiæ grauis & intollerabilis.*

IDque præter ſuperiores rationes, etiam ob hanc cauſam grauiſsimam, quod Pontificum Romanorum dominatus præpotẽs, & tyrannis quam in Eccleſiam Dei prætextu impio miniſterij Eccleſiaſtici duriter exercent, vero Eccleſiæ miniſterio ex diametro, quòd dicitur, repugnet, & Eccleſiæ intollerabilis miniméque ferenda ſit.

Cum enim filius Dei, Dominus noſter Chriſtus, miniſterium Euangelij in Eccleſia præciperet Apoſtolis, dicens Petro, *Matth.16.* Tibi dabo claues regni cœlorum: quidquid ſolueris in terra, erit ſolutum in cœlis. Et ad Apoſtolos omnes, *Ioann.20.* Accipite Spiritum ſanctum, quorumcunque remiſeritis peccata, remiſſa erunt eis: quibus verbis miniſterium docendi Euangelij, quæ verè ſunt claues regni cœlorum, Petro & cæteris Apoſtolis commendat, docens quòd credentes Euangelio de filio Dei, per Apoſtolos iuxta ipſius mandatum hîc in terris annunciato, remiſsionem peccatorum etiam apud Deum in cœlis conſequantur, & fide accipiant: qui verò Euangelium contemnant, & huic voci minus credant, his retineri peccata, & damnari etiam in cœlis. Hæc & ſimilia Scripturæ dicta Pontifex Romanus interpretatione perverſa atque impia, ad ſtabiliendam tyrannidem & dominatum ſuum in Eccleſia detorſit, iactans ſe tenere ſedem Petri Apoſtoli, & vicarium eſſe Chriſti, datámque ſibi poteſtatem

I. *Pontificis Ro præpotens dominatus apud ſuperos & inferos.*

omnem

omnem in cœlo, & in terra, adcóque apud inferos & in purgatorio.

Et in cœlo quidem liberrimam habere ſe poteſtatem canonizandi vt vocant, hoc eſt, referendi in Diuorum numerum quoſcunque velit pro libito, etiam inuitis Cardinalibus: vt prolixè docet *Troylus Maluitius in tract. de Canonizatione ſanctorum, in 3. dubio.* Angelis etiam imperandi, vt animas ex purgatorio reducant in cœlum.

In terra autē vtrumq; gladium ſe habere, hoc eſt, & ciuilem & ſpiritualē ſeu Eccleſiaſticā poteſtatem, qua & ſummus ſit Epiſcopus & autoritatem ſupra Reges & Imperatores habeat talem, vt cum vacant regna, ad ipſum pertineat præficere Reges, & eoſdē pro arbitrio remouere. Itē, vt obedientiā ei Reges debeāt in cauſis politicis, & ipſe liberè poſſit ſubditos regū & magiſtratus politici pro arbitrio à fide & obediētia quā magiſtratui ſuo quiſq; debet abſoluere.

At in purgatorio & apud inferos eam habere ſe poteſtatem vt indulgentiis, quibuſcūque & quotcunque velit, animas pro libitu euocare ex orco poſſit, & à cruciatibus inferorum liberare, vt eſt in *Bulla Clementis V I.* & apud Antoninum parte 3. tit. 22. cap. 16.

Rurſus, Apoſtolus ſoli filio Dei, Domino noſtro Ieſu Chriſto hoc elogium tribuit, quod in ipſo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi ſint. At Bonifacius VIII. Pontifex contrà iactat ſe iura omnia habere in ſcrinio pectoris ſui. 2. *Papa omniſcius, plenus ſapientiæ.*

3. Chriſtus Apoſtolis ſuis ait, Matth.20.Reges gentium dominentur eis, & qui poteſtatem habent benefici ſalutãtur: vos autem non ſic.&Luc.22. Sicut miſit me Pater meus(nimirum non vt mihi miniſtraretur, ſed vt ego miniſtrarem aliis)ita ego mitto vos. *Et Paulus* 1.*Corinth*.1. Quis inquit Paulus? Quis Apollo? Miniſtri ſunt, per quos vos ad Chriſtum conuerſi crediditis. Papa contra hæc,iactat ſe iura terreni ſimul & cœleſtis regni poſſidere, à Chriſto demandata: Et de hoc ſuo dominatu verſum Pſalmi octaui accipiendum docet: *Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, oues & boues vniuerſos: inſuper & pecora Cãpi. Oues, id eſt, fidelium animas ad dextram Chriſti collocandas. Boues, elatos Hebræorum iugo, literæ legis aſtrictos, & inde victimandos. Pecora quoque campi, Ethnicos, & iniquos, per latam & ſpatioſam viam errorum, & vitiorum proculdubio currentes ad gehẽnam. Inſuper & Volucres cæli, viros beatos, vt adorentur à cunctis ſanctorum catalogo aſcribendo. Demum, Piſces maris, animas defunctorum, qui perambulant ſemitas eius in amaritudinibus commorantes, ex aquis pœnalibus per indulgentiam ex inferis educendo, &c.*

Papa vtriuſque poteſtatis ius habet.

Hui, quã magiſtralis gloſſa Pſalmi!

Item, Papa habet omnem poteſtatem, etiam Regalem & Imperialem in toto mundo: quia conſecratur vt ſacerdos, & coronatur vt Rex, teſte *Auguſtino de Ancona*, in ſumma de Eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione prima, articulo ſeptimo.

Item Regibus tanquam ſuis vaſallis, ſuæque

que poteſtati ſubiectis imperat, vt etiam poſſit eos inſtituere, & deſtituere. q.46. Per totam. Quin etiam in Reges Turcarum, Paganorum, & omnium infidelium iuriſdictionem habet, q.45. Per totam: Etiam infra terram. q.32. Per totam. Nam Chriſtus per ſuam paſſionem meruit quidem ſupremam poteſtatem ſupra omnem creaturam, ſed illam dedit, & reliquit Papæ, qui habet claues vtriuſque poteſtatis, etiam temporalis & æternæ, etiam ſuper Paganos in toto orbe, quæſt.23. Per totam. Et quod ab omni Rege, vel Imperatore, imò à quocunque homine per totum orbem poſſit ad eum appellari, d.q.45.artic.3.& contrarium ſentientes, hæreticos iudicari, vt voluit idem *Auguſtinus de Ancona* in d. ſumma de Eccleſiaſtica poteſtate: quem Felinus & cæteri canoniſtæ paſſim citant, probant,& ſequuntur.

4. *Prælati Papales domini & omniũ temporalium.*

Filius hominis non habet quo caput reclinet,inquit Dominus Matthæi 8. Et pauperes ſibi miniſtros elegit, qui omnia reliquerunt, vt eum ſequerentur, ac paupertatis ipſe fuit exemplum. At iſti Pontificij Prælati & Satrapæ iactant ad ſe pertinere ius omnium temporalium,& tale quidem, vt quidquid Laici habeant proprium, id omne mera Prælatorum indulgentia & largitate habeant, ceu beneficiarij.

5. *Papa & Papales immunes*

Denique ſcimus Chriſtum Dominum adeò humiliaſſe ſe in hoc mundo,vt etiam tributum perſoluerit magiſtratui, & ſe tàm à Iu-

abom nibus oneribus ciuilibus.

dæis quàm ab Ethnicis iudicari paſſus ſit. Pontifex Romanus contrà, ſe ſuóſque ab omnibus muneribus & oneribus ciuilibus, & ab omni obedientia magiſtratui legitimo tàm diuino quàm humano iure debita religionis obtentu callidiſſimè ſubtraxit, immunitatis ius infinitum ſibi ſumens. Qua de re paſſim varia Canoniſtæ commenti ſunt nugamenta. Sed præ cæteris lepidus eſt, *Iacobus* quidam *de Terano*, Cubicularius Vrbani VI. qui in tractatu ſuo Monarchiali, cuius initium eſt: Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: Verba illa exponit temporaliter, ſcilicet antequam Chriſtus paſſus eſſet, & cœlos victor aſcendiſſet. Verba enim Chriſti Ioan. 12. Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum, exponit: id eſt, omnia Imperia, & regna mundi recuperabo, & auferam à Cæſare, Regibus, & aliis Principibus, ídque per milites Apoſtolicos. Præcepta verò eis data, vt neque aurum, neque argentum poſſideant, ſed tantùm comedant de his, quæ apponentur, exponit temporaliter: non pro tempore legationis, qua functi ſunt Chriſto in terris agente, ſed quo pòſt eius aſcenſionem militauerunt in humilitate, afflictionibus, & paupertate, donec imperia, & regna mundi ſubiugaſſent: quibus ſubactis, vel conuerſis, vt ait, licitũ eſt eorũm diſcipulis, regiis opibus, cultu, & deliciis vti, imperare ſúbditis & aliis. Et hoc imprimis licere Papæ: quem his probat eſſe Regem Regum, & Dominum Dominantium.

Ia. Terani canoniſtæ lepidum commentum.

nantium. Imperatores verò, Reges, & omnes magnos, & paruos illius ad nutum in omnibus ſubiectos eſſe.

Baſilius Canoniſta Terani Commentum euertit.

At expoſitio hæc non tantum manifeſtè contraria eſt expreſſo Dei verbo, ſed etiam Patrum hac de re ſententiæ ac doctrinæ. Inter quos Baſilius, antiquorum Theologorum omnium eloquentia, doctrina, & ſanctitate vitæ longè princeps, in Regula Monachorum ita ſcripſit: Dominus noſter Ieſus, his qui eum interrogauerunt: Silicet cenſum dare Cæſari, an non? Oſtendite, inquit, mihi numiſma cenſus, cuius imaginem habeat, & inſcriptionem? quum autem dixiſſent, Cæſaris, ſubdidit: Reddite ergò quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: quæ ſunt Dei, Deo. Ex hoc manifeſtè docemur, quia hi obnoxij ſunt tributis Cæſaris, apud quos inuenitur cenſus Cæſaris, & imago. Si ergò aliquis tale quid, etiam iuſtè ad fratres veniens, detulit, obnoxius eſt ad ſoluendum debitũ. Si verò omnibus in manibus propinquorum derelictis, abſceſſit, nullus vel ipſi, vel fratribus ſcrupulus debet exiſtere. Hæc ille. Refert, & laudat *Alciat.* in L. placet. ſup. verbo canonicã. C. de Sacroſan. Eccleſ. Et in eadem ſententia fuit etiã *Albericus de Roſate* in Auth. ſtatuimus num. 4. & 5. C. de Epiſc. & Cleric.

6. *Papa iudicatur à nemine.*

Ad hæc: Ea eſt Romani Pontificis arrogantia, vt nullius omninò cenſuram pati, nec iudicium de ſe vllius ferre velit: Nihil etiam pudeat eum impudentiſſimæ vocis qua iactat, ſe, etiamſi innumerabiles populos cateruatim

plerumque in funeribus opulentioribus, ſi pecunia ſatis larga interueniat, campanæ omnes omniáque tintinnabula & æra auxiliaria in turribus perſonant & multum fatigantur. Quam ſuperſtitionem non vno in loco etiam Eraſmus Roterodamus deriſit.

Sũt qui ridicula ſuperſtitione credãt, Campanarum pulſatione in die S. Ioannis aut in vigilia S. Agathæ facta, non tantùm dæmones profligari, ſed & lamias & incantatrices impediri, quominus huc illuc ferri per aërem poſſint, aut damnum dare: quod etiam apud Papiſtas multis ſuperſtitioſè perſuaſum fuit, vt idem refert, quem modò diximus, Martinus de Arles in d. tractatu de ſuperſtitionibus, num. 8. & 9. & 14.

Ac non rarò ad pompam & oſtentationem eadem ceremonia adhibetur, quemadmodum ſcribit Albericus de Roſate, iuris interpres celebris, in dictionario ſuo, in verbo Campana: magna contentione agitatam fuiſſe in Curia Romana hanc quæſtionem: An Monachis Ordinis prædicatorum liceret pluribus vti Campanis, contrà quam traditum ſit in cap. *Patentibus*: vbi Hoſtienſis & Abbas: De priuilegiis.

Et paulò pòſt idem ſcribit, ſimiliter multis ſumptibus & impenſis litigatum fuiſſe in Curia Romana inter Monachos diuerſorum ordinum, Vtri ordini iure competeret vt præ cæteris pulſarent Campanam in vrbe ad preces illas matutinas, quas Aue Maria vocant, de more

more faciendas:Et poſt multam cõtentionem tandem pronunciatum fuiſſe iudicialiter, Ei ordini ius hoc competere, qui è ſomno prior euigilaſſet ac ſurrexiſſet prior.

Mittamus interim, quod iure Pontificio ſtatutum eſt de campanis, vt dum Eccleſia aliqua aut populus aliquis excommunicatus eſt ſeu interdictus, ne vlla interea campana ibi pulſetur, nec magna nec parua, neque in templis neque extra templa, neque in Miſſa neque aliis operis diuinis, quẽadmodum per Bonifacium V I I I. conſtitutum fuiſſe legimus in c. alma mater §. adiicimus de ſentent. excommunic. Quod etiam intelligendum voluerunt de tertianis horis, quas vocant, & nonis, cæteríſque omnibus, vt tradit ibidem Philippus Francus num. 4. & Nicolaus Plouius de Eccleſiaſtico interdicto, Regula 19: licere tamen in honorem beatæ virginis mane & veſperi pulſare campanam ad preces ſalutationis Angelicæ dicendas, quas Aue Maria vocamus. Sicut ſæpe Conſultus Ioannes Calderinus in tractatu de Interdictis in prima parte, numero 97. reſpondit.

Ratio autem huius iuris conſtituendi, cur campanæ tempore interdicti ſileant, hæc traditur: quia ſæpe ob delictum ſubditorum, impeditur lingua prædicatorum: quæ cauſa etiam fuit, cur in hebdomade ſancta, quæ dicitur, toto triduo illo quod diem reſurrectionis Domini proximè antecedit, campanarum omnium pulſatio ſiſtatur. quandoquidem &

Apoſtoli eo triduo abditi conticuerint, vt autor eſt Speculator in rationali diuinorum, & placuit Ioan. de Selua in d. tractatu de beneficio q. 5. nu. 99.

Quæ quidem omnia breuiter à nobis commemorata hactenus, ſatis manifeſtè arguunt veriſſimum eſſe, quod ab initio diximus, Papatum non tantum erroribus & corruptelis in doctrina multiplicibus laborare grauiter, ſed etiam magicis ſuperſtitionibus, & incantationibus horrendis, obiurationibus ac præſtigiis diabolicis inundatum ac propè demerſum eſſe, ornamentis omnibus amiſſis.

Teſtimonia Scripturæ adu. iſtum idololatricum ritum.

Conſtat autem, quanta ſeueritate Scriptura ſacra præcipiat fugiendas eſſe incantationes omnes, & præſtigias diabolicas, nec ferendum vllum in Repub. ſeu Eccleſia incantatorem vel magum: quemadmodum eſt in Deut. cap. 18. *Non ſit inter vos veneficus vel incantator, &c. Abominatur enim Dominus, quicunque iſta facit.*

Eccleſiæ item.

Pari ſeueritate & Canones Eccleſiaſtici prohibent incantationes & obiurationes. Et decretum factum fuiſſe Laodicenſi Concilio c. 30. eos qui incantationibus vtuntur, ab Eccleſia eſſe eiiciendos, teſtatur Canon *non oportet*, 26. q. 5. Itémque Carthaginenſi Concilio: *Incantationibus inſeruientem, &c. à conuentu Eccleſiæ ſeparandum.* c. *Auguriis* ead. cau, & quæſt.

Et Iuris ciuilis.

Eſt & iure ciuili grauiſsimarum pœnarum comminatione omnis magica incantatio prohibita,

hibita,quemadmodum ex conſtitutione Conſtantini Imp. clarum eſt, quæ inter cætera ſic habet: *Nullus ſacerdos, nullus eorum qui huic ritui adſolent miniſtrare, ad limen alterius accedat: ſed huiuſmodi hominum amicitia, quamuis vetus, repellatur, &c.* l. 3. Cod. de Maleſ. & Mathem.

Adeóque inuiſæ fuerunt Impp. conſtitutionibus & iuri ciuili incantationes omnes ſeu *ἐπῳδοὶ* vt etiam vſus earum ad finem boni prohiberentur ſimpliciter, quemadmodum teſtatur l. *vnica.* C. *de theſauris*, lib. 10. cum qua conſentiunt & Canones 26.q.2.c. *illos*, &, c. *ex tuarum*, extra de Sortilegiis, & c.fin.vbi gloſ.eo.tit.

Quin & honeſtioribus Ethnicis & legibus duodecim tabularum incantationes ac facina diſplicuerunt & improbabantur, qua de re copioſius legere eſt apud Aymarum Riuallium, in hiſtoria iuris ciuilis & Pontificij, num.106. & 107.

Quæ cùm ita ſint, cúmque verbi Diuini teſtimoniis edocti Status & ordines qui ſunt Confeſsionis Auguſtanæ, certò ac manifeſtè deprehendant, Papatum variis erroribus & ſuperſtitione multiplici obruiſſe ac prophanaſſe Eccleſiam Dei,neceſſariò faciendum ſibi exiſtimarunt, vt propter gloriam Dei, & ſalutem ſuam, ſuorúmque, diſcederent à Papatu, & veritatem agnitam pro ſua virili parte contra Pontificios conſtanter,pro eo ac decet,adſererent,

III. *Pontificũ tyrannis Eccleſiæ grauis & intollerabilis.*

IDque præter ſuperiores rationes, etiam ob hanc cauſam grauiſsimam, quod Pontificum Romanorum dominatus præpotẽs, & tyrannis quam in Eccleſiam Dei prætextu impio miniſterij Eccleſiaſtici duriter exercent, vero Eccleſiæ miniſterio ex diametro, quòd dicitur, repugnet, & Eccleſiæ intollerabilis miniméque ferenda ſit.

Cum enim filius Dei, Dominus noſter Chriſtus, miniſterium Euangelij in Eccleſia præciperet Apoſtolis, dicens Petro, *Matth.* 16. Tibi dabo claues regni cœlorum: quidquid ſolueris in terra, erit ſolutum in cœlis. Et ad Apoſtolos omnes, *Ioann.* 20. Accipite Spiritum ſanctum, quorumcunque remiſeritis peccata, remiſſa erunt eis: quibus verbis miniſterium docendi Euangelij, quæ verè ſunt claues regni cœlorum, Petro & cæteris Apoſtolis commendat, docens quòd credentes Euangelio de filio Dei, per Apoſtolos iuxta ipſius mandatum hîc in terris annunciato, remiſsionem peccatorum etiam apud Deum in cœlis conſequantur, & fide accipiant: qui verò Euangelium contemnant, & huic voci minus credant, his retineri peccata, & damnari etiam in cœlis. Hæc & ſimilia Scripturæ dicta Pontifex Romanus interpretatione peruerſa atque impia, ad ſtabiliendam tyrannidem & dominatum ſuum in Eccleſia detorſit, iactans ſe tenere ſedem Petri Apoſtoli, & vicarium eſſe Chriſti, datámque ſibi poteſtatem

1. *Pontificis Ro præpotens dominatus apud ſuperos & inferos.*

omnem

omnem in cœlo, & in terra, adeóque apud inferos & in purgatorio.

Et in cœlo quidem liberrimam habere ſe poteſtatem canonizandi vt vocant, hoc eſt, referendi in Diuorum numerum quoſcunque velit pro libito, etiam inuitis Cardinalibus: vt prolixè docet *Troylus Maluitius in tract. de Canonizatione ſanctorum, in 3. dubio.* Angelis etiam imperandi, vt animas ex purgatorio reducant in cœlum.

In terra autē vtrumq; gladium ſe habere, hoc eſt, & ciuilem & ſpiritualē ſeu Eccleſiaſticā poteſtatem, qua & ſummus ſit Epiſcopus & autoritatem ſupra Reges & Imperatores habeat talem, vt cum vacant regna, ad ipſum pertineat preficere Reges, & eoſdē pro arbitrio remouere. Itē, vt obedientiā ei Reges debeāt in cauſis politicis, & ipſe liberè poſſit ſubditos regū & magiſtrat⁹ politici pro arbitrio à fide & obediētia quā magiſtratui ſuo quiſq; debet abſoluere.

At in purgatorio & apud inferos eam habere ſe poteſtatem vt indulgentiis, quibuſcūque & quotcunque velit, animas pro libitu euocare ex orco poſſit, & à cruciatibus inferorum liberare, vt eſt in *Bulla Clementis V I.* & apud Antoninum parte 3. tit. 22. cap. 16.

Rurſus, Apoſtolus ſoli filio Dei, Domino noſtro Ieſu Chriſto hoc elogium tribuit, quod in ipſo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi ſint. At Bonifacius V I I I. Pontifex contrà iactat ſe iura omnia habere in ſcrinio pectoris ſui. 2. *Papa omniſcius, plenus ſapientiæ.*

3. *Papa vtriuſque poteſtatis ius habet.*

Chriſtus Apoſtolis ſuis ait, Matth.20. Reges gentium dominentur eis, & qui poteſtatem habent benefici ſalutãtur: vos autem non ſic. & Luc.22. Sicut miſit me Pater meus (nimirum non vt mihi miniſtraretur, ſed vt ego miniſtrarem aliis) ita ego mitto vos. *Et Paulus* 1.*Corinth*.1. Quis inquit Paulus? Quis Apollo? Miniſtri ſunt, per quos vos ad Chriſtum conuerſi crediſtis. Papa contra hæc, iactat ſe iura terreni ſimul & cœleſtis regni poſſidere, à Chriſto demandata: Et de hoc ſuo dominatu verſum Pſalmi octaui accipiendum docet: *Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues & boues vniuerſos: inſuper & pecora Cãpi. Oues, id eſt, fidelium animas ad dextram Chriſti collocandas. Boues, elatos Hebræorum iugo, litera legis aſtrictos, & inde victimandos. Pecora quoque campi, Ethnicos, & iniquos, per latam & ſpatioſam viam errorum, & vitiorum proculdubio currentes ad gehẽnam. Inſuper & Volucres cœli, viros beatos, vt adorentur à cunctis ſanctorum catalogo aſcribendo. Demum, Piſces maris, animas defunctorum, qui perambulant ſemitas eius in amaritudinibus commorantes, ex aquis pœnalibus per indulgentiam ex inferis educendo, &c.*

Hui, quã magiſtralis gloſſa Pſalmi!

Item, Papa habet omnem poteſtatem, etiam Regalem & Imperialem in toto mundo: quia conſecratur vt ſacerdos, & coronatur vt Rex, teſte *Auguſtino de Ancona*, in ſumma: de Eccleſiaſtica poteſtate, quæſtione prima, articulo ſeptimo.

Item Regibus tanquam ſuis vaſallis, ſuæque

que poteſtati ſubiectis imperat, vt etiam poſſit eos inſtituere, & deſtituere. q.46. Per totam. Quin etiam in Reges Turcarum, Paganorum, & omnium infidelium iuriſdictionem habet, q.45. Per totam: Etiam infra terram. q.32. Per totam. Nam Chriſtus per ſuam paſſionem meruit quidem ſupremam poteſtatem ſupra omnem creaturam, ſed illam dedit, & reliquit Papæ, qui habet claues vtriuſque poteſtatis, etiam temporalis & æternæ, etiam ſuper Paganos in toto orbe, quæſt.23. Per totam. Et quod ab omni Rege, vel Imperatore, imò à quocunque homine per totum orbem poſſit ad eum appellari, d.q.45.artic.3.& contrarium ſentientes, hæreticos iudicari, vt voluit idem *Auguſtinus de Ancona* in d. ſumma de Eccleſiaſtica poteſtate: quem Felinus & cæteri canoniſtæ paſſim citant, probant, & ſequuntur.

Filius hominis non habet quo caput reclinet, inquit Dominus Matthæi 8. Et pauperes ſibi miniſtros elegit, qui omnia reliquerunt, vt eum ſequerentur, ac paupertatis ipſe fuit exemplum. At iſti Pontificij Prælati & Satrapæ iactant ad ſe pertinere ius omnium temporalium, & tale quidem, vt quidquid Laici habeant proprium, id omne mera Prælatorum indulgentia & largitate habeant, ceu beneficiarij. *4. Prælati Papales domini & omniũ temporalium.*

Denique ſcimus Chriſtum Dominum adeò humiliaſſe ſe in hoc mundo, vt etiam tributum perſoluerit magiſtratui, & ſe tàm à Iu- *5. Papa & Papales immunes*

abom ni-bus oneri-bus ciuili-bus.

dæis quàm ab Ethnicis iudicari paſſus ſit. Pontifex Romanus contrà, ſe ſuóſque ab omnibus muneribus & oneribus ciuilibus, & ab omni obedientia magiſtratui legitimo tàm diuino quàm humano iure debita religionis obtentu callidiſſimè ſubtraxit, immunitatis ius infinitum ſibi ſumens. Qua de re paſſim varia Canoniſtæ commenti ſunt nugamenta. Sed præ cæteris lepidus eſt, *Iacobus* quidam *de Terano*, Cubicularius Vrbani VI. qui in tractatu ſuo Monarchiali, cuius initium eſt: Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: Verba illa exponit temporaliter, ſcilicet antequam Chriſtus paſſus eſſet, & cœlos victor aſcendiſſet. Verba enim Chriſti Ioan. 12. Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum, exponit: id eſt, omnia Imperia, & regna mundi recuperabo, & auferam à Cæſare, Regibus, & aliis Principibus, ídque per milites Apoſtolicos. Præcepta verò eis data, vt neque aurum, neque argentum poſſideant, ſed tantùm comedant de his, quæ apponentur, exponit temporaliter: non pro tempore legationis, qua functi ſunt Chriſto in terris agente, ſed quo pòſt eius aſcenſionem militauerunt in humilitate, afflictionibus, & paupertate, donec imperia, & regna mundi ſubiugaſſent: quibus ſubactis, vel conuerſis, vt ait, licitũ eſt eorum diſcipulis, regiis opibus, cultu, & deliciis vti, imperare ſubditis & aliis. Et hoc imprimis licere Papæ: quem his probat eſſe Regem Regum, & Dominum Dominantium.

[I]a. Terani [C]anoniſtæ [l]epidum [c]ommen[t]um.

nantium. Imperatores verò, Reges, & omnes magnos, & paruos illius ad nutum in omnibus ſubiectos eſſe.

At expoſitio hæc non tantum manifeſtè contraria eſt expreſſo Dei verbo, ſed etiam Patrum hac de re ſententiæ ac doctrinæ. Inter quos Baſilius, antiquorum Theologorum omnium eloquentia, doctrina, & ſanctitate vitæ longè princeps, in Regula Monachorum ita ſcripſit: Dominus noſter Ieſus, his qui eum interrogauerunt: Si licet cenſum dare Cæſari, an non? Oſtendite, inquit, mihi numiſma cenſus, cuius imaginem habeat, & inſcriptionem? quum autem dixiſſent, Cæſaris, ſubdidit: Reddite ergò quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: quæ ſunt Dei, Deo. Ex hoc manifeſtè docemur, quia hi obnoxij ſunt tributis Cæſaris, apud quos inuenitur cenſus Cæſaris, & imago. Si ergò aliquis tale quid, etiam iuſtè ad fratres veniens, detulit, obnoxius eſt ad ſoluendum debitū. Si verò omnibus in manibus propinquorum derelictis, abſceſſit, nullus vel ipſi, vel fratribus ſcrupulus debet exiſtere. Hæc ille. Refert, & laudat *Alciat.* in L. placet. ſup. verbo canonicā. C. de Sacroſan. Eccleſ. Et in eadem ſententia fuit etiā *Albericus de Roſate* in Auth. ſtatuimus num. 4. & 5. C. de Epiſc. & Cleric.

Baſilius Canoniſta Terani Commentum euertit.

6.

Ad hæc: Ea eſt Romani Pontificis arrogantia, vt nullius omninò cenſuram pati, nec iudicium de ſe vllius ferre velit: Nihil etiam pudeat eum impudentiſſimæ vocis qua iactat, ſe, etiamſi innumerabiles populos cateruatim

Papa iudicatur à nemine.

ſecum ad inferos præcipites traheret, nihil tamen hoc ipſo reprehendendum ab vllo mortalium aut arguendum fore, text. eſt in ca. *Si Papa.* Diſtinct.40. Nec eſſe ſubiectum ſe illi autoritati Euangelicæ: Si peccauerit in te frater tuus,&c.vt voluit gloſ.in d.ca. *Si Papa*, & *Aug.Berous* in c.1.nu.29. De probationibus.

7. *Papa ciborum delectum prohibet in Eccleſia.*

Cúmque ciborum delectus ac diſcrimẽ piis omnibus relictum eſſet liberrimum, vtriuſque & Chriſti & Pauli expreſſo teſtimonio, quo dicitur: Mundis omnia fore munda. Matth.15. & ad Tit. 1. Papa præpoſtero egregiæ pietatis ſuæ ſtudio, cibo certos certis diebus alligauit, ídque neceſſarij cultus opinione & meriti: Et tamen leges hac de re ſuas, pecuniæ interuentu, quam quiſque daret, variè expugnari paſſus eſt. Vnde tot diplomata Pontificia diſpenſationum ſuper butyro, ouis, lacte, caſeo, carne comedendis licitè, quæ mera ſunt aucupia pecuniarum, non modò Scripturæ, vt diximus, manifeſtè aduerſantia, verum etiam Patrum hac de re doctrinæ ex diametro contraria. Sic enim ſcribit *Cyrillus in Ioannem*, cap. 13.& lib.9. cap. 24. Quomodo ergo cognita veritate conuertimini iterum ad infirma, & egena elementa huius mundi, quibus rurſum à capite ſeruire vultis? Audi quomodo per Eſaiam huiuſmodi ieiunium Deus reſpuit, & dicit: Non hoc ieiunium elegi, dicit Dominus, neque diem, vt humiliet homo animam ſuam. Tu ſi vis ieiunare ſecundum Chriſtum, & humiliare animam tuam, omne

tempus

tempus tibi aptum eſt totius anni, &c. *Origenes in Leuit. Homil.* 10. *cap.* 16. Tu ſi vis ieiunare ſecundum Chriſtũ, & humiliare animam tuam, omne tibi tempus eſt aptum totius anni, imò totius vitæ tuæ dies habeto ad humiliandam animam tuam. *Et rurſus:* Vis tibi adhuc oſtendam, quale te oporteat ieiunare ieiunium? Ieiuna à malis actibus, abſtine à malis ſermonibus, contine à malis cogitationibus, &c. Abſtinere verò à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cum his, qui crucifixerunt, acceptum eſſe non poteſt, &c.

Iam verò, quantam & quàm infinitam poteſtatem ac dominatum non modò terrenum ſed prorſus diuinum Canoniſtæ & ſcriptores Papiſtici paſſim attribuant Pontifici ſuo, ferẽtes eum præconiis non modò in cœlum, ſed longè etiam ſuprà ſydera, id non inutile fuerit ordine & breuiter oſtendere poſteritati ſequentibus elogiis Papalium, collectis ad hoc ex diuerſis paſſim ſcriptoribus non reprehendendo ſtudio. 8. *Præminẽtia Papalis elogia impia.*

1. *Quòd Papa habeat cæleſte arbitrium.*

2. *Quòd ſit ordinarius omnium ordinariorum totius mundi. Vt gloſſa dicit.*

3. *Quòd omnia beneficia mundi ſint ei obedientialia, & manualia. Vt Bald. ait, & Lud. Gomeſius approbat.*

4. *Quòd habeat pedes plumbeos, & eſt quaſi immobilis, dans cuncta moueri. Si Ægidium Bellameram, & eundem Gomeſium audimus. quod*

nec diſplicet D. Zaſio.

5. *Quòd omnes dignitates mundi præcedat. quod Clemens V. ſibi arrogauit.*

6. *Quòd eius poteſtas ſit ſuprema, in qua non habeat parem: vt Bald. voluit.*

7. *Quòd ſicut aurum excellit plumbum: ſic dignitas Papæ excedat Imperialem. Et ſicut Sol dicitur pater omnium Planetarum, & Dominus: Ita Papa ſit pater omnium dignitatum. Et ſicut Luna recipit lumen à Sole: ita Imperialis dignitas à Papa: vt Innocentius III. Conſtantinopolitano Imperatori reſcribere non eſt veritus.*

8. *Quòd ſit pater vniuerſalis omnium fidelium, & omnium ouium Chriſti, Per hæc verba: Paſce oues meas, &c. vt Ioannes de Turre Cremat aaſſerit.*

9. *Quòd idem habeat conſiſtorium cum Deo, & idem tribunal cum Chriſto.*

10. *Quòd Papæ commiſſa ſit tota machina ſpiritualis: & theſaurus omnis dignitatis ſit in eo, ita, vt nulla ſit dignitas ſpiritualis vel Eccleſiaſtica, cui non præſideat ipſe.*

11. *Quòd omnes dignitates, omnémque poteſtatem, quam habuerunt omnes Patriarchæ, ſolus Papa habeat, vt Baldo viſum eſt.*

12. *Quòd Papa ſit quoddam numen, quaſi viſibilem quendam Deum præ ſe ferens, vt Ludouico Gomeſio placuit.*

13. *Quòd Papa ita ſe habeat in Eccleſia, ſicut Sol in Planetis.*

14. *Quòd Papa omnia iura habeat in ſcrinio pectoris, etiam ſi idiota ſit, & immemor etiam*

ſui:

ſui: vt de Cœleſtino Papa ferunt, quod adeò obliuioſus fuerit, vt ea, quæ manè conceſſerat vni, ſero ſeu veſperi aliis concederet: quemadmodum refert idem Gomeſius, nec omiſit D. Zaſius.

15. *Quòd Papa ſit omnium Princeps, & Rex Regum, & cauſa omnium in Eccleſia militantium: Si Baldo credimus.*

16. *Quòd Papa omnes mortales habeat ſubditos: Vt Innocentius voluit, quem multi alij ſequuntur.*

17. *Quòd Romano Pontifici omnis humana creatura ſubſit, Idque omninò eſſe de neceſſitate ſalutis, vt Boniſacius V I I I. in Extrauag. vnam Sanctam. De maiorita. & obedien. in fine declarauit, diffiniuit & pronuntiauit.*

18. *Quòd Papa ſuperioritatem ad Imperium ſine dubio habeat, & vacante Imperio Imperatori ſuccedat: & quòd Chriſtus Rex Regum plenitudinem poteſtatis Papæ in perſona Petri conceſſerit. Vt Clemens V. in Clement. Paſtoralis de re iudic. gloriatur.*

19. *Quòd Papa eſt Epiſcopus totius orbis. vt gloſſ. alicubi dicit.*

20. *Quòd primus, & maximus eſt omnium Epiſcoporum, in totam Eccleſiam Chriſti vniuerſalem prælationem habens, & cui etiam Patriarchæ, & omnes ſubeſſe debeant, de neceſſitate ſalutis: Vt Thomas Aquinas affirmauit.*

21. *Quòd non poſſit facere quandiu eſt Papa, vt non ſit Iudex omnium ſolus, nec poſſit à ſe abiicere ſuam poteſtatem, & iuriſdictionem: Prout gloſſæ placuit.*

22. *Quòd Papæ tradita ſit omnis poteſtas, in cœlo & in terra. Iuxta illud: Omnia mihi tradita ſunt à patre. Matth.* 11.

23. *Quòd non ſolùm ſuper omnia temporalia: ſed etiã ſuper Angelos iudex ſit conſtitutus. Iuxta illud: Neſcitis, quoniam Angelos iudicabimus, &c.* 1.*Cor.* 6.

24. *Quòd aſſerens, à Papa poſſe appellari ad Concilium, ſit hæreticus, vt Pius II. voluit, quem multi ſecuti ſunt.*

25. *Quòd è contra à Concilio poßit appellari ad Papam. Id iuxta canones controuerſum non eſt.*

26. *Quòd à Papa ne ad Deum quidem appellari poßit: vt à quibuſdam diſputatur.*

27. *Quòd Papa non poßit ſe ſubmittere iudicio Concilij, Imperatoris, vel alterius: quia faceret iniuriam Deo: vt Iacobatus concludit.*

28. *Quòd omnia Concilia pendeant ab autoritate Papæ.*

29. *Item quòd ſolus ſine Concilio poßit deponere Imperatorem, vt Innocentius IIII. ſibi arrogauit, & ſucceſſoribus placuit.*

30. *Quòd Papa ſit omnium Chriſtianorum, & Eccleſiæ caput ac pater, & omnes Chriſtiani ad eum, vt ad caput, & patrem debeant habere recurſum: vt ſæpe in Canonibus expreſſum reperitur.*

31. *Quòd præſit Concilio tanquam rector, & moderator totius Eccleſiæ, & Paſtor Dominici gregis, & omnium Epiſcoporum Epiſcopus: vt in Ceremoniali continetur, & placet Canoniſtis.*

32. *Quòd*

32. *Quòd immutet rerum naturam, ſubſtantialia vnius rei applicando alij.*

33. *Quòd poßit aliquid de nihilo facere.*

34. *Quòd poßit facere ſententiam, quæ nulla eſt aliquam.*

35. *Quòd habeat voluntatem pro ratione, in his quæ vult.*

36. *Quòd nemo debeat ei dicere, cur ita facis?*

37. *Quòd poßit de iniuſtitia facere iuſtitiam, corrigendo iura & mutando.*

38. *Quòd obtineat plenitudinem poteſtatis, & plenitudinem clauium, vt Baldus ait.*

39. *Quòd poßit ſecundum plenitudinem poteſtatis, de iure ſupra ius diſpenſare.*

40. *Quòd Papæ maior ſit poteſtas, quàm omnium ſanctorum, vt Baldus voluit.*

41. *Quòd Papæ poteſtas ſit abſoluta, & eam habeat vt vult, ſicut Franciſcus de Ripa reſpondit.*

42. *Quòd Papa fertur contra ius, & ſupra ius eſſe, & extra ius omnia poſſe, vt Philip. Decius conſuluit.*

43. *Quòd Papa ſit omnia, & ſuper omnia, vt Baldus exiſtimauit, & placuit reliquis.*

44. *Quòd Deus rata habeat ea, quæ facit Papa: ſi Sigiſmundo Lofredo Neapolitano credimus.*

45. *Quòd Papa poßit facere omnia, quæ Deus facit: vt Decius non vno in loco opinatus eſt. nec Ludouicus Gomeſius diffitetur.*

46. *Quòd quicquid Papa vel approbat, vel reprobat, id omnes approbare, vel reprobare de-*

beant: vt non paucis autoritatibus docet Quintilianus Mandoſius in Reg. Cancellariæ.

47. *Quòd Papa nec Deus, nec Angelus, nec homo ſit, iuxta hos verſiculos.*

Papa, ſtupor mundi, ſolus qui maxime rerum
Nec Deus es, nec homo, quaſi neuter es inter
vtrunque.

48. *Imò quòd Papa ſit Deus, vt Felinus dicere auſus eſt.*

49. *Quòd Papæ poteſtas maior ſit, quàm Moyſis, quia Moyſes non habuit poteſtatem, niſi ſupra populum Iudaicum: ſed Papa habet poteſtatem ſuprà omnes: Vt And. ab Exea copioſè proſequitur.*

50. *Quòd maior ſit omni alia creatura, ac ipſius poteſtas extendat ſe ad cæleſtia, terreſtria & infernalia, vt apud Antoninum Florẽti. in ſumma eius eſt cernere.*

51. *Quòd autoritate & poteſtate maior ſit Angelo, teſte eodem Antonino.*

52. *Quòd ſuprema poteſtas Pontificis ſit à ſolo Deo, nec ab homine poßit iudicari, teſtante Apoſtolo: Spiritualis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur, vt ſibi Bonifacius VIII. in ſua extrauag. vnam ſanctam, arroganter tribuit. Et habetur in c. nemo, & in c. cuncta per mundum 9.q.3. in c. nunc autem, diſtinctione vigeſima prima.*

53. *Quòd Papa ſedeat in ſede, quam Dominus ipſi in perſona Beati Petri ſpecialiter elegit. Et hoc adeò verum eſſe, quòd error dicentium contrarium, ſit ſimilis errori dicentium ſpiritum ſanctum*

à filio

à filio non procedere: vt Thomas Aquinas voluit, eique Ludouicus Gomeſius accedit.

54. *Quòd ſit cauſa cauſarum, & Dominus dominantium, ſi Felinum audimus, cuius ſententia tamen multis placuit.*

55. *Quòd ſupremus ſit Dei vicarius: eúmque qui contrarium dicat, mentiri. Item, quod Papa ſit omnia, & ſuper omnia in ſpiritualibus & non ſit maior in hoc mundo. ſi tamen iuſtus ſit: verba ſunt Baldi in peruulgata l. Barbarius.*

56. *Quòd Papa ſit ſummus omnium præſul: & quicquid etiam in longinquis partibus agitur, non prius ratum haberi, quàm ſi Papa autoritate firmatum ſit. vt Canonibus ſtatutum eſt.*

57. *Quòd Papa, quomodocunque peccans, & ob mores perditiſſimos, ac graue etiam ſcandalum afferentes, non cadat à Pontificia poteſtate. vt Hieronymus Albanus inſignis Pontificius adulator, pertinaciter affirmat.*

58. *Quòd Papa S. Petro contrariis moribus viuens, nihilominus ſit verus Pontifex. vt Concilium Conſtantienſe contra Io. Huſſ. determinauit.*

59. *Quòd Papæ tota monarchia ſpiritualis tradita ſit, & theſaurus omnis dignitatis in eo ſit. quódque ipſe ſit culmen Epiſcoporum, & aliorum, quos poteſt concipere intellectus, cui data ſit clauiũ plenitudo, & quod eius ſumma & libera ſit poteſtas, abſolutáque ab omnibus vinculis, & ab omni regula coercente. vt Bald. in proœmio Decretalium viſum eſt.*

60. *Quòd non poſsit accuſari de adulterio*

aut homicidio. Quia ſacrilegij inſtar eſſet diſputare de facto Papæ, cuius facinora excuſantur, vt homicidia Sampſonis, furta Hebræorum, & adulterium Iacob.

61. *Quòd cum Papa aliquem ſuis manibus interficit, tunc ſolum in irregularitatem incidat, vt Innocentius ſentit, & Felino placet.*

62. *Quòd ſedes D. Petri Papam etiam ſanctum faciat, vt Papa Simmachus iactat, & And. Barbatia conſulendo reſpondit.*

63. *Quòd Papa ſit Chriſtus Domini.*

64. *Quòd Papa ius vtriuſque gladij à Chriſto acceperit, atque adeò ipſum quoque Imperium ab Eccleſia dependere: & quod ita de neceßitate ſalutis credi ac teneri firmiter oporteat. vt Panormitanus, Franciſ. Aretinus, aliíque reſponderũt.*

65. *Quòd Papa poßit citare quemcunque, & in quocunque locõ exiſtentem, quoniam vbique eſt Dominus. vt Bartolus voluit.*

66. *Quòd omnia poßit, modò contra fidem non ſentiat. vt Socinus: Alexander & Decius reſponderunt.*

67. *Quòd Conſtantinus Papæ non donationem, ſed reſtitutionem fecerit, cum Papa Chriſti vices gerat, cuius eſt terra & plenitudo eius, & cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra. vt gloſſa impudenter tradit, & Ioan. de Lignano, Abbati, & Alexandro non diſplicet.*

68. *Quòd Papa formam Sacramentorum ab Apoſtolis traditam poßit immutare. vt Archidiacono viſum eſt.*

69. *Quòd Papa ſit fundamentum fidei, vt*

Ca-

Canones tradunt.

70. *Quòd Papa ſuper omnia Concilia poteſtatem habeat, quod gloſſa firmat, & Geminianus ſuffragatur.*

71. *Quòd Papa ſit ſupra vniuerſalem Eccleſiam: quod in Concilio Florentino determinatũ eſt.*

72. *Quòd Papa in Concilio coruſcat, vt Sol inter ſydera.*

73. *Quòd Papa iudicium in his, quæ fidei & ad hominum ſalutem neceſſaria ſunt, non poßit errare. vt Ioannes de Turre Cremata in ſumma de Eccleſia libro ſecundo, ca.* 109. *&* 110. *pluribus aſſerit.*

74. *Quòd Papa omnium Chriſtianorum pater & Doctor exiſtat, vt Florentiæ in Concilio eſt definitum.*

75. *Quòd Papa, vt verus Papa, errare non poßit: quia in ſolio ſuæ Maieſtatis ſedenti, ſpiritus ſanctus adſiſtit, vt Thomas Aquinas, & Caietanus tradidêre.*

76. *Quòd Papa non poßit diminuere Pontificiam poteſtatem, neque iuramento quidem ſe obligare, quominus poßit ea facere, quæ Pontificiæ dignitati tradita ſunt, vt Cardinalis Alexandrinus aliique voluêre.*

77. *Quòd Papa non poßit ſe ſubiicere Concilio: vt vno ore ferè omnes affirmant.*

78. *Quòd Papa poßit tollere ea, quæ à Concilio ſtatuta ſunt, & in decidendis Eccleſiæ quæſtionibus, opinio Papæ præferenda ſit ſententiæ patrum, vt Albanus contendit.*

79. *Quòd Chriſtus non fuiſſet diligens pater-*

familiâs, niſi aliquem vices ſuas gerentem in terris reliquiſſet, qui ea omnia poſſet, quæ ipſe poteſt. Prout Abbatis fert opinio, citâtis Innocentium & Hoſtienſem.

80. *Quòd Papa ſit is, cui tota parere debeat Eccleſia. c. 1. diſtinctione* 93.

81. *Quòd ſi totus mundus ſentiret cõtra Papã, tamen ſentẽtiæ Papæ ſtãdum eſſe: vt ſine obſcuritate pronunciat Ioannes de Turre Cremata, in ſumma de Eccleſia lib. III. c. 64. in princ.*

82. *Quòd Papa deriuatur à papillis, delicatiſſima, & nobiliſſima parte corporis. vt Ludouicus Gomeſius in Regulis Cancellariæ ſcriptum reliquit.*

83. *Quòd Papa habeat determinare ea, quæ ſunt fidei, & ſacræ Scripturæ ſenſus interpretari. vt latè proſequitur Ioan. de Turre Cremata, lib. II. cap.* 107.

84. *Quòd Papa in tantùm ſit honorãdus, vt debeat oſculari in pede. vt gloſſa & Ioan. de Platea placuit.*

85. *Quòd non obediens Papæ, ſit morte mulctandus, vt Bonifacius de Vitulinis aſſerere auſus eſt. in Cle. I. De ætate, & qualitate num.* 41.

86. *Quòd Papæ debeantur Decimæ de omnibus Parochiis, quoniam pro omnibus laboret, vnde ab omnibus ſuſtentari debeat. Quod idem Bonifacius in Cle. Si beneficiorum, de Decimis, à numero quinto, vſque ad numerum* 9. *ſcriptum reliquit.*

87. *Quòd Papæ abſolutè credendum ſit. Idque, ne iſtud os mentiri aſſeramus, vnde veritas oriri debet. vt Marcus Mantua reſpondit, & Boni-*

Bonifacius in Cle. Si Roma. nu. 22. de præbendis conſtituit.

88. *Quòd Papa habeat diſpoſitionem omnium Eccleſiarum, beneficiorum, & particularium rerũ. vt Philip. Cornæus in conſ.* 348. *nu.* 18. *&* 19. *nu.* 1. *vol. reſpondit.*

89. *Quòd Deus Papæ ſubiecit omnes leges, & quod ipſius celſitudini nulla lex imponi poſſit. vt Fortunius Gartia in lib.* 1. *in princ.* 4. *col. de pactis tradidit.*

90. *Quòd Deus Papæ omnes Canones ſubiecit. vt viſum eſt Philip. Decio in c.* 1. *nu.* 49. *de conſtit.*

91. *Quòd Papa poſſit ſolus in totum tollere pœnam temporalem, in quam commutata ſit æterna per confeſſionem & pœnitentiæ iniunctionem: licet ſecus ſit in inferiore, vt placet eidem Bonifacio de Vitulinis.*

92. *Quòd Papa poſſit alicui dare plenariam indulgentiam omnium peccatorum, vt apud Ioan. de Turre Cremata in diſtinctione prima de pœnitentia eſt cernere. Et qui hoc neget, eſſe hæreticum, vt Decius in conſ. centeſimo & trigeſimoſeptimo, col.* 2. *voluit. n.* 3.

93. *Quòd ſolus Papa abſoluere poſſit à iuramento, quum quis periurium incurrit, vt Alexander Soccinus, Cornæus, Curtius Senior, Cravetta, aliique reſponderunt.*

94. *Quòd cõtrà Epiſtolas D. Pauli poſſit Papa ſtatuere, vt Carolus Ruinus conſ. centeſimo & nono num.* 1. *in* 5. *vol. opinatus eſt.*

95. *Quòd Papa ſit maior Paulo, & Petro*

par in adminiſtratione. Antoninus de Roſellis in tract. de Conciliis.

96. *Quòd Papæ poteſtas ſit maior Apoſtolo, & quod poſsit dictis Apoſtolis derogare, tenet quoque Rot. in deciſ. prima, numero tertio, in nouis, & Ant. Maria in additi ad deciſ. Rotæ nouas de Bigamis num. nono.*

97. *Quòd ſolus Petrus viſus ſit per mare ad Chriſtum venire, quódque id myſticè deſignauerit totum orbem futurum ſub Imperio & dominatu Papæ, vt ex Anton. de Roſellis citat Marcus Montua.*

98. *Quòd Papa ea poſsit in terris, quæ Deus in cœlis. Quod non piguit adnotare Auguſtinum Berouium in c. cum tu, num. 1. de Vſuris.*

99. *Quid? quod diſputandum non ſit, quin Papa omnia poſsit, vt Maria. Socc. iunior in conſ. trigeſimo primo, num. 52. in ſecundo vol. intrepidè ſenſit.*

100. *Quòd Papa ſit imago Chriſti, & quòd diuinus Spiritus in humano illo corpore hoſpitetur, quod mirum eſt Marco Mantuæ, viro in omni genere doctrinæ excellenti, quodam in conſilio imprudenter excidiſſe.*

101. *Quòd Papa ſit viuus fons iuſtitiæ, fugans tenebras, ſicut ventus, vt à Baldo dictum eſſe refert Curtius ſenior in conſ. 20. in fine.*

102. *Quòd Papa recipiens pecuniã pro prælaturis, non committat Simoniã. Imò quòd curia Romana ſit facta Monarchia omnis Simoniæ. vt Reſtaurus Caſtaldus in tract. de Imperatore apertè fatetur.*

103. *Quòd*

103. *Quòd Deus omnia ſubiecit ſub pedibus Papæ, iuxta illud Propheticum: Pſ.8. Heb.2. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. Item, Minuiſti eũ paulò minus ab Angelis. vt Barbatia ſomniauit.*

104. *Quòd Papa diſpenſare poßit contra quatuor prima Concilia: Item, contra verba Euãgelij, licet non contra mentem: Si Sigiſmundum Neapolitanum audimus.*

105. *Quòd nec Imperator, nec totus mundus poßit Papã iudicare, ſed anima ſua in manica ſua. vt alicubi Ioannes de Anania dixit.*

106. *Quòd Papæ omnia liceant. vt Hoſtienſi viſum eſt, nec Ioan. de Anania diſplicet.*

107. *Quòd Papæ nullus ſit par, niſi Deus: Si Auguſtino Beroio credimus in rub. de offic. de lege num.10.*

108. *Quòd Papa ſit ſponſus vniuerſalis Eccleſiæ, & caput totius Eccleſiæ. vt non vno in loco Ioan. de Turre Cremata tradidit.*

109. *Quòd ſolus Papa poßit rem vni auferre & dare alteri. vt Anto. de Roſellis in tract. de Cõciliis arbitratus eſt.*

110. *Quòd Papa poßit cum Turca fœdus inire. vt Ioã. Lupi in tract. de confœderatione principum exiſtimauit.*

111. *Quòd Papa ſit potentißimus Sacerdos. vt eum vocat Paulus à Citadinis in tract. de iure patronatus.*

112. *Quòd Papa ſit lumen fidei, & quaſi Sol & ſplendor vnitatis. Sicut ei tribuit Antoninus de Roſellis.*

113. *Quòd Papa ſit vertex graduũ. vt à Corſeto*

Siculo in tractatu de Regia poteſtate nominatur.

114. *Quòd Papæ omnes animæ ſint commiſſæ. vt continetur in tractatu Hugonis de officio quatuor prælatorum.*

115. *Quòd ſit caput totius orbis. vt nominatur à Cataldino in tractatu de poteſtate Papæ.*

116. *Quòd Papa nulli omnino mortalium reuerentiam facit: ſed Imperatori aliquantulum ad oſculum pedis aſſurgit, vt legitur in libro tertio ceremoniarum Curiæ Romanæ, titulo primo.*

117. *Quòd omnes mortales, cuiuſcunque ſint dignitatis, & præeminentiæ, cùm primum in conſpectum Pontificis adueniunt, diſtantibus ſpacijs, ter debeant ante illum genu flectere, & eius pedes oſculari, vt in eodem libro Romæ ab hinc trienniũ impreſſo, continetur.*

118. *Quòd Papa ſit cœleſtis aulæ clauigerus. & ianitor, vt in libro primo Ceremoniarum titulo primo legitur.*

119. *Quòd in publicatione electionis, proclamari & ſoleat, & debeat alta voce: Annuncio vobis gaudium magnum, Papam habemus: vt paulo pòſt in eodem libro, titulo primo refertur.*

120. *Quòd Papa pòßit creare nouos Duces, & milites auratos, vt in libro Ceremoniarum, tit. ſeptimo, ad longum recitatur.*

121. *Papa in Dominica Lætera Hieruſalem, &c. benedicit Roſam auream, & illam pòſt Miſſarum ſolennia, alicui magno principi, ſi quis præſens ſit in Curia, dono dat: Si autem non ſit in Curia princeps tanto munere dignus, mittitur extra*

ad aliquem Regem, vel principem, prout placuerit ſanctiſsimo Domino noſtro, cum conſilio ſacri Collegij. Conſueuit enim ſummus Pontifex antè, vel pòſt Miſſam, conuocare Cardinales ad circulum in camera ſua, vel vbi ipſi placeat, & cum eis deliberare, cui danda, vel mittenda ſit Roſa. Sicut paulò pòſt in d. lib. primo Ceremoniarum titulo ſeptimo, copioſè exponitur.

122. Papa in nocte natiuitatis Domini, variis cum ſolennitatibus benedicit enſem, quem largitur alicui principi in ſignúm infinitæ potentiæ, Pontifici eius in terris vicario collatæ, iuxta illud: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Et alibi: Dominabitur à mari vſque ad mare: & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum. vt extat in eodem libro primo, titulo ſeptimo.

123. Quòd Papæ iter facienti, ſemper præferēda ſit Crux, per ſubdiaconum Apoſtolicum, & pòſt crucem corpus Domini ſuper equo albo, cum campanella, quem equum præcedat Clericus Capellæ cum lucerna vel face ardente, & poſt eum ſacriſta cum ferula: Et iſti ſemper inter Papam & crucem intercedant, ſicut legitur in eodem libro primo Ceremoniarum, titulo duodecimo, ſub §. De itineratione Papæ.

124. Quòd cum Papa per ſcalam aſcendit equum: tunc Imperator ſtapham equi Papalis tenere debeat, & deinde ducere equum per frenum aliquantulum. Sicut in primo libro, titulo ſecundo, ſub §. ordo proceſſionis continetur.

Papa ex Regibus facit lectīcarios ſeruos, muliones, dextratores, & pincernas ſuos.

125. Quòd ſi ita placeat Pontifici, vt non equo ſed ſella vehatur potius, tunc Imperatorem, vel

Regem ſi quis adſit, debere ipſam ſellam cum Pontifice humeris ſuis portare. vt in eodem §. mox ſubiicitur.

126. *Quòd Imperator in conuiuio aquam Papæ præbere debeat, ad lotionem manuum. vt in tertio titulo, d. libro primo Ceremoniarum, ſub §. de prima lotione manuum continetur.*

127. *Quòd Imperator, vel Rex Romanorum debeat portare primum ferculum, ad menſam Papæ. vt paulo pòſt in §. De ordine & modo portandi fercula, ſubijcitur.*

128. *Quòd Imperator teneatur Papæ præſtare iuramentum fidelitatis, & obedientiæ: cuius tenor expreſſè ponitur, in Clement. vnica, de iureiur. verſi. Poſtquam, ibi, quod præſtandum Pontifici, &c. & in §. cæterum. vbi dicitur, quod de hoc non fuerit hactenus hæſitatũ à retro Romanis principibus, talia iuramenta fidelitatis fuiſſe & eſſe obedientiæ. Prout latius proſequitur Reſtaurus Caſtaldus in tractatu de Imperatore, quæſtione trigeſima ſexta. Et extat formula iuramenti eius quod Otho I. Ioanni Papæ præſtitit. in c. tibi Domino, diſtinctione ſexageſima tertia.*

129. *Quòd in exequiis Papæ prima die pro anima eius legi debeant ducentæ Miſſæ, & nouem diebus ſubſequentibus quotidiè centum Miſſæ. Sicut in primo libro Ceremoniarum, titulo decimoquinto, Parag. de ægrotatione, morte, & exequijs Rom. Pont. ad longum exponitur.*

130. *Quid multis? tanta eſt ſublimitas Papæ, tanta præeminentia, tantáque immenſitas, vt nullus mortalium id mente concipere aut comprehendere*

dere poßit, nedum ſatis exponere: vt multis rationibus probare nititur Zodericus Zamorẽſis in ſuo ſpeculo humanæ vitæ, libro ſecundo, capite primo. Quẽ refert, & ſequitur Bartholomæus Chaſſaneus, in catalogo gloriæ mundi, in quarta parte, in ſeptima conſideratione, &c.

Et hactenus quidem elogia præcipua, quæ Romani Præſulis infinitam potentiam abundè deſcribunt: Comprehenſa autem ſunt magna ex parte à Canoniſtis his malè contortis verſiculis.

Si ſit Catholicus Papa: non iudicat vllus.
Erigit, & ſubiicit cathedras: diuidit, vnit,
Mutat vota crucis: reſtaurat. & eximit ad ſe,
Maiores cauſæ referuntur, legitimáque.
Promouet, appellare vetat, prohibet profiteri:
Deponit, transfert, ſupplétque, renunciat illi.
Præſul, & exemptus: ſimon: iurans anathema.
Vel proprium, vel legati, vel lex vtriuſque.
Nequaquam participans: & ſi quem ſpõte ſalutat,
Quem Canon damnat: ſibi ſoli quando reſeruat.
Soluitur à Papa: nec non quem regula damnat.
Addas ſuſpenſum caſum cum fertur ad ipſum.
Reſcriptum fidei: dubium quod confert bona plura.
Irritat infectum: legem condit generalem.
Approbat Imperium, firmat, deponit, & vngit.
Concilium generale facit: ſanctit quoque ſanctos.
Ens non eſſe facit: non ens fore, pallia ſemper
Portat, concedit: legi nec ſubditur vlli.
Appellatur ad hunc medio ſine, iudiciúmque,
Eſt pro lege ſuum: monachum reuocat renuentem.
Maius adulterio ſoluit, generaliter arctat

Et laxat quicquid ſponſus nocet, ordinat extra.
Tempora dando ſacrum: promotum promouet idẽ.
Ordinat: atque die qua conſecratur & ipſe.
Viuentiſque locum concedit, iureque priuat.
Inſignit Laico: ſacro donat chriſma miniſtro.
Summa ſede ſedet: plenúſque vicarius extat.
Si ſit Catholicus Papa, non iudicat vllus.

Hi verſus elumbes extant apud Hoſtienſem præcipuæ autoritatis Canoniſtã in ſumma eius tit. de offi. legati. §. Quod pertinet ad officium nu.3. & referuntur etiam à Nicolao Boërio in tractatu de poteſtate legati à latere. n 23. &24.

Eſt apud eundem Hoſtienſem in d. §. Quod pertinet ad officium, etiam aliud tetraſtichon, quo comprænhenduntur præcipua Reſeruata Papæ, his verſiculis quoquo modo conſutis.

Reſeruata Papæ.

Reſtituit Papa, ſolus deponit & ipſe.
Diuidit ac vnit, eximit, atque probat.
Articulos ſoluit, Synodum facit generalem
Transfert & mutat, appellat nullus ab ipſo.

Et, vt breuibus hæc comprænhendamus omnia: Sumit ſibi Romanus Pontifex poteſtatẽ liberrimam, immenſam, infinitam, & perfectiſſimam in omnibus cauſis & negotiis ciuilibus ac ſpiritualibus *pro arbitrio diſpenſandi, abſoluendi, indulgendi, commutandi, laxandi, reſtringendi, confirmãdi, declarãdi, derogandi, reſeruandi, & quid non? tandem ad inferos migrandi. Sicut quidã non ineptè dixit: Diſpenſare eſſe cum licẽtia in infernum intrare. Tunc enim Papa non habet claues cœli, ſed inferni: vt egregiè dixit Baldus.*

Neque attinet pluribus commemorare vaniſſima

niſſima elogia, quibus ſine modo ſcriptores Pontificij, homines nugaciſſimi, confictam maieſtatem Idoli ſui extollunt, comparantes monſtrum hoc non tantùm Patriarchis, Prophetis, & Regibus ſanctis, verum etiam ipſi Chriſto. Sic enim ſonant verba quibus compellant Papam, impietatis & veſaniæ pleniſſima: *Tu es Sacerdos, & magnus, & Pontifex ſummus. Tu princeps Epiſcoporum, & hæres Apoſtolorum, in primatu Abel, gubernatu Arca Nohe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, authoritate Moyſes, iudicatu Samuel, zelo Helias, manſuetudine Dauid, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus.*

Hæc nonne demens, inflata, turgens, ac ſuperba oratio eſt? & os, quemádmodum Daniel, cap. 7. prædixit, grandia loquens, ac contra Deum deorum mirabilia, horrenda, contumelioſa, blaſphema, impia iactans: de quo & Apoſtolus: extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, ſedens in templo Dei, oſtentans ſeipſum tanquam ſit Deus. 2. Theſſal. 2. Quid eſt, ſi non hoc eſt ſanctum Dei nomen in vanum adſumere, eóque ad impietatem abuti petulantiſſimè? Ex homine multipliciter peccatore, reprobo ſenſu, numen & idolum facere, ac ſoli Deo creatori debitum honorem attribuere creaturæ? manifeſtiſſima impietate, & contra expreſſum mãdatum Dei apud Eſaiam cap. 42. & 48. *Ego Dominus, hoc eſt nomen meũ: & gloriam meam alteri non dabo, nec laudem meam ſculptilibus.*

1. *Refutatur primatus Papæ. Teſtimoniis Scripturæ.*

Iam verò diſſimulandum non eſt, quòd negari ratione nulla poteſt, immoderatam hanc amplificationem Pontificiæ poteſtatis in Eccleſia, omninò aduerſari expreſſo Dei verbo & Scripturæ ſacræ. Id primum euidenter apparet ex hiſtoria ipſius Euangelij, quæ apud Matthæum Euangeliſtam cap. 20. & Lucam cap. 22. deſcripta eſt: vbi, cum inter Chriſti diſcipulos exorta eſſet contentio de primatu, quis inter eos præ cæteris maior habendus eſſet, Dominus dirimens certamen ait: Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent benefici ſalutantur: vos autem non ſic: Sed qui maior eſt inter vos, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. *Marci* 10. Scitis, quòd qui imperant gentibus, dominium exercent in illas: Et qui magnates ſunt inter eas, poteſtatem exercent in illas. Verùm non ſic erit inter vos: ſed quicunque voluerit ex vobis fieri magnus, inter vos erit miniſter veſter. Et quicunque voluerit ex vobis eſſe primus, erit omnium ſeruus. *Item.* Sicut miſit me Pater: ſic ego mitto vos. Nec alia oratione Apoſtolus Petrus (cuius ſucceſſorem ſe Papa iactat) Epiſcopos & Eccleſiarum miniſtros affatur in priore ſua epiſtola, cap. 5. Paſcite, inquiens, quantum in vobis eſt gregem Chriſti, curam illius agentes, non coactè ſed volentes: non turpiter affectantes lucrum, ſed propenſo animo: neque ceu dominium exercentes aduerſus Cleros, ſed ſic vt ſitis exemplaria gregis.

Hæc & ſimilia Scripturæ teſtimonia ſatis docent, Pontificis primatum & præeminentiã regalem quam rapuit, ex diametro, quod dicitur, aduerſari verbo Dei, & contra expreſſum Dei mandatum, religionis falſiſſimo prætextu primum conſtitutam, atque paulatim confirmatam.

Teſtimonia Patrũ, contra primatum Papæ facientia.

Deinde certum eſt eandem poteſtatem regiam Romani Epiſcopi, & dominatum prorſus eſſe etiam cõtrarium doctrinæ Patrum ſanctorum, & primitiuæ Eccleſiæ inſtitutis, quo tempore ne quidem in rerum natura fuit primatus Papæ, quod vel ex S. Ignatij (quem conſtat auditorem & diſcipulum fuiſſe Ioannis Euangeliſtæ) epiſtolis, quæ extant, paſſim eſt animaduertere. Cum enim is in tertia illa perſecutione Chriſtianorum, quæ Traiano imperante facta fuit, Romam vinctus abduceretur, vt capitis damnatus cum beſtiis in ludo Venatorio depugnaret, miſſis literis Eccleſiam conſolatur, & monet, vt in fide conſtanter perſeueret. Atque inter cætera diſertè ait: *nullum eſſe ſummum Epiſcopum ſupra ſingularum Eccleſiarum Epiſcopos præter ſolum Chriſtum.* Et in ea, quam ad Romanos ſcripſit, epiſtola, non maiorem ipſorum Epiſcopo, quàm cæteris aliorum locorum Epiſcopis autoritatem attribuit: quod dubio procul facturus fuiſſet, ſi vnquam ex Apoſtolis audiuiſſet neceſſarium eſſe ad ſalutem credere, quod Romanus Pontifex caput ſit Eccleſiæ, aut vniuerſalis, quemadmodum in

Ignatij.

Decretalibus Gratiani relatum eſt, quam vocem tamen D. Gregorius, ſatis alioquin in amplificando Papatu acer & vehemens, vt Antichriſti repudiauit, ſicut ſuprà diximus. Idem Ignatius Epiſtola 2. ad Magneſianos col. 2. expreſſè ait: *Solum Chriſtum eſſe ſummum ac verum Pontificem, & quidem natura.* Ac paulò pòſt col. 3. *Exultate inquit, in Chriſto & gaudete, ne alienus vobis imperet.* Et ad Philadelphienſes, quæ eſt decimaquinta epiſtola, hæc verba habet: *Rogans vos, vt inſtetis vni fidei, vni prædicationi, vna gratiarum actione vtentes. Vna eſt enim caro Domini Ieſu, & vnus eſt ſanguis, qui pro vobis effuſus eſt: vnus etiam panis pro omnibus confractus, & vnus calix totius Eccleſiæ, & vnus Epiſcopus ſimul cum omnibus presbyteris, & diaconis conſeruis meis: quia & vnus eſt vnigenitus Deus pater, & vnus vnigenitus filius Deus verbum & homo: & vnus paracletus ſpiritus veritatis: vna etiam prædicatio, & fides vna, & vnum Baptiſma, & vna Eccleſia.* Et paulò pòſt: *Vos ergo oportet ſicut populum ſacerdotalem, & gentem ſanctam, in concordiam omnes in Chriſto conſummari.*

Cypriani. Cum his conſentit & Cypriani, vel potius Concilij Carthaginenſis, quod Cyprianus approbauit, autoritas: Eo Concilio decretum ſimiliter fuit, ne liceat Epiſcopo efferre ſe ſupra collegas ſuos: Verba Decreti hæc ſunt: *Neque quiſquam noſtrum ſe Epiſcopum eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannica*

nico terrore ad obſequendi neceßitatem collegas ſuos adegit. Quando habeat omnis Epiſcopus pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alieno non poßit, cùm nec ipſe poßit alienum iudicare. Hoc Decretum approbauit & S. Auguſtinus, ad verbum ſingulas voces eius referens libro tertio, capite tertio. de Baptiſmo contra Donatiſtas. Et idem Cyprianus in tractatu tertio. de ſimplicitate Prælatorum: *Hoc erant, inquit, vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus: pari conſortio prædi i, & honoris, & poteſtatis: ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt vna Eccleſia monſtraretur.* Et paulò pòſt ſubdit: *Vt vnus eſt Dominus, vna Fides, vnum Bap ſma, vnus Deus: ita Epiſcopatum quoque ipſum vnum, atque indiuiſum eſſe, & penes ſingulos Epiſcopos in ſolidum eſſe oportere: ſub vno ſummo Epiſcopo Chriſto, vnico capite & ſponſo Eccleſiæ vnicæ: quemadmodum multi radij ſolis vnum lumen ſunt.* Quod breuius perſtrinxit idem libro quarto, epiſtola 2. dicens: *Cum ſit à Chriſto vna Eccleſia per totum mundum in multa membra diuiſa: item Epiſcopatus vnus, (id eſt, vnum, & ſolidum munus omnium) Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus, &c.* In hanc ſententiam eleganter etiam D. Hieronymus: *Si,* inquit, *authoritas quæreretur, Orbis maior eſt Vrbe: vbicunque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubij, ſiue Conſtantinopoli, ſiue* *Hierony.*

Rhegij, ſiue Alexandriæ, ſiue Thebis, ſiue Tanis, eiuſdem meriti eſt, & eiuſdem ſacerdotij. Quæ verba habentur in c. *legimus.* diſtinct. 93.

Chryſoſtomi. Præter hos etiam D. Chryſoſtomus expreſſè improbat Primatum Epiſcoporum, Homilia 35. in Matth. cap. 20. & habetur in cap. vlt. in fin. diſt. 40. his verbis: *Quicunque deſiderauerit primatum in terra, inueniet confuſionem in cœlo: nec inter ſeruos Christi computabitur qui de primatu tractauerit.*

Pelagij 2. Non aliter de primatu ſenſit Pelagius 2. Epiſcopus Romanus, qui fideles omnes alloquens, monet vt ſedulò caueant ne cui vniuerſalis Epiſcopi nomen attribuant, aut pro vniuerſali agnoſcant, verba eius extant apud Gratianum in c. *Nullus*, diſtinctione 99. *Nullus Patriarcharum vniuerſitatis vocabulo vnquam vtatur: quia ſi ſummus Patriarcha, vniuerſalis dicitur: Patriarcharum nomen cæteris derogatur: ſed abſit, hoc ſibi velle quempiam arripere: vnde honorem fratrum ſuorum imminuere ex quantulacunque parte videatur. Quapropter charitas veſtra neminem vnquam, etiam ſuis in Epiſtolis vniuerſalem nominet, ne ſibi debitum ſubtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.* Hæc ille.

Irenæi. Ad hæc, & Irenæus, antiquiſſimus Patrum, qui ante annos amplius mille, quadringentos vixit in primitiua Eccleſia, diſertè ait: *Eum qui diuinos honores affectet, cùm nihil ſit quàm ſeruus & adminiſter in Eccleſia, habendum pro ipſo Antichriſto.*

Et,

Et, qui ante annos 950. Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ fuit D. Gregorius I. in Epiſtola 35. ad Ioannem Epiſcopum Conſtantinopol. *Omnia*, ait, *quæ prædicta fuerunt, fiunt, Rex ſuperbiæ, Antichriſtus propè eſt: & quod dici nefas eſt, ſacerdotum ei præparatur exercitus. Quia ceruici militant elationis, qui poſiti fuerant, vt ducatum præberent humilitatis.* Idem libro 4. Epiſtolarum c. 80. & 82. ſcribit, ſi primatus Epiſcopis concedatur, futurum vt & veritas Euangelica & patrum decreta; adeóque vniuerſæ Eccleſiæ ſalus in periculum & diſcrimen ſummum adducantur. Et eodem libro 4. cap. 83. in fine. Quod huic ſceleſto vocabulo conſentire nihil aliud ſit, quàm fidem perdere. Si enim, vt eodem lib. cap. 80. col. vltim. ait, is in errore perit, qui vniuerſalis dicitur, nullus iam Epiſcopus remanſiſſe in ſtatu veritatis inuenitur. Et libro 6. capite 194. Ad Mauricium Imp. conquerens ait: *Nunquid non cum ſe Antichriſtus veniens Deum dixerit, friuolum valdè erit, ſed tamen nimis pernicioſum: ſi quantitatem ſermonis attendimus, duæ ſunt ſyllabæ, ſi verò pondus iniquitatis, vniuerſa pernicies. Ego autem fideliter dico, quia quiſquis ſe vniuerſalem ſacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit: quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit, nec diſpari ſuperbia ad errorem ducitur, &c.*

Gregorij I.

Quin & in hiſtoria Eccleſiaſtica perſcriptum legimus, Nicæno Concilio Eccleſiarum inſpectionem, ſeu, vt loquimur, ſuperinten-

Hiſtoria Eccleſiaſtica.

dentias, vetere more & conſuetudine ita fuiſſe diſtributas, vt Alexandrino Epiſcopo Ægypti Eccleſiæ omnes, Romano autem Epiſcopo vicinæ per Italiam commendarentur: Hieroſolymitano autem ius ſuum & prærogatiua dignitatis reſeruaretur, ſalua dignitate archiepiſcopi per eandem prouinciam. Ex quo decreto ſatis apparet, Romani Epiſcopi primatum ſeu principatum eo tempore nè quidem in rerum natura fuiſſe, ſed multò pòſt tentatum atque ſtabilitum.

2. *Papam nō eſſe caput aut ſponſum Eccleſiæ Dei.* Et his quidem, quę aduerſus Primatum Ro. Pontificis adduximus, teſtimoniis, etiam alterum elogium Pontificis concidit, ęque vanum & impium, quo Eccleſiæ Chriſtianæ caput & ſponſus iactitatur. Nam & hoc manifeſtiſſimis Scripturæ ſanctæ locis permultis vt qui maximè aduerſatur. *Teſtimonia Scripturæ.* Epheſ. 4. *Adoleſcamus in illum per omnia, qui eſt caput Eccleſiæ Chriſtus, in quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam, &c.* Et cap. 1. eiuſdem epiſtolæ: *Vt ſummatim inſtauraret Pater omnia per Chriſtum ſub vno capite, quæ in cœlis ſunt, & quæ in terra per eundem.* Et ibid. in fin. cap. *Omnia ſubiecit ſub pedibus filij, & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius.* Et cap. 5. *Quemadmodum & Chriſtus caput eſt Eccleſiæ, & idem eſt qui ſalutem dat corpori.* Et ad Coloſſ. 1. *Ipſe* (ſcilicet Chriſtus) *caput eſt corporis Eccleſiæ:* & alibi ſæpius.

Auguſtini. Qua de re etiam Patrum teſtimonia pluri-ma extant paſſim: vt apud Auguſtinum contra

tra Petiliani epiſtolam cap. 4. *Totus Chriſtus caput & corpus eſt: caput vnigenitus Dei filius, & corpus eius Eccleſia: ſponſus & ſponſa, duo in carne vna.* Et in Pſalm. 56. *Tota enim Eccleſia conſtans ex omnibus fidelibus: quia fideles omnes ſunt Chriſti: habet illud caput poſitum in cœleſtibus, quod gubernat corpus ſuum, etſi ſeparatum eſt viſione, annectitur charitate.* In Pſalm. 103. *Firmauit Eccleſiam ſuper firmamentum Eccleſiæ. Quid eſt firmamentum Eccleſiæ? niſi de quo dicit Apoſtolus. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Et ideo tali fundamento ſuffulta, non inclinabitur in ſeculum ſeculi.* Ad Bonifacium epiſtola 58. *Eccleſia Catholica ſola eſt corpus Chriſti, cuius ille caput eſt, ſaluator corporis ſui.* Ibidem libro decimotertio, capite tertio. *Sancta Eccleſia mater, & virgo eſt, corpore caſta, prole fœcunda, ſponſa Chriſti ſuperius declarata, piè nutrit filios, quos Deo patri dignos aſſignare contendit.* Ibidem libro quarto, capite decimo. *Eccleſia mater ſpiritualis eſt, ſponſa Chriſti, gratia eius dealbata, pretioſo ſanguine dotata, totum poſſidet, quod accepit à ſuo viro in dote.*

Cyrillus in Euangelium Ioannis cap. 17. lib. 11. cap. 26. *Quod autem Eccleſia corpus à ſingulis hominibus, tanquam membris compoſitum; Saluator verò caput ſit, Paulus oſtendit, dicens,* Epheſ. 4. &c. *Cyrilli.*

Sed in primis luculẽtum eſt hac de re Gregorij Magni teſtimoniũ, quod extat lib. 4. Epi *Gregorij*

ſtolarum, cap. 80.col. 2. aduerſus Epiſcopum Eccleſiæ Cõſtantinopolitanæ, etiam affectantem appellationem hanc vniuerſalis Epiſcopi. quem ait conari vt membra vni capiti, Chriſto videlicet adhęrentia, ipſe ſibi adiungat ſpecioſis & magnificis ſermonibus. Et cap.82.col.2. dictum Ioannem ad quem ſcribit, alloquens ex verbis Apoſtoli, 1.Corinth.1. Nũquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Ita colligit: *Si ergo ille*(ſcilicet Paulus) *membra Dominici corporis certis extra Chriſtum quaſi capitibus, nec ipſis quidem Apoſtolis, ſubiici particulariter voluit, tu quid Chriſto, vniuerſalis ſcilicet Eccleſiæ capiti, in extremi indicij es dicturus examine? qui cuncta eius membra tibimet conaris vniuerſalis appellatione ſupponere.* Deinde comparat eum Lucifero, qui Eſaie 14. dixit: In cœlum cõſcendam, ſupra aſtra cœli exaltabo ſolium meum. Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. *Quid enim fratres tui, omnes vniuerſales Eccleſiæ Epiſcopi, niſi aſtra cœli ſunt? Quorum vita ſimul & lingua inter peccata, erroréſque hominum, quaſi inter noctis tenebras lucent. Quibus dum cupis temetipſum vocabulo elationis præponere, eorúmque nomen tui comparatione calcare, quid aliud dicis, niſi in cœlum conſcendam, ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum? Quos dum veſtra fraternitas deſpiciens, ſub ſe premere conatur, quid aliud dicit, niſi hoc, quod ab antiquo hoſte dicitur: Aſcendam ſuper altitudinem nubium? Quæ cuncta*

tá ergò, cum flens reſpicio,&c. Rurſus col. vlt. ubdit: *Ecce ex hoc nefando elationis vocabulo Eccleſia ſcinditur, fratrum omnium corda ad ſcandalum prouocantur*, &c.

Hoc teſtimonium Gregorij imprimis pium ſt, & præclarum, aduerſus Romani Pontificis primatum, vt merito ei fides habenda ſit. Cum autorem habeat, qui & ipſæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus fuit.

Euidenter autem apparet ex his ſententiis & dictis Patrum, nunquam receptum fuiſſe in primitiua Eccleſia ac Patrum temporibus, vt Papa caput, aut ſponſus Eccleſiæ nominaretur, quòd tamen primus nefario auſu Bonifacius VIII. tentauit, vt eſt in ca. *quoniam:* de immunitatibus Eccleſiarum libro 6. decretalium illis verbis: *Nos iuſtitiam noſtram, & Eccleſiæ, ſponſæ noſtræ, nolentes negligere, quia alios in ſua iuſticia confouemus, &c.* Quā conſtitutionē Papalem Gallia tamen non recepit, ſed rectè reiecit, vt teſtatur Ioannes Igneus in repet. §. nō aliâs, ex L. neceſſarios ff. ad Silleian. num. 12, & 13.

Ad hæc, quod falſò iactant Pontifices ſeu Epiſcopi Romani, vtriuſque gladij ius ſe habere, hoc eſt, poteſtatem tàm Politicam quàm Eccleſiaſticam, &c. Id elogium manifeſtè repugnat plurimis & ampliſſimis Scripturæ ſanctæ locis, in qua Dominus Eccleſiam ſuam paſſim, & multis in locis, regnum cœlorum nominat: non igitur eſt regnum Politicum, aut Monarchia aliqua terrena, Quemadmodum &

3. Refutatio Pontificia poteſtatis in res ſeculares & ius gladij.

Scripturæ teſtimonia. Lucæ capite 17. Dominus inquit: *Regnum Dei non veniet cum obſeruatione, neque dicent, ecce hîc, aut ecce illîc.* Et Ioann. 18. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Quinetiam tantum abfuit vt regnum huiuſmodi quæreret Dominus, vt oblatum quoque accipere noluerit. Nam cùm intelligeret aliquando, deſtinaſſe populos, vt eum raperent, Regémque facerent, in montiũ ſolitudines fugit. Ipſe etiam Apoſtolus Petrus, cuius ſucceſſorem ſe Papa iactat, Eccleſiam Politico magiſtratui ſubditam eſſe, iubet.

Teſtimonia Patrũ. Eadem fuit & Sanctorum Patrum hac de re ſententia, qui multis in locis regalem illam Romani Pontificis potentiam, & ciuilis poteſtatis vſurpationem grauiſſimè reprehenderunt: Ac præ cæteris imprimis acriter Diuus Bernardus, qui negat, Põtificem accepiſſe eam poteſtatem traditam per manus à Petro Apoſtolo, cum is nunquam ipſe habuerit talem. *Sic* *Bernardi.* *enim ſcribit de conſiderat. lib.* 25. *Eſto vt alia quacunque ratione hoc ſibi vendicet, non tamen Apoſtolico iure. Neque enim Petrus, quod non habuit, dare potuit, ſed dedit ſucceſſoribus quod habebat, ſollicitudinem Eccleſiarum. Quum vero dicat Dominus ac Magiſter, ſe non eſſe conſtitutum inter duos iudicem, non debet ſeruo, ac diſcipulo indignum videri, ſi non iudicet vniuerſos.* Loquitur autem Bernardus de iudiciis ciuilibus, ſubiungit enim: *Ergo in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra: quoniam propter illa, non propter has accepiſti claues regni cœlorum. Quænam tibi videtur maior dignitas, dimittendi peccata, an*

præ-

prædia diuidendi? nulla comparatio. Habet hac infima, & terrena iudices ſuos, Reges, & Principes terræ. Quid fines alienos inuadis? Item, *Factus es ſuperior* (Eugenium Papam alloquitur) *ad quid? non enim ad dominandum opinor. Nos igitur, vt multum ſentiamus de nobis, meminerimus impoſitum miniſterium, non dominium datum. Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro, vt opus facias Propheta.* Item: *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur dominatus, I ergò tu, & tibi vſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum.* Et continuò pòſt, *Forma Apoſtolica hac eſt, dominatio interdicitur: indicitur miniſtratio.*

Quid dici poſſet apertius, aut grauius aduerſus Pontificem imperium ciuile prætextu Euangelij rapientem? Sed ad has voces facilè obſurdeſcit auris Papalis, & nihilominus Concilio Arelatenſi decretum fieri curauit, quo vtriuſque gladij ius Epiſcopo Romano fuit attributum.

Multa ſunt in hanc ſententiam diſputata & tradita etiam ab interpretibus Iuris; quorum vt quiſque doctiſſimus fuit, ita maximè Regium illum dominatum Papę à religione & ſacris alieniſſimum eſſe cenſuit. Inter quos Felinus Pontificij iuris interpres celeberrimus ita ſcripſit in cap. cum non liceat. col. 6. num. 11. verſ. contrariam partem ext. de præſcript. *Licet communis opinio Canoniſtarum ſit* in cap. nouit. ext. de iudic. *quòd Papa habet vtrumque gladium habitu: tamen quia nullus reduxit habitum in actum, non videtur ſufficere quòd ſolùm di-*

Iuriſcōſultorū teſtimonia.

Felini.

catur verbis ipſum eſſe Monarchã, reſpectu temporalium. Quia cum ille habitus non inueniatur deductus ad actum, ideo non dicitur eſſe praſcriptus, quia non ſolùm verbo, ſed opere debet recognoſci. Quod & à Ioanne Igneo in diſputatione, An Rex Franciæ recognoſcat Imperatorẽ. num. 92. verſ. 7. Facit, comprobatur.

Somn. viridarij. Scriptus etiam, & editus fuit publicè de poteſtate ſeculari & Eccleſiaſtica tractatus, cui titulus eſt Somnium Viridarij, ante annos bene multos, Caroli V. Galliarum Regis tempore, quo hæc de Pontificis Romani, in omnes Imperatores ac Reges imperio & præſumpta poteſtate quæſtio, duobus libris & capitulis 550. prolixè & copioſè refutatur.

Michaelis Vlcurrunius. Extat & Michaëlis Vlcurruni Pampilonenſis tractatus integer, de regimine mũdi ad Carolum V. Imperatorem noſtrum, in cuius ſecunda parte, 2. q. princ. quæſtionem hanc author his verbis concludit, numero 47. *Ex quibus concluditur, quòd poteſtas temporalis eſt immediatè à Deo in Imperatore: nec Papa habet eam actu vel habitu.*

Alberici de Roſate. Et hanc ſententiam multò etiam antè, Alberici de Roſate Iuriſconſulti temporibus, à multis viris magnis, Eccleſiarum Prælatis, & iuris interpretibus tanquam veriorem receptam fuiſſe conſtat. Sic enim ait Albericus in L. benè à Zenone. num. 16. de quadriennij præſcriptione. *Hanc opinionem, ſcilicet, quod Imperator ſuam poteſtatem habeat à Deo, puto veriorem per iura, & autoritatem Innocentij, & alio-*

rum:

um: & de hoc fuit magna concertatio tẽpore Ioannis X X I I. & ſucceſſoris eius Benedicti X I I. inter eos, & Dominum Ludouicum de Bauaria electum in Imperatorem, me exiſtente tunc in Romana Curia. Audiui autem magnos Prælatos, etiam Laicos in vtroque iure peritos, in hanc opinionem inclinare, tanquam veriorem. Et ſuper hoc idem D. Ludouicus fecit legem. Eam ibi ad verbum Albericus inſerit ſubſequentis tenoris.

LIcet iuris vtriuſque teſtimonia manifeſtè declarent, Imperialem dignitatem & poteſtatem immediatè in filio Dei ab antiquo proceſſiſſe, & Deum per Imperatorem & reges mundi iura humano generi apertè tribuiſſe, & quod Imperator ex ſola electionẽ eorum, ad quos pertinet, verus efficitur Imperator, nec alicuius alterius eget confirmatione, ſeu approbatione, quoniam in temporalibus ſuperiorem non habet in terris, ſed eidem ſubſunt nationes, & ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus mandauerit, quæ ſunt Dei, Deo, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari fore reddẽda. Quia tamen quidam auaritiæ, & ambitionis cæcitate deuicti, & nullius Scripturæ intelligentiam ſe habere dicentes, ſed diuertentes à tramite recti ſenſus in quædam iniqua & praua commenta, & in aſſertiones deteſtabiles prorumpunt, contrà poteſtatem & authoritatem Imperialem, & iura Imperatorum electorum, & aliorum Principum, & Im-

Imp. Ludouici Bauari conſtitutio aduerſus Papã de poteſtate gladij.

perij fidelium committentes, fallaciter aſſerentes, quod Imperialis dignitas, & poteſtas eſt à Papa, & quod electus in Imperatorem, non eſt verus Imperator, nec Rex, niſi prius per Papam ſiue ſedem Apoſtolicam confirmetur, approbetur, & coronetur, & per huiuſmodi prauas aſſertiones & peſtifera dogmata, hoſtis antiquus mouet lites, & iurgia ſuſcitat, contentiones parit, & ſeditiones procurat. Ideo ad tantum malum euitandum, de conſilio & conſenſu Electorum, & aliorum Principum Imperij, declaramus, quod Imperialis dignitas & poteſtas eſt immediatè à ſolo Deo, & quòd de iure & Imperij cõſuetudine antiquitus approbata eſt, poſtquam aliquis eligitur in Imperatorem, ſiue Regem, ab Electoribus Imperij concorditer, vel maiori parte eorundem, ſtatim ex ſola electione eſt verus Rex, & Imperator Romanorum cenſendus, & nominandus, & eidem debet ab omnibus Imperio ſubiectis obediri, & adminiſtrandi iura Imperij, & cætera faciendi, quæ ad Imperatorem verum pertinent, habet plenariam poteſtatem: nec Papæ, ſiue ſedis Apoſtolicæ, aut alicuius alterius approbatione, confirmatione, authoritate indiget, vel conſenſu: Et hac in perpetuum valitura lege decernimus, vt Electus in Imperatorem concorditer, vel à maiori parte Electorum, ex ſola electione cenſeatur & habeatur ab omnibus pro vero & legitimo Imperatore, & eidem ab omnibus ſubiectis Imperio debeat obediri, & adminiſtrationem,

tionem,& iuriſdictionem Imperialem,& Imperialis poteſtatis plenitudinem habeat,& habere, ac obtinere ab omnibus cenſeatur, & firmiter aſſeratur.

Quicunque autem cōtra hæc declarata Decreta, vel diffinita,aut aliquod eorum aſſerere, ſeu dicere, aut aſſerentibus, ſeu dicentibus conſentire,vel eorum mandatis,vel literis,vel præceptis obedire præſumpſerint, eos omnibus feudis,quæ ab imperio detinent,& omnibus gratiis,iuriſdictionibus,priuilegiis,& immunitatibus à nobis,vel prædeceſſoribus noſtris eis conceſſis ex nunc priuamus, & ipſo iure, & facto decernimus eſſe priuatos. Inſuper eos crimen læſæ maieſtatis decernimus incurriſſe,& pœnis omnibus impoſitis crimen læſæ maieſtatis committentibus ſubiacere. Datum in Colonienſi ciuitate Alemaniæ, die,&c.

Hæc Imperatoris Ludouici Bauari conſtitutio ſatis indicat, etiam iſtis temporibus circiter annum Domini 1314. Pontificum ſuperbiam & dominatum, quém in Impp.ac Reges grauiter, & acerbè exercuerunt,non tantum Imperatori & noſtræ nationis hominib.ſed & aliis multis doctis, & prudentib.in Italia, & exteris nationibus valdè diſplicuiſſe, quēadmodum is, quem modò diximus, Albericus ſatis oſtendit.

Eōdē pertinet & Pontificis Adriani IIII. epiſtola inſolens, ad Fridericum I.Imperatorem, ex gente noſtra fortiſſimum,qua acerbè

reprehendit Imperatorem optimum homo nihili, quod is in epiſtola quadã nomen ſuum nomini Pontificis in ſcribendo antepoſuiſſet, tanquam cum læſæ maieſtatis Pontificiæ reo expoſtulans. Verba epiſtolæ hæc ſunt:

Pontifex Hadrianus cum Imp. Friderico I. cognomento Barbaroſſa expoſtulat de epiſtola.

Hadrianus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Friderico I. Imperatori Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Lex diuina, ſicut parentes honorantibus longęuitatem promittit: ita maledicentibus patri & matri, ſententiã mortis intendit: veritatis voce docemur, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. Quapropter dilecte in Domino fili, ſuper prudẽtiam tuam non mediocriter admiramur, quòd beato Petro, & S. Romanæ Eccleſiæ, non quantam deberes, reuerentiam exhibere videris. In literis enim ad nos miſſis, nomen tuum noſtro præponis: in quo inſolentię, ne dicam arrogantiæ, notam incurris.

Reſponſio Imperatoris Friderici, ad inſolentem Hadriani Papæ epiſtolam.

Sed ad inſolentem hanc Pontificis epiſtolam feſtiuè reſpondit contraria epiſtola Imperator hũc in modum: Fridericus, Dei gratia, Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Hadriano Roman. Eccleſiæ Pontifici, omnibúſque adhærere volentibus iis, quæ cœpit Ieſus facere, & docere, S. D. Lex iuſticiæ vnicuiq; quod ſuum eſt, reſtituit. Non enim parentibus noſtris derogamus, quibus in hoc regno noſtro debitum exhibemus honorem, à quibus (videlicet progenitoribus noſtris) & regni dignitatem ſuſcepimus, & coronam. Nunquid tempore Conſtantini, Syluester Regale aliquid habuiſ-

ſe dignoſcitur? Sed eius pietatis conceſſione libertas data eſt Eccleſię, pax reſtituta, & quicquid Regale Papatus veſter habere dignoſcitur, largitione Principum donatur. Vnde cum Romano Pontifici ſcribimus, iure ex antiquo nomen noſtrum præponimus, & ad iuſticiæ normam idem nobis ſcribenti concedimus. Reuoluite annales: & ſi lectũ neglexiſtis, quod aſſerimus, illic inuenitur.

Rectiſſimè ſanè Imperator fortiſſimus, & pro eius ſententia faciunt Canoniſtæ omnes, omnéſque legum ciuilium interpretes, qui vno ore fatentur omnes, antiquiſſima conſuetudine receptum, ſeruatúmque etiam in primitiua Eccleſia, vt Imperatoris Romani nomen honoris ac dignitatis cauſa nomini Pontificis rectè præponatur. Vt licet legere apud Ioannem de Anania in Procemio Decretalium in princ. num. 1. & apud Reſtaurum Caſtaldum in tractatu de Imperatore, quæſt. 59. num. 1.2.3. & ſeq. Extat & in Codice epiſtola Ioannis Papæ ad Iuſtinianum Imperatorem: & viciſſim Iuſtiniani ad Papam, & in vtraque nomen Imperatoris præponitur.

L. inter claras & l. nos reddentes C. de ſumma trinitate.

Quibus exemplis optimorum Regum & Imperatorum admonemur, olim etiam & ante multos annos Imperatores ex Germanica gente noſtra fortiſſimos, Romanorum Pontificum faſtum prætumidum, & inſolentiam moleſtè admodum tuliſſe & grauiter: quemadmodum hunc ipſum quem modò diximus Fridericum I. Imperatorem laudatiſſimum, &

P 1

omnibus ſummis virtutibus præſtantem, ad ſuperbam Hadriani IIII. Pontificis orationem, qua Imperatorem reprehendiſſet, quod conſcendenti ſibi in æquum, ephippium & ſtapedes ad leuam manum, non quæ ad dextram, tenuiſſet, feſtiuè & acutè reſpondiſſe accepimus: inſolitum ſibi accidiſſe hunc laborem, neque enim ſe antè id tempus vlli Pontifici eo in genere officij operam dediſſe, neque adeò id ad ſe pertinere admodum.

4. *Papã non habere ius transferẽdi regna & imperia.*

Præterea, quòd iactant Pontifices ſui iuris eſſe, imperium & regna orbis Chriſtiani tribuere & adimere, cui & quando libeat, id etiam aduerſari manifeſtò verbo Dei, cum aliis Scripturæ teſtimoniis plurimis conſtat, tum præcipuè dicto Chriſti admodum claro, quod eſt apud Lucam cap. 12. *Quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem hæreditatis inter vos?*

Scholaſticorum doctorum teſtimonia.

Et hanc ipſam opinionem grauiter etiam Scholaſtici Theologi impugnarunt: Gulielmus Occam Dialog. lib. 6. part. 1. cap. 9. & in tractat. de poteſt. Eccleſiaſtica, quæſt. 2. cap. 8. Iacobus Almain. in tractatu de poteſtate Eccleſiæ.

Tum etiam ex legum interpretibus, & doctrinæ de beneficiis militaribus, ſeu feudis, ſummi & doctiſſimi quique, ex quorum numero ſunt Andreas Iſernia, tit. quæ ſint regalia. col. 22. in vſibus feudorum, & Ioannes Igneus in d. diſputatione, An Rex Franciæ recognoſcat Pontificem ſuperiorem: Et Michael Pompilonenſis in d. tractatu de regimine mũdi,

di,in 2. parte,2.quæſtione,princ.nu.61. vbi ſic ſcribit: *Item, eſt etiam aliud inconueniens: quia Papa exercendo dictam poteſtatem temporalem ſupra Imperatorem,vel aliquem Regem,vel Principem, venit contra prohibitionem Domini, qui præcipit, ne vteretur gladio temporali. Dum dixit: Mitte gladium tuum in vaginam, ſine limitatione, & ſic ſimpliciter debet intelligi dictum Chriſti.* Hæc ille. *Iuriſcõſultorum teſtimonia.*

Item Petrus Ferrarienſis Practicus, in forma libelli,quo agitur ex ſubſtitut. in verbo,ex ſuo corpore: *Scire debes, tu ignare, quòd Imperium aliquando habuit vtrumque gladium, temporalem ſcilicet, & ſpiritualem, adeò quòd tunc Imperatores conferebant omnia beneficia Eccleſiaſtica per vniuerſum orbem. Et amplius, eligebant Papam, vt habetur in c. Hadrianus. diſtinct. 63. cum ca. ſeq. & notatur per Innocentium in ca. 2. Ext. De maioritate & obedientia.* Et paulò pòſt: *Surgat ergò bonus Imperator, & dicant omnes: fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis,* &c. *P. Ferrarienſis.*

Sed lõgiore hac de re diſputatione nihil hîc opus eſt, cum alibi extent hæc à noſtris copioſè, & plenè tractata. Illud tantum dicemus, hac ipſa Romanorum Pontificum imperandi vanitate, qua ſe Politicæ adminiſtrationi Regnorum & Imperiorum ingeſſerunt prætextu autoritatis diuinæ, vtramque & ciuilem & Eccleſiaſticam iuriſdictionem, non mediocriter turbatam eſſe & labefactatam. Qua de re multæ extant, etiam veterum Canoniſtarum & *Põtificum imperandi vanitas turbauit omnẽ iudiciorũ ordinẽ & diſciplinam.*

Gloſſatorũ querelæ graues, vt Bernardi Gloſſatoris in cap. Si Clericus, ext. de foro compet. *Papam ſæpiſſimè literas Eccleſiaſticis iudicibus aduerſus Laicos ſcribere, contra id, quod ſcribit in d. cap. nouit. Ob id, inquit, mirum non eſt, ſi totus Iudiciorum ordo peruertatur.* Tantundem dixit Bartolus in l. 1. §. fin. ff. de pœn. Et expreſſius Hoſtienſis, & poſt eum Ioannes Andreæ in capit. ſolitæ, tertia colum. Extra de maioritate & obedientia. Dicunt enim, *& ſpiritualem & regalem gladios hodiè reciprocare. Namque in multis locis temporalis gladius ſacerdotalis effectus eſt, Eccleſiaſticos & res Eccleſiaſticas pariter vt Laicos, & res temporales iudicans: contra id, quod ſcribitur in auth. vt Cleri: apud prop. Epiſcop. §. Si verò Eccleſiaſticum, colla. 7. Similiter ſpiritualis gladius ex leui cauſa non tantùm per alios, ſed & per ſe ipſum mouens guerras & nutriens, factus eſt militaris contra iura. Neque ſecundum eoſdem hæc peſtis ceſſabit, aut deficiet, donec vterque ſuis terminis contentus ſit.* Vt & Ioan. Ign. in repet. d. §. Nõ aliâs ex L. Neceſſarios. ff. ad Sena. Sillan. num. 10. 13. & 56. & num. 117. ſcriptum reliquit.

Bernardus Gloſſator.

Verum enimuerò, vt id quod res eſt dicamus, apparet Romam, quæ curiæ Papali ſedem & receptum præbuit, maturè & non ita longè poſt prima initia religionis acceptæ, ſtatim ruiſſe in peius, ac magis magíſque fuiſſe his vitiis deformatam. Quod etiam non vno in loco grauiter conqueritur D. Hieronymus nominans eam Babylonem impiam, & dæmonum re-

receptum, vt in epiſtola quadam, qua ſuadet Marcellæ matronæ Romanæ, vt commigret Bethlehem. *Fugite*,inquit,*de medio Babylonis, & ſaluate vnuſquiſque animam ſuam. Cecidit enim,cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmonum,& cuſtodia ſpiritus immundi. Eſt quidem ibi ſancta Eccleſia,ſunt trophæa Apoſtolorum & Martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate calcata in ſublime ſe quotidie erigens vocabulum Chriſtianum: ſed ipſa ambitio, potentia,magnitudo vrbis, videri,& videre*,&c.

Hieronymi querela de corruptis moribus vrbis Romæ.

Quo in loco etiam Eraſmus Roterodamus, in ſcholiis ſuis ad Hieronymi opera annotauit, Romam in Apocalypſi Ioannis cap. 17. deſignatam fuiſſe ſub figura mulieris, quæ inſidet beſtiæ ſeptem capita habenti: & quod ſeptem capita ſignificarint ſeptem colles ſeu montes, quos vetus vrbs Roma murorum ambitu cōprehendebat. Eſt enim Roma ſepticollis,quēadmodum & Poëta inquit,

Eraſmi Roterodami iudiciū de vrbe Roma.

Scilicet & rerum facta eſt pulcherrima Roma,
Septem quæ vna ſibi muro circumdedit arces.

Et in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum, in vita Marci diſcipuli,inter cætera adſerit Hieronymus,D.Petrum in epiſtola ſua ſub nomine Babylonis,cuius frequenter meminit, haud dubiè vrbem Romam intellexiſſe.

Quinetiam multò ante Hieronymi tempora,conſtat Tertullianum, antiquiſſimum ſcriptorem Eccleſiæ qui vicinus fuit Apoſtolorum temporibus Romanam vrbem appellaſſe

Tertullianī.

Babylonem. Sic enim ait in lib. aduerſ. Iudæos: *Sic & Babylon apud Ioannem noſtrum, Romanæ vrbis figuram portat, proinde & magnæ, & regno ſuperbæ, & ſanctorum debellatricis.* Eadem verba repetit lib. 3. aduerſus Martionem.

Arnulphi Aurelianenſis. In eandem ſententiam legimus Arnulphum Aurelianenſem Epiſcopum, ante annos amplius quingentos & quinquaginta, in Concilio Rhemenſi liberè & acriter aduerſus Romani Epiſcopi grauem dominatum publicè hæc verba pronunciaſſe: *Quid hunc in ſublimi ſolio reſidentem, quid hunc, inquam, eſſe cenſetis? Nimirum ſi charitate deſtituitur, ſoláque ſcientia inflatur, & extollitur, Antichriſtus eſt, in templo Dei ſedens, & ſeſe oſtentans, quaſi ſit Deus. Si autem nec charitate fundatur, nec ſcientia erigitur, in templo Dei tanquam Idolum eſt.* Hęc ille: qui videtur hiſce verbis ſuis alluſiſſe ad loca ſanctæ Scripturæ. Apocalyp. 19. 2. Theſſal. 2. Zachar, 11.

Colonienſes & Treuirenſis archiepiſcoporum. Ad hunc modum etiam Colonienſem & Treuirenſem Archiepiſcopos Electores, Nicolaum I. Pontificem delectum, ſuo & Prælatorum ſuorum nomine ante annos 558. acriter appellaſſe & liberè, autor eſt Auentinus lib. 4. Annalium, his verbis: *Tu Pontificis quidem perſonam præ te fers, at tyrannum agitas: ſub habitu, & cultu paſtoris lupum ſentimus. Titulus parentem mentitur, tute factis Iouem oſtentas. Cum ſis ſeruus ſeruorum, Dominus Dominorum eſſe contendis. Iuxta diſciplinam Chriſti ſeruatoris noſtri infimus es omnium miniſtrorum templi Dei: tu verò*

rò

rò libidine dominandi in præceps abis, quicquid tibi libet, licet. Fucus factus eſt Chriſtianis.

Quòd ſi hæc in Pontificem probatæ vitæ, & vt tunc fuerunt tempora minimè malum, liberius dicere licuit: quid his noſtris temporibus fiet? quibus, vt idem Auentinus queritur, omne in præcipiti vitium ſtetit, quæque tunc nefas fuit admittere, nunc pia & Chriſtiana cenſentur. Sic enim inquit: Prouerbium vulgò protritum apud Germanos eſt. Omnia fert ætas: Quæ tum crimina maximè fuêre noſtro æuo, modò Senatus Romani cõſenſu fiant, pia cenſentur, &c.

Poſſumus etiam autoribus ad hanc rem Iuris interpretibus, & ſcriptoribus nobiliſſimis vti, qui immodicam Pontificis in Eccleſia tyrannidem ſuo quiſque ſeculo grauiter taxarint, inter quos Petrus Ferrarienſis, practicus conſultiſſimus iuris, qui antè annos centum & viginti in Pontificum Romanorum tyrannidem ac dominatum, bonis omnibus grauem & intolerabilem, acriter inuehitur: vt in forma reſponſionis rei, quæ verba etiam ſuprà retulimus: *Nota quot modis Clerici illaqueant Laicos, & iuriſdictionem ampliant. Sed heu miſeri Imperatores, & Principes ſeculares, qui hæc, & alia ſuſtinetis: & vos ſeruos Pontificum facitis: & mundum per eos infinitis modis vſurpari videtis, nec de remedio cogitatis: quia prudentiæ, & ſapientiæ non intenditis,*&c. Et alibi idem ait, *non tantùm ridiculum, ſed auditu abominabile eſſe,*

Teſtimonia Iuriſconſultorũ de corruptiſſimis moribus Papæ.

Io. Petr. Ferrariẽſis.

Pontificem ſibi arrogare imperium in ipſum imperatorem. Item, de Romani Pontificis Curiâ: *Quòd in ea fundamentum ſit omnis auaricia & ambitionis, & multa agant Romaniſtæ contra Deum & iuſticiam in animarum ſuarum perpetuum detrimentum, ac infamiam ſempiternam.*

Cyni Piſtorienſis. Ita & Cynus Piſtorienſis, qui antè annos trecentos & quinquaginta floruit, Iuriſconſultus præcipui nominis, in l. Eos. §. ne temerè. C. de appell. *Curia Papæ ſummopere vellet, quòd totus mundus in eam influeret, tanta eſt*, inquit, *in ea argenti & auri ſacra fames.* Refert Ioan. Igneus in repet. d. §. non aliâs. *Oldradi.* numer. 118. ff. ad Sillania. Et Oldradus, veritatis pater vulgò ob inſignem iuris ſcientiam appellatus, in conſilio. 316. column. 5. *Multa Romæ pro extorquendis nummis indirectè ſtatuuntur.* *Io. Andreæ.* Et feſtiuè Io. Andreæ dixit, *magnam eſſe ſedis Apoſtolicæ liberalitatem, quæ pro modico plumbo maximam molem auri exigit.*

C. Cellis. Huc pertinent & Conradi Cellis, Poëtę noſtri, verſus elegantes.

Quicquid in extremis habuit Germania terris,
Et mediis quicquid continet illa plagis
Exhauſtum eſt, & totum Latias migrauit in arces,
Expleat vt luxus impia Roma tuos.

Et hoc diſtichon.

Roma quod erodat loculos ſic dicta, probatis
Teſtibus, hanc petiit diues, inops redeo.

Et

Et illud:

Vēdit Roma Deum, vendit ſacra, vendit honores,
Et pœnam & culpam venialis teſſera tollit,
Debetur Pluto gratia ſummo Deo.

Accedit & Petrarcha, in epiſtola dum ait: *Auro triſtis ianitor mollitur, auro cœlum panditur. Quid multis? auro Chriſtus venditur.* *Fr. Petrarche.*

Quæ cùm ita ſint, mirum profectò eſt, nihilominus audere Papiſtas aduerſus tot honeſtorum virorum & autorum grauiſſimorum conſentiens teſtimonium, negare vllam Romæ exerceri Simoniam, quemadmodum refert Igneus in l. ſi exhæredatus. num. 27. & 28. ff. de Sena. Sillani. Et Ioannes de Anania in cap. Quoties. num. 2. & in cap. in ordinando. num. 5. Extra de Simonia. & Decius in cap. ex parte Io. 2. num. 23. De offic. deleg. & Ioan. de Turre Cremata in cap. Si quis pecunia, num. 4. diſtinctione 79.

Non aliter & multò quidem ante hos D. Bernardus deplorauit Romanæ vrbis mores ſuo iam ſeculo corruptiſſimos, ceu ſentinam quandam & colluuiem nequiſſimorum hominum Romam deteſtatus. Sic enim libro 1. de conſideratione ad Eugenium dolenter conqueritur, *quòd ex toto orbe Romam confluant ambitioſi, auari, Simoniaci, ſacrilegi, concubinarij, inceſtuoſi, & ſimilia hominum monſtra, idque vt Apoſtolica autoritate vel obtineant honores Eccleſiaſticos, vel retineant.* Et circa finem libro quarto: *Fraudem & circumuentionem & violentiam inualuiſſe: Eúmque indicandi* *Bernardi querela.*

modum, qui tum vſitatus fuerat, execrabilem eſſe, nec modò Eccleſiæ, ſed & foro indecorum. Plenam eſſe Eccleſiam ambitioſis: Eſſe qui non magis exhorreſcant flagitia perpetrare quàm latrones in ſpelunca cum viatorum ſpolia diſtribuunt. Pauci, inquit, *ad os legiſlatoris, ad manus omnes reſpiciunt: non immeritò tamen, illæ namque negocium Papale omne peragunt. Quale eſt, quod de ſpolijs Eccleſiarum poſſeſſiones emuntur: Qui dicunt tibi, Euge, Euge. Pauperum vita in plateis diuitum ſeminatur: Argentum micat in luto, accurritur vndique, tollit illud non pauperior, ſed fortior, aut qui fortè citius præcurrit. A te tamen mos iſte, vel potius mors iſta non venit, vtinam in te deſinat. Inter hæc tu paſtor procedis, multo & precioſo circumdatus ornatu. Si auderem dicere, dæmonum magis quàm ouium paſcua hæc. Scilicet ſic factitabat Petrus, ſic Paulus ludebat. Curia tua recipere bonos magis, quàm facere conſueuit. Mali enim illic non proficiunt.* Et quæ poſtea de appellationum abuſu multiplici refert, ea nemo pius ſine horrore legere poteſt. Ac tandem de immani ſedis Romanæ auaritia & imperandi vanitate concludens libro 3. *Murmur*, ait, *loquor & querimoniam communem Eccleſiarum: truncari ſe clamitant, ac demembrari: vel nullæ vel paucæ admodum ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? ſubtrahunt Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, &c. Mirum ſi excuſari hoc queat. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed vtrum etiam de-*

beatis,

beatis,quæſtio eſt. Ad honorem quiſque ſuum,gradúmque conſeruandum poſiti eſtis, non inuidendum,&c.

Conſimili oratione antè annos amplius ducentos Franciſcus Petrarcha,vir imprimis doctus & eloquens, Papatum & arcem eius depingens, nominat eam *Impiam Babylonem, proditionum nidum, in quo totum terrarum orbis venenum fouetur, crapulis & ebrietatibus obſtrictum, meretricem execrabilem, in qua luxuria vndiquaque vagatur & viget: hæreſium, errorúmque aſylum, carcerem vbi bonum extinguitur, & quoduis malum ſceleſtúmque alitur, Christo eiúſque Apostolis rebellem, vt Venerem, Bacchúmque Deos colat.* Et alibi: *Roma iam non ciuitas, ſed laruarum ac lemurum domus eſt: &, vt breuiter dicam, ſcelerum & dedecorum omnium ſentina, atque ille viuentium infernus, tanto ante Dauidico ore notatus, quàm fundatus aut cognitus.* Hæc ille. *Petrarchæ.*

Similia permulta ſunt apud Baptiſtam Mantuanum, Poëtam grauem ſuperioris ſeculi, qui temporum ſuorum calamitates multis deplorans, inter cætera ſic ait: *Bapt. Mātuani.*

Tempora Martigenæ quid inania perditis? Ite,
Ite, lares Italos, & fundamenta malorum,
Romuleas arces, & Pontificalia tecta
Colluuiem ſcelerum, &c.

Romæ namque conuolant ex omnibus nationibus Vultures, inſatiabili roſtro inhiantes rapinis: veluti ſunt: *Vicecancellary, Magiſtri plumbi, Magiſtri ceremoniarum barbati, Proto-* *Vultures Romæ inhiantes prædæ.*

notarij, Officiales, Sacrum collegium, Cubicularij, Portionarij, Milites S. Petri, Ianizeri, Camerarij, Pacafrenarij, Oſtiarij, Cantores Papæ, Mazerij, Cuſtodes portæ ferreæ, Cuſtodes cathenæ, Cuſtodes horti ſecreti, Notarij, Correctores, Abbreuiatores, Aduocati, Sollicitatores, Sacoſtæ ferrarij, Clerici, Capellani, Agaſones, Muliones, Catamiti meritorij, Sacrilegi,

-quibus fœdiſſima ventris
Proluuies, vncæq; manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Pleni omnes ſunt libri Patrum, plenæ voces eruditorum, plena his teſtimoniis permulta grauiſſimorum autorum volumina, quæ ſi omnia colligere vellemus, dies potius quàm oratio nos deficeret. His autem & talibus bonorum ac doctorum virorum iudiciis qui ſingulis ætatibus floruerunt, licet alij aliis notiores fuerint & exauditi clarius, tamen hoc manifeſtiſſimum fit, multis iam annis permultos viros bonos, doctos & pios extitiſſe paſſim, qui tyrannidem Romanorum Pontificum, & indomitum faſtum ex animo abominati ſint, & non obſcura voce publicè ac priuatim taxarint.

5. *De ementita donatione Conſtantini, de qua in ca. Conſtantinus diſt.*

Iam quòd ad commentum, vel potius impudẽtem donationis Conſtantini fabulam attinet, vnde ius ſuum natum eſſe Pontifices Romani volunt, quis non agnoſcit manifeſtum & improbè confictum mendacium, ac vanitatem vaniſſimam, quæ neque cœlum neque

que terram attingit, deſtitutam omni, quotquot vnquam hiſtorias eorum temporum fide dignas ſcripſerunt, teſtimonio: quam etiam ipſe Pontifex Pius, cum priuatus adhuc eſſet, & antequàm nomine Æneæ Syluij mutato ad Pontificatum perueniſſet, ridere & exagitare Dialogis ſuis non dubitauit, plurimum dolere ſe inquiens legiſtarum vicem, qui tantum operæ, tantúmque laboris ſumant in quæſtione de donatione Conſtantini examinanda an valeat, cùm conſtet eam Conſtantino ne per ſomnium quidem veniſſe in mentem. Quæ & Felini ſententia fuit in c. ſolitæ in fin. Extra de maioritate & obedientia. Et ante hunc Accurtij etiam in Authen. Quomodo oporteat Epiſcopos. in princ. col. 1. Quem ſequuntur Petrus de bella Pertica in Rubrica Prooemij inſtitut. num. 11. cum ſeq. Et Bartolus in prooemio ff. Alexander in conſil. 24. num. 23. lib. 5. Et Ioannes Igneus in repetitione. l. Donationes col. 7. ff. de donat. inter virum & vx. Nec veriſimile ſit. Platinam in vitis Pontificum id fuiſſe omiſſurum, ſi verè facta fuiſſet hæc prætenſa donatio: præſertim cum admodum operosè cæteras liberalitates & fundationes Conſtantini recenſeat. Accedit & Laurentius Valla ciuis Romanus, qui grauiſſima & luculẽta declamatione falsò creditam hanc & ementitam Conſtantini donationem exagitat ac refutat. Idem ſenſerunt & Cardinalis Cuſanus, Georgius Merula, Franciſcus Petrarcha & Baptiſta Mantuanus lib. 1. de patientia

96. vbi Prepoſitus impudenter aſſentitur Papæ.

cap. 30. Andreas Alciatus lib. 7. parerg. cap. 19. B. Egnatius lib. 2. Romanorum Principum, ac multi alij Scriptores docti noſtræ ætatis.

Hæc cùm ita ſe habeant, cúmque apertiſſimum ſit, deeſſe Pontificibus Romanis & titulum ſeu iuſtam poſſeſſionis cauſam, & fidem bonam qua vrbem Romam ſedem veterem Imperatorum, ac permultas alias Imperij vrbes atque prouincias rectè teneant, non pauci de ſalute Eccleſię conclamatum exiſtimarunt, niſi exiſtat tandem melior aliquis & religioſior Pontifex, diſſimilis maiorum ſuûm, qui malè ereptas imperio prouincias ac temporalia tandem reſtituat, & intra fines ſuos conſiſtens, ab aliena domo in ſuam, ęque tempeſtatibus imminentibus in portum ſe recipiat, officiíque ſui maiorem quàm hactenus habeat rationem. Quemadmodum Carneadem Romanis, qui iam rerũ potiebãtur, dixiſſe ferunt, Si iuſti eſſe, & aliena reſtituere velint, ad caſas eſſe redeundum, & viuendum in inopia.

Quæ ſpes cum deplorata quodammodò videatur, magis atque magis tanquam ad incantantis vocem, obſurdeſcente aſpide iſta, iampridem votis non irritis multi boni & patriæ amantes à Deo optimo maximo exoptant, vt exiſtat aliquando Imperator ac Heros aliquis qui veterem imperij dignitatem à Pontificibus Romanis proculcatam & peſſundatam in lucem ſuam adſerat, recuperet atque vindicet fortiter.

Marſilius P.

Et hæc quidem Marſilio Patauino, de quo etiam

etiam ſuperius ſæpe meminimus, neceſſaria viſa fuit ratio, in eo libro quem pacis defenſorem inſcripſit, Pontificem Romanum & verbis & facto à temporalibus abſtinere debere.

Sæpius etiam hac de re Imperatores & Principes Imperij admonet grauiter Petrus Ferrarienſis, in commentario ſuo Practico: *Surgat*, inquit, *bonus Imperator, aduerſus illos qui orbem vniuerſum olim cauſa deuotionis, nunc auaritiæ & rapinæ cauſa deſtruxerunt & annihilarunt ſtatum Imperij, & omnium Laicorum.* In forma libelli quo agitur ex ſubſtitutione & alibi. Item apud Auentinum lib. 4. annalium: *Romani Pontifices, cùm adhuc pauperes cum Chriſto eſſent, modeſtiores fuêre: nec os ſuum in cœlum auſi fuerunt ponere, tantámque ſibi ſoluendi legibus vt libet permittere poteſtatem.* Haud alienum fuerit, de hac re Hormiſdæ, Pontificis Romani verba ponere, qui ait: *Ego me in hoc periculo immittere non audeo, quia nec talia ſunt merita mea, vt aliorum peccata in me excipere præſumam: nec tantam eloquentiam habere, vt ante tribunal Chriſti contra tales & Sanctos Sacerdotes qui decreta ſtatuerunt, cauſam dicere poßint.* Hactenus ille.

Ferrarienſis.

Auentinus.

Porrò, quam iactant Romani Epiſcopi plenitudinem poteſtatis ſuæ, qua omnia, quæ in terra quæque in cœlo ſunt, pedibus ipſorum prona ad nutum cedant: has ampullas quibus nihil vanius, nihil à Sacerdotibus alienius, etiam Marſilius Patauinus iampridem vt exe-

6. *Pontificiæ poteſtatis plenitudo execrabilis.*

crabiles deteſtatus eſt: Et Socinus, aliique complures doctrina & virtute præſtantes viri, ridentes, non tam poteſtatis quàm tempeſtatis plenitudinẽ videri ſcripſerunt. Vt patet ex conſilio Socini 164.col. pen.lib.2. Et in conſil.120.col. pen. ad fin. lib. 3. Et vltrà Socin. notauit Fulgoſius in conſil. 61. cuius initium eſt: Domina Catharina.col.pen. Franciſcus de Curte in conſil.73.col. 19.in fin. Quod refert etiam Ioan. Neuiſanus inter conſil. Bruni in conſil.11.col.26. Et Aymo Crauetta in conſi. 241.num.20.circa finem. Et in tractatu cuius titulus eſt: Somnium Viridarij. c. 82. num. 9. Ipſa etiam gloſſa iuris Pontificij falſè ridet hãc Papalem plenitudinem in c.quoties 1.q. 7. referens hos verſiculos.

Seruierant tibi Roma prius domini dominorum,
Seruorum ſerui nunc tibi ſunt domini.

Rex Galliæ olim nõ ſolùm ſcripto, ſed re ipſa fatuitatem Pontificis Romani iuſtè coercet.

Philippum Galliarum Regem, cui Pulchri cognomen fuit, cùm de hac re & de Pontificis in omnes Reges orbis Chriſtiani dominatu, grauem contentionem cum Bonifacio VIII. haberet, quòd is ſuperbè ad Regem ſcripſiſſet: *Scire te volumus quod in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes*, &c. falsè reſpondiſſe legimus Pontifici hunc in modum: *Philippus, Dei gratia, Francorum Rex, Bonifacio VIII. ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem modicam ſiue nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui non ſubeſſe: Eccleſiarum & præbendarum collationem ad nos iure regio pertinere,* &c. *Secus autem credentes, fatuos & dementes,* repu-

reputamus, Datum, &c.

Quæ quidem ante annos amplius centum quinquaginta etiam approbata ſunt publicè à Schola Pariſienſi, quemadmodum prolixè refert vir doctus & multæ lectionis, Stephanus Aufrerij clem.1. num.15.16. & 17. De officio Ordinarij.

Rectè autem ille, quiſquis is fuerit, qui cauſas & originem tantæ potentiæ breui ſed venuſto hoc verſu perſtrinxit:

Simplicitas tantum fecit malè prouida Papam,
Vt nihil ad Papam dixeris eſſe Deum.

Quæ quidem omnia ſatis docent, præpotentem hunc & ſuperbum dominatum Pontificum, non tantum Regibus & Principibus orbis Chriſtiani, priuata quadam imperij ſui amplificandi cupiditate grauem viſum: Sed & doctis in Scholis atque intelligentibus priuatim diſplicuiſſe, & in publicam eruditorum omnium incurriſſe reprehenſionem: quemadmodum inter cæteros & Eraſmus, alioqui moderatior & minus vehemens, ſæpe & quidem non obſcurè taxat Canoniſtarum & Scriptorum Papalium arrogantiam etiam Chriſto leges pręſcribere tentantium: Vt ad Annotationes Eduardi cuiuſdam in Acta Apoſtolorum capite 17. Nec volo, inquit, Chriſto leges præſcribere, ſicut Hoſtienſis, & quæ ſequuntur cætera.

Quinetiam ex ipſis Canoniſtis & Scholaſticis doctoribus plerique non obſcurè, tam ſcribendo quàm docendo, teſtati ſunt, improbare

ſe in Pontificibus, hanc dominandi inſanam libidinem, quam etiam quantum in ipſis fuit impeditam ſtrenuè inhibuerunt. quemadmodum videre eſt apud Archidiaconum in c. hoc videtur 22. q. 5. Et Ioannem Igneum in l. fidei commiſſum num. 267. Ad Sillanian. alióſque complures.

7. *Papa impudenter iactat ſe diuina & humana iura omnia habere in ſcrinia pectoris ſui.* Illud attingendum etiam paucis, quòd arroganter iidem iactant, habere ſe iura omnia in ſcrinio pectoris ſui, & ob id nullo modo hallucinari, labi, aut errare Papam poſſe in cauſis fidei: propterea quòd Petro Apoſtolo dictum ſit à Domino: Oraui pro te, ne deficiat fides tua, Lucæ 22.

Egregiam ſanè & dignam Pontifice orationem, quæ multis profectò cachinnis accipienda eſſet. Et quis non habet cognitum, qui libros ipſorum & inconditam illam farraginem conſtitutionum Pōtificiarum paulò oculatius inſpexerit, quàm ſedè non tantum in cætero iure, ſed eo ipſo etiam quod nouum ipſi condiderunt, hallucinati ſint ſæpius? quámque ſui iuris & conſtitutionum ſuarum ſæpe ipſi ſint ignari aut immemores? quàm indigne miſerabiliterque vetera Eccleſię inſtituta tractent? nouis ſubinde decretis, extrauagantibus, declaratoriis, Cancellariæ regulis ſurſum atque deorſum iura pro libidine vertentes, miſcentes, figentes ac refigentes. Quod etiam Cynum clari nominis Iuriſconſultum non leuiter offendit, & non obſcurè declaratur in ca. *praterea* 23. diſtinct. Ita Vrbanus Papa in ca. vlt. 30. q.

30.q.4.dicit, non reperiri prohibitum Pontificio iure, virum & vxorem ſimul poſſe puerum in Baptiſmo ſuſcipere. cum tamen id ante ipſum Leo expreſſè prohibuiſſet in ca.*non plures*,de conſecrat. diſtinct.4. Quod quidem & gloſſa planè fatetur in d.c.*præterea.* & d.c.1. de conſecratione, licet errorem Pontificum palliare nitatur,ſed fruſtrà. Lõgum foret perſequi hęc ſingula, quę nũc eruditis paſſim nota ſunt,& à multis tractata publicè,Inter quos eſt & Gundiſſaluus de Villadigeo in tractatu de hæreticis,quæſt.7.num.7.tenens, Papam errare poſſe.Et plenius Ioannes de Piſauro,inter conſilia Bruni, conſil.114.num.6.

Hoc amplius, quoties ipſi inter ſe diſſenſerunt Pontifices, & contrarias conſtitutiones promulgarunt? Quoties quod ab altero conſtitutum fuit,mox ſequens abrogauit,ſuſtulit, aut aliter finxit? Nonne Innocentius III. & Cœleſtinus etiam III. de dirimendo matrimonio manifeſtè pugnãtia ſtatuerunt?Hic alteri coniugũ, ſi in hæreſin lapſus ſit alter,iterare coniugiũ permiſit:Iſte cõtrà vetuit.Vt eſt cernere in c.*quantò*: Extra,de diuortiis. Pelagius cõſtituerat vt ſubdiaconi Siciliẽſes abſtinerent ab vxoribus quas legitimas duxiſſent: Id decretum vt durum & incompetens retractauit poſtea eius ſucceſſor Gregorius primus,vt eſt in cap. 1. diſtinctione 31. vbi gloſſa inſuper addit, hoc Pelagij decretũ fuiſſe contra Euangeliũ.Alexander III.in cap.licet.Extra de voto, ſtatuit ſponſalia contracta verbis

præſentibus non ſolui per aliud ſequens matrimonium copula carnali cõſummatum: quod tamen à ſuperioribus Pontificibus contrà ſtatutum fuiſſe legimus.

Atque hęc ex multis pauca retuliſſe ſatis ſit, quæ iis quæ diximus fidem faciant, non tantam videlicet diuini & humani iuris ſcientiam in iſtorum pectore latere recõditam, quantam iactant ventricoſi Pontifices, & horũ circumpurpurati Cardinales, præſertim cum conſtet, non rarò indoctiſſimos quoſque & omnis humanitatis rudes euehi ad faſtigium ſedis Papalis, quemadmodum ait is, de quo ſuprà etiam meminimus, Ioannes de Selua, in tractatu de beneficio. parte 3. q. 5. num. 5. Cardinales ſæpe eligere prorſus illiteratum Papam, qui tamen propter defectum ſcientię nequaquam illis repellendus videatur. Quo rectè videtur etiam alluſiſſe Baldus cùm ait: *Papas eſſe doctores vtriuſque, & Ciuilis & Canonici, iuris, authoritate quidem, ſed non ſcientia.* Quod & Iaſon in l. præſcriptione col. 2. C. Si contra ius vel vtilitatem publicam. Et Andreas Tiraquellus in tractatu de nobilitate cap. 31. num. 498. in fine, notarunt.

8. *An Papa deficere poßit à fide Chriſtiana.* Poſtremò, An Papa in his quæ fidem Orthodoxam ſpectant, quęq́ue ad ſalutem hominum neceſſaria ſunt, errare, & à fidei Chriſtianæ norma diſcedere poſſit: Id ſatis exemplum egregiũ Pontificis Ioannis XXII. docere nos poteſt, quem Gerſon in ſermone Paſchali publicè aſſeruiſſe refert: Animã hominis vnà

vnà mori cum corpore vſque ad diem futuræ *Ioānes 22.*
reſurrectionis mortuorum: eúmque errorem Pontificis grauiter impugnatum & reprehenſum fuiſſe à Pariſiēſium Schola eius temporis: Ac regem Gallorum, indignitate rei commotum, edicto publico vetuiſſe, ne quis ſuorum cum Pontifice Romano tantiſper quidquam commercij haberet, dum his errorem tam fœdum reuocaret: Idque per preconem pro more proclamatum fuiſſe: Atque ita neceſſitate coactum Pontificem retractaſſe errorem ſuum publicè.

Simile eſt quod de Leone X. ſcribitur: vbi *Leo 10.*
eum negociorum aut potius voluptatum exquiſitiſſimarum odium cœperat, iuſſiſſe perſonatos Philoſophos duos ceu moriones, ex aduerſo ad menſam adſiſtere, quos animi gratia audiret de immortalitate animæ diſputantes, alterum qui affirmaret, & qui impugnaret alterum. Cúmque finita diſputatione iudicium in arbitrium Pontificis hi reiicerent, illum ſic definita ſententia controuerſiam diremiſſe: Etſi tu, inquit ad affirmantem, pulchras & bonas rationes habeas, tamen ego ſententiam huius probo ceu firmiorem & quæ faciat bonum vultum. Eidem Leoni cùm aliquando Bembus, vir excellenter doctus & qui poſtea Cardinalis delectus fuit, locum quendam retuliſſet è ſacris Bibliis, in ſermone priuato, moleſtius id ferens Papa, quid inquit: mihi narras iſtam de Chriſto fabulam?

Qualis autē fuerit Leo hic, & quas nundi-

nationes exercuerit, id etiã ex Epitaphio eius intelligi poteſt, quòd tale fertur.

Sacra ſub extrema, ſi forte requiritis, hora
Cur Leo non potuit ſumere? vendiderat.

Alexander 6. Cui ſimile eſt illud Alexandri VI. Epitaphium dignum monſtro hominis:

Bello, inimicitijs, furtíſque & cædibus hauſtam
Italiam cernis, Sexte, & obire potes?

Et illud de eodem:

Pollicitus cœlum Romanus & aſtra ſacerdos,
Per ſcelera & cædes ad Styga pandit iter.

Ipſe etiam ex Canoniſtis celeberrimus Abbas Panormitanus quodam in loco ait: Pleróſque Põtifices Romanos ita vitam ſuam in hac vita degere, vt facile appareat nõ credere illos, reſtare aliam vitam pòſt hanc vitam aut vllam mortuorum reſurrectionem & iudicium. Quæ quidem omnia ſatis, vt arbitramur, oſtendunt, an in cauſis fidei Chriſtianæ labi & errare poſſint nec ne Pontifices.

Adulatores Pontificum Ro. fuerunt hominum omnium impudentiſsimi. Cùm igitur hæc, quæ de Pontificum immoderato in Eccleſia dominatu ac tyrannide hactenus commemorata ſunt elogia vaniſſima, ita, vt iam diximus, ſeſe habeant, & conſtet hęc præconia alieniſſima eſſe non tantum à ſacræ Scripturæ ſententia, verum etiam à SS. Patrum doctrina, improbari etiam ipſis doctoribus Scholaſticis melioribus, Canoniſtis, atque iuris ciuilis interpretibus doctis, denique honeſtis quibuſque & veritatem amãtibus, facile eſt intelligere autores & concinnatores horum elogiorũ meros fuiſſe aſſentatores Pontificum,

quos in facinus hoc iuraſſe dixeris, omnia aſſentari Papæ, quandoquidem is quæſtus multò ipſis fuerit vberrimus: & vt Poëta ait, malus ſit minister Regij imperij pudor. Etenim qui tyrannis ſeſe mancipant, etiam linguam ipſis mancipaſſe intelliguntur, nec facilè perſonam ſuam citrà impudentiam & gnathoniſmos tueri poſſunt. Quod etiam Gerſon in tractatu de poteſtate Eccleſiaſtica innuere voluit, vbi introducit tres illas collocutrices: adulationem, diſcretionem & detractionem: attribuens adulationi vulgata iſta præconia & exaggerationes Pontificiæ poteſtatis, quas hodiè Papiſtæ in ore habent: & tandem grauiſſimè eas vituperans, ac reijciens: taxans etiam inſolentiam Papæ, qui omnia in omnibus eſſe velit.

Quamobrem, in iſto tam deprauato ac deplorato Põtificij regni ſtatu, facilè apparet, ſatis ſuperq; cauſarum fuiſſe Statibus & his Imperij Ordinibus, cur ab eo ſeceſſionẽ fecerint, neq; vllum deinceps Pontificum imperium aut ius vllum agnoſcendum ſibi exiſtiment, cum expreſſè dicat Apoſtolus epiſt. 2. Ad Theſſal. cap. vlt. *Præcipimus vobis fratres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſeiungatis vos ab omni fratre qui inordinatè ſe gerit, & non iuxta inſtitutionem quam accepit à nobis.*

Quam ſententiam Eraſmus Paraphraſi ſua his verbis luculenter interpretatus eſt: Quod ſi quis eſt inter vos, qui contempta ratione viuendi, quã vobis iuxta regulam Euangelicam

præſcripſimus, ſuo viuit arbitratu, & ocioſus ipſe turbet publicum ocium veſtrum, atque ipſe nihil agens curioſus ſit alienarum actionum: præcipimus vobis authoritate Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ab huius conſuetudine, ſi Chriſtianus fuerit, vos ſemoueatis. Neque enim pigebit alios imitari noſtrum exẽplum, qui licet fungeremur Apoſtolico & honore & onere: non tamen ob id grauati ſumus apud vos in ordinem cogi, neque quidquam nobis vltra cæteros vindicauimus, adeò vt ne panem quidem acceperimus à quoquã: ſed obliti dignitatis noſtræ nocturnis diurníſque laboribus atque operis manuariis ipſi parauimus nobis quæ vitæ neceſſitas poſtulabat, ne cuiquam eſſemus oneri.

Salutare & planè neceſſariũ D. Ambroſium conſilium.

Atque hæc etiam grauiſſima D. Ambroſij ſententia fuit ſuper Lucam cap. 19. iubentis deſerẽdam omninò Eccleſiam illam, quæ Orthodoxæ fidei regulam & fundamenta ab Apoſtolis tradita cõuellat aut reiiciat: hæc enim ſunt eius verba, quæ extant etiam in ca. quæ dignior in ſi.24.q.1. *Si qua eſt Eccleſia, quæ fidem reſpuat, nec Apoſtolicæ prædicationis fundamenta poßideat, ne quam labem perfidiæ poßit aſpergere, deſerenda eſt.*

Et hactenus quidem quæ ad octauam recuſati Concilij cauſam neceſſariò pertinebant: quæ quidem cauſa per ſe ac ſola ſatis digna & grauis foret, ob quam à Papatu ſecedendum ſit meritò. Cùm apertiſſimũ ſit & luce clarius, Pontifices & Sacerdotes, ac Epiſcopos Ponti-

ficios

ficios muneri ſuo adeò nulla ex parte reſpondere, vt à præcepto D. Petri Apoſtoli, cuius ſe ſucceſſores iactitant, abſint quàm qui longiſſimè. Qua de re, & de Sacerdotum atque Epiſcoporum officio verba Eraſmi in annotationibus ad Epiſtolam Petri priorē cap. 5. imprimis digna viſa ſunt, quæ hîc coronidis vice adiicerentur.

De officio Epiſcoporum & Sacerdotum Eraſmus.

Præceptum Apoſtolorum principis, in omnibus omnium Epiſcoporum aulis, vel aureis literis oportebat inſcribi. Paſcite, inquit, *Gregem, non opprimite, non expilate: idque non coactè, velut ex officio, ſed ex ſincero affectu, tanquam patres: neque turpis lucri gratia, quaſi præſentiens Eccleſia peſtem hinc orituram. Denique non dominantes, more Regum: ſed exemplo paſcite, benefactis vincite. Nunc Epiſcoporum vulgus nihil audit ab aſſentatoribus doctis, niſi dominia, ditiones, gladios, claues, poteſtates: atque hinc faſtus quorundam plus quàm regius, ſæuitia plus quàm tyrannica.* Et in paraphraſi ſuper eodem capite: *Turpe eſt, quaſtus gratia curare populum Chriſtianum, quod nemo cum laude facit, niſi qui ſponte, & gratis facit. Excidit à præmio cœleſti, qui venatur hic officij mercedem ab hominibus. Huic proximum eſt, ſi quis lucri quidem contemptor eſt, ſed tamen ambit honorem ac dignitatem, gaudet imperare, gaudet coli, nec huic erit præmium apud Deum, tulit hic mercedem ſuam: Multum abeſt Epiſcopi munus à dominatu. Non eſt tyrannis, ſed adminiſtratio: Ideo præſidet Epiſcopus, non vt plus auferat lu-*

cri, non vt regnet, vtq́; illi plus liceat: ſed vt plus proſit.

IX. NONO. Præter eas quas hactenus commemorauimus, recuſati Concilij Papalis cauſas, ob errores ſcilicet de Doctrina maniſeſtiſſimos, cultus idolatricos, plenos omnis ſuperſtitionis, tyrannidem infinitam, cæteráque flagitia, quibus Pontifices Romani Eccleſiam miſerè oppreſſerunt, aliæ etiam ſpeciatim reſtant cauſæ, non minus neceſſariæ & vrgentes, cur Tridentini conuentus autoritatem nulla in parte agnoſcendam ſibi Status Imperij rectè arbitrentur.

Cauſa recuſandi ob impia decreta, promulgata ſuperiori Cõcilio Tridentino: quæ hic ordine refutantur.

Etenim ex euulgatis Concilij diplomatibus Pontificiis & hoc euidentiſſimum eſt, autorẽ huius Concilij Pium IIII. nequaquam id agere aut in animo habere, vt nouo aliquo Concilio legitimè, ordine, & quo modo oporteat, de controuerſia religionis cognitio fiat, quò eruditorum, & intelligentium iudicio ac pia collatione laboranti Eccleſiæ ſuccurratur, & lux Euangelio redeat: ſed id moliri vnum, & non obſcurè ſtruere, vt ſuperius Concilium, etiam Tridenti habitum, eiúſque decreta impia omni ratione confirmet nunc atque ſtabiliat.

Id cum ex verbis illis: *Omni ſuſpenſione ſublata*, quibus in vtraque, & indulgẽtiæ, quam vocant, & altera electionis Bulla vſus eſt, euidẽter apparet: tum etiam ex eo intelligi facile poteſt, quòd Status, cognito Pontificis Conſilio & molitione ſuſpectæ huius atque impiæ continua-

nuationis Tridentinæ, legatis ac literis hinc inde miſſis præmonere,& hortari,& iam liberius accuſare Pontificem priuatim non deſtiterunt, vt reſtitutioni huic inſidioſæ, quam & Religioni & Reipublicæ periculoſam, piiſque & bonis omnibus grauem,& non ferendã moliretur,comiter ſuperſederet ac porrò quieſceret. Sed fruſtra:planè enim ille nec admonitiõnibus,nec conſiliis ſalutaribus locum reliquit.

Quo quidem ipſo, ſatis teſtatum Statibus Imperij & vniuerſo orbi Chriſtiano animum ſuum fecit. Vt dubitandum iam non ſit, quin & hic Papa ſimilis ſit futurus maiorum ſuûm, nec permiſſurus vllo modo vt tãdem liberum aliquod, Chriſtianum, & œcumenicum Concilium congregetur, quod idolatricis cultibus atque erroribus doctrinæ ſublatis, tot ſeculis deſiderata emendatio ac reformatio Eccleſiarum nonnihil procedat, aut quidquam aliter fiat, quàm anteceſſoribus eius hactenus placuit. Id vt minus dubitandum nobis ſit, facit quod prima ſtatim Seſſione iſtius Conciliabuli decretũm intelligimus,vt omni ſuſpenſione remota ſtrenuè procedatur.

Facilè autem ex his præuideri & intelligi poteſt,qualis futura ſit ea,quæ agitur nũc Tridenti,Synodus,quæ eius in dicendis ſententiis libertas,quis actionis modus, quis denique exitus eius futurus ſit,Statibus Imperij &aduerſa parte protinus ab initio pro hæreticis condemnata: tum quia ſuperiorum,quæ proximè anteceſſerunt,Conciliorum Decrẽta præcipua

cum verbo Dei expreſſo, & Patrum Sãctorum doctrina antiquiſſima implacabiliter & ex diametro pugnant.

Quod quidem hoc in loco apertiſſimis rationibus ordine & diſtinctim, quantum eius neceſſarium videbitur, planum faciemus ac demonſtrabimus: vt quid deinceps de euentu malè inchoati huius Concilij ſperandum ſit, & quem res hæc euentum habitura videatur, non obſcurè omnes proſpicere & intelligere queãt. Etenim vix eſt, vt, quæ malo inchoata ſunt principio, exitu bono peragantur.

efutatio I. Seßionis Tridẽtinæ de autoritate traditionum.

Ac primùm quidem tertiò eius Synodi cõſeſſu decretum factum fuit, de Traditionum humanarum in Eccleſia autoritate, hoc videlicet: præcepta & traditiones humana autoritate conſtitutas & conſuetudine Eccleſiæ obſeruatas, non minore pietate & reuerentia ſeruare oportere, quàm quæ per Spiritum Sanctum tradita ſunt à Prophetis & Apoſtolis in Scripturis ſanctis. Verba decreti hæc ſunt, Seſſione III. *Sacroſancta &c. Synodus, omnes libros, tàm veteris quàm noui Teſtamenti, cùm vtriuſque vnus ſit Deus autor, nec non traditiones, tùm ad fidem, tùm ad mores pertinentes, tanquàm vel oretenus à Chriſto, vel à Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceßione in Eccleſia Catholica conſeruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia ſuſcipit & veneratur.*

Manifeſtam autem impietatem huius decreti arguunt indubitata Scripturæ teſtimonia quæ ordine ſequuntur. *Epheſ. 2.* Edificati eſtis

ſuper

ſuper fundamentúm Prophetarum & Apoſtolorum, lapide angulari exiſtente ipſo Chriſto Ieſu. *Item*, Fruſtra colunt me docentes mandata & præcepta hominum: *Matth*.15. & *Eſa*. 29. Et *Marci* 7. Omiſſo præcepto Dei tenetis conſtitutiones hominum. *Coloſſ*.2. Ne quis imponat vobis cõſtitutionibus hominum per humilitatem & ſuperſtitionem. *Item*, In præceptis meis ambulate, non in ſtatutis Patrum veſtrorum: *Ezech*.20. In quam ſententiam alia innumera extant Prophetarum & Apoſtolorum teſtimonia, quæ omnia magno conſenſu hoc docent, non aliter licere Deum colere aut inuocare, quàm ipſe ſe coli, agnoſci & inuocari in verbo ſuo per Prophetas & Apoſtolos tradito voluit, deſcripſit & patefecit.

At Tridentinum hoc Concilium & Papatus vniuerſus contrà hæc ſtatuit & decernit, traditiones humanas & inueteratas in Eccleſia cõſuetudines pari autoritate cum diuinis Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis ac præceptis cenſendas, nec modò illis æquiparari ſed etiam præferri oportere: interpretationem etiam & intelligentiam ſacrorum librorum omnem à conſuetudine & communi opinione traditionem, ſeu (vt honeſtè plerumque nominare ſolent) à conſenſu Eccleſiæ perpetuò eſſe petendam.

Plerique etiam eò dementiæ progrediuntur, vt libris editis impudenter affirmare auſint: Quidquid ſcriptorum Propheticorum & Apoſtolicorum extet, id omne ambiguum eſ-

ſe & incertum, atque ideò ex communi hominũ opinione & cõſenſu diiudicandũ. Quẽadmodum Vuormacienſi colloquio eo, quod ante quadriennium habitũ fuit, apertè affirmarũt Pontificij collocutores, ſacram Scripturam materiam litis eſſe, non vocem iudicis aut normam iudicij: atque ideo in omni de doctrina quæſtione conſenſum hunc & traditiones Eccleſiæ Romanæ pręcipuè audiri oportere. Neque verò magnoperè id quærunt aut conſiderant, an traditiones iſtæ expreſſo verbo Dei aduerſentur: Id quòd non rarò fieri, quis eſt, qui non videat? Ex quo genere ſunt tot vota monaſtica, ciborum prohibitiones, communio ſub vna ſpecie, indulgẽtiæ & infinitæ aliæ traditiones, in immenſum hactenus cumulatæ in Eccleſia.

Quæ quidem omnia impia ſunt manifeſtò, & in Deum ac ſacroſanctum eius Euangelium contumelioſa: perinde ac ſi nullam aliam ob cauſam ex arcana ſede ſua prodiiſſet, & verbo tradito ſeſe patefeciſſet Deus, quàm, vt veluti Eridos ſeu contentionis Pomo miſeris mortalibus obiecto, eos committeret mutuis inter ſe rixis & certaminibus, è quibus non aliter quàm humanarum traditionum ſapientia & conſuetudinis vſitatæ interuentu euoluere ſeſe queant.

[T]eſtimo-[ni]a Patrũ. Itaque nec minus aduerſantur impiæ huic opinioni S. Patrum ſententiæ grauiſſimæ, quæ nos ad Prophetarum & Apoſtolorum doctrinam, non ad traditiones ab hominibus excogita-

gitatas aut commentitios cultus paſſim reuocant & deducunt. *Ita enim ſcribit Auguſtinus ad Ianuarium Epiſt.*119. Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in diuinis libris ſaluberrima præcepta ſunt, minus curantur: & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, vt grauius corripiatur, qui per octauas ſuas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentia ſepelierit. *Hilarius in Matth. cap.*14. Omnem plantationem quæ non à Patre ſit, eradicandam dicens, id eſt, traditionem hominum eruendã, cuius fauore legis præcepta trãſgreſſi ſunt. Et ideò eſſe eos duces cęcorum, vitæ æternæ iter quod non videant pollicentes, cæcíſque ipſis & ducibus cæcorũ caſum in foueam eſſe communem. *Origenes in Ezechielem Homil.*7. Nullum imitemur, & ſi volumus imitari quępiam, propoſitus eſt nobis ad imitandum Chriſtus Ieſus: deſcripti ſunt actus Apoſtolorum, & Prophetarum geſta de ſacris voluminibus agnoſcimus: Illud exemplar firmum eſt, illud propoſitum ſolidum, quod qui ſequi cupit, ſecurus ingreditur. *Cyprianus in ſermone de Baptiſmo Chriſti.* Legat hic vnum verbum, & in hoc mandato meditetur Chriſtiana religio, & inueniet ex hac ſcriptura omnium doctrinarum regulas emanaſſe, & hinc naſci, & huc reuerti quicquid Eccleſiaſtica continet diſciplina: & in omnibus irritum eſſe, & friuolum quicquid dilectio non confirmat. Præcepiſti Domine, vt audiamus dilectum Filium tuum: gratias tibi agimus,

Auguſtini. *Hilarij.* *Origenis.* *Cypriani.*

quia nos eius magiſterio commendaſti. Nos verò ex præcepto tuo eius doctrinæ nos tradimus informandos, & inhærentes ei libenter, eum duce Spiritu ſancto omni tempore audiemus.

Concilij Gãgrenſis. Fuit & Gangrenſi Concilio decretum tale factum: Anathema eſſe ſi quis à lege diuina diſcedens nouas ſubinde comminiſcatur traditiones & conſtitutiones.

Eraſmi. *Eraſmus in Paraphraſi ſua ad Marcum Euangeliſtam cap. 7. eleganter ſcribit:* Quantùm inter Deum & homines ſit diſcriminis, tantùm etiã inter diuina præcepta & traditiones humanas fieri oportere. *Et paulò pòſt, hæc verba ſubiicit:* Præpoſtera pietas eſt, & irreligioſa religio, ſuperſtitioſum eſſe in obſeruandis his, quæ maiores veſtri ex ſuo animo tradiderint, & ea negligere quæ præcipit Deus.

Atque hactenus ſatis de traditionibus, quas facilè ex his eſt intelligere, errore manifeſto & impio æquiparari præceptis Dei, & hac in re Tridentinum Concilium decretis ſuis expreſſo verbo Dei contraria ſtatuere ac confirmare.

De altera parte Decreti ſuperioris. Quod ad alteram ſuperioris decreti partem attinet: Statuit etiam Concilium de liberis quibuſdam Biblicis, ex quorum numero ſunt, liber *Iudith, Tobiæ, Baruch, Machabæorum,* Epiſtola ad *Hebræos, Iacobi, Iudæ* & alij nonnulli: hos quoque eſſe habendos pro Canonicis: & qui contrariũ ſentiat, hunc anathematis reum fore: Verba Decreti ita habent:

Si

Si quis autem libros ipſos integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit: Anathema ſit.

At verò Diuus Hieronymus contrà, hos libros ſeparat à Canonicis libris & inter Apocrypha refert, hoc eſt, latentia ſcripta, quorum longè inferior in Eccleſia ſit autoritas quam Propheticorum & Apoſtolicorum ſcriptorum. Sic enim ſcribit de libro *Iudith* in Prologo: Apud Hebræos liber *Iudith* inter hagiographa legitur, cuius autoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. *Et in Prologo Galeato:* Vt ſcire, inquit, valeamus quidquid extra hoc eſt, inter Apocrypha eſſe ponendum. Igitur *Sapientia* (quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & *Ieſu Syrach* liber, & *Iudith* & *Tobiæ* non ſunt in Canone. *Iudith liber Apocryphus.*

Qui *Sapientia Salomonis* inſcribitur liber, de eo ita Euſebius autor hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 6. cap. 11. Sapientia Salomonis, Sapiẽtia Syrach, & epiſtola Iudæ ab aliquibus minimè recipiendi videntur. *Et in præfatione ad librũ Salomonis dicit Hieronymus:* Sicut Iudith, & Tobiæ & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos intra Canonicas ſcripturas non recipit: Sic & hæc duo volumina, videlicet Sapientiam Salomonis, & Eccleſiaſticum Syrach legat ad ædificationem plebis, non ad autoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmãdam. De libro *Baruch* idem Hieronymus in *Sapientia Salomonis* *Baruch.*

prefatione in Hieremiam Prophetā ita ſcripſit: Librum Baruch, inquit, notarij eius, quia apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermiſimus. *Et in præfatione quæ additur eidem libro in vulgata editione ſic ſcribitur:* Liber iſte, qui *Baruch* nomine prænotatur, in Hebræo canone non habetur, ſed tantum in vulgata æditione. Similiter & epiſtola Hieremiæ.

Libri Machabæorū. *Libri Machabæorum* ſimiliter ad adſerenda dogmata Apocryphi ſunt, & autoritate carent in Eccleſia. De quibus ſic idem *Hieronymus*. Et ex libro illo vetuſto, qui ſub nomine Cypriani de expoſitione Symboli ſcribitur, apertè conſtat locum nullum habuiſſe in veteri Eccleſia. Quin etiam ipſe autor eorum librorum, in fine operis dubitare ſe ſignificat, rectè ne an ſecus ſcripſerit. Sic enim inter cætera ait: Et ſiquidem rectè & congruenter, hoc & ipſe volebam: ſin exiliter & tenuiter, hoc eſt quod potui. Quæ verba minimè adiecißet autor, ſi certus fuiſſet librum eum Spiritu ſancto autore confectum fuiſſe.

Epiſtol. ad Hebræos. Quod ad Epiſtolam ad *Hebræos* attinet, Hieronymus in Eſaiam cap. 8. & & alibi de ea expreſsè ſic ait: licet eam latina ſcriptura inter *Epiſtola Iacobi.* Canonicas non recipiat. De Epiſtola *Iacobi* hæc extant verba apud Euſebium lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 23. Hactenus, inquit, de *Iacobo*, cuius eſſe dicitur epiſtola quę inter Catholicas prima eſt. Sciendum autem eſt eam eſſe adulterinam. Non enim multis ex veteribus mentionem illius faciunt, ſicut nec eius,

quæ

quæ Iudæ inſcribitur, &c. Epiſtola *Iudæ* iam ex ſuperioribus liquet, & idem Euſebius cum lib.3. cap.25. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ enumeraſſet ſcripta Apoſtolica quæ pro indubitatis habenda ſint, addit poſtea: Quibus autem contradicitur, tametſi multis ſint cognita, hæc ſunt: Epiſtola quæ *Iacobo* tribuitur, & Epiſtola *Iudæ* & poſterior *Petri*, & altera cum tertia *Ioannis*. *Epiſtola Iudæ.*

Iam ſi Tridentinæ Synodi decreta de his libris ſequamur, conſequens erit & ad Diuum Hieronymum & Euſebium, qui nec ipſi, vt oſtendimus, libros iſtos pro Canonicis agnouerunt, anathema & execrationem Tridentinam pertinere, & nobiſcum in eadem, ſi idem ſentiremus, naue periclitari.

EADEM Seſſione tertia decretum quoque legimus de Latina interpretatione Bibliorum, vetere illa & vulgata, quod hæc ſola habenda ſit, vt loquuntur, pro authentica, quam nemini quauis ratione aut prætextu reprehendere vel reiicere liceat: Verba decreti ſunt hæc: *De tertia parte ſuperioris decreti Tridentini.*

Inſuper eadem Sancta Synodus, conſiderans, non parum vtilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus quæ circumferuntur, ſacrorum librorum, quænam Authentica habenda ſit, innoteſcat: Statuit, & declarat, vt hæc ipſa vetus & vulgata editio, quæ longè tot ſeculorum vſu in ipſa Eccleſia probata eſt in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus & expoſitionibus, pro authẽtica habeatur: Et quod nemo illã reiicere, quouis prætextu audeat, nec præſumat.

Et ſi autem propter multas cauſas vulgatæ tranſlationi locum ſuum attribuendum agnoſcamus libenter, meritóque eam faciamus magni: tametſi viciſſim & hoc nobis largiantur aduerſarij oportet, quod etiam Canones ipſorum tradunt, Latinam verſionem veteris Teſtamenti ad Hebræos fontes, noui autem Teſtamenti ad Græcos perpetuò eſſe examinandam. Sic enim habet Canon: *Vt veterum*, diſtinct. 9. ex S. Auguſtini ſententia: Fidem librorum antiqui Teſtamenti examinandam ad Hebraica exemplaria, noui autem ad Græca.

Quoties etiam ipſe Hieronymus veterem tranſlationem reprehendit? præſertim in Commentariis ſuis in Eccleſiaſten, & in Matthæum, & in pleraſque Epiſtolas Paulinas, & alibi. Quoties in Commentario explicationis ſuæ ad Prophetas ab Hebraicis fontibus ſententiarum veritatem petit? Quid? quod non rarò ipſe interpretationem ſuam commutauit ac variauit, quod etiam Eraſmus notat. Deinde nec omnes qui apud Auguſtinum citantur loci Scripturæ paſſim, ex vetere tranſlatione deſumpti ſunt. Vt hoc interim omittamus, vix fieri potuiſſe, vt in opere tam magno vnius ingenij labor alicubi non cederet oneri: ſiquidem & quandoque bonus dormitat Homerus.

Quod ſi adeò nihil ad ſummam perfectionem iſti tranſlationi deſit, vt Decreti autores opinantur, malè profectò operam ſuam collocaſſe

caſſe Laurentium Vallam, Eraſmum, Vatablũ ac plures alios viros laude eruditionis ſummæ pręſtantiſſimos dicemus, qui tantum in repurgando textu & annotationibus conſcribendis deſudarunt, tantumque laboris exantlarunt fruſtra.

At econtrà, ſcimus Eraſmum in ea apologia, quam aduerſus debacchationes Sutoris edidit, de interpretatione noui Teſtamenti quæ repurgata ab ipſo in manibus eſt, multis verbis rectè gloriari, quàm ea & Pontificibus & Epiſcopis, & permultis Theologis grata acceptáque fuerit, & ab ipſo etiam Leone X. Pontifice imprimis commendata: neque vllum vnquam doctorem hoc conſilium eius improbaſſe, aut vllius Synodi vocem exauditam quæ vel hanc emendationem veteris tranſlationis Hieronymi damnaſſet, aut etiam piaculare ſcelus iudicaſſet ſi quidquam in ea rectè corrigeretur. Quid igitur cauſæ eſt? quòd hi noſtri coryphæi & decretorum fabri nouo exemplo veterem Bibliorum verſionem Latinam ſine vlla diſtinctione ſimpliciter & per omnia authẽticam, & quæ næuos prorſus nullos habeat, pronunciant.

DECRETA IIII.
Seßionis Tridentinæ.

Quartæ porrò Seſſionis Tridentinæ Decreto primo, quod publicatum fuit ad annũ Domini 1546. Iunij die 17. circa finem Decreti *De peccato Originis*

ſtatutum legimus de peccato originis, quod concupiſcentia quæ dicitur, ſeu praua illa inclinatio omnium virium hominis, quæ manet etiam in renatis pòſt Baptiſmum, nequaquam ſit peccatum Deo diſplicens: Hæc enim ſunt Decreti verba: *Manere autem in Baptizatis cõcupiſcentiam vel fomitem, hac ſancta Synodus fatetur, &c.* Et paulò infra: *Hanc concupiſcentiam quam aliquando Apoſtolus peccatũ appellat, Sancta Synodus declarat Eccleſiam Catholicam nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quod verè & propriè in renatis peccatum ſit: Sed quia ex peccato eſt, ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.*

Sed & hoc Decretum prorſus impiam opinionem & corruptelam ſanctæ Scripturę inuehit, errorémque multis nominibus reprehẽdendum meritò. Neque obſcurũ eſt quæ cauſa autores decreti mouerit, vt ſic decernãt. Huic enim tanquam fundamento poſtea infinitos alios errores ſuperſtruunt, de iuſtificatione, de impletione legis, de meritis & dignitate bonorum operum, quæ alibi prolixius & plenius à noſtris ſunt demonſtrata. Nos verò contrà conſtanter adſeueramus, hoc malum concupiſcentiæ, quod etiã in renatis & ſanctis in mortali hac vita manet reliquum: videlicet in mẽte hominis caligo horrenda ac denſa ignorationis de eſſentia & voluntate Dei, variæque fluctuantis ac dubitantis animi procellæ, multiplex in voluntate auerſio ſecuritas, contumacia, & in corde prauorum affectuum incen-

dia

dia dira, queq; reliqua ſunt eius generis mala in natura hominis triſtiſſima & multiplicia, quæ omnia vno cõcupiſcentiæ nomine cõprehenduntur: Hęc, inquam, verè, propriè & ſua natura peccata ſunt, hoc eſt mala grauiter pugnantia cum voluntate Dei ſeu lege & certò diſplicentia Deo: quemadmodum hęc grauiſſimè, copioſè & diſertè explicat Paulus Apoſtolus ad Rom. 7. Neſciebam concupiſcentiam eſſe peccatum, niſi lex dixiſſet: Non concupiſces. *Et deinde:* Scio quod non habitet in me bonũ, hoc eſt, in carne mea, bonũ. *Et cap.* 8. Affectus carnis inimicitia eſt aduerſus Deum. *Hierem.* 17. Peruerſum eſt humanum cor ſuper omnia, & miſerum, & inſcrutabile. *Hinc & illæ Paulinæ voces:* Omnes peccauerunt & deſtituuntur gloria Dei. *Item,* Peccatum non noui niſi per legem. *Item,* Quod ego quidem ago, non probo. Non enim quod volo hoc facio, ſed quod odi, hoc ago. Si verò quod nõ volo, hoc facio, conſentio legi, quod bona ſit. Nunc autem non iam ego perpetro illud, ſed inhabitans in me peccatum. *Item,* Video aliã legem in membris meis, rebellantem legi mentis meæ, & captiuũ ducentem me in legem peccati, quæ eſt in mẽbris meis, &c.

Iam ſi ſanctiſſimum hunc virum & Apoſtolum Dei, (quem ipſi etiam autores decretorum Tridentinorum tubam cœli & doctorẽ orbis honorificè nominãt) fateri apertiſſimè nõ puduit in carne ſua manere quiddam quod legi Dei aduerſetur, quódque horribiliter auerſetur

Deus: Quam cauſam dicemus fuiſſe cur doctrinam hanc Synodus noſtra vt hæreticam decretis ſuis damnet? Sed, vt diximus, omnia hęc eo comparata ſunt ab aduerſariis, vt huic baſi poſtea ſuperædificent infinitos alios errores, de viribus liberi arbitrij, quibus homo diuinā gratiam promereri poſſit, faciendo quòd in ſe eſt, vt loquuntur: & ſimilia portenta prodigioſarum opinionum.

Teſtimonia Patrū de peccato originis & concupiſcētia.

Cùm autem tota hæc doctrina Dei beneficio explicatiſſima ſit in Eccleſiis & Scholis noſtris, & piis omnibus nota, iis prętertim qui imbecillitatem ſuam intelligunt & ſerio deplorant, prolixiorem Scripturarum commemorationem hîc omittimus. Et, quod reſtat, Patrum Sanctorum teſtimonia quędam adiiciemus. Ac imprimis D. Hieronymi præclarum dictum quod extat in Epiſtola ad Algaſiam q. 8. his verbis: Interior homo conſentit & Scripturæ, & naturali legi, quod bona ſit, & ſancta, & iuſta, & ſpiritualis. Exterior, ego, inquit, carnalis ſum, venundatus ſub peccatum. Quod enim operor, neſcio, & non quod volo hoc ago, ſed quod odi. Si autem exterior facit quòd non vult, & operatur quod odit, oſtendit bonum eſſe mandatum, & non ſe operari quod eſt malum; ſed habitans in ſua carne peccatum, hoc eſt, vitia corporis & deſideria voluptatis, quæ propter poſteros & ſobolem inſita eſt humanis corporibus. *Sic & Auguſtinus contra Iulianum lib.2.* Lex iſta peccati, & remiſſa eſt regeneratione ſpirituali, & manet in

Hieronymi.

Auguſtini.

carme mortali: Remiſſa ſcilicet, quia reatus ſolutus eſt in Sacramento, quo regenerantur fideles: manet autem, quia operatur deſideria, contra quæ dimicant & fideles. Item, Lex itaque peccati, quę in tanti quoque Apoſtoli mēbris erat, remittitur in Baptiſmate, non finitur. Item, Legem peccati, cuius manentis ſolutus eſt in Baptiſmo reatus, Ambroſius vocauit iniquitatem: quia iniquum eſt, vt caro cōcupiſcat aduerſus ſpiritum. Item, Mortuum eſt peccatum in eo reatu, quo nos tenebat: & donec ſepulturæ perfectione ſanetur, rebellat & mortuum. Et apertius *libro quinto:* Sicut cæcitas cordis & peccatum eſt, quo in Deum non creditur, & pœna peccati, qua cor ſuperbum digna animaduerſione punitur: & cauſa peccati, quum aliquid cæci cordis errore committitur: ita concupiſcentia carnis, aduerſus quam bonus concupiſcit ſpiritus, & peccatum eſt, quia illi ineſt inobedientia contra dominatum mentis: & pœna peccati, quia reddita eſt meritis inobedientis: & cauſa peccati defectione conſentientis, vel contagione naſcentis. Denique ſic dicit etiam (vt idem Auguſtinus teſtatur) victorioſiſſimus Cyprianus in Epiſt. de oratione Dominica. Fieri autem petimus voluntatem Dei in cœlo, & in terra, quod vtrumque ad conſumationem noſtrę incolumitatis pertinet, & ſalutis. Nam cum corpus è terra, & ſpiritum poſſideamus è cœlo: ipſi terra, & cœlum ſumus, & in vtroque, id eſt, in corpore & ſpiritu, vt Dei voluntas fiat, ora- *Cypriani.*

mus. Eſt enim inter carnem, & ſpiritum colluctatio, & diſcordantibus aduerſus ſe inuicem, quotidiana congreſſio: vt non ea, quæ volumus ipſa faciamus, dum ſpiritus cœleſtia & diuina quærit, caro terrena & ſecularia concupiſcit.

Auguſtini. Et in lib. 1. de nuptiis & concupiſcentia, ad Valerium c.25. Sic ſcriptum reliquit D. Auguſtinus. Peccatum in Baptiſmo remittitur, non vt non ſit: ſed vt non imputetur.

Hîc palàm fatetur eſſe, hoc eſt, manere peccatum, tametſi non imputetur. Et hæc ſententia adeò placuit poſterioribus, vt recitata ſit etiam in Decretis Gratiani. Atque hactenus quidem de concupiſcentia, ex quibus ſatis ſupérque conſtat, quale ſit hoc malum cuius magnitudinem tantopere extenuant aduerſarij: quæque de eo fuerit ſemper piorum & intelligentium in Eccleſia doctorum ſententia.

2. *Decretum IIII. Seſſionis: Quod Papa ſit ſupra Concilium & Eccleſiam.* Sunt & in reliquis decretis eiuſdem Seſſionis multi manifeſti & tetri errores. Atque in ſecundo decreto quàm elegans dant principium gnathones Papiſtici thraſoni aut potius idolo ſuo, non tantùm præficientes Papam Conciliis œcumenicis, ſed etiam ſuprà Concilia omnia, omnéſque Synodos exaltantes. Ex quo genere adulatorum videtur fuiſſe & Iacobatius, qui libro de Conſiliis decimo, articulo ſeptimo, prolixè ſe volutat in quæſtione de ſuperioritate Papæ ad Concilium, & tandem pòſt longam diſputationem eodem recidit,

dit, Papam ſcilicet eſſe ſupra omnia Concilia.

Quam tamen ſententiam & ſcholaſticis Theologis, & antiquiſſimis Patribus ſemper diſplicuiſſe nemo eſt qui inficias ire poſſit, conſtátque omnes vno ore in eo conuenire, quod Papa ſubiectus & inferior eſſe debeat Ecclesiæ & Conciliis, & ab iiſdem quoque dijudicari, ac, ſi opus ſit, remoueri poſſit ab officio. Qua de re copiosè *Gerſon* in tractatu de poteſtate Eccleſiæ, & altero, de aufferibilitate Papæ ab Eccleſia. Item: *Iacobus Alman* in tractatu de poteſtate Eccleſiæ contrà Thomam Vionenſem. Orbis enim, vt *Hieronymus* ait, maior eſt vrbe. Et Eccleſia poteſtatem immediatè habet à Deo. Petrus enim claues accepit vt Eccleſiam repræſentans, vt *Auguſtinus* ait & refertur in ca. quomodocunque. 24. q.1. Et *Cyprianus in tractatu de ſimplic. Clericor.* Hoc erant, inquit, vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio prædití & honoris & poteſtatis: ſed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt vna Eccleſia monſtraretur. *Eadem fuit & Bernardi ſententia libro 3. de conſideratione ad Eugenium Papam, vbi inquit.* Erras ſi vt ſummam, ita & ſolam inſtitutam à Deo veſtram Apoſtolicam dignitatem exiſtimas: ſi hoc ſentis, diſſentis ab eo qui ait: Non eſt poteſtas, niſi à Deo: ad Roman. 13. *Et paulò pòſt:* Denique idem ait: Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit: non ait ſublimiori tanquam in vno, ſed ſublimiori-

Gerſon & alij Papã Concilijs inferiorem eſſe affirmant.

bus,tanquam in multis. non ergò tua ſola poteſtas à Deo: ſunt & mediocres, ſunt & inferiores. *Hæc ille.* Et hanc concluſionem tenuit vniuerſa Synodus Baſilienſis, eámque multis autoritatibus ſacræ Scripturæ acuratè defendit, nec voluit legatos Pontificis tanquam præſidentes admittere, vt ex actis Concilij conſtat.

De Vicarijs Epiſcoporum & miniſtrorũ Eccleſiæ.

SEQVITVR deinde eodem in Decreto Tridentino, quòd ad Epiſcoporum officium pertinet: licere Epiſcopis & quicunque alij Eccleſiarum proceres ſint qui populum doceant, ſi impedimentum accidat, ſubſtituere alium qui faciat: Verba eorum hæc ſunt: *Quia verò Chriſtianæ Reipublicæ non minus neceſſaria eſt prædicatio Euangelij, quàm lectio, & hoc eſt præcipuum Epiſcoporum munus: Statuit & decreuit eadem Sancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarũ Prælatos teneri per ſeipſos (ſi legitimè impediti non fuerint) ad prædicandum ſanctum Ieſu Chriſti Euangelium. Si verò contigerit, Epiſcopos & alios Prælatos legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis Concilij, viros idoneos adſumere teneantur ad huiuſmodi prædicationis officium ſalubriter exequendum.*

Sed & hæc ſubſtitutio ac vicaria opera tam in ſacris Scripturis, quàm Patrum autoritate grauiter prohibetur. Cum enim miniſterium docendi Euangelij præcipuum Epiſcoporum munus ſit, quemadmodum hi fatentur ipſi, cõſequens eſt, debere Epiſcopum cæteris curis &

nego-

negociis omnibus poſthabitis, huic vni fide ſumma præcipuam nauare operam. Quod quàm probè fiat hodiè, res nimirum declarat ipſa: dum Epiſcopi, Archiepiſcopi, Prælati, cęterique Eccleſiarum antiſtites ita ſeſe ſecularium negociorum adminiſtrationi implicant & immergunt totos, vt diuinis rebus faciendis, lectioni atque meditationi ſacræ ocium omne neceſſario eis deeſſe oporteat. *Nemo militans Deo, implicat ſe ſecularibus negocijs*, inquit Paulus. Et alibi: *Attende lectioni, conſolationi, & doctrinæ.*

At hi alterum etiam pedem in curia & caſtris, alterum in ſuggeſto defigunt, ſi modò ſuggeſtum vnquam contingunt in vita, per occupationes cæteras. Malè autem inter magiſtratus & ſecularium negociorum adminiſtrationem ſacerdotum innocentia tuta eſt. Ideóque de Aarone déque cæteris Leuitici generis nihil intelligimus aliud, quàm eos Domini tabernaculum procuraſſe diligenter. Non Eleazar, non Phinees, non cæteri Pontifices ac tabernaculi ſeu templi miniſtri quidquam, niſi quod ad rem diuinam pertineret adminiſtrabant, imò nec adminiſtrare poterant, niſi officio ſuo deeſſe voluiſſent, & execrationem illã expectare, qua dicitur: *Maledicti qui opus Domini faciunt negligenter*: Quæ execratio cùm in omnes, tum in Epiſcopos & Eccleſiarum antiſtites præcipuè cadit.

Atque hinc eſt quòd in Epiſcopo imprimis hoc requirit Apoſtolus, vt appoſitus ſit ad do-

cēdū,& oues ſibi cōmiſſas ſingulari fide paſcat ac tractet ipſe, neque eam curam in mercenarium reiiciat. 1. Timoth. 3. vbi elegāter in Annotationibus Eraſmus: *Epiſcopus* ait, *appoſitus ſit ad docendum: Id enim ſenſit Paulus, atque id eſt præcipuum Epiſcopi munus. Cæterùm docere populum, hortari, conſolari, monere, redarguere, proxima maximéque ſplendida eſt Epiſcoporum functio, quam nunc multi libenter cedunt aliis, quamlibet ſordidis: vbi receptum eſt, vt Epiſcopi ditionem prophanam gerant, ſaltem deberent in præcipuis feſtis concionantes ad populum ornare munus Euangelicæ prædicationis.* Hæc ille.

Et in epiſtola Apologetica de interdicto eſu carnium, ad Epiſcopum Baſilienſem, ita idem ſcribit Eraſmus.

Magnam admirationem conciliat ſibi pectus diuinis literis refertum: lingua non minus ſancta, quàm diſerta, depromens ex opulento penuario noua & vetera. His rebus potiſſimum & paratur, & defenditur Epiſcoporum authoritas, multóque rectius ac tutius, quàm his verbis: ordinamus, decernimus, ſtatuimus, præcipimus, volumus ac mandamus.

Rurſus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum. nu. 7.

Teſtimonia Hieronymi. *Docente te in Eccleſia, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur. Lachrymæ auditorum, laudes tuæ ſint. Sermo presbyteri ſcripturarum lectione cōditus ſit. Nolo te declamatorem eſſe, & rabulam, garrulúmque ſine ratione, ſed myſteriorum peritū, & Sacramentorum Dei tui eruditiſſimum.*

Ita &

Ita & Gregorius in Epiſt.24.

Sacerdos moritur, ſi de eo ſonitus non audietur, quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit. Extat & Canon Gregorij ad Deſiderium Epiſcopum diſtinct. 86. ca. *cùm multa.* In quo mandat, vt Epiſcopus doceat populum ſacram Scripturam, non Grammaticam vel Philoſophiam. *Gregorij I.*

Atque ex his paucis conſtare ſatis, quod Epiſcoporum & Eccleſiarum Antiſtitum munus ſit arbitramur, nimirum vt ſanam doctrinam populo tradant, & Sacramēta rectè adminiſtrent. Non igitur permittendum illis fuerit, vt aliorum & præſertim ſecularium negociorum occupationibus minus neceſſariis hoc quod prætipuum ipſorum munus eſt negligant, aut per ſubſtitutos & mercenarios, quod peſſimo vbique ferè exemplo fit, vtcunque procurent.

QVINTÆ SESSIONIS
Decreta impia.

Hoc conſeſſu, quo de Iuſtificationis articulo ſtatutum fuit à Tridentinis, non pauci conditi ſunt erronei, tetri, & manifeſtè impij Canones, qui ſacris literis & ſanctorum Patrum dogmatibus apertiſſimè aduerſantur, & lucem purioris doctrinæ plus quàm Cimmeriis tenebris inuoluunt, de quibus videndum etiam diſtinctim & ordine. *De Iuſtificatione.*

Ac primum occurrit Canon ſeptimus, quo ſtatuitur de non renatorum Operibus quæ *Errores Canonis VII. Tri. ..*

dentiæ Concilij. ſine fide fiunt, quod ea non ſint peccatum ſed res Deo placens. Verba Canonis hæc ſunt. *Si quis dixerit, Opera quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſunt, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri, Anathema ſit.*

HVIVS Canonis error non indiget verboſa confutatione, pugnat enim cum Pauli dicto, cuius ſententia plana eſt & apertiſſima, in fine capitis 14. ad Rom. *Quidquid ex fide non eſt, peccatum eſt.* Diſertè oſtendit Paulina vox primam ſcaturiginem omnium operum bonorũ & Deo placentium, à quo ortu niſi profluant, impoſſibile eſt vt Deo placeant, quantumuis in ſpeciem ſint ſancta.

Teſtimonium Origenis. In hanc ſententiam, ſi opus eſſet, etiam Patrum teſtimonia non pauca adducere poſſemus. Sed ſufficiat Origenis autoritas, qui eodem in loco ſimiliter nobiſcum damnat opera infidelium vt impia & Deo diſplicentia, & ad eam rem valde appoſitè allegat Pſalmi 109. teſtimonium vbi dicitur: Oratio eius fiat in *Anſelmi.* peccatum. *Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus ad idem caput* 14. *Epiſtolæ Paulinæ ad Romanos ſic ſcripſit*: Omnis infidelium vita peccatum eſt, nihilque bonum eſt ſine ſummo bono. Vbi enim deeſt agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falſa virtus eſt etiam in optimis moribus. *Idem eodem in loco annotauit* *Eraſmi.* *& Eraſmus noſter his verbis*: Quidquid non proficiſcitur à fide, cum vitio coniunctum eſt. Et ex his non obſcurè intelligi poteſt impietas & error manifeſtus Tridentini Canonis

ſeptimi,

ſeptimi, nulla ratione recipiendi aut admittẽdi rurſus in Eccleſiam Dei.

Consimilis aut grauior etiam error & impietas confirmatur articulo ſeu Canone vndecimo & duodecimo eiuſdem Seſſionis, quibus præcipuus fidei & religionis Chriſtianæ articulus de Iuſtificatione apud Deum, quod ſola fide propter meritum filij Dei recipiamur in gratiam à Deo, & placeamus ipſi per filij iuſticiam, merita, & obedientiam, crudeliter & impiè condemnatur: vt ex ſequentibus verbis Canonum intelligitur. *Errores Canonis XI. & XII. Seſſionis Tridentinæ.*

Si quis dixerit, hominem iuſtificari, vel ſola imputatione iuſticiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffunditur, atque illis inhæret, aut etiam gratiam, qua iuſtificamur, eſſe tantum fauorem Dei, Anathema ſit. CANON XI.

Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quàm fiduciam diuinæ miſericordiæ, peccata remittentis propter Chriſtum, vel eam fiduciam ſolam eſſe, qua iuſtificamur, Anathema ſit. CANON XII.

Haec decreta manifeſtam impietatẽm & errores horrendos continentia, ita Dei beneficio à noſtris refutata ſunt ſcriptorum Propheticorum & Apoſtolicorum teſtimoniis conſtanter & grauiter, vt ne quidem inferorum portas contrà præualituras ſperemus aut metuamus: quemadmodum conſtat tot iam colloquiis, deliberationibus & conuentibus habitis ne iota quidem ex fundamẽtis doctri- *Horum decretorũ, impietas refellitur.*

nę eius, quę de hoc articulo in Eccleſiis noſtris ſonat, à Pontificiis hactenus conuelli aut euerti potuiſſe.

Sunt autem teſtimonia omnia Scripturæ & vocis Diuinæ, quorum in his erroribus expugnandis vſus eſt, adeò aperta & plana, vt longa declaratione aut confirmatione noua minimè opus eſſe videatur. Et Paulinæ de hoc articulo diſputationes, quæ fontes vberrimos & inexhauſtos continent, piis omnibus notiſſimæ & ſunt & eſſe debent. *Rom.* 3. Omnes peccauerunt, & deſtituuntur gloria apud Deum: Iuſtificantur autem gratis, per illius gratiam quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus reconciliatorem per fidem, interueniente ipſius ſanguine. *Et deinde.* Arbitramur ſeu adductis rationibus concludimus iuſtificari hominem fide, abſque operibus legis. *In eandem ſententiā Chriſtus ipſe Ioannis 3. ait.* Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportuit filium hominis: vt omnis qui credit in eū, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Item,* Sic Deus dilexit mūdum, vt Filium ſuū vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. *Et Actor. cap.* 13. *Paulus Apoſtolus ait:* Notum igitur ſit vobis, viri fratres, quòd per hunc remiſſio peccatorum annunciatur, & ab omnibus illis à quibus non potuiſtis per legem Moyſi iuſtificari. Plena eſt ſimilium ſententiarum & dictorum tota ſcriptura, quibus hæc impiorum Monachorum mendacia confutantur manifeſtiſſimè,

mè, vt Rom. 4. & 5. Galat. 2. 3. & 4. vbi præcipuè de hoc loco diſputat Paulus. Item Epheſ. 2. Philippenſes 3. & ad Titum 3. & in omnibus ferè Epiſtolis Paulinis.

Manet igitur immota hæc, quam diximus, veritas, quòd videlicet homo in vera & non ſimulata conuerſione ad Deum, ex iniuſto, hoc eſt, ex peccatore, reo iræ Dei & maledicto, iuſtus fiat, hoc eſt, accipiat remiſſionem peccatorum & imputationem iuſticiæ, reconciliationem & hæreditatem vitæ æternæ, ſola fide, propter gratuitam Dei miſericordiam per meritum & obedientiam filij Mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem propoſuit Deus propiciatorem in ſanguine eius: Roman. 3. Ac nititur fides hæc, qua iuſtificatur homo, non alia re vlla quàm ſola mediatoris Chriſti obedientia, propter quam perſona credens iam eſt iuſta, hoc eſt, habens remiſſionem peccatorũ, reconciliata, & accepta Deo, iuſticia imputata propter Chriſtum mediatorem: neque nititur vllis vel præcedentibus vel ſubſequentibus meritis, dignitate aut puritate inchoatæ nouitatis. Sicut etiam docet Paulus, dicens: *Ei, qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, imputatur fides eius ad iuſticiam.*

Hæc eſt ſimplex, vera & conſentiens Prophetarum atque Apoſtolorum de hoc articulo ſententia, cui adiiciemus nunc & ſanctorum Patrum ſimilia teſtimonia quæ paſſim extant. *Auguſtinus enim inquit ad Sixtum Ro-* *Teſtimonia Patrũ.*

Auguſtini. *manum Presbyterum*, *epiſt.* 105. Nulla ne ergò ſunt merita iuſtorum? ſunt planè, qui iuſti ſunt: ſed vt iuſti fierent, merita non fecerunt. iuſti enim facti ſunt, cùm iuſtificati ſunt: Sed ſicut dicit Apoſtolus, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. *Et in lib. de ſpiritu & litera, cap.* 11. Quæ ideò iuſticia dicitur, quòd impartiendo eam iuſtos facit, ſicut Domini eſt ſalus, qui ſaluos facit. *Idem ad Valent. Epiſt.* 46. Sed gratia & miſericordia Dei conuertit hominem, de qua Pſalmus dicit: Deus meus miſericordia eius præuenit me, vt iuſtificetur impius, hoc eſt, ex impio fiat iuſtus. *In hanc ſententiam loquitur etiam Cyrillus in Ioannem, lib.* 3. *cap.* 31.

Cyrilli. Non eſt (inquit) hoc opus Dei, ſed illud, vt credatis in eum, quem miſit ille: fides enim ſalutem affert, & gratia iuſtificat, mandata verò legis condemnant magis. Opus igitur Dei fides in Chriſtum eſt: quare doctrinæ ſuæ, non vmbraculis legis inhærendum eſt. *Idem Theſaur. lib.* 12. *cap.* 1. *dicit.* Fide nos iuſtificari, non operibus aut meritis. *Chryſoſtomus in* 3. *orat. aduerſus Iudæos.* Quid tandem igitur? non ex benefactis, nec laboribus, nec compenſatione: ſed ex ſola gratia iuſtificauit genus noſtrum. Quod & Paulus declarans dicit: Nunc autem abſque lege iuſticia Dei manifeſtata eſt: Iuſticia autem Dei, per fidem Ieſu Chriſti, non per vllum ſudorem aut laborem. *Idem in Epiſt. ad Galatas, cap.* 3. *& ad Colloſſenſes* 4. *Homilia* 27. Etenim ſi per legem eſt iuſticia: nimirum Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Quid

Chryſoſtomi.

hoc

hoc peccato grauius? Quid iis verbis ad incutiendum pudorem efficacius? Etenim ſi mortuus eſt Chriſtus, clarum eſt, legem non poſſe iuſtificare nos. Quod ſi lex iuſtificat, ſuperuacanea eſt Chriſti mors. *Ambroſius ad Rom.* 4. Manifeſtè beati ſunt, quibus ſine labore, vel opere aliquo remittuntur iniquitates, & peccata teguntur, nulla ab his requiſita pœnitentiæ opera, niſi tantum vt credant, &c. *Idem de vocatione gentium.* Vileſceret redemptio ſanguinis Chriſti, nec miſericordiæ Dei humanorum operum prærogatiua ſuccumberet, ſi iuſtificatio, quæ fit per gratiam, meritis prçcedentibus deberetur, vt non munus largientis, ſed merces eſſet operantis. *Et alibi idem Ambroſius.* Hoc conſtitutum eſt à Deo, vt qui credit in Chriſtum, ſaluus ſit ſine opere, ſola fide. Gratis accipietis remiſſionem peccatorum. *Bernardus ſuper cantica, Serm.* 17. Non eſt quò gratia intret, vbi iam meritum occupauit. Ergò iam plena confeſſio gratiæ ipſius gratiæ plenitudinem ſignat in anima confitentis. Deeſt gratiæ, quicquid meritis deputas. Nolo meritum quod gratiam excludat. *Hieronymus in epiſt. ad Damaſum:* Vnde & Paulus ad Eccleſias ſcribens: Gratia vobis, inquit, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto: Gratia quæ non ex meritò retributa, ſed ex donante conceſſa eſt: Pax vero, qua reconciliati Deo ſumus, habentes propitiatorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui donauit nobis delicta noſtra, & deleuit chyrographum mortis,

Ambroſij.

Bernardi.

Hieronymi.

quod erat contra nos, affligens illud cruci, & principatus & poteſtates fecit oſtentui, triumphans eas in ligno.

Nihil potuit dici clarius in hanc ſentētiam, quam adſerimus: Et hæc dicta omnia apertè patrocinantur ſententiæ noſtræ, atque oſtendunt ſanctos Patres omnes conſentiente voce docuiſſe in Eccleſia, non aliter hominem iuſtificari apud Deum & in gratiam recipi, quàm fide gratis propter meritum filij Dei. In eandem ſententiā multa etiam noſtro ſeculo ſcripſit *Eraſmus*: quem quidem dubium nō eſt de hoc iuſtificationis articulo eadem cum noſtris ſenſiſſe prorſus. Id cùm ex aliis locis, tum præcipuè ex ſupputationibus errorum Bedæ Pariſienſis, & Paraphraſi in Lucam oſtendi poteſt, propoſitione 47. vbi expreſſis verbis ait: Se tota mente conſternari & expaueſcere, cum audiat hanc propoſitionem vt hæreticā damnari, qua dicitur Iuſtitiam & vitam æternam non imputari aut donari nobis propter opera legis, ſed propter fidem gratis. Etenim vocabulum hoc gratis, eſſe vocem Spiritus ſancti, reuelatā per Prophetas & Apoſtolos. Qui igitur hanc vocem pro hæretica damnēt, eos videri manifeſtè blaſphemos in ipſum Deum: Quid enim aliud (inquit) in omnibus epiſtolis ſuis clamat Paulus? Gratis iuſtificati eſtis per gratiam ipſius. Non erat ſatis dicere, gratis iuſtificati, ſed addit, per gratiam Ieſu Chriſti. Vbi non inculcat gratiæ aut miſericordiæ nomen? vbi nō excludit fiduciam operum legis?

Si ex gratia,iam non ex operibus: & ſi ex operibus,iam non ex gratia.Et hanc vocem toties reſonantem in diuinis literis, & omnibus qui diligũt Dominum Ieſum amabilem, iſte pietatis Doctor Bedda appellat hæreticam,& vocem delicatorum militum.*Et paulò poſt:*Quid operum attulit in crucem latro ad promerendam vitam æternam?quid aliud quàm fidem?

His tam perſpicuis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis,& Patrum omníſque antiquitatis conſenſu,omnium denique eruditorum & intelligentium in hac Euangelij luce aduerſarios nõ moueri mirum profectò eſt.Cúm autem huic, de iuſtificationis articulo, doctrinæ, quam Status & Imperij Ordines qui ſunt Confeſſionis Auguſtanæ adſerunt,propugnant & defendunt, apertè patrocinetur omnis Prophetica & Apoſtolica ſcriptura, neceſſariò efficitur Papiſtarum dogma contrarium hac de re, ab analogia veritatis recedere & falſum eſſe atque apertè erroneum. Et hactenus de vndecimo & duodecimo Canone huius Seſſionis Tridentinæ.

QVOD ad ſequentes duos Canones XIII. &XIIII.attinet, eadem eſt eorum ratio quæ ſuperiorem,&errorem non minus tetrum ſanciunt. Poſtquàm enim diu multúmque deſudarunt Patres Tridentini in confirmando ac ſtabiliendo errore de Iuſtificatione per merita & dignitatem operum noſtrorum, tandem errores erroribus cumulantes addunt: de remiſſione peccatorum & gratia oportere *Canones V. Seßionis de dubitatione Papiſtica.*

hominem ſemper dubitare, neque fas eſſe vt hac de re firmiter & ſine dubitatione apud animum conſtituat certò ſibi remiſſa eſſe peccata. Hęc enim ſunt verba vtriuſque Canonis.

CANON XIII. *Si quis dixerit, omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe, vt credat certò & abſque vlla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis peccata ſibi eſſe remiſſa: Anathema ſit.*

CANON XIIII. *Si quis dixerit, hominem à peccatis abſolui ac iuſtificari ex eo quod ſe abſolui ac iuſtificari certò credat, aut neminem verè eſſe iuſtificatum, & hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici: Anathema ſit.*

Refutatio horum canonum. HOC quid aliud eſt quàm religionem omnem, omnémque pietatem penitus euertere atque abolere? aut, vel in ſecuritatem Ethnicam & Epicuream conuertere, vel in impiam ac diabolicam deſperationem & fremitum transformare vniuerſa quæ voce ſua, quæ Sacramentis, quæ toto miniſterio de gratia ſua ergà nos & ineffabili miſericordia plus quàm paterno affectu pollicetur, offert, adeóque etiã iuramento addito benigniſſimè confirmat Deus. Imò propter quæ filium vnigenitum miſit, vt aſſumpta natura noſtra æternóque fœdere ſibi copulata, acerbiſſimum crucis & mortis ſupplicium ſubiret, & effuſo pro generis humani ſalute ſacroſancto ac precioſo ſanguine ſuo remiſſionem omnium peccatorum nobis non tantum certò compararet, ſed etiam effuſo in nos Spiritu Sancto ſuo hanc gratiam

ſuam

ſuam omniáque beneficia in cordibus credentium obſignaret: Iuramento denique ſanctiſſimo de his omnibus nos ita confirmans : *Viuo ego, nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.*

Hæc omnia blaſphemo illo & deplorato Decreto Tridentinorum non tantùm peruertuntur & contumelia afficiuntur atrociſſimè, ſed etiam prorſus ac penitus abolentur. Tantúmque abominationum & impietatis ergà Deum in eo decreto latet, quantùm nec mente, nec cogitatione hominis comprehendi, neque verbis explicari ſatis vnquam poſſit. Ac fundamẽtum fœdiſſimi illius Decreti merum eſt Chaos & confuſio mendaciorum ac Sophiſmatum variè inter ſe pugnantium, quod alibi à noſtris explicatum eſt copioſius.

Cæterum prolixa & operoſa explicatione aut demonſtratione huius articuli opus non eſt: cùm notum ſit quanta copia quantáq; grauitate ſpiritus Paulus in Romanis 4. cap. fundamentum huius erroris expugnet & euertat, vbi in recitatione argumentorum, quibus doctrinam Euangelij de Iuſtificatione fidei defendit, illud potiſſimum ceu argumentum, caput, & ſcopum totius diſputationis vrget: ideo ſcilicet offerri promiſſionem gratis fide accipiendam, vt certa & firma ſit: hæſitaret enim & perpetuò fluctuaret cor hominis, ſi ex operum noſtrorum dignitate penderet promiſſio: Ideo ex fide, inquit, gratis, vt firma ſit promiſſio. *Nota etiam eſt definitio fidei quæ traditur in epi-*

*ſtola ad Hebræos cap.*11. Fides eſt ſubſtantia ſeu ὑπόστασις, hoc eſt, firma fiducia rerum ſperandarum, & argumentum rerum non apparentium. *Quibus adiungatur alterum Pauli dictum, etiam ſuperius relatum, quod extat ad Epheſ.*3. Per quem habemus acceſſum ad Deum cum fiducia, quæ eſt per fidem Chriſti.

Quatuor ſunt in hac egregia ſententia admodum emphatica & inſignia verba. quæ certitudinem hanc fiduciæ, quam dicimus, omninò requirunt & dubitationẽ damnant prorſus: Audemus, inquit, accedere ad Deum, & audemus confidenter accedere, ídque in ea fiducia quæ nitatur fide in Filium mediatorem & deprecatorem noſtrum concepta. Mens dubitans non accedit ad Deum, nec per ſe quieſcere poteſt in terroribus, imo fugit Deum offenſum, & quidem cum gemitu, mox etiam cum fremitu horrendo, quo magis magíſque ruit in odium & contemptum Dei & exitium æternum, deſtituta hac in compellando Deo libertate, qua confidenter ab eo petere & expectare æterna bona auſit, quámque affirmat Apoſtolus in his neceſſario lucere qui in Chriſtum credunt.

*Et Rom.*4.*de Abrahami fide loquens:* Non infirmabatur, inquit, in fide, neque hæſitabat: ſed credidit in ſpem contra ſpem. *Item Galatas* 4.*& Rom.*8. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis in timorem, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater: Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quod

quod ſimus filij Dei. *Et in Epiſtola ad Hebræos cap.10.* Accedamus ad Deum cum vero corde, in certitudine fidei. Iam ſi ad Deum accedendum ſit cum plena & certa fiducia miſericordiæ ipſius in Chriſto filio propoſitæ, non ſatis tibi fuerit credere quod Deus ſit miſericors & clemens,niſi hoc etiam credas inſuper,quod & tibi futurus ſit miſericors,clemens ac propicius,ídque propter meritum Chriſti.

Innumera ſunt in hanc ſententiam de certitudine fiduciæ teſtimonia paſſim,quæ ſi ſingula per omnes miniſterij diuini & Sacramentorum partes colligere & explicare hoc ſcripto vellemus, nimis prolixa hæc atq; etiam à propoſito noſtro aliena futura eſſet oratio.

Illud reſtat nunc,vt, quemadmodum in ſuperioribus , ita & hic aſpiciamus teſtimonia quędam S.Patrum,& purioris Eccleſiæ,quibus demonſtretur , hanc , quam Papiſticæ dubitationi opponimus , doctrinam de conſolatione in Deo,& indubitata fiducia promiſſionis, nō eſſe nouum in Eccleſia dogma,vt vociferantur aduerſarij , ſed etiam veterum in Eccleſia ſcriptorum & doctorū conſentiētibus teſtimoniis approbatum & traditum. *Cyprian.in ſerm.4.de mortalitate.* Regnū Dei , fratres dilectiſſimi,in proximo eſt,prçmium vitę, & gaudium ſalutis ęternæ,& perpetua lętitia,& poſſeſſio Paradyſi nuper amiſſa,mundo tranſeunte iā veniūt:iam terrenis cœleſtia,& magna paruis,& caducis ęterna ſuccedūt.Quis hinc anxietatis & ſollicitudinis locᵘ eſt? quis inter hęc trepidus & mœſtus

Teſtimonia Patrū contra dubitationē.

Cypriani.

eſt, niſi cui ſpes & fides deeſt? Eius eſt enim mortem timere, qui ad Chriſtum tranſire nolit. Eius eſt ad Chriſtum nolle ire, qui ſe non credit cum Chriſto incipere regnare. Scriptũ eſt enim iuſtum fide viuere: ſi iuſtus es, & fide viuis, ſi verè in Deum credis: cur non cum Chriſto futurus, & de Domini pollicitatione ſecurus, quòd ad Chriſtum voceris, amplecteris? & quòd Zabulo careas, gratularis? Ecce omnibus fratribus & peculiariter iis, quos de fidei paruitate, & animi imbecillitate, déq; cupiditate vitæ prȩſentis nimia reprehenderat, prȩmium tamen vitæ, & gaudium ſalutis æternæ communiter propoſitum eſſe, hic vir Dei pleno ore confirmat: ſolicitudinique & anxietati de æterna ſalute locum eſſe negat, vbi non deſit fides, & ſpes. *Et rurſus:* Hoc autem fit fratres dilectiſſimi (quòd ſcilicet fratres non cupidè moriuntur, & ad gaudium Chriſti feſtinant) quia fides deeſt: quia nemo credit futura eſſe, quæ promittit Deus, qui verax eſt, cuius ſermo credentibus æternus, & firmus eſt. Si tibi vir grauis, & laudabilis aliquid polliceretur, haberes vtique pollicenti fidem, nec te falli ac decipi ab eo crederes, quem ſtare in ſermonibus atque actibus ſuis ſcires. Nunc Deus tecum loquitur, & tu mente incredula perfidus fluctuas? Deus tibi de hoc mundo recedenti immortalitatem pollicetur, atque æternitatem, & tu dubitas? hoc eſt Deum omnino non noſſe: hoc eſt Chriſtum credentium magiſtratum peccato incredu-

dulitatis offendere: hoc eſt in Eccleſia conſtitutum, fidem in domo fidei non habere. *Et rurſus.* Mori planè timeat, ſed qui ex aqua & Spiritu ſancto non renatus, gehennæ ignibus mancipatur. Mori timeat, qui non Chriſti cruce & paſſione cenſetur. *Et paulò pòſt:* Qui autem ſpe viuimus, & in Deum credimus, & Chriſtum paſſum eſſe pro nobis, & reſurrexiſſe confidimus, in Chriſto manentes, & per ipſum, atque in ipſo reſurgentes. Quid aut ipſi recedere iſtinc de ſeculo nolumus? aut noſtros recedentes quaſi perditos plangimus, ac dolemus? ipſo Chriſto Domino ac Deo noſtro monente & dicente: Ego ſum reſurrectio: qui credit in me, non morietur in æternum. Si in Chriſtum credimus, fidem verbis & promiſſis eius habeamus, & non moriemur in æternum: ad Chriſtum, cum quo & victuri, & regnaturi ſemper ſumus, læta ſecuritate veniamus. *Et paulò pòſt:* Venturus ad Chriſti ſedem, ad regnorum cœleſtium claritatem, lugere non debet, nec plangere: ſed potius ſecundum pollicitationem Domini, ſecundum fidem veritatis, in perfectione ſua, & tranſlatione gaudere.

Gregorius Nazianzenus, in oratione conſolatoria in grandinis calamitate. Præueniamus (inquit) iram eius in confeſſione. Velimus ipſum audire, quemadmodum prius iratum, ita nunc placatum. Quis ſcit, inquit, nunquid conuertatur & pœniteat, ac relinquat benedictionem? Atque manifeſtè hoc ſcio. Ego di- *Gr. Nazianzeni.*

uinæ clementiæ ſum fideiuſſor. Nam iram, quæ propter naturam eius eſt, remittet, & ad miſericordiam, quæ ſecundum naturam eius eſt, conuertetur. Ad illam enim à nobis compellitur, ad hanc verò inclinatur. Et ſi corripit compellentes, cur non exaudiret inuocantes? ac natura ſua vteretur in remittendo? Tantum nos miſereamur noſtri, ac iuſtis patris viſceribus viam adaperiamus. Seminemus in lachrymis, quò in exultatione metamus. Fiamus Niniuitæ, & non Sodomitæ: curemus prauitatem, ne prauitate conſumamur, &c. *Hilarius in Matth.* Quantò magis vos modicę fidei? Fidei noſtrę inuiolabilem confidentiam exemplorum authoritate confirmat, vt tantò maioris periculi res ſit ambigere, quantò impenſiore cura omnem occaſionē infidelitatis abſtulerit.

Hilarij.

Auguſtini.

Auguſtinus de verbis Domini, Sermon. 28. O homo, faciem tuam non audebas ad cœlum tollere, oculos tuos in terram dirigebas, & ſubitò accepiſti gratiam Chriſti. Omnia tibi peccata dimiſſa ſunt. Ex malo ſeruo factus es bonus filius. Ideo præſume non de operatione tua, ſed de Chriſti gratia. Gratia enim ſáluati eſtis, ait Paulus. Non ergò hic arrogantia eſt, ſed fides. Prædicare quod acceperis, non eſt ſuperbia, ſed deuotio. Ergò attolle oculos ad Patrem, qui te per lauacrum genuit. ad Patrem, qui per Filium te redemit, & dic Pater noſter. Bona præſumptio, ſed moderata, Patrem dicis, quaſi Filius, ſed noli tibi aliquid ſpecialitęr

cialiter vendicare. Solius Chriſti ſpecialis eſt Pater. Nobis omnibus in commune eſt Pater, qui illum ſolum genuit, nos creauit. Dic ergò & tu per gratiam Pater noſter, vt Filius eſſe merearis Eccleſiæ. *Et in Ioannem tractat.* 22. Paulus dicit: Oportet nos exhiberi omnes ante tribunal Chriſti, & tu tibi audes promittere, quia in iudicium non venies? Abſit, inquis, vt ego mihi hoc promittere audeam. Sed Credo promittenti. Saluator loquitur, veritas pollicetur, ipſe dixit mihi: Qui audit verba mea, & credit ei, qui me miſit, habet vitam æternam, & tranſitum fecit de morte ad vitam, & in iudicium non veniet. Ergò audiui verba Domini mei, Credidi. Iam infidelis cum eſſem, factus ſum fidelis, ſicut ipſe monuit. tranſij à morte ad vitam, ad iudicium non venio, non Præſumptione mea, ſed ipſius promiſſione. *Et alibi ſcribit:* Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio. Miror homines infirmitati ſuæ ſe malle cõmittere, quã firmitati promiſſionis Dei, &c. *Et in Ioan. Homil.* 52. *ait:* Quantaſlibet machinas aduerſum nos erigat diabolus, quando non tenet locũ cordis, vbi fides habitat, eiectus eſt foras.

Bernardus de fragmentis ſeptem miſericordiarum. Sermone 3. Tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit: Charitatem adoptionis, Veritatem promiſſionis, Poteſtatem redditionis. Murmuret iam quantum voluerit inſipiens mea cogitatio, dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria? quibúſve meritis *Bernardi.*

hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondeo: Scio cui credidi, & certus ſum: quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione. Licet enim ei facere quod voluerit: Hic eſt funiculus triplex, qui difficilè rumpitur &c. *Et in dedicatione Eccleſiæ. Serm.* 5. Quis poterit ſaluus eſſe, dicunt diſcipuli Saluatoris? Et ille. Apud homines hoc impoſſibile, ſed non apud Deum. Hęc tota fiducia noſtra, hęc vnica conſolatio noſtra, hæc tota ratio ſpei noſtræ. Sed de impoſſibilitate iam certi, de voluntate quid agimus? Quis ſcit, ſi eſt dignus amore, an odio? Quis nouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Hic iam plenè fidem nobis ſubuenire neceſſe eſt. hic oportet ſuccurrere veritatem, vt quod de nobis latet in corde patris, nobis per ipſius ſpiritum reueletur, & ſpiritus eius teſtificans perſuadeat ſpiritui noſtro, quòd filij Dei ſumus. Perſuadeat autem vocando, & iuſtificando gratis per fidem, in quibus nimirũ velut medius quidam tranſitus eſt ab æterna prædeſtinatione, ad futuram magnificationem, &c. *Ibidem*: Dei, inquam, beneficio nonnunquam de anima cogitans, videor mihi in ea veluti duo quædam contraria inuenire. Si ipſam, prout in ſe eſt, & ex ſe, intueor de ea nihil verius dicere poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam. Quid modò neceſſe eſt ſingulas eius miſerias numerare: quàm ſit onerata peccatis, offuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentiis, obnoxia paſ-

ſionibus

ſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne procliuis, poſtremò ignominiæ, & confuſionis plena? Nimirum ſi ipſe quoque iuſticiæ omnes ad lumen veritatis inſpectæ, velut pannus menſtruatæ inueniuntur: iuſticiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen, quod in nobis eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt? Quid igitur? ſine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo: in nihilum redactus eſt homo. nihil eſt homo. Quomodo tamen penitus nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor diuinum? Reſpiremus fratres. Etſi nihil ſumus in cordibus noſtris: fortè in corde Dei poteſt aliquid latere de nobis. O pater miſericordiarum, quomodo apponis erga nos cor tuum? Cor enim tuum, vbi eſt theſaurus tuus. Quomodo autem theſaurus tuus ſumus, ſi nihil ſumus? Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt ante te: in nihilum deputabuntur. Nimirum antè te: non intrà te. Sic in iudicio veritatis tuæ: ſed non ſic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea, quæ non ſunt tanquam ſint. Et non ſunt ergò, quia quæ non ſunt, vocas: & ſunt, quia vocas. Licet enim non ſint, quantum ad ſe, apud te tamen ſunt. Iuxta illud Pauli: Non ex operibus iuſticiæ, ſed ex vocante. *Et in concluſione ſubiicit hæc verba.* Iam ſi vtraque conſideratione diligenter inſpexerimus nos, quid ſumus? imò in vna quàm nihil, in altera quàm magnificati, puto temperata videtur gloriatio noſtra: ſed forſan

magis aucta eſt:ſolidata quidem, vt non in nobis, ſed in Domino gloriemur. Nimirū ſi cogitamus, ſi decreuerit ſaluare nos, ſtatim liberabimur: iam in hoc reſpirare licet. Sed in altiorem ſpeculam aſcendentes quæramus ciuitatem Dei, quæramus templum, quęramus domum, quæramus ſponſam. Non oblitus ſum, ſed cum metu & reuerētia dico: Nos, inquam, ſumus: ſed in corde Dei: Nos ſumus, ſed illius dignatione, non noſtra dignatione.

De induſtria collegimus maiorē aceruum dictorum ex Patribus, quibus perſpicuum fiat, quæ fuerit eorum perpetua ſententia de hoc articulo dubitationis Papiſticæ de remiſſione peccatorum. Atque his dictis propriè & perſpicuè citari eādem ſententiam cernimus, quæ eſt Eccleſiarum noſtrarum. Extant & ſimiliter apud Baſilium & alios, quibus error Monachorum & Sententiariorum refutatur, qui inſincerum doctrinę genus de hoc etiam articulo pepererūt. Conſtat igitur hos de dubitatione Papiſtica, Canones apertiſſimè pugnare, tàm cum expreſſo verbo Dei, quàm cum ſanctorum Patrum in Eccleſia conſentiēte & antiquiſſima doctrina: tantúmque abeſſe vt afflictis ac proſtratis agnitione iræ diuinæ conſciētiis opem aliquam adferat hoc dogma nouum, vt etiam aditū ſalutis omnem intercludat, & in imbecillioribus quidem & infirmis deſperationem, in prophanis & impiis ſecuritatem carnalem & contemptum iudicij diuini alat, augeátque magis atque magis.

EIVS-

EIVSDEM ſeſſionis Canone X X X. confirmatus eſt etiam ſuperſtitioſus error de Purgatorio igne, quem qui neget, hunc quoque habendum pro hæretico & Anathemate. Verba Decreti, ſunt hæc. *Si quis pòſt acceptam iuſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exſoluendæ vel in hoc ſeculo, vel in futuro purgatorio, ante quàm ad regna cœlorum aditus patere poſsit, Anathema ſit.* *Canon Tridentinus de Purgatorio.*

Chriſtus contrà dicit Ioann. 3. Qui credit in filium non condemnatur, qui non credit, iam iudicatus eſt. *Marci* 16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. *Lucæ* 16. *reſpondet Abraham epuloni diuiti.* Ingens inter nos & vos hiatus intereſt firmatus, vt hi qui velint hinc tranſire ad vos, non poſſint. *Refutatio.*

Teſtimonia Patrum. *Chryſoſtomus in cap.* 2. *& 11. epiſt. ad Hebræos: Homilia* 4. Neque enim qui in præſenti vita nõ abluerit peccata, poſtea conſolationem aliquam inuenturus eſt. In inferno enim, ait, quis confitebitur tibi? & meritò: hoc enim curarum tempus eſt, & conflictuum & certaminum: illud verò coronarum, retributionum & præmiorum. *Et alibi idem:* Nec putemus nobis, cum illuc venerimus, miſericordiam eſſe tribuendam, qui non agimus vt veniam mereamur accipere, etſi Abraham pro nobis roget, etſi Noë, etſi Iob, etſi Daniel. Dum igitur eſt tempus in manibus, plurimam nobis apud Deum fiduciam præparemus. *Teſtimonia Patrũ.* *Chryſoſtomi.*

Theophylacti. *Theophylactus ad caput 25. Matthæi.* Pòſt vitam, ait, illam, non eſt tempus pœnitendi & optandi. Proinde Dominus ait fatuis virginibus, neſcio vos, &c. *Auguſtinus contra Pelag. Hypognoſt. lib. 5.* Primùm, inquit, fides Catholicorum diuina autoritate regnum credit eſſe cœlorum: ſecundùm gehennam vbi omnis apoſtata vel à Chriſti fide alienus ſupplicia experitur: Tertium planè ignoramus, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis reperimus. *Et alibi.* Optimum eſſet in incerta re, de qua ſcripturæ non modo tacent, ſed etiam contrarium dicunt, ne quid adſererent, ſecundum ſapientis Senecæ. De rebus incertis non debes affirmare, ſed incertum iudicium tene. &c. *Hieronym. in Eſai. cap. 65.* Et ſanctus precatur in Pſalmo: Ignoſce mihi vt refrigerer priuſquam abeam, & vltra non ſubſiſtam. Qui enim dum in hoc viuit corpore, veniam peccatorum non fuerit conſecutus, & ſic de vita exceſſerit, Deo perit, & eſſe deſiſtit, licet ſibi ſubſiſtat in pœnis.

Auguſtini. *Hieronymi.*

Furor Cõcilij Tridentini. POSTREMVS, qui eſt numero XXXIII. eiuſdem Seſſionis quintæ Canon, tandem furenter omnes damnat, quotquot decreta hæc Synodalia de Iuſtificatione, gloriæ Dei & merito Chriſti derogare dicunt: Verba Decreti ſunt: *Si quis dixerit: per hanc doctrinam Catholicam de Iuſtificatione à Sancta Synodo hoc præſenti decreto expreſſam, aliqua ex parte gloriæ Dei & meritis Domini noſtri Ieſu Chriſti derogare, & non potius veritatem fidei noſtræ, Dei denique*

rique & Ieſu Chriſti gloriam illuſtrare, Anathema ſit.

SED nos contra hæc ſatis multis hactenus & Scripturæ & Patrum teſtimoniis demonſtrauimus, Tridentinos Canones falſum prorſus de Iuſtificatione hominis & impium dogma tradere, quod & in meritum filij Dei cõtumelioſum eſt, & admirandæ atque ineffabili miſericordiæ Dei immenſa clementia genus humanum recipiẽtis, manifeſta audacia & impiè derogat: quorum repetitionem hoc in loco minimè neceſſariam arbitramur. Quomodo enim fieri poteſt vt non derogetur gloriæ ſoli filio Dei Domino noſtro Ieſu Chriſto debitæ, ſi, quemadmodum aduerſarij impiè faciunt, iuſticiam, qua coràm Deo conſiſtimus, filio Dei detractam, noſtris operibus & dignitati adſcribamus, & in eo ipſo tamen fluctuare animis & dubitare velimus, an Deum placatum habeamus, nec ne? Quomodo etiam exiſtere vera & euidens Dei dilectio poteſt in eo corde, quod dubitationibus perpetuis æſtuat, an recipiatur, an exaudiatur à Deo, an peccata remittere velit Deus?

Et hactenus ſatis de quinti conſeſſus erroribus, quos nobis Tridentina Synodus obtrudere conabatur.

SEXTÆ SESSIONIS TRIDENTINÆ, *Decreta impia.*

Primo decreto ſexti conſeſſus, inuenimus *Canonis* *Error 1.*

Seſſionis ſextæ de numero Sacramentorum. determinatum à Patribus, quot numerari in Eccleſia oporteat Sacramenta: & qui plura quàm ſeptem Noui Teſtamenti Sacramenta numerari contendat, hunc pro hæretico & anathemate exterminandum eſſe.

CANON I. *Si quis dixerit, Sacramenta nouæ Legis non fuiſſe omnia à Domino noſtro Ieſu Chriſto inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quàm ſeptem: videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, extremam Vnctionem, Ordinem & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè & propriè Sacramentum, Anathema ſit.*

SED & hunc errorem ſatis confutauimus ſuprà, oſtendentes duo tantùm Sacramenta in Nouo Teſtamento à Chriſto inſtituta, ſi propriiſſimè hoc verbo vti velimus: Hæc quia ex ſuperioribus ſatis cõſtant, non arbitramur hîc prolixius eſſe repetenda, quæ etiam alibi à noſtris tractata & expoſita ſunt copioſè ac diligenter, vt verboſiore refutatione elumbis huius decreti non ſit admodum opus.

VIII. Canonis error de Sacramentis. OCTAVO eiuſdem Seſſionis Canone rurſus de Sacramentis tradunt, quòd ea ex opere operato, etiam abſque fide gratiam mereantur, & Deo placeant. Ita enim habẽt verba Canonis: *Si quis dixerit per ipſa noua legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed fidem ſolam diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, Anathema ſit.*

Refutatio eiuſdem. Cæterùm & hic Canon pugnat cùm Scripturis ſanctis. Cum enim per Baptiſmũ remiſ-

ſio peccatorum nobis conferatur, neceſſariò oportet eam fide apprehendi, neque enim aliter apprehendi poteſt. Non igitur ſolum opus Sacramenti ſeu actio abſque fide, confert gratiam, ſed fide præterea opus eſt, vt remiſſionẽ peccatorum homo conſequatur & apprehendat. Hæc fuit etiam S. Patrum de Sacramentorum vero vſu ſententia: Sic eleganter Auguſtinus lib. 2. de viſitatione infirmorum cap. 2. Sacramentis diuinis fides plus, quàm verborũ argumentatio adhibenda eſt. *Et in Ioannem tractatu* 80. Iam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis: Quare non ait? Mũdi eſtis propter Baptiſmum, quo loti eſtis: Sed ait propter verbum, quo locutus ſum vobis? niſi quia aqua in verbo mundat. *Et libro* 3. *aduerſus Donatiſtas. cap.* 14. Ad Sacramenti integritatem & ſanctitatẽ nihil intereſt, quid credat aut quali fide imbutus ſit qui accipit Sacramentum: intereſt quidem ad ſalutis viam, id eſt vt accipias effectum Sacramentis annexum, remiſſionem ſcilicet peccatorum &c. quæ verba ſatis oſtendunt remiſſionem peccatorũ in Sacramentis fide accipi oportere. *In Ioann. tractatu* 80. Vnde iſta tãta virtus aquæ, vt corpus tangat & cor abluat, niſi faciente verbo? Non quia dicitur, ſed quia creditur. *Ibidem.* Mundatio igitur nequaquam fluxo & labili elemento tribueretur, niſi adderetur in verbo. Hoc verbũ fidei tantum valet in Eccleſia Dei, vt per ipſum credentem offerentem, benedicentem, tingentem etiam tantillum mundet

Teſtimon. Auguſtini.

infantem, quamuis non valentem corde credere ad iuſtitiam & ore confiteri ad ſalutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait: Iam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis. *In libro quæſtionum noui & veteris teſtamenti. quæſti.* 59. Qui baptiſmum putat carnali ratione ſubſiſtere, hic non eſt ſpiritualis, nec donum cœleſte poterit cōſequi, qui ſe per aquam, non per fidem immutari credat. A qua enim cernitur, ſed, qui non videtur], ſpiritus, operatur, vti fides in eo ſit: quia ſicut ſordes corporeas aqua, ita ſpiritus animam abluit à peccatis.

Ex quibus dictis non obſcurè intelligi poteſt & hūc Canonem diſcrepare à norma ſanctæ Scripturæ, & Patrum hac de re ſententiis.

Canonem de confirmatione Papiſtica, eadē Seſſione factum, ſatis confutauimus ſupra, vt non ſit opus iterata repetitione.

SEXTÆ SESSIONIS II. Decretum.

De Reſidentijs. De altero hoc decreto, eiúſque Canonibus adhærentibus, ſuperuacaneum eſt prolixè verba facere, cùm conſtet eos reipſa nunquam veniſſe in executionem, neque etiam receptos à clericis & ſacerdotibus fuiſſe, aut vlla ex parte obſeruatos: Id quod notum eſt publicè, & omnium prouinciarum, quæ Papatum adhuc agnoſcunt, exemplis apertè conſtare poteſt.

Illud autem breuiter hac de re addi placuit Delectis. Cùm decretū hoc de beneficiis Ec-

cleſiaſticis & de reſidẽtia, vt vocant, à quibuſdam Epiſcopis, Hiſpanis præſertim, vrgeretur vehementius, & res eò ſpectaret, vt maior Cõcilij pars approbatura videretur Epiſcoporũ & cæterorum antiſtitum, quibus populi paſcendi cura commendata eſſet, reſidẽtiam: (cuius Decreti ea ſententia fuit, vt Epiſcopi præſentes eſſent ſemper ipſi, nec alios ſubſtituerent: ac ne aduerſus eam conſtitutionem vlla valeret diſpenſatio Pontificis: neque in vnam perſonam plura conferrentur beneficia Eccleſiaſtica, cui decreto plerique etiam per Galliam parebant, Franciſco rege id approbante) Pontifex Paulus I I I. odoratus id quod agebatur in Concilio, tractationem huius decreti ſex totis menſibus ſuſpendit, & interea Epiſcopos ad quadraginta paſſim ex Apulia & Sicilia collegit, quos priuatim de hoc decreto edoctos Tridẽtum poſtea miſit cũ Genuenſium vicario. Atque ita ſuffragiorum numero & clamoribus facilè per hos, quod voluit, in Synodo obtinuit: vt decerneretur, vnum eſſe Epiſcopum re ipſa, nempe Romanum Pontificem, cuius cæteri omnes mãcipia quaſi ſint & creaturæ: quoſque is pro ſuo arbitrio liberè ſibi adiungere poſſit: nec decere vt hi Pontifici modum rerũ gerendarum vlla ex parte præſcribant. Hac ratione exautoratum fuiſſe ſalutare illud de reſidentia decretum Tridentinum, legati Principum & Statuum, qui Concilio interfuerant, vbi domum rediêre ad ſuos, publicè æditis hac de re ſcriptis retulerunt.

Et hæc quidem hactenus de quibuſdam tantùm, & craſſiſſimis erroribus Tridentinorum decretorum. Cæteri qui reſtant plurimi, ſuo proferentur tempore, nec diſſimulatione rem tantam tegi patiemur. Qua de re hic, quò melius firmiúſque fieri poſſit modò, teſtatum ſit publicè.

Epilogus ſupra dictorũ aduerſus impios errores decretorũ Cõcilij Tridentini.

Quæ autem huc vſque adductæ ſunt rationes & cauſæ graues, neceſſariæ, vrgentes, ac plenæ pietatis, eæ haud dubiè æquis iudicibus & intelligentibus omnibus facilè probabunt, Status & Imperij ordines qui à Pontificiis ſeceſſionem fecerunt, & fidei confeſſionem quæ Auguſtæ exhibita eſt amplectũtur, nullo modo in impiam hanc Tridentinæ Synodi reſtitutionem conſentire poſſe, niſi aut falſa & manifeſtè impia dogmata contra conſcientiam approbare, ſuóque ſe iudicio hæreſis reos facere velint, aut receptã & agnitam veritatem impiè deſerere. Etenim conſentiendo in hanc Concilij continuationẽ, manifeſtè oſtenderẽt ſe approbare neruos & fundamenta Pontificię idolatriæ: per regulã vulgatam, Quòd ratihabitio firmet ea, quę ab initio inualida fuerint.

Quòd ſi diſſimulatione hac & continuationis approbatione etiam impios Tridentinorum decretorum errores tacitè approbarent, deſertionem manifeſtam oſtẽderent eius doctrinæ, quam receptam hactenus tot ærumnis adſeruerunt: ac ſuo quaſi iugularentur gladio, quo nihil accidere homini poteſt triſtius: Bis enim, quod dicitur, perit, qui ſuis armis perit.

Ad

Ad hæc facilè intelligunt, fore vt hoc ipſo conſenſu qui expetitur ab ipſis, veritatem manifeſtam quantum in ipſis preſſuri potius ſint, quàm adiuturi. Etenim veritas opprimitur, cum non defenditur. Et qui non reſiſtit erroribus, conſentit in errores, quemadmodum ipſe ait Innocentius in ca. *error.* diſtinct. 83.

Quin etiam hac ipſa diſſimulatione veritatis falſi teſtimonij crimẽ manifeſtè incurrerẽt. Quia tam falſus eſt & de falſo punitur teſtis, qui verum ſupprimit & omittit dicere, quàm qui falſum adſerit, vt Bartolus, Iaſon, Innocentius, Panormitanus, cæteríque tàm legũ quàm Canonum interpretes omnes communi ſententia tradiderunt.

Vt interim omittamus, quod ex ſuperioribus decretis impiis, quæ recenſuimus, facilè & non obſcurè animaduerti ac quodammodo præuideri poſſit, qualia futura ſint ea decreta quæ de cæteris articulis doctrinæ controuerſis ab eo conciliabulo ſint expectanda. Nam & in Politicis negociis ita iudicandum ſuadet ratio, vt teſti qui mendax & falſus in vno deprehendatur, fides etiam derogetur in reliqua teſtimonij dictione. l. Qui falſa ff. De teſtibus. Et ita prçclarè dixit *Innocentius* in ca. fraternitatis, de hæret. Et *Bartolus* in Conſil. 88. cuius initium eſt: In quæſtione inter Franciſcum col. 2. num, 4. lib. 1. *Bald.* in l. ſi ex falſis. col. fin. C. de tranſact. & in Conſil. 286. lib. 2. & in conſil. 22. lib. 3. *Corneus*, Conſil. 197. circa fin. nu. 22. lib. 2. *Decius* conſil. 105. col. 4. ad finem, ſecundum

veterem editionem. Et *Alexander* in conſil. 27. num. 3. lib. 2. Qui omnes decernunt pro hac ſententia tãquam receptiore. Itémque *Hippolitus de Marſil.* in ſingul. 76. & *Ayno Crauetta* in conſil. 9. num. 10. Quanto igitur in hac omnium grauiſſima religionis controuerſia; qua non de terrenis aut temporalibus, ſed æternis & ſummis bonis litigatur, agẽdum fuerit prudentius? nec temerè quidquam deinceps huic malè iuratorum turbæ Pontificiæ credendum, aut permittendum, cum in præcipuis capitibus & articulis cauſæ huius tam grauiter ac fœdè impegerint hactenus, & à veritate ad errores manifeſtiſſimos diſceſſerint.

Atque omnia hæc ſatis docent, Status & Imperij Ordines non poſſe citra ſummum ſalutis ſuæ diſcrimen in Tridentini huius Concilij continuationem conſentire. Quæ de nona recuſati Concilij cauſa hactenus ſuffecerint.

X. Cauſa recuſandi cõcilia Pontificia, quòd magis accendant diſcordias, quàm dirimant.

DECIMO. Non parum & hoc mouet Status atque Ordines Imperij, quominus ſe Tridentinæ & cæteris Synodis Papalibus coniungant libenter, aut admiſceant: quòd multorum iam annorum hiſtoria ac reipſa cõpertum plus ſatis habeant, Pontificum Romanorũ Cõcilia ferè plus ſemper incommodi attuliſſe orbi Chriſtiano quàm commodi: ac nõ rarò magnorum malorum, motuum, turbarum, ſeditionum, cædium horrendarum, ac bellorum cruẽtiſſimorum occaſiones & cauſas præbuiſſe: inter ipſos etiam Epiſcopos & Antiſti-

tes

tes magis accendiſſe diſcordias quàm dirimiſſe. Quod non difficile foret plurimis omnium temporum exemplis docere, niſi ea commemoratio longior quàm fert inſtituti noſtri ratio futura videretur.

Vrbanus Pontifex cõcilio ſuo accendit bellum Sacrum, inde & Turbanus & turbator orbis dictus.

Nam, vt ex multis pauca quædam referamus exempla, quibus manifeſtiſſimè conſpici poſſit Pontificum concilia non tantùm diſſidia, diſcordias, bella & lanienas auxiſſe, ſed ipſos Pontifices & Epiſcopos hoc Conciliorum prætextu ſui quidem dominatus confirmationem & amplificationem, Imperatorum autem, & Principum, omniúmque politicorum gubernatorum oppreſſionem, perpetuámque ſeruitutem quæſiuiſſe: Vrbanus eius nominis II. Pontifex, quàm dirum incendium belli conflauit eo Concilio, quod Clarẽmonti habitum fuit? quo Principes Chriſtianos ad arma contra Saracenos concitauit, recuperandæ Hieroſolymæ prætextu, vt ille interim graſſari domi poſſet commodius: quod bellum à recentioribus Sacrum fuit appellatum. Ex quo tantum poſtea extitit mutuarum cædium inter ipſos etiam Chriſtianos, vt ſcribat Vrſpergenſis hiſtoricus, ipſum templum Hieroſolymitanum cæſorum corporibus vndique fuiſſe repletum, & in ſanguine miſerorum hominum ad genua vſque conſtitiſſe aduerſas acies. Neque illud ſatis ad crudelitatẽ fuit impiis Pontificibus, quin & omnium nationum atque prouinciarum populos his bellis implicarent, excitatóſque inter ſe committerẽt mutuis cæ-

dibus & lanienis, quæ inde vſque iam annis ducentis durant, & orbem Chriſtianum perpetuis diſcordiarum fluctibus agitant atque concutiunt, quomodo grauiter etiam de horum temporum motibus Auentinus lib.5. Annalium meminit in hæc verba.

Plerique omnes boni, aperti, iuſti, ingenui, ſimplices, tum imperiū Antichriſti cœpiſſe, quod ea, quæ Chriſtus ſeruator noſter tot annis antè nobis prædixit, eueniſſe eo tempore cernebāt, memoriam literis prodidêre. Orbis terrarum tunc à cardine bellorum procellis iactatus eſt. Genus humanum vndique turbine armorum inuolūtum eſt: Orientales, atque Occidentales inter ſe armis concurrerunt: Normanni, Galli, Germani, Saxones, Vngari, Itali, Britanni, Chriſtiani Occidentales domeſticis diſsidiis, ciuilibúſque armis attriti ſunt, Græci, Armenij, Turcæ, & Arabes, Hiſpani, & Saraceni, Aſiatici, & Aphricani infeſtis inter ſe concurrêre ſignis, Hieroſolyma bis capta, bis expugnata eſt, prodigia apparuêre, Cœlum frequenter ardere viſum: Sol atq; Luna crebro præter ſolitum defecêre, complures ſtellæ de cœlo cadere viſæ ſunt: Igneæ acies, turmæ equitum, peditum cohortes, ciuitates, enſes, arma cruenta in cœlo viſa inuicem conflixêre.

Quibus etiam technis ac perfidioſiſſimis machinationibus vndique paratis Gregorius VII. & hic, quem modo diximus Vrbanus, & poſt eum Paſchalis II. rapta & occupata tyrannide in Eccleſia & imperio, fortiſſimum imperatorem, qui cum hoſte ſexagies & bis aperto

perto Marte dimicauit, Henricum III. penè puerum ex ſinu matris ereptum bellis difficilimis, tam ciuilibus quàm externis inuoluerint, committentes eum cum hoſtibus fortiſſimis, vt fortunis & imperio arte excuterent, id nimirum hiſtoriæ fide digniſſimæ docent abundè, quas nemo profectò, niſi ferreus ſit, ſine indignatione legit. Qua deinde audacia eundem excommunicatum & ex Chriſtianorum Eccleſia proſcriptum imperio exuerint, Rudolpho Sueuorum duce electo, dira eſt tragœdia: quando Papa oſtendere volens ſuę poteſtatis eſſe tradere & abrogare imperia, nouo & inaudito exemplo coronam Rudolpho miſit, in qua inſcriptus erat verſus ille: *Crudelitas pontificum in Henricum quartum Imp.*

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.

Cuius tamen donationis exitus mox admodum triſtis conſequutus eſt, Rudolpho, principe alioquin non malo, ſed à Pontificib. perſuaſo, lætaliter in pugna cõtra Henricum vulnerato, amiſſa etiam dextera: quę cum iam exſpiraturo allata fuiſſet, Pontificum perfidiam & ſcelera ſerò deteſtatus, ad adſtantes Epiſcopos hanc extremam vocem emiſit: Hæc eſt, inquit, illa dextera, qua fidem Imperatori promiſſam confirmaui, cuius violandæ an rectè vos mihi authores fueritis, olim reddendæ erunt vobis Deo rationes.

Quanta denique & quàm impia crudelitate in hunc ipſum Imperatorem Henricum, cum tot difficilimarum aduerſationum aſperitates ſemper ſuperaſſet, filium tandem eius Henri-

cum V. religionis ſpecie perſuaſum concitauerint, vt patri poſt longa certamina & exagitationes grauiſſimas imperium extorqueret, Moguntino epiſcopo iuſſu Pontificis ornamenta regia in conſpectu filij ei inſolenter detrahent, id à compluribus traditum eſt memoriæ, imprimis verò diligenter ab Helmoldo hiſtorico & presbytero Lubecenſi, qui paulò poſt illa tempora vixit, annis ab hinc quadringentis, & in Sclauorum Annalibus lib. 1. cap. 32. & ſequente. Ac tanta fuit filij in patrem optimum accenſa à Pontificibus odij & iræ immanitas, vt non contentus crudeli exagitatione viuentis, etiam in mortui cadauer deſæuierit. Cùm enim Leodienſes proſcripti quòd patris partes ſecuti fuiſſent, culpam apud filium deprecarentur, non prius eos in gratiam recipere voluit, quàm cadauer patris ibi demortui effoſſum extra vrbem abiicerent in agrum inter cætera cadauera: quod & factum fuit, & toto quinquennio honore ſepulturæ caruit, donec Spiram poſtea eſſet delatum, vt autor eſt Henricus Mucius lib. 17. Chronicorum.

Papa filiū ſtringere gladium in viſcera patris iuſſit.

Idem Pontifex Paſchalis Robertum Flandriæ comitem in Leodenſes etiam, quòd ſollicitati ad defectionem diſcedere ab Imperatore legitimo noluiſſent, immiſit, mandans vt quemadmodum paulò antè Cameracenſium Epiſcopatum, ita etiam Leodienſem ferro ac flammis vaſtaret. Et extat Leodienſis collegij ad Pontificem epiſtola acris, qua & fidem

dem iuriſiurandi legitimo Imperatori ſuo debitam excuſant grauiter, & Pontificem, vt facem huius parricidialis belli accuſant, vrbémque Romanam ſeu Babylonem impiam deteſtantur, de qua & Apoſtolus prædixerit fore, vt illa Eccleſiam Dei horribilibus tempeſtatibus turbatura ſit ac cõcuſſura: nihil etiam minus conuenire Pontifici, quàm vt is bella inter populos Chriſtianos concitet. Verba eius epiſtolæ inter cætera ſic habent.

Leodienſis collegij cũ põtifice expoſtulatio.

Nos attenti hac nouitate rerum, quærimus vnde ſit hoc nouum exemplum, vt prædicator pacis ſuo ore, & alterius manu inferat bellum Eccleſiæ? Contra Barbarorum & inimicorum inſultus concedũt Canones etiam Clericis arma pro defenſione vrbis & Eccleſiæ. Bella vero indici Eccleſiæ per autoritatem Canonicam nuſquam ſcripturarum legimus. *Et paulò poſt:* Quis Pontificum Romanorum ſuis decretis vnquam authorizauit, quod debeat Põtifex gladio belli in peccantes vti? &c. Cur pro malis Regibus orari debere Paulus ait? ſcilicet, vt tranquillam vitam agamus. Eſſet Apoſtolicum imitari Apoſtolum: eſſet Propheticum imitari Prophetam. Sed peccatis noſtris merentibus, Apoſtolicus qui etiam orare iam pro quouis peccatore, vt tranquillam & quietam vitam agamus, bellorum fax eſt. *Et deinde:* Nobis legem tenentibus obiiciunt quòd tranſgrediamur eorum nouas traditiones. At illis dicit Deus: Quare vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditiones veſtras?

Iubet Deus vt quæ ſunt Cęſaris reddamus Cęſari, & quæ ſunt Dei, Deo. In hanc ſententiam & Petrus & Paulus pedibus eunt, &c. Extat autem integra hæc epiſtola, piè ac grauiter ſcripta, inter volumina conciliorum orbis, tomo ſecundo, pag. 108.

Pōtificum Rom. in Fridericos ſcelera.

Iam verò, quales in *Fridericos* extiterint Pōtifices Romani, quàm non niſi funditus nobiliſſima hac & laudatiſſima familia Imperatorū Germanicorum deleta & extirpata cōquieuerint, id nemini ignotum eſſe poteſt, qui hiſtorias noſtræ gentis legit. Ac plenæ ſunt talium exemplorum hiſtoriæ noſtrorum Principum, quos vt premerent, ſibique ſubiectos redderét, vetere Imperij dignitate labefactata, quid non tentarunt acceſſis tot bellis ciuilibus & externis Pontifices? & quos poſſent cōtra Imperatores concitatis hoſtibus? Ipſe etiam Gregorius IX. nihil veritus fuit palàm & apertè dicere, potentiam Germanici imperij, nimis quàm expediret Romanis Pontificibus creſcentem, omni ratione videri ſibi infringendam, atque etiam, ſi qua ratione fieri poſſet, funditus euertendam. Ita enim de eo Auentinus expreſsè refert. *Gregorius IX. Pontifex maximus, non it inficias, ſed ingenuè fatetur, viſum eſſe flaminibus Romanenſibus imperium Germanum magis florere quàm ipſis vtile foret: placuiſſe autem id contundere atque diſcordia nō ſolum debilitare, ſed in cineres quoque atque fauillas redigere, & Fridericum à faſtigio rerum humanarum deturbare. Hæc ille:* quæ verba an Apoſtolica ſint,

ſint,& digna Pontifice,&, ſi Diis placet, vicario Chriſti, non difficile eſt iudicare atque intelligere.

Iis artibus etiam *Ludouicum* IIII. è Germanica gente Imperatorem euertere & peſſundare conati ſunt Pōtifices,Germaniā omnem, Italiam, ac vicinas prouincias diſcordiis accēdentes, vt Regibus & Cæſaribus ſublatis monarchiam quam moliebantur conſtituerent. Qua de re ſcripta extant à multis eo tempore edita. Fuítque tantus Pontificum furor, vt Imperatore excommunicato, ſubditos fide iuriſiurandi quo Imperatori legitimo tenebantur, ſoluerent,& monachorum, quos prædicatores vocant, agmina in omnes vbique prouincias mitterent, qui Imperatorem diffamatum etiam in plebis odium publicum adducerent. Principes etiam aduerſus Imperatorem concitarunt ad bella, quibus Cardinales & Abbates paſſim præficiebant capitaneos, vt pleniſſimè refert Marſilius in libro de defenſore pacis, vbi ſatellites iſtos Pontificios nominat pugiles diaboli, & grauiter monet omnes Reges & Principes, vt hoc exemplo Ludouici Imperatoris diſcant cauere ſibi à Pontificibus. Et in altera parte eiuſdem tractatus cap. 24. conqueritur: Chriſti patrimonium à Pontificibus peſſimo exemplo in militum copias effundi, cædibúſque & bellis exauriri, omnium denique ſcelerum excuſationem homines impios à Papa ſumere. Quem animum ſanguinarium & cædis cupidū acriter etiam in Pontificibus no-

Furor Pōtificum aduerſus Ludouicum IIII. Imp.

tauit Baptiſta Mantuanus, imprimis prudens poëta,& rerum humanarum intelligens:Sic enim lib.1. Syluarum ſcripſit inter cætera.

Roma quid inſanis toties? quid ſãguine gaudes?
Quid geris imbelli ſpicula tanta manu?
Quò veſana ruis? ſtudióque armaris inani,
Iam ſenio laſſas debilitante manus.

Et paulò pòſt.

Sic furis, vt ſpumis ex ore cadentibus atrox,
Fulmineus quoties dente minatur aper.
Sic fremis, vt frendens, cũ ferrea vincula mandit
Cerberus, & Stigias murmure turbat aquas.
Tu fratres in bella vocas, in pignora patres
Et ſcelus omne audes, & paris omne nefas,
Fas & iura negas, homines & numina fallis
Et Iouis imperium, nec Phlegethonta times.

Conciliorũ Pontificiorum exitus cruentus.

QVAE etiam & qualis Conſtantienſi concilio ſancita ſit concordia, quanta ex eo tranquillitas rerum in orbe Chriſtiano extiterit, Huſſitarum bellum & motus Boiemici abundè docere poſſunt, deſcripti ab Ænea Syluio & Olmucenſi Epiſcopo. Et quis deinde Concilij Baſilienſis exitus fuerit, notum eſt bello conflato, quod Armeniacum ridiculo vocabulo (quaſi dicas, pauperum fatuorum) dictum fuit, quo etiam idem Concilium Pontificis Eugenij inſtinctu tandem fuit diſſipatum. Quantum autem motus iſti variis prouinciis & populis damni dederint, etiam hodie veſtigia quæ per Alſatiam & Rheni ripam, aliiſque in locis reliqua ſunt, ſatis demonſtrant. Non aliter noſtra ac Patrum memoria Piſanum Concilium tra-

ctauit Iulius II. quod tandem propter infeſta Pontificis arma, quibus Italiã, omnéſq; vicinos inuoluit, transferri Mediolanũ oportuit. Fuítque eius Pontificis adminiſtratio adeò quieta ſcilicet & tranquilla, vt conſtet annis non integris ſeptem, ad bis centena millia hominũ eius Pontificatu bellis, quæ varia ac funeſta geſſit, miſerrimè periiſſe. Hi ſunt egregij ſacerdotis & ſucceſſoris Apoſtolorum fructus ſcilicet & diſciplinę exempla, gladium Petri, quo Malcho auriculam abſcidit, in Chriſtianorum ſanguine nefariè laſſantis.

Rectiſſimè quidem de Pontificum officio optimus & doctiſſimus Eraſmus, in Apologia aduerſus Stunicę blaſphemias. *Romanum Pontificem, inquit, vt verè Chriſti vicarium exhibeat, cupio pacificatorem eſſe, non bellatorem, nec huic aut illi fœderi admixtum, ſed parentem omnibus communem, ex æquo conſulere omnibus &c. Quam nonnulli poteſtatem in lucis & tenebrarum angelos plus æquo tribuunt Pontifici, eá vellem vteretur Pontifex ad orbis Chriſtiani concordiam & pacẽ inter Chriſtiani nominis proceres ſtabiliendam.* *Eraſmi de Põtificum officio dictum.*

Sed perpauci ſanè ex omni Pontificum numero inueniuntur, qui hac mente fuerint præditi: plurimi qui, vt Crinitus lib. 7. de honeſta diſciplna cap. 13. ſcripſit, ſub nomine religionis nihil non licere ſibi opinati ſint. Cúmque ad inſtruendos hominum animos, pacémque humano generi conciliandam, creati atque inſtituti primum videantur, nihil magis conantur, quàm pro libidine ſeditiones inter Prin-

cipes excitare.

Quos denique his annis proximis diſcordiarum motus & turbas paſſim excitauerint in Germania noſtra ſuperiores Synodi Tridentinæ, habitæ ad annum 46. & deinde 52. quæque ex illis ſecutæ ſint calamitates triſtiſſimæ, rerúmque omnium perturbationes ac difficultates plurimæ, quoniam id adhuc magna ex parte in oculis hominum defixum manet, & animus quodammodo meminiſſe horret luctúque refugit, longiorem horum malorum commemorationem & non profecturas querelas hic omittimus.

Hæc igitur cùm ita ſint, cúmque Pontificũ autoritate indicta habitáque Concilia ad tollendas in doctrina corruptelas, diſſidia, alióſque morbos non tantum nihil profuerint hactenus, verumetiam occaſiones vtplurimum præbuerint maioribus diſcordiis, animorum & voluntatum diſtractionibus, perſecutionibus bellis & lanienis: Id quod de ſuperioribus cõciliis Tridenti habitis reipſa experti iam ſumus non ſine vulneribus, diſpendiis, & doloribus noſtris, vt non multò meliora ſperare de præſente hoc Concilio poſſimus, ſiquidem, vt dicitur, pręteriti ratio ſcire futura facit: & qui ſemel malus, ſemper præſumitur malus, eóque magis, ſi quis non ſemel ſed ſæpiſſimè malus deprehendatur.

Proinde cõſtat rectè & legitimè facere Status Auguſtanę Confeſſionis, qui tam periculoſo támque multis nominibus impio Concilio

ſeſe

ſeſe non adiungant, aut talium conſortio implicēt, de quibus Pſalmus primus expreſſè ait: Beatos eſſe qui nec ambulent in Concilio peccatorum, nec in via eorum conſiſtant, aut conſeſſu ſedeant. Ita monuit & Ludouicus Romanus egregius Iuriſcōſultus, & in talibus negociis verſatiſſimus, qui floruit tempore Baſiliēſis concilij, vbi etiam diem ſuum obiit. Is Cōſilio 522.n.9.ait: *Imprimis ſedulò faciendum, vt manus retineamus mundas à ſanguine quem Pontifex Romanus fundit.*

Quin etiā, eſt cur toto pectore gratias agant hi Status Deo, qui tot exēplis præmonere & erudire ipſos voluerit de tantis rebus, & alieno exemplo reddere cautiores. Etenim fœliciter ſapit, quiſquis alieno exemplo ſapit.

VNDECIMO. Etiam hoc conſiderādum fuerit in hac cauſa, & quidem accuratius: quòd Pontifex cum ſociis ſuis & addictis, hos Imperij Ordines & Status, qui doctrinam fidei Auguſtana confeſſione expoſitam amplectuntur, neutiquā pro membris aut ſociis Chriſtianæ & Catholicæ Eccleſię agnoſcat, ſed pro hęreticis excommunicationis ſuæ fulminibus, anathemate, & execrationibus extra Eccleſiam Chriſtianorū eiectos ac proſcriptos iampridē & ſępius condēnarit, atq; etiamnum quotannis Bulla Cœnæ, quā vocant, damnatos infeſtet, dira quæq; ac mortem minitans. Nec tantū edicta contra noſtros ſanguine ſcripta promulget, ſed multos etiam de doctrina nobiſcū ſentientes crudeliſſimè perſequatur paſſim & in-

XI. Cauſa recuſati concilij: Pontificis ſuperbia, Status Imperij præ ſe cōtemnentis, & pro hæreticis dānantis.

terficiat. Quæ igitur cauſa fuerit, cur hunc, qui ſe pro hoſte & carnifice potius quam pro ſacerdote gerit, ceu caput Eccleſiæ Chriſtianorum agnoſcant & venerētur? Etenim & Pontificum iure cautum, traditúmque ſcimus, fruſtra petere honorem debitum, qui, quem debet, non ipſe etiam impendit. *Cur ego te habeam vt Principem, cùm tu me non habeas vt Senatorem?* ait ca. *Eſto ſubiectus.* diſt. 95. in Decretis Gratiani: qui canõ deſumptus eſt ex Hieronymi lib. ad Nepotianum de vita Clericorum, nu. 7. Scitũ eſt, inquit, Domitij illud; Cur ego te habeam vt Principẽ, cum tu me nõ habeas vt Senatorẽ? quod Lucio Craſſo attribuit Valerius lib. 6. cap. *De liberè dictis.* Eodémque argumẽto olim in pari cauſa Baſilienſi Cõcilio Ludouicum Romanum vſum legimus aduerſus Eugenium Pontificem in hæc verba, quę extãt in volumine reſponſorum eius cõſil. 525. nu. 15. *Si ipſe Papa Eccleſiam nõ honorat, ipſum ſalubriter admonentem, nec tũ merebitur ab Eccleſia honorari, ita vt tolleret ipſum cum ſcandalo regentem atque incorrigibilem, ſubiiciens illud Oratoris Domitij, Cur ego te habeam,* &c.

Atque ex eo ſimiliter, vt ex ſuperioribus, efficitur ac patet, rectiſſimè facere Status & Ordines Imperij, qui ſeiungant ſeſe à Papa & eius factione impia, nec iure vllo teneri, vt indebitum, & quem priuata ambitione ſibi Pontifex arrogat honorem, vlla in parte deferant, ſed potius pro virili ſedulò eius conatibus impiis aduerſentur.

XII. Cauſa receſſationis, conſcientiæ periculũ in deſerenda cauſa veritatis.

POSTREMO. Et hanc neceſſariam atque æquiſſimam diſſentiendi ac diſcedendi à Pontificiis cauſam Status arbitrantur, quæ optimo & honeſtiſſimo cuique ſemper grauiſſima fuit, nimirum conſcientiæ religionem, qua bonis viris nulla maior neceſſitas accidere poteſt. Vt autem rationes hactenus expoſitas omnes ſúſque déque facere velint, nec pro rei magnitudine ſingula æſtimare, vitam etiam & exiſtimationem, omniaq́ue quę habeant cariſſima pacis publicæ cauſa hoſtium acerbiſſimorum & infeſtiſſimorum poteſtati permittere, atque extrema quæque ſubire libenter: tamen tanta huius cauſæ vis eſt, vt, quoniam non tàm ad ipſos priuatim, quàm ad diuini nominis glorificationem pertinet, nullibi minus quàm hîc de alieno quidquam largiri aduerſariis queant.

Etenim cùm intelligant Status hanc de religione controuerſiam non tàm homines quàm Deum ipſum ſpectare, cuius negociũ hîc præcipuè agitur, & cuius immenſo beneficio ad agnitionem lucis Euangelicæ clementiſſimè perductos ſeſe agnoſcunt: facilè cogitare poſſunt, ſe non niſi ſummo ingratitudinis ſcelere, ac conſcientiæ periculo grauiſſimo, adeóque læſæ maieſtatis diuinæ atrociſſimo crimine iſta Pontificum Concilia, quibus nihil aliud quàm veritatis Euangelicæ oppreſſio quæritur, & pacis atque tranquillitatis publicæ perturbatio tentatur, approbare vel agnoſcere poſſe. pertinere etiam vel imprimis

ad officium ſuum vt propter gloriam Dei & ſalutem ſuam, ſuorúmque quibus præſunt, in agnita Euangelij veritate conſtanter & magno zelo perſeuerent ac perſiſtant, neque ab ea vlla ratione ſe abduci in omnem æternitatem patiantur. Quemadmodum Deo adiuuante nec deſerere eam doctrinam vnquam in animo habent, neque etiam, ſi capiundos ſibi inimicos ſcirent omnes homines, deſerere eam, eiúſve confeſſionem defugere per conſcientiá vlla ratione poſſunt aut debent. Vt enim præclarè Papinianus dixit, *Quæ facta pietatem lædunt, exiſtimationem, verecundiam noſtram, & generaliter, quæcunque contra bonos mores fiunt, ea nec facere nos poſſe credendum eſt.* l. filius 15. ff. De conditionibus inſtitutionum. Quod etiam ipſi Canoniſtæ, & interpretes eius iuris quo Pontificij vtuntur prolixè tradunt, *Contra legem conſcientiæ nemini eſſe obediendum, ne Papæ quidem. Quia nota ſit trita vox: Qui contra conſcientiam agit, ad gehennam ædificat. Quippe conſcientia eſt mens ſibi ipſi conſcia, & flos intellectus, & de apicibus animæ,* vt rectè Baldus ſcripſit: Et vt idem: *Conſcientia eſt oculus cordis, quaſi cordis ſcientia, quæ debet eſſe ſicut ſpeculum ſine macula. Quinetiam conſcientia eſt ſecretum ſecretorum, & nihil aliud niſi bonus vir, qui intra te loquitur in corde tuo. Sed non eſt frater aut monachus, qui habeat diabolum ſub cappa,* vt facetè dixit Cynus Iuriſconſultus antiquus, & placet Lanfranco in tractatu de arbit. in verbo, *reductio.* n. 34.

Neque

Neque verò rationes ſolùm huius recuſationis ſuæ Status habent neceſſarias atque honeſtiſſimas, verumetiam exempla permulta ſanctorum in Eccleſia Patrum, qui detrectarunt tales Synodos, quibus non veritatẽ quæri, ſed ſtabiliri idolatriam & tyrannidem animaduerterunt, etiam ſi indictæ fuiſſent à ſummis Magiſtratibus, ipſiſque Cæſaribus. *Exemplis recuſatio illa poſtrema firmatur.*

Ita Conſtantinus Imperator cum in Tyro Concilium congregaſſet, quo de Ariana cauſa rurſus cognoſceretur, euocatis edicto Epiſcopis omnibus & Eccleſiarũ Antiſtitibus, inter quos comparuit & Potamon martyr, & alij cõplures pietate & vitæ ſanctimonia præſtantes viri, Athanaſius Epiſcopus, qui & ipſe volens & non inuitus ad Concilium præſtò fuit, cùm animaduerteret magnam partem Epiſcoporũ non obſcurè colludere cum Ario hęretico, nihil moratus, confeſtim noctu ex vrbe diſceſſit ad Imperatorem, qui in vicinia commorabatur, ſéque de abitione Imperatori grauiter id ferenti excuſauit humilimè, ſignificans certò aduertiſſe ſe, præcipuos Concilij futuri viros & iudicis & partis munere functuros, ſubordinatos etiam contrà ſe calumniatores à quib. falsò eſſet accuſandus. *Athanaſius fugit Concilium impium.*

Indicta quoque poſt ab eodem Imperatore Antiochena Synodo, Maximus qui fuit eius temporis Epiſcopus Hieroſolymitanus, accedere ad eam noluit, licet vicina ei eſſet Antiochia. norat enim animum Conſtantini iam ſeductum atque infectum Arrianorum fraude *Maximus item.*

& impoſturis.

Epiſcopi deinde Occidentis. Ac deinde Syrmienſi Synodo Conſtantij autoritate congregata, contra Photinum in Hungaria renouantem blaſphemum Hebionis dogma, negantis duas in Chriſto filio Dei naturas, cùm intellexiſſent Epiſcopi Occidentis, magno adeſſe numero Arrianos, etſi vocati ab Imperatore eſſent Occidẽtales, non tamen venerunt ad Synodum. Atq; ex omnibus Occidentis Epiſcopis ſolus Oſius Cordubenſis ab Imperatore ex Hiſpaniis euocatus adfuit. ſed ſanè perquàm infeliciter, ab Arrianis vel coactus vel perſuaſus vt concordiæ conciliandæ cauſa ſubſcriberet deprauationi Nicæni Symboli, qua vt Arrianæ controuerſiæ nouo cothurno ſubueniretur, pro vocabulo ὁμοούσιος reponebatur ὅμοιος. Cuius tamen Epiſcopi, alioquin boni & in profeſſione veritatis conſtantis, authoritas mox ab Arrianis obiecta fuit aliis etiam qui adſentiri noluerant, & permultas Eccleſias perturbauit. Quã ob cauſam grauiter poſtea eundem Oſium reprehendit Hilarius, non tantum ſtultitiam ſed etiam incõſtantiam ei obiiciens. Vt multò præſtitiſſet nunquam Oſium veniſſe ad iſtam Synodum.

Alij Epiſcopi. Ita & Cyrillus Hieroſolymitanus Epiſcopus, cum Gregorio Nazianzeno conſenſu de doctrina inito, ea Concilia quibus vocabulum ὁμοούσιος de filio Dei fuit oppugnatum fugit, obiectis ſacræ Scripturæ teſtimoniis, & interpoſita appellatione. Similiter Paulinus, Treuirorum Epiſcopus è Mediolanenſi Concilio

diſceſſit,

diſceſſit, poſtquam ſenſit Auxentium Epiſcopum cum ſuo ſatellitio inſidioſa conſilia tractare. Recuſauit & Chryſoſtomus adire aduerſus ſe indictam Synodum. Ac permulta ſimilia exempla extant paſſim in Eccleſiaſticis & cæteris hiſtoriis, vbi pij & docti viri etiam priuati aut fugerunt ſuſpectas & inſidioſas Synodos, aut protinus ex illis diſceſſerunt cum impia dogmata ſtabiliri animaduerterent.

Licet impunè recuſare quæuis Concilia ſuſpecta & periculoſa: teſte Gelaſio. pontif. Rom.

Atque hinc eſt quòd etiam Pontificio iure conſtitutum legimus, licere impune recuſare quæuis Concilia ſuſpecta & periculoſa. Et ſiquidem in ciuilibus ac leuioribus cauſis licet iudicem quemuis ſuſpectum, inimicum, incōpetentē, iniquum, iure optimo recuſare, quantò magis id in grauiſſimo fidei & religionis Chriſtianæ negocio licebit? Rectè itaque Gelaſius: Quæro, inquit, iudicium, quod prætendunt vbinam poſſit agitari? an apud ipſos, qui iidem inimici cum ſint, & teſtes & rei & iudices erunt? Sed tali iudicio nec humana debent committi negocia. Quod ſi in iudicio, vbi iidē ſunt inimici qui iudices, nec humana committi debent iudicia: quantò minus diuina, id eſt, Eccleſiaſtica. Qui ſapiens eſt intelligat. *Et paulò pòſt:* Nam quodammodo naturale eſt, ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudicium velle refugere. Ad hæc, & ipſi Canoniſtæ atque interpretes iuris Pontificij fatentur, cuilibet impunè licere recuſare Concilia quibus non ipſe etiam Papa præſens intereſt, vt videre eſt apud Iacobatium Car-

Teſtibus ipſis Canoniſtis.

dinalem in tractatu de Conciliis lib.5.articulo 10. Qui tamen Papa etſi huic Concilio intereſſet præſens, vt ab eo procul abeſſe ſcimus, nihilominus rectè à Statibus & Ordinibus Imperij recuſari poſſet vt hoſtis apertus & capitalis inimicus, ac multis nominibus alteri partium meritò ſuſpectiſſimus. Qua de re ſatis à nobis expoſitum fuit ſuprà.

Iam verò cum caput ipſum partis aduerſæ propter multas cauſas Statibus ſit meritò non tãtum ſuſpectum, ſed haud dubiè pro illo ipſo, qui prædictus fuit, Antichriſto & hoſte Chriſtiani nominis execrabili habendum: conſequens eſt & membra huic capiti adhærentia, Cardinalium, Epiſcoporum Prælatorúmque gregem omnẽ ei iuratum & obſtrictũ vinculis arctiſſimis, non minus ſuſpectũ nobis eſſe oportere. Ac quemadmodum excluditur Papa ipſe, cùm de eius agitur negocio aut facto, ita pariter excludi debere eius Cardinales & Epiſcopos. Cum enim caput ſuſpectum eſt, etiam alij, qui caput veriſimiliter ſequuntur ſuſpecti ſunt meritò. Quomodo Abbas poſt Vincentium notauit in cap.1.num.14. Extrà: *de iudicijs*. Ac de adhærentibus idem quod de principali iudicatur, vt rectè *Philippus Decius* contrà Concilium à Iulio II. Romæ indictum argumentabatur in ſermone qui adiectus eſt conſilio eius 151.num.20.

Atque hoc ius eo magis locum hîc habere & in cauſa hac præualere debet, quod ad Eccleſiaſticos vel imprimis pertineat, vt iudicia

& cen-

& cenſuram Eccleſiæ rectè regant,&cognitioni minimè ſuſpectos aut alteri partium addictos præficiant. Eccleſia enim cum ſit cultrix & auctrix iuſticiæ, non patitur contra iuſticiã quidquam in ſe vel in alterum fieri, textus eſt in cap.1. §. *Sed diuerſum*, de alienatione feudi. Qua de re,& de iudicio æqualiter & abſque omni ſuſpitione rectè ab Epiſcopis conſtituendo,copioſè diſſerit *Zaſius* in epitome feudalis doctrinæ parte.11.nu.12.13.14.15.16.17.

Quinetiam licet plerique Epiſcopi qui Cõcilio huic interſunt, minus viderentur addicti Papæ, cuius tamen planè ſunt adiurata mancipia & ſerui omnes,nihilominus rectè id recuſari poſſet. Cum conſtet eam eſſe Pontificis in ſuos poteſtatem, vt facilè quoſcunque ex ſuorum numero in anguſtum redigere & eò adigere poſſit, vt ne hiſcere quidem cõtrà auſint. Idque eò magis cum totum collegium iuriſiurãdi fide ac vinculo arctiſſimè habeat ſibi obſtrictum. Itaque propter caput Synodi ſuſpectum,meritò tota Synodus ſit ſuſpecta,vt pręclarè docet *Baldus* l. 1. c. Si rector prouinciæ. Præſertim quando vniuerſitas ei ſubeſt. Per ea quæ notauit *Ioan. Andrea* in additionibus ad Speculatorem,tit. de iudice delegato §.fi.verſ. Item quod ex pluribus nu.8. Et quando illud caput adeò ſit potens,vt ei non auſit contradicere vniuerſitas , ſecundum *Baldum* in cap. 1. De iudiciis,quem refert *Felinus* n.6. Idémque placuit *Iacobatio* lib.5.aut 10.col.3.

TERTIA PARS TRACTATVS, QVÆ EST

DE FORMA ATQVE RATIONE liberi, Chriſtiani, & œcumenici Concilij.

Eorũ quæ hactenus dicta ſunt, ſumma.

HACTENVS igitur, qua fieri potuit breuitate ac ſimplicitate, rationes neceſſarias, graues, ac conſtantes expoſuimus, cur Principes & Imperij Ordines qui oblatã Auguſtæ Confeſſionem fidei amplectuntur, reſtitutam à Pontifice Pio IIII. Synodum Tridentinam nulla in parte agnoſcendam ſibi, aut etiam adeundam arbitrentur: addita ſimul commemoratione ſacrarũ literarum teſtimoniis confirmata, quæ ſit eius Concilij & cæterorum omnium decretorum ac continuationum Pontificiarum ratio. Atque his ſatis, vt arbitramur, inſtitutæ ſcriptionis noſtræ pars altera fuit explicata.

Huius partis tertiæ ſcopus.

Reſtat nunc, vt, ſecundum ea quæ ab initio propoſuimus, tertium eundémque vltimum recuſationis huius locum breuiter perſtringamus, quale ſcilicet ſit illud Concilium & Eccleſiæ iudicium, quod in his de religione diſſidiis cognoſcendis ac diiudicandis non tantum

tum

tum reuerenter ſe agnoſcere Status teſtati ſunt ſemper, verum etiam multis iam in Comitiis & conuentibus publicis ſæpius & ex animo apud imperium efflagitarunt, atque etiam nunc precibus ardentibus à Deo Opt. max. exoptant: cuius etiam progreſſum, quantum in ipſis eſt, ſumma voluntate & ſtudio omni iuuare ac prouehere cuperent.

Neque enim quæ ſuperius de Conciliis dicta ſunt, ita accipi Status volunt, quaſi omnem de doctrina cognitionem, ac legitima veráque piorum ex verbo Dei iudicia, quibus controuerſiæ de dogmatibus neceſſariò in Eccleſia diiudicandæ ſunt, aſpernentur: aut iudicia piarum Synodorum, ac decreta verbo Dei conſentanea ferre nolint: quæ, pro eo ac debent, plurimi faciunt & venerantur reuerenter, non ignari quòd etiam vetus & purior Eccleſia ad tollendas de religione controuerſias hoc veluti præcipuo vſa ſit remedio, piarum ſcilicet Synodorum indictione: & ſi naturæ rationem ſequi volumus, ad explicanda dubia, remouendos errores, tollendáſque controuerſias iudicio omninò opus ſit & cognitione, vt de re ipſa tandem definiri ac ſtatui poſſit.

Etenim nō difficile fuit intelligere, nec obſcurè cernebant Status, ſi omnem ſine diſcrimine cognitionem Eccleſiaſticam, omniáque Concilia, iudicia Orthodoxæ Eccleſiæ omnia in vniuerſum recuſaturi eſſent, quàm illud piis & intelligentibus omnibus inſolens, odioſum, ac multis nominibus meritò ſuſpectum eſſet

futurum, quaſi de cauſæ bonitate parum ſibi conſtantes effugia & diuerticula & latebras quærerent, &, quod eorum eſt iudicium ſubterfugere conarentur. Siquidem qui iudicium refugit, is de iuſticia cauſæ diffidere videtur, vt Canon ait, &, quemadmodum eſt in Mimis Publianis, fatetur quodammodo facinus, qui iudicium fugit.

Quæ ad legitimũ Cōciliũ Oecumenicũ requirantur.

Quibus ſuſpitionibus vt tempeſtiuè occurrerent Status, & vt ad poſteros extaret teſtimonium publicum voluntatis ipſorum. Viſum fuit Delectis Hoc in loco ſententiam ſuam de ratione legitimi Concilij breuiter explicare, eáque colligere certis rerum capitibus, quæ conditiones & qualitates, & vt ita dicamus, ſubſtantialia complectantur eius Synodi quæ ad illuſtrandam Dei gloriam, déque religione firmam concordiæ ineundæ rationem momentum habere videatur. Quàm indicationem noſtram bonos omnes & tranquillitatis Eccleſiæ amantes gratam habituros, & ſtudium noſtrum, vt probè eſt ac decet, in bonam partem candide interpretaturos omninò confidimus.

1. *Indictio Cōcilij facta à Cæſare.*

Principio igitur, & ampliſſimorum Imperij Ordinum ratio ſumma hoc exigitur, & ipſa Imperij maieſtas, vt Chriſtiani & œcumenici Concilij indictio ac gubernatio fiat ab ipſo Imperatore, ſummo orbis terrarum monarcha & magiſtratu. Eſtque, vt ſupra demonſtrabimus, hoc eius munus proprium, quod à nemine alio aut ſuſcipi aut perfici poteſt. Ita primus ex vniuerſo orbe Chriſtiano conuentum

tum haberi curauit Conſtantinus magnus, & pòſt eum Theodoſius Primus, qui Diuo Ambroſio, non etiam Romano Epiſcopo præſente, Synodum Aquileiæ habuit. Itèm Theodoſius Secundus, Martianus, Iuſtinianus, laudatiſſimi Imperatores. Eſt enim hoc opus digniſſimum omnibus magnis & ſapientibus Imperatoribus. Qui autem hanc curam ad ſolum Pontificem Romanum & Epiſcopos reiiciant, ademptam Imperatori & magiſtratui politico, eos falli & errare demonſtratum eſt ſupra, tam rationibus adductis, quàm exemplis. Nam & Leonem Pontificem à Cæſare expetiuiſſe legimus vt is autoritate ſua Epiſcopos Eccleſiarum paſſim conuocaret ad Chalcedonenſe Concilium. Quod & alios Imperatores ſimiliter feciſſe conſtat, de quibus abundè dictum eſt ſuprà. *In epiſt. ad Theodoſ. Auguſtū: & in epiſt. 40. & 41. ad Mātuanum Imp.*

Aut etiam, vt ſaltem communi Imperatoris & Pontificis Rom. autoritate & cura Concilium indicatur. In quam ſententiam decretum factum fuit, olim Spiræ in comitiis anni XXIX. Et ita Carolum Magnum cum Adriano Pontifice Concilium conſtituiſſe legimus, ca. *Adrianus Papa*, diſtinct. 63. Quòd ſi fieret, Status & Imperij Ordines citra vllum præiudiciū in tali Synodo liberè comparere poſſent, nullo ex ea comparitione Pontifici præiudicio ſuperioritatis agnitæ generando. *Quādo per Papam id fiet? Ad Cal. lēdas Græcas.*

Qua ratione autem cæteri Reges & Principes, qui iuriſdictionem Imperij noſtri non agnoſcunt, ad vniuerſalis huius Concilij ſocie-

tatem comiter permoueri queant, nihil hic Cæſareæ maieſtati præſcribere nos decet, cuius prudentiæ rem iſtam meritò relinquimus moderandam. Speramus tamen & hac in re pios & bonos Principes qui extra Imperij fines ſunt, non defuturos officio ſuo, operámque daturos libenter & non grauatè, vt iuſto modo & ordine cognitis, diiudicatis, & ſublatis diſſidiis de dogmatibus; pax & concordia tandem Orbi Chriſtiano reſtituatur, & pia Eccleſiarum emendatio inſtitui aliquando poſſit.

2. *De loco cõcilij habẽdi.*

Secundo. Ad indicendam piam & œcumenicam Synodum neceſſarium omninò eſſe ducunt Status, vt non in Italia ſed intra Germaniæ limites locus Concilio oportunus deſignetur: quæ quidem ſpes ſæpius & multis in Comitiis hactenus expreſſè facta fuit Principibus noſtris, etiam præſentib. Legatis Pontificiis. Cùm igitur Germania ſemel iam definita ac deputata fuerit Concilio habendo, Iure meritò ratũ id manere debet quod placuit ſemel. Locus enim ſemel deputatus ad Concilium, mutari non debet, vt ex Iuriſconſultis Petrus de Anchara reſpondit, & placuit Iacobatio Cardinali lib 3. tractatus de Concilio, articulo primo.

Ad hæc, & ipſa iuris ratio ſuadet, vt eo in loco Concilij diſceptatio ac diiudicatio inſtituatur, in quo loco initiũ diſſenſus extitit inter partes. Quemadmodum etiam in primitiua Eccleſia factitatum legimus, vt Synodi eo in loco celebrarentur potiſſimum, vbi aut natã

primum

primum fuerunt dogmata controuerſa, aut in quo loco ea vigebant potiſſimum, veluti Hieroſolymis, Alexandriæ, Antiochiæ, Romæ, &c.

Accedit his præterea ea Germaniæ commoditas, quòd plurimæ per eam & liberæ & Imperiales ciuitates ſint, quæ vtrique parti tutiſſimum de religione diſputandi locum præbere poſſint, abſq; vllius periculi metu & formidine. Quomodo & olim auorum memoria & paulò ſuperius duo illa famoſa Cõcilia Conſtantienſe & Baſiliẽſe apud nos celebrata fuêre, quo tempore non minus graue de religione diſſidium ortum fuit publicè.

Eſt autem hoc inter liberi Concilij conditiones vel præcipuum requiſitum, vt Locus concilij habendi, ſit opportunus, tutus, & ſine periculo acceſſuris omnibus, idque propter ſententias dicendas, quas omninò liberas eſſe oportet. Debet enim in Concilio eſſe ante omnia libertas votandi, vt interpretes iuris loquuntur. Alioquin ſi metu tyranni quis non auderet liberè votum ſuum dare, non teneretur vocatus ad Concilium comparere, vt tradit Innocẽtius in c. *ſuper ijs. De accuſation.* Et Martinus Laudenſis in tractatu de Concilio, quæſtione 5. Idémque legitur de Concilio Agathonis in prima actione in fine epiſtolæ ad Conſtantinum, & quemadmodum textus iuris Canonici ait, 24. q. 1. ca. *alienus*: nõ magis multitudini quàm vnitati eſt attendendum. Verba Agathonis ad Conſtantinum Imp. ſunt admodum dulcia: *Concedite*, inquit, *liberam loquen-*

di facultatem, vt ab omnibus cognoſcatur quod nullo terrore, nulla poteſtate, nulla comminatione vel auerſione quiſquam pro veritate loqui volens prohibitus aut repulſus ſit. Atque hæc ſententiarum libertas & ſecuritas niſi concedatur, recuſari Concilium tanquam ſuſpectum propter maiorum potentiam iuſtiſſimè poteſt, vt idem Cardinalis Iacobatius teſtatur lib. 2. de Concilio, Articulo 1. & 5.

Quibus perſonis præſtanda ſit fides publica.

Neque verò ipſis tantum Principalibus qui euocantur ad Concilium, ſed & his qui vices eorum gerunt, procuratorib. legatis, adiunctiſque oratoribus & comitibus tutum ac liberum Concilij locum eſſe oportet, vt ipſi teſtantur Canoniſtæ & iuris Pontificij interpretes: qui etiam hoc inſuper tradũt, quod citatus ad iudicium, ex hoc ſolo quod citans odio habet citatum, dicatur non ſatis tutus, & talem citationem fore nullam re ipſa, etiamſi citatus neque excipiat contra citationem, neque etiam ab ea prouocet, per Clementin. *Paſtoralem* §. notorium vbi Doctores, *De re iudicata*.

Ex his igitur intelligi poteſt, rectiſſimè & veriſſimè dici, nullum poſſe locum commodiorem, magiſve opportunum & à periculis tutiorẽ Cõcilio libero deputari vſpiam quã in Imperiali & libera aliqua Germaniæ ciuitate, in qua vtriuſque tàm Auguſtanæ Confeſſionis quàm Papiſticæ religionis libera eſt opinio publicè, inter ciues inter ſe concordantes. In tali ciuitate nihil eſſet quod quiſquam ſibi metueret, aut quod alteri parti grauamen iuſtum

ſtum

ſtum adferre poſſet. At quæ vni ſoli, ſeu alteutri religioni & parti addicta eſt ciuitas, exploſa religionum altera, illa non poteſt non eſſe ſuſpecta meritò alteri partium cuius ibi religio exploſa ſit, quemadmodũ tradunt & Canoniſtæ, quod Gibellinus etiam cum ſaluo conductu non erit tutus vbi dominantur Guelphi, vel econtrà. ſicut dicit gloſſa in ca. ſtatutum, in Parag. *cùm verò.* ſuper verbo, *non audens*, De reſcript. lib. Sexto Decretal. & placet Cardinali Iacobatio libro ſeptimo, Articulo primo. Ratio huius iuris euidens & breuiter hæc eſt: quòd in deliberãdis rebus ſeriis, arduis, & grauibus vt vtiliter conſulatur, oporteat metum periculi omnem longè abeſſe ab iis qui ſententiam dicunt. Metus enim infirmitas eſt voluntatis & conſilij vulnus, vt præclarè Baldus dixit in cap. 1. Qui feudum dare poſſunt. col. 7.

Proindè ex his quæ diximus, etiam hoc efficitur, neceſſariò opus eſſe vt & Conſtantienſis ſynodi decretum iniuſtum, *de fide hæreticis non ſeruanda*, antè omnia in ſpecie aboleatur, abrogetur, & irritum publicè pronuncietur. Et inuicem omnibus ad Concilium vocatis & acceſſuris liber, tutus, pleniſſimus, & qui nulla ex parte diſputabilis ſit, ſaluus cõductus fidei publicæ literis ac diplomatibus aſſecuretur ac præſtetur re ipſa, toto illo tempore quo vel ad Concilium veniunt vel ab eodem recedunt. Idque cum omnibus clauſulis ac partibus ſolitis & neceſſariis, quo id melius firmiúſque fieri poſſit modo, tàm pro cauſa principali *Decretum Synodi Cõſtantienſ. abrogandum.*

quàm pro perſonis Cõcilio interfuturis. Quod æquiſſimum eſſe, & pro rei magnitudine imprimis neceſſarium, prudentes omnes intelligunt facile. Nec enim Status in hac incertitudine aliter vel de pace colenda firmiter, vel de animo integro & ſyncero fidem habere aduerſariis queunt.

His, quæ de loco hactenus diximus, ita conſtitutis primum, ac grauaminibus omnibus ſublatis, ſi, vt in votis habent & ex animo exoptant Status, loco tuto ac libero Concilij indictio legitima fiat, quo ſine vlla periculi ſuſpicione ea proponi queant, quæ ad gloriam Dei illuſtrandam & errorum emendationem piam facere videantur, nõ tantum ſumma voluntate huic exceptioni loci non tuti renunciaturos ſe in poſterum Status palàm teſtantur, verumetiam operam quàm maximam daturos, vt tale Cõcilium, quod ad ipſos attinet, tutum ac liberum reipſa & eſſe, & hoc nomine rectè appellari ac dici poſſit.

3. *De perſonis, quæ vniuerſali concilio intereſſe debeant.*

Tertio. Perneceſſarium fuerit, vt ad hoc negocium rectè tractandum ex omnium prouinciarum & nationum Orbis Chriſtiani partibus optimi & grauiſſimi quique deligantur ac cõuocentur Eccleſiarum Antiſtites, ſapientia & autoritate præſtantes, Epiſcopi Eccleſiarum, non quidem qui nomine ſolo, & titulo turgeant, ſed & re ipſa Epiſcopi ſint, hoc eſt, Eccleſiarum & miniſterij inſpectores ac gubernatores docti, quibus curæ ſit officium ſuum: tum etiam inferiorum graduum Prælati, Abbates,

bâtes, & monaſteriorum Præſules, præpoſiti Collegiorum, Superintendentes, Theologi, Doctores & paſtores ſeu miniſtri Eccleſiarum, & concionatores, quíque in qualibet prouincia inſignis doctrinæ & pietatis nomine celebrantur. Ex his, qui ad cognoſcendum & iudicandum idonei ſunt, mitti & admitti ad Synodum, vt ſingulorum de doctrina ſententia & teſtimonium audiatur, & quidem ab vtraque parte, aut cuiuſcunque religionis ſint, neceſſarium omninò exiſtimamus. Illiterati tamen, idiotæ, & indocti, tùm etiam manifeſtis ſceleribus contaminati abſint & arceantur ab hoc iudicio. Neque enim ex Eccleſiæ Conciliis Cercopum, vt veteres dicebant, conuentus faciendi ſunt, in quibus homines Epicurei, impuri, polluti idolis, & notoriis ſceleribus concurrant, vt furores & tyrannidem ſtabiliant: ſed ſint cœtus virorum eruditorum, grauium, ſapientum & honeſtatis amentium, ac Deum timentium, qui vſum habeant negociorum Eccleſiæ, aut viderint quid alij de magnis ac dubiis rebus iudicauerint, pacis & tranquillitatis amantes: quales Apoſtolus Paulus ad Tit. 1. & Timoth. 3. nobis graphice deſcripſit: Irreprehenſibiles, vnius vxoris mariti, ſobrij, modeſti, temperantes, placidi, hoſpitales, ad docendum idonei, non vinolenti, non percuſſores, non turpis lucri cupidi, ſed manſueti, alieni à contentionibus, alieni ab omni auaritia, &c. *Cum qua deſcriptione congruit & Iacobi epiſtola cap. 3. inquiens:* Quæ è ſupernis

eſt ſapientia, primum quidem caſta eſt, deinde pacifica, modeſta, tractabilis, plena miſericordiæ & fructibus bonis, abſque diiudicatione ſine ſimulatione, &c.

Quod Iacobi dictum diſerta paraphraſi in hunc modum doctiſſimus Eraſmus declarauit: *Eraſmus.* Qui præteritis iis, quæ verè faciunt ad pietatem, fumos obiiciunt perplexarum quæſtionum, qui loquuntur ad gratiam Principum, qui dicunt ad quæſtum, qui doctrinam Euangelicam detorquent ad ventris ſui negocium, qui venantur gloriolas humanas qui grauem ſarcinam imponunt humeris aliorum quam ipſi digitulo nolint attingere, qui pro diuinis præceptis docent ceremonias, & humanas conſtitutiunculas, qui pro Philoſophia Euangelica tradunt nouum Iudaiſmum, denique qui ſe ipſos prædicant verius quàm Chriſtum: horum ſapientia non eſt illa ſapientia, quam pater nobis per filium demiſit è ſublimi, vt nos à terrenis ſtudiis auocatos, in cœlum ſubueheret: ſed craſſa eſt, atque terrena, & ideo terram ſapit: ſed animalis eſt, & ideo magis illa ſpectat, quæ conducunt ad hanc vitam quàm ad vitam æternam: ſed dæmoniaca eſt, quæ non eſt ex affectu ſpiritus diuini, ſed ab inſtinctu dæmonum, qui ea ſuggerunt, quæ nos alienent ab Euangelica ſynceritate. *Hæc ille.* Idem in Paraphraſi Paulinæ ad Titum epiſtolæ, cap. I. veri Epiſcopi qualitates ſimiliter diſertè exponens, ita ſcripſit: Oportet igitur eum, qui Dei vicibus

quo-

quodammodo fungitur, cuíque ille theſaurus Euangelicæ doctrinæ, veluti ſelecto diſpenſatori, concreditus eſt, vndiquaque inculpatum eſſe, longè ſemotum à vitiis iſtorum, qui vulgò magiſtratus gerunt: vt qui lubentibus, ac volentibus imperet, quíque præter gregis ſibi commiſſi ſalutem nihil ſpectet: qui mederi ſtudeat, non opprimere: docere, non cogere: ducere, non trahere: quíque perſuadeat potius, quàm exigat, beneficiis, ac bonitate vincat magis, quàm imperio. Hæc qui ſpectat, eum non oportet eſſe præfractum, non iracundum, non linguæ procacis, quibus rebus citius alienantur homines, quàm ſanantur: non turpiter auidum lucri: quæ res, cum in prophano magiſtratu & fœda ſit & peſtilens, multò magis in Epiſcopo erit deteſtanda. Nihil enim incorruptè gerit, quem morbus habet auaritiæ.

Hæc dicta ſatis diſertè docent, quales admittere ac præficere Epiſcopos & cognitores oporteat in Synodorum conuentibus, quibúſque legitimo Concilio intereſſe, & ſententiam ſuam dicere concedatur. Hinc eſt, quod & Conſtantinus Imperator Agathonem Epiſcopum monet, vt ad indictum à ſe Concilium, mittat viros placidos, intelligentes, peritos Scripturæ ſacræ, alienos à temerariis iudiciis, & vitæ inculpatæ, qui de omnibus rebus rationibúſq; ſine fraude & liberè decidãt, &c. Quod & Canõ in Decretis Gratiani monet elegãter his verbis: *Nõ oportet nos, qui Epiſcopi*

ſumus, indigere doctrina: ſed aliorum eſſe doctores. Malorum Doctorum, mala eſt doctrina. Eccleſia de malis Doctoribus ſacerdotes non recipit. ca. conuenientibus. §. Item Tharaſius, 1. q. 7.

2. *Conſtantia in doctrina.* Deinde, quòd ad hæc, quæ dicimus iudicia rectè conſtituenda attinet, opera danda eſt vt deligantur ex omnibus viri graues & conſtantes, qui non quouis vento temerè ferantur: ſed in quibus timor Dei ſit, quíque gloriam Dei rebus omnibus anteferant, præſtãtes eruditione & ſcientia, ac mediocri vſu rerũ periti. Iuxta dictum Ambroſij in Epiſt. ad Symplicianũ: *Sapiens ſemper idem eſt animo, non minuitur, non augetur rerum mutationibus: nec vt paruulus fluctuat, vt circumferatur omni vento doctrinæ, ſed manet perfectus in Chriſto, fundatus charitate, radicatus fide. Sapiens igitur defectus rerum ignorat, & varium animum neſcit: ſed fulget ſicut ſol iuſticiæ, qui in regno patris ſui fulget.* Huc pertinet & canon 1. diſt. 36. Qui vult Epiſcopum eſſe prudentem, non ſolùm peritia ſacrarum literarum, verùm etiam ſecularium negociorum diſpenſatione. Quo in loco notantur etiam illi, qui ſub nomine ſimplicitatis excuſant ſtultitiam ſacerdotum.

3. *Studium veritatis & odium Sophiſtices.* Ad hæc, quàm maximè opera danda eſt, vt, qui ad conſultationem Synodalem, & negotium tam arduum, adhibentur, ſint viri imprimis amantes & ſtudioſi veritatis, ſynceri, aperti, candidi: non prauè inſtituti aut ad ſophiſticen aſſuefacti, non callidi præſtigiatores & ſycophantæ, qui flexiloquas & fucoſas conciliationes

liationes machinentur, quibus nihil eſt pernicioſius Eccleſiæ, nihil veritati magis aduerſum: nulla enim durabilis in Eccleſia tranquillitas, ſine veritate conſtitui poteſt. Imprimis igitur opera danda eſt, vt his negociis viri prudentes & periti adhibeantur: qui & corruptelàs cauere poſſint, & doctrinam ex veris, certis, & non calumnioſè detortis teſtimoniis cognoſcere ac diiudicare. Quomodo Conſiliarium eleganter Ambroſius deſcribit in hæc verba: *Talis debet eſſe Conſiliarius, qui nihil nebuloſum habeat, nihil fallax, nihil fabuloſum, nihil ſimulatum, quod vitam eius & mores refellat, nihil improbum, aut maleuolum, quod auertat conſulentes. Neque enim ſapiens eſt, quiſquis nocet:* vt honeſtiſſimè dictum eſt à Lucio Epiſcopo: 6. q. 1. ca. *Sapiens.*

Ambroſius.

Quinetiam nonnulla & ætatis habenda eſt ratio, vt tantò negocio non iuuenes aut neophyti imperiti rerum ſpiritualium ſed viri annis & animo maturi, vſúque rerum mediocri præſtantes & ætate graues adhibeantur. Tales enim non tantum Concilium ipſum firmant, verumetiam grauitate quadam & autoritatis ſpecie honeſta exornant. Quæ haud dubiè ratio fuit, cur etiam Apoſtoli ſuis in Conciliis & grauioribus deliberationibus ſeniores populi, hoc eſt presbyteros, ſemper adhibuerint, atque etiam cæteris prætulerint. Quemadmodum eſt cernere in actis Apoſtolicis, & ſingulorum ferè epiſtolis. Ita de Sardica Synodo, in qua ducenti quinquaginta Epiſcopi

4. *Aetas & vſus rerũ.*

conuenerunt, epiſtola Concilij ait iuſſu Imperatoris ſingulari adfuiſſe etiam Oſium Cordubenſem Epiſcopum valdè ſenem, qui propter ætatem grandem & propter conſtantiam in cõfeſſione veritatis magno in honore fuerit. Hinc & Syracides ait, cap. 25. *Quàm ſpecioſum caniciei iudicium? & presbyteris cognoſcere conſilium: Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia? & glorioſus intellectus, & conſilium. Corona ſenum, multa peritia, & gloria illorum timor Dei. Quin etiam vmbra ſenis plus valet, quàm gladius iuuenis*, vt præclarè dictum eſt à Baldo.

5. *Vſus rerũ ſpiritualiũ & peritia.*

Præterea, cùm in leuioribus etiam negociis præferantur qui vſu rerum & experientia mediocri valent, quantò magis in ſummo hoc & periculoſiſſimo iudicandi de doctrina munere curandum fuerit diligenter, vt non niſi quorum explorata iam, & in negociis ſpiritualibus periclitata ſit induſtria, Conſiliis & Synodis Eccleſiaſticis adhibeantur. Et hunc vſum non minus quàm ingenium aut doctrinam requirendum conſtat. Ita enim Apoſtolus iubet explorari prius qui Eccleſiæ erudiendæ præficiantur, & Timotheum nobis prædicat, non ſolum quod ſacrarum literarum ſtudiis inde vſque à teneris innutritus ſit, ſed etiam comes interfuerit Apoſtolorum certaminibus, deliberationibus, diſputationibus & periculis. Bene & ſapienter, vt omnia idem Syracides cap. 34. *Vir eruditus nouit plurima, & qui vſu multarum rerum peritus eſt, ſapienter*

pienter diſſerere poteſt. qui non eſt tentatus, qualia nouit?

His accedat oportet vt qui ad Cõciliorum Eccleſiaſticorum deliberationem adhibentur, ſolida eruditione inſtructi ſint, & ſacrarum literarum ſcientia nulli ex populo inferiores: multa etiam lectione & ſtudio plus mediocri Scripturæ ſacræ confirmati. Etenim ſine eruditione ſolida, ſine doctrina, ſine verbi cognitione, lectione multiplici, & meditatione aſſidua, impoſſibile eſt vt quis grauiſſimas, quæ de religione natæ ſunt, controuerſias vel mediocriter diiudicare vel explicare rectè poſſit. Quod & Auguſtinus fatetur lib 4. De doctrina Chriſtiana. *Debet*, inquit, *diuinarum Scripturarum tractator, & Doctor, defenſor veræ fidei, ac debellator erroris, & bona docere, & mala dedocere, atque in hoc ſermonis opere conciliare aduerſos, remiſſos erigere, neſcientibus quid agitur, quid expectare debeant intimare.* Sic & Beda de templo Salomonis loquens. *Fruſtra*, inquit, *ſibi officium Doctoris vſurpat, qui dilectionẽ Catholicæ fidei ignorat: neque ſanctuarium Domino, ſed ruinam ſibi ædificant, qui docere alios regulam, quam ipſi non didicere, conantur.* Et præclarè D. Hieronymus in Leuitico, duo ait eſſe Pontificis opera, vt & à Deo diſcat Scripturas diuinas legendo ac ſæpius meditando: & inuicem populum doceat, quæ à Deo ipſe didicerat, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quę Spiritus ſanctus docet. Quod dictum relatum fuit in ca. fin. diſtinctio. 36.

6. *Eruditio ſolida & cognitio ſacrarum literarum.*

Decretorum Gratiani.

7. *Vitæ ſanctimonia & integritas.* Vitæ etiam integritas ſingularis & morum ſanctimonia, atque in omni officio fides elucere cùm priuatim, tum publicè ex omni parte in iis debet, quibus hic honos habendus ſit vt de doctrina iudicent. Etenim doctrina, quantumuis egregia, niſi morum caſtimonia & vitæ modeſtia condiatur, ferè ſine fructu eſt, & facilè gratiam amittit omnem. *Nemo* (inquit Ambroſius libro de officiis ſecundo) *Ambroſius.* *fontium limpidiſſimorum ſcaturigines in lacunis quærit, nemo ex impura ac turbida aqua hauſtum ſuauem ſperat. Itaque vbi luxuria eſt, vbi intemperantia, vbi vitiorum confuſio, quis inde ſibi aliquid hauriendum exiſtimet? quis non deſpiciat morum colluuionem? quis vtilem alienæ cauſæ iudicet, quem videt inutilem ſuæ?* Et iterum. *Quomodo eum potes iudicare conſilio ſuperiorem, quem vides moribus inferiorem? Supra me debet eſſe cui me committere paro: An verò idoneum putabo qui mihi det conſilium, qui non dat ſibi? & mihi eum vacare credam, qui non vacat ſibi?* Ac deinde. *In acquirendis conſilijs plurimum authoritatis adiungit vita probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentia vſus, frugalitatis gratia.* Et idem in Commentario explicationis Pſalmi; Beati immaculati. *Ante vita quàm doctrina quærenda eſt. Vita bona ſine doctrina gratiam non habet: vt nec doctrina ſine vita integritatem ſuã habet.* Sic & Auguſtinus in Ioannem. *Auguſtinus.* *Doctrina per malos, palmes eſt in*

eſt in ſepibus, botrus inter ſpinas: Cautè hæc lege, ne, dum quæris fructum, laceres manum. & cum audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. In eandem ſententiam multa etiam eleganter Chryſoſtomus: vt in libro de compunctione cordis. *Docere & non facere, non ſolum lucri nihil, ſed damni plurimum adfert. Grandis enim condemnatio eſt cõponenti quidem ſermonem ſuum, vitam verò ſuam atque opera negligenti.* Et ad illud Matthæi: Quæcunque dixerint vobis, facite. *Doctrinam, inquit, accipiamus, non mores: apibus herbæ non ſunt neceſſariæ. Sic & vos flores doctrinæ colligite & conuerſationes relinquite.* Et in Acta Apoſtol. homilia 30. *Doctrina optima, vita docere. Et delicatus magiſter eſt, qui pleno ore de ieiuniis diſputat.* Præclarè etiam Beda. *Clauſum habeas os peccator. Qui ſeipſum docere non potuit, is nec alios doceat.* Permulta ſunt in hanc ſententiam grauiſſimè dicta & ſcripta omnibus ætatibus à viris doctis, quæ docent, quantum momenti ſit in vita, moribus, & exemplis eorum qui, vt alios ad pietatem erudiant, doctrinæ præſunt publicè: quales ſunt Epiſcopi & Eccleſiarum Antiſtites, à quibus facilimè manant exempla vitiorum in auditores & vulgus. Ideóque & in his conſtituendis perneceſſariò delectus quidam adhibendus fuerit.

Chryſoſtomus.

Beda.

8. *Zelus pietatis.*

Atque inter cæteras virtutes quibus præditos eſſe oportet hos Agonothetas & in Cõcilio publico collocutores, vel præcipuè opus eſt pio quodam atque ardentiore zelo iuuandæ ac defendendæ gloriæ diuini nominis, præ-

ſertim inter tot infeſtiſſimos veritatis hoſtes, quorum minis non paucos frangi conſtat. Huius heroici affectus præclarum exemplum nobis proponitur in Dauide, Pſ. 68. *Zelus*, inquit, *domus tuæ comedit me*, *& opprobria malignantium ceciderunt in me ſine cauſa.* Itémque in latrone, qui contra ſupplicij ſocium ſemiuiuus ac laceratus tamen gloriam Dei in cruce tuetur.

9. *Timor Dei.* Et, quod ante omnia neceſſarium imprimis fuerit, quódque primum ac præcipuum eſſe ſani omnes intelligere poſſunt facilè: deligi ac definiri huic negocio non niſi viros Deum timentes oportet, ac præcipua quadam pietate præditos. Siquidem *initium ſapientiæ omnis eſt timor Domini*, vt ſcriptura ait. Et rurſus. *Quo reſpiciam? niſi ad humiliatum & contritum corde, ac trementem ſermones meos. Stulti autem*, hoc eſt, homines profani & impij, *timorem Domini contemnunt, nec eſt timor Dei ante oculos eorum.* Pſal. 13. Et hos negat in Concilio locum habere Liberius Epiſcopus epiſtola ſua ad Athanaſium: *Fieri*, inquit, *non poteſt, vt locum in Concilio habeant hi, qui fide impij ſunt.* Et paulò antè: *In Synodo ſolus timor Domini ad omnia ſufficit.*

10. *Priuati affectus remouendi inter collocutores.* Poſtremo, omnis animorum acerbitas, odia & offenſæ omnes vtrinque deponi debent inter partes, vt nihil hic aliud quàm gloria Dei, & pax atque tranquillitas quæſita videatur. Ita rectè Gregorius: *A Concilio procul abſint odia, facinorum nutrimenta, & interna inuidia tabeſcat.* Et idẽ de eo qui primus aut ſuperior

rior ſit habendus in Conciliis, epiſtola 72. cap. 72. ſic ait: *Concilium Catholicorum Epiſcoporum admoneri præcipite, vt primatem non ex ordine loci, poſtpoſitis vitæ meritis faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur.* Quæ etiam hac de re Baldi fuit ſententia in c.1.n.13. de iud. Et vt breuiter omnia complectamur: Ad Concilium venire debent Patres Sancti ex omni orbe terrarum, vt ait ca. *Canones*, in p. diſtinct. 15. Et vt Baldus: *Conciliũ eſt congregatio multorum & maximorum virorum.* Nimis autem verum eſt quod his verbis adiecit Petrus à Monte, in tractatu ſuo de Monarchia Conciliorum 3.q. in p. *Secundum hoc*, inquit, *hodie non poteſt celebrari Concilium, cùm nullos habeamus Sanctos patres adeò deprauata eſt religio Chriſtiana.*

Quæ autem hactenus à nobis enumeratæ fuerunt perſonarum qualitates, conditiones, & requiſita, ea magna ex parte etiam ipſis Canonibus Eccleſiaſticis ſancita ſunt, & tradita ab interpretibus eorum, vt patet ex ca. *oportet*, & ca. *illiteratos*, & per totam diſtinct. 36. & ex ca. *ſi rector*, diſtinct. 43. Itémque Gregorio in cap. 15. *Paſtoralis*, & in Regiſtro lib. 1. cap. 24. & ca. *oportet* 8. q. 1. Pleraque etiam ex Iacobatio Cardinale lib. 5. de Concilio. 1. articulo. Quod ideo monemus lectorem, ne quis exiſtimet nos nouis legibus aduerſarios noſtros onerare, quorum & iura propria & ſcriptores atque intrpret es Canonũ omnes hæc ipſa aut etiam

plura grauiter ab eis exigunt atque requirunt.

IIII. *Quod etiã Laici in concilÿs œcumenicis locum habeant & ius decernendi.*

Quarto. Non tantùm, vt iam dictum eſt, Epiſcopi & Clerici ad habendum Concilij vniuerſalis conuentum pertinent, ſed & Laici homines ac politici ex Chriſtianis omnibus omnium Ordinum, veluti ſunt Imperatoreſ, Reges, Principes, Comites, Barones, ciuitatum & oppidorũ municipes, & in vniuerſum qui in quaque prouincia inſignis alicuius doctrinæ, intelligentiæ, & ſanctitatis nomine celebrantur, ſiue ij Laici ſint, ſiue Clerici. Quibus etiam omnibus non ſolum vox deliberationis & cõſilij, ſed & iudicij ac definiendi poteſtas in Cõcilio communis cum Clericis eſſe debet.

Quod enim citant ex Ambroſio: *Laicos eſſe docendos ab Epiſcopis & Clericis*, id etſi de officio ſacerdotum verè & rectè dictum ſit in genere, quibus miniſterium docendi Euangelij & adminiſtrandi Sacramenta commendatum eſt, quo nomine etiam in Synodis & Conciliis (ſi modò re ipſa tales ſint, vt munus ſuum rectè obire poſſint) inter primos habentur: tamẽ vbi de iis rebus, quæ principaliter ad vniuerſalem Eccleſiam pertinent, deliberatio pia inſtituitur: quale eſt imprimis negocium fidei Chriſtianæ quæ vniuerſalis eſt, quæ omnium communis, quæ non ſolum ad Clericos, verũ etiam ad Laicos & omnes omninò pertinet: iniquiſſimum foret omnes omninò Laicos & politicos viros idoneos ab huiuſmodi deliberatione ſubmoueri & excludi.

Etenim Eccleſia Chriſtiana tàm latè per orbem

bem Chriſtianum diffuſa, non ex ſolis Clericis conſtat, ceu miniſtris doctrinæ diuinæ, ſed cœtus eſt omnium fidelium ac Chriſtianorum, inter quos etiam Laici ſunt, quibus iſti ſeruire & miniſtrare debent. Communi igitur tàm Laicorum quàm Clericorum conſilio iſta tractanda, deliberanda ac definienda ſunt; iuxta regulam æquiſſimam; Quod omnes tangit id etiam ab omnibus tractari & comprobari debere.

Idque ita obſeruatum fuiſſe etiam ab Apoſtolis in Eccleſia primitiua, Actuum Apoſtolicorum hiſtoria teſtatur cap. 15. vbi deſcribitur Apoſtolorum Synodus Hieroſolymis habita: & inter cætera hæc leguntur verba: *Placuit hoc Apoſtolis & Senioribus cum tota Eccleſia.* Quis autem negabit iſti Eccleſiæ interfuiſſe etiam Laicos? Eadem etiam fuit Carthaginenſis Synodi ratio, eius cui D. Cyprianus præfuit: Expreſſè enim in actis eius fit mentio plebis, quod nimirum Laicorum nomen eſt: Verba Synodi inter cætera ſic habent: *Cùm in vnum Carthagini conueniſſent Calendis Septembribus Epiſcopi plurimi ex prouincia Aphrica, Numidia, Mauritania, cum presbyteris & Diaconis, præſente etiam plebis maxima parte, & lecta eſſent literæ Iubaiani*, &c. De Nicena Synodo relatum hoc extat in hiſtoria Eccleſiaſtica: in tanto Epiſcoporum numero, qui trecenti decem & octo conuenerant, & cum iis Laici multi viri docti & pij, ſenem quendam Laicum non ita peritum admodum logices &

Exempla antiquiſſimorũ Conciliorum.

Concilium Apoſtolicum.

Carthaginenſe.

Nicenum.

Philoſophiæ, plus præſtitiſſe aduerſus Philoſophos eo in Concilio, quàm cæteri Epiſcopi omnes, quod eſt apud Ruffinum lib. 1. cap. 4. hiſtoriæ. Et huc referendum etiam eſt præceptum illud Chriſti, Dic Eccleſiæ: quo nomine non minus contineri Laicos quàm Clericos iam ſuprà demonſtratum eſt. Sic, quòd ad Theſſalonicenſem Eccleſiam ſcribens Paulus præcipit, ne cuiuis ſpiritui fidem habeant, ſed ſpiritus probent an ex Deo ſint. Verba ſine omni diſtinctione concepta, certò demonſtrant, iudicium hoc & *δοκιμασίαν*, qua ſpiritus explorantur, tam ad Laicos quàm ad Clericos pertinere.

Teſtimonia Scripturæ.

Teſtimonia Patrũ.

Hæc quæ de Laicis etiam admittendis ad Concilij vniuerſalis conuentum diſſeruimus, Patrum quoque teſtimoniis atque exemplis laudatiſſimorum Regum & Principum non difficulter confirmare poſſumus, quos non tantum adfuiſſe Synodis & Conciliis ſed præfuiſſe etiam legimus. Tradit enim D. Ambroſius in epiſtolam Pauli ad Timoth. 1. cap. 5. priſcis temporibus & in primitiua Eccleſia obſeruatum, vt certus eſſet numerus virorum ætate & rerum prudentia grauium ex populo conſtitutus, ſine quorum conſilio nihil fieret in Eccleſia, quod arduum eſſet & diligentiore aliqua deliberatione indigeret. Quod præclarum inſtitutum tamen poſtea conciderit & exoleuerit paulatim, non ſine incommodo Eccleſiæ. Apud Auguſtinum multis in locis, & nominatim in epiſtola 48. & 162. &

Ambroſii.

Auguſtini.

166.

166. ſcriptum extat, Reges & politicos magiſtratus, de rebus diuinis & dogmatibus in Eccleſia controuerſias cognouiſſe & diiudicaſſe. Sic & apud Theodoretum libro primo cap. 10. Conſtantinus Imperator ſubſcribit ipſe Symbolum Nicæna Synodo conditum: & in principio epiſtolæ eius hæc ſunt verba: *Plurimis*,inquit, *collectis Epiſcopis, me quoque, tanquam è numero veſtro, præſente, de omnibus conueniente inquiſitione tractatum fuit. Minimè enim negauerim, quo maximè gaudeo, eſſe me in ſocietate miniſterij veſtri.* Eodémque prorſus modò autor hiſtoriæ Tripartitæ Euſebius lib. 2.cap. 11. epiſtola ſua ad Palæſtinos de Concilio Nicæno & fide Conſtantini Imp. ſententiam eodem in Concilio dictam refert his verbis: *Sed & ipſe primus Deo amabilis Imperator noſter Conſtantinus eam rectiſſimè habere teſtatus eſt, & ſic etiam ſe ſentire profeſſus: in quam ſententiam omnes conſentire & ſubſcribere, & in his dogmatibus concordare præcepit.*

Theodoreti de Conſtantino Imp.

Euſebij.

Eundem etiam Imperatorem laudatiſſimum, & omnibus heroicis virtutibus præſtantem, legimus Donatiſtarum ſectam impiam (quæ Romana & pòſt Arelatenſi Synodo damnata appellationem ad Imperatorem interpoſuerat) cauſa cognita & errore dogmatis impij intellecto damnaſſe per ſententiam legitimam: quæ ſanè nullius autoritatis fuiſſet, niſi hoc ius quod dicimus de doctrinæ dogmatibus definiendi etiam ad Lai-

Exempla veterum Imp.

cos pertinere concedamus. Quemadmodum & D. Auguſtinus hoc exemplum allegat aduerſus Creſcentium Grammaticum lib.3. cap. 17. ſic inquiens: Inſero adhuc & verba Conſtantini ex literis eius ad alium vicarium vbi ſe inter partes cognouiſſe, & innocentem Cæcilianum comperiſſe teſtatur. Eſt & apud Sozomenum de Conſtantino Imperatore quod Epiſcopis mandauerit vt de controuerſis articulis eius temporis inter ſe placidè deliberent, & communi deliberatione vnam aliquam conſtantem & certam ſententiam concipiant, in quam conſentientes, capita eius præſcripta ad ipſum per decem fide dignos viros ex occidẽtalibus communi conſenſu delectos, mittant: vt quid de ipſorum dogmate & ſententia ſtatuendum ſibi ſit ſecundum Scripturæ ſanctæ conſenſum, eò facilius arbitrari queat. Sic & Honorius Imperator graſſantibus in Aphrica Donatiſtis Carthagini Synodum indixit, cui Marcellinum Tribunum præfecit præſidem & cognitorem, qui, audita quantum ſatis erat vtraq; parte, ſententiam poſtea tulit hanc: Donatiſtas veris Catholicorum & firmiſſimis rationibus conuictos videri & eſſe. Quemadmodũ Auguſtinus in opere breuiculi collat. tertiæ diei annotauit in fine, qui & ipſe huic Synodo iam ſexagenarius interfuit cum aliis Epiſcopis ducentis & ſedecim. Eodem pertinet & exemplum Theodoſij, Optimi Imperatoris, cuius gubernatio multum etiam Eccleſiæ profuit. Is in ea ad Cyrillum epiſtola præclarè ait: Imperatoris

Sozomeni teſtimonium.

Exemplũ Honorij.

Theodoſij.

ratoris boni officium eſſe vtrumque curare ac prouidere diligenter, vt & tranquillè degant ſubditi, & vt piè. Verba eius hæc ſunt: *In regnū itaque à Deo conſtituti, & connexio pietatis ac proſperitatis ſubditorum exiſtentes, cuſtodimus ſocietatem horum perpetuò indiuulſam, prouidentia noſtra pacem inter homines procurantes, hactenus quidem Reipublicæ augendæ miniſtramus: per omnia verò ſubditis, vt ita dicimus ſeruiemus, vt piè viuant & conuerſentur, ſicut pios decet adornamus, vtriuſque vt conuenit, curam gerentes &c.*

Quinetiam legimus Iuſtinianum Imperatorem edicto ſtatuiſſe, quod etiam Concilio Conſtantinopolitano per Menam præfectum eius publicè fuit propoſitum: nihil decernendum aut ſtatuendum in Synodo de quo non ſit ante ad Imperatorem relatum. Eò quod minimè conueniat præter Imperatoris iuſſum quidquam in Eccleſia Catholica fieri. Quod edictum præſides eius Concilij ad pietatem & zelum Principis rectè retulerunt, ac placuit patribus cęteris eo Concilio congregatis, quēadmodum annotatum eſt in voluminibus Cōciliorum, tomo primo, Act. 4. Concilij Conſtantinopolitani II. Pari fide & pietate Martianus Imperator qui Theodoſio Secundo in imperio Orientis ſucceſſit, vt Eccleſiæ diſcordias ſedaret, cognitionem controuerſiarum Chalcedonenſi Concilio ipſe ſuſcepit, & decreta eius conſcribi adhibitis conſiliariis ſuis politicis curauit: Extántque Orationis eius hæc verba: *Nos*, inquit, *ad con-*

Iuſtiniani.

Martiani.

firmandam fidem, non ad oſtentandam virtutem, exemplo Imperatoris Conſtantini adeſſe Synodo cogitauimus, ne in poſterum multitudo populi inſtitutionibus prauis attracta, inueniatur diſſentiens.& quæ ſequuntur deinde, Tomo 1. Conciliorum orbis, inter acta Chalcedonenſis Cōcilij. quæ etiam relata leguntur in diſtinct. 96. Gratiani.

Exempla piorum Regum in vetere Teſtamento.

Poſtremò, cùm etiam intelligamus, in Vetere Teſtamento & politia diuinitus conſtituta, Reges ipſos Dauidem, Salomonem, Ezechiā, Ioſiam & cæteros Conciliis & congregationibus in populo habitis interfuiſſe & præfuiſſe ſemper: quæ diuerſitatis ratio fuerit, cur hoc tempore Principes & alios viros eruditos ac pios à talibus negociis relegemus? quos, ſi vnquam aliâs, maximè hoc ſeculo euerſo & deplorato adhiberi opus eſſet, quo Epiſcopatus & ſacerdotia indoctiſſimis quibuſque & à religione alieniſſimis conferri ferè ſolent: quod tamen priſcis temporibus parcius fiebat.

Iuris Pontificij teſtimonium.

Neque verò valde opus eſt hac de re diſputatione ſubtiliore inquirere, præſertim cum ipſi Canones iuris Pontificij expreſſè non vno in loco affirment Principes, debere adeſſe & præeſſe Conciliis, vt traditum eſt nominatim in ca. *Principes.* 23. quæſt. 5. vbi gloſſa interpretis addit, hoc tum vel præcipuè locum habere, cum Clerici fidem Chriſtianam oppugnare & euertere nituntur, & in eam ſententiam allegat multos Canones. Quod & Petrus de monte, Venetus ſcriptor, accura-

tè exequitur in tract. ſuo de cõ. quæſt. 3. nu.3. 4.5. Atque is, quem modo diximus, Canon hoc etiam addit: niſi hoc fiat, Principes Deo reddituros rationem propter Eccleſiam neglectam hac in parte.

Reges autem & Imperatores non tantũ interfuiſſe ſed & præfuiſſe Conciliis, multis in locis eiuſdem iuris legimus, ca. *Adrianus*, 2. diſt.63.ca.*nos ad fidem*, diſt.96.ca.*vbinam*,ead. diſt.ca.*futuram*,12.q.1.c.*Si quis ingenuus*. 29.q. 2. Nec Principes tantum ſed & Laicos. ca.*Ad ſedem* 35.diſt.&alibi. Ac Platina,qui vitas Pontificum ſtudioſè cõſcripſit, in Nicolao Primo Pontifice annotauit, eum hoc nouum ius primò omnium impetraſſe apud Imperatorẽ Ludouicum,ne vllus Princeps ſecularis aut etiam Imperator Conciliis Clericorum intereſſe audeat, niſi quando de fide agitur, tum enim licere & par eſſe. *Ita ille*. *Principes Conciliÿs præfuerũt.*

Sed prolixiorem huius quæſtionis tractationem omittimus,ſatis enim conſtat de Principibus,non modò ſuffragiorum,&, vt vocãt, conſultandi vocem,ſed & definiendi ac determinandi ius ipſis competere in Cõcilio. quod etiam is,de quo ſæpe iam meminimus, Marſilius Patauinus lib.2.cap.21.ex vetuſtis Conciliis copioſè demonſtrat.

Quod autem attinet ad cæteros Laicos, qui dignitatis gradu inferiores ſunt Regibus & Principibus de his ita ſentimus, neque hos rectè ab huiuſmodi deliberationibus ſummoueri poſſe, ſi modo idonei deprehendantur eru- *De cæteris laicis qui Principibus dignitate inferiores ſunt.*

ditione & vitæ integritate, vt dictum eſt. Atque hæc fuit etiam Chryſoſtomi ſententia, vt eſt intelligere ex Homilia 18. ad alteram ad

Chryſoſtomi. Corinth. epiſt. vbi in hæc verba ſcribit: *Hæc ſanè à nobis dicta ſunt, vt omnes qui reguntur ſobrij ſint, vt diſcamus, quòd vnum corpus ſumus omnes, & tantum inter nos habentes diſcrimen, quantum membra à membris: & ne totum in Sacerdotes iaciamus, ſed & ipſi tanquam pro communi corpore, ſic Eccleſiæ vniuerſæ curam geramus. Hoc enim & nobis, & vobis maiorem præſtat ſecuritatem, magiſque ad virtutes præparat: vnde audi & de Apoſtolis quomodo ſæpè ſubditos ſententiæ ſuæ ſocios acceperunt. Etenim cum ſeptem elegerunt, prius populo conſilium communicarunt, & quando Matthiam Petrus, egit præſentibus omnibus tunc, & viris, & mulieribus. Etenim Eccleſiam ſicut domum vnam oportet inhabitare, & ſicut corpus vnum affici.* Et paulò pòſt ait. *Ne deſpiciamus eos, qui vtilia conſulunt, licet ſubditi ſint & viles, neque illa, quæ nos introduxerimus, vim habere ac robur omnia putemus: ſed ea, quæ apparent conducibilia, hæc ab omnibus confirmentur. Sæpe enim fit, vt hallucinantes pleraque videant, quæ non cernant acutè videntes, eò quod diligentiores ſint, & circumſpectiores.* Ita Chryſoſt. Et in hanc ſententiam ſimiliter Ni-

N. Lyra. colaus de Lyra, interpres vetus Scripturæ ſacræ ad caput 16. Matthæi ſuper illo. Et portæ inferorum non præualebunt, &c. *A vera fide ſcilicet ſubuertendo. Ex quo patet, quòd Eccleſia non conſiſtit in omnibus ratione poteſtatis vel dignita-*

tis Eccleſiaſticæ, vel ſecularis: quia multi Principes, ſummi Pontifices, & alij inferiores inuenti ſunt apoſtataſſe à fide: propterea quòd Eccleſia conſiſtit in illis perſonis, in quibus eſt noticia vera, & confeßio fidei & veritatis. Hæc Lyra. Huc pertinet quod à Gerſone parte 1. de examinatione doctrinarum traditum eſt, in hæc verba: *Prima,* inquit, *veritas hæc ſtat, quòd ſcilicet aliquis ſimplex non authoriſatus, poßit tam excellenter in ſacris literis eſſe eruditus, vt eius aſſertioni plus ſit credendum in caſu doctrinali quàm Papæ declarationi. Quia conſtat plus eſſe credendum Euangelio quàm Papæ. Si doceat igitur talis eruditus veritatem aliquam in Euangelio contineri, vbi vel Papa neſciret, vel vltrò erraret, patet vtrius præferendum ſit iudicium.* In eandem ſententiam idem & alibi diſputat, ita concludens: Plus eſſe credendum homini munito Canonica authoritate, id eſt ſcriptura, quàm Papæ & vniuerſali Concilio: quia & Papa & vniuerſale Concilium errare poſſint. Idque & ex Auguſtino multis probat. *Gerſon.*

Atque ita etiam celeberrimi iuris Pontificij autores ſenſerunt, inter quos eſt & Abbas Panormitanus, cùm alibi, tum in c. *ſignificaſti.* De Elect. ita concludens: Quòd in concernentibus fidem, dictum vnius priuati, melioribus autoritatibus noui aut veteris Teſtamẽti ſubnixum, quàm Papæ dictum, præferendũ etiam ſit Papę dicto. Hoc amplius, Laicos idoneos etiam debere intereſſe Eccleſiaſticis Cõciliis idem expreſſè defendit in quæſt. 1. nu. 26. *Panormitanus.*

citans ad hoc ca. vbinam, diſtinct. 96. & Petrus de monte Venetus in tractatu de Conciliis quæſt. 3. num. 7. Itémque Marſilius Patauinus in defenſione Pacis, parte 2. c. 20. & alibi ſæpe. Eſt apud Picum Mirãdulam de quæſtione, An Papa ſit ſuprà Concilium, hæc definitio: *Quòd ſimplici ruſtico, & infanti & aniculæ plus credendum ſit, quàm Pontifici maximo & mille eius Epiſcopis, ſi hi contra Euangelium, iſti autem pro Euangelio verba facerent.*

Marſilius.

Picus Mirandula.

Et hactenus quidem de perſonis quæ intereſſe Synodo œcumenicæ debeant: de quibus pleriſque etſi magna decretorum Pontificiorum varietas eſſe videatur, tamen ex his quæ diximus conſtare ſatis poteſt, etiam Laicos quoſcunque, modò rerum diuinarum ſcientia Clericis inferiores non ſint, & vitæ integritate præſtent, audiendos & admittendos non minus quàm Clericos. quidquid ſentiat Iacobatius Cardinalis de hac quæſtione, qui hoc Pontificis voluntati & arbitrio adſcribit, an largiri is hanc dignitatis prærogatiuam Laicis velit. Quod etiam ante eum ita Petrus de monte tradidit, ſed falsò. Quæ enim ratio eſſe poteſt cur hoc in Pontificis arbitrium conferamus, quod natura & per ſe æquiſſimum eſt & liberum?

V. Requiſitũ Concilij, vt ſit vniuerſale.

Quinto. Cùm Synodorum & Conciliorum plura ſint genera, imprimis placeret (quod etiam decretis imperij publicis fuit comprobatum) in grauiſſimis his & maximi momenti diſſidiis ex omnium nationum & prouinciarum

rum

rum orbis Chriſtiani partibus Concilium, quod œcumenicum & vniuerſale dicitur, cõgregari. Ac ſpes bona Status tenet, fore vt, tanta iam diuinæ veritatis & doctrinarum omnium luce vbique patefacta, pleræque etiam exterę nationes pietatem ſuam erga Eccleſiam afflictam, ſtudiúmque fidele hac in parte declaraturæ ſint, non grauatè operam dantes vt ritè diiudicatis dogmatibus veritas ab errorum deprauationibus & abuſibus idolatricis vindicata atque illuſtrata extet: & conſenſus firmus, ſtabilis, ac perpetuus Prophetarum, Apoſtolorum, & omnis Eccleſiæ conſequuturæ ad poſteritatem piè cõſtitui & firmari poſſit. Quo quidem beneficio & officio, ſi Eccleſiæ tranquillitas reſtituatur ita munita vt diuturna eſſe poſſit, nihil profectò Deo gratius, nihil humano generi conducibilius, nihil ad omnem poſteritatis memoriam glorioſius ſuſcipi poſſe certum eſt.

Etenim ea eſt ſolennium & œcumenicorum Conciliorum quæ pro publicis Eccleſiæ vtilitatibus ſuſcipiuntur ratio, vt non tantum ex vnius aut alterius prouinciæ nationíſue Epiſcopis ac Prælatis, ſed maxima populi Chriſtiani parte adeóq; tertiis duabus totius orbis Chriſtiani conſtare debeat, quemadmodũ Canoniſtæ tradiderunt, & imprimis *Ioannes Andrea*, cuius ſententiam vt receptiorem reliqui probant omnes, tum etiam is quem ſæpe iam diximus, *Petrus à Monte*, Venetus, in tractatu de Conciliis, quæſt. 6. in princ. Nec negat id

Iacobatius Cardinalis, eodem in tractatu lib.5. artic.7. etſi multa in vtramque ſentētiam prolixè diſputet.

Ac ſi qua vnquam fuerunt aut eſſe poſſunt tempora, quibus hiſce remediis opus fuit, ſunt certè noſtra hæc, quibus extremæ rerum confuſiones & opinionum diſtractiones infinitæ impendere videntur cum grauiſſima totius orbis Chriſtiani iactura, niſi ex omnibus nationibus magno ſtudio deligantur eruditiſſimi quique, intelligentes doctrinam, & amantes veritatis, ac pij viri, qui de rebus tantis placidè ſine præiudiciis, ſine animorum acerbitate, ſine crudelitate in Concilio deliberent. Et profectò hæc cura ad magiſtratus atque gubernatores imprimis pertinebit. Facilius plurium induſtria ac collatione pia erui & illuſtrari veritas poteſt, facilius errores etiam conuinci ac refutari: quomodo & Canon ait: *facilius inueniri quod à pluribus quæritur.* Verus etiam repromiſſor Dominus ita ait: *Si duo vel tres ex vobis ſuper terram conuenient in nomine meo, quacunque de re patrem petierint in nomine meo, fiet illis à patre meo. Textus eſt in Canone, de quibus* in fin. diſtinct. 20. & *veritas per plures melius inuenitur*, vt notat *Dominicus* cap. *per hoc.* §. *Verum.* De hæreticis lib. 6. decretal. Et *Decius* in cap. prudentiam. in 3. notabili. De offic. delegati: Item. *Vbi multa ſunt conſilia, vbi multa ſalus:* verba ſunt Petri Anchorani in conſilio 157. in princ.

Ad hæc accedit, quod maior etiam apud omnes

mnes nationes futura videatur autoritas eius doctrinę, quam vniuerſalis Cōcilij orbis Chriſtiani & piorum omnium conſenſus approbauit. Nec enim leue pondus habent bonorum virorum conſentientes ſententiæ, &, vt textus Canonici iuris ait: *rectius eſt iudicium quod plurimorum ſententia roboratur*. d. cap. *prudentiam* & in ca. *Extra conſcientiam*. diſtinct. 64. Et Cardinalis *Iacobatius* lib. 1. de Concilio, artic. 9. Et lib. 6. artic. 2. Inſuper etiam ſpes non obſcurè propoſita videtur, ſi, quale dicimus, Cōcilium ex omnibus omnium nationum doctiſſimis ac piis quibuſque congregaretur, non ſine vberrimo Eccleſiæ fructu & augmento inſigni id futurum. Vnicuique datur in Eccleſia manifeſtatio ſpiritus ad bonum ait Apoſtolus: Et huic quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij verò ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alij verò fides per eundem ſpiritum.

Atque hactenus quidem quæ fuerit ratio conſtare poteſt, cur inter Imperatorem, Electores, cæteróſque Imperij Ordines iam olim ita conſtitutum publicè fuerit, vt ad diſſidium de religione tollendum & tranquillitatem pacémque orbi Chriſtiano reſtituendam vniuerſali & œcumenico Concilio potius, quàm particulari conuentu, qualis is eſt, quem nunc in Tridentinis rupibus Epiſcopi Papales agitant, inclinatæ Reipub. orbis Chriſtiani ſuccurratur.

Sexto. Et hoc neceſſarium fuerit eiuſmodi Concilio œcumenico, quale dicimus, haben- *VI. Relaxatio iuriſiurādi*

quo Epiſcopi & Clerici obſtricti ſunt Papæ.

do., vt Pontifex Romanus Epiſcopos, Prælatos, antiſtites Eccleſiarum, quotquot fide data & iuriſiurãdi vinculis obſtrictos & deuinctos ſibi habet, primò omnium iis vinculis ſolutos planè liberet & iuramenti gratiã omnibus pleniſſimè faciat. Nec enim aliter liberè & ſine periculi metu ſentẽtiam dicere, aut veritati teſtimonium perhibere poterũt, ſemper timore hoc animos eorũ ſollicitante, ne, ſi quid aduerſus Pontificẽ liberius decernerent, id aliquando eis fidei non ſeruatæ & violati iuriſiurãdi ignominiam apud eundem adferret. Nam & Pius II. Põtifex, ſua ad Moguntinum Capitulum epiſtola in hanc ſententiam apertè ſcripſit: Eam eſſe vim iuriſiurandi quo Clerum Pontifex ſibi obſtringit, vt per id ne quidem in cauſa iuſta & veritatis defenſione Clericis liceat Papæ aduerſari.

Neque verò mirum videri cuiquam debet, quod dicimus, Epiſcopos & cæteros Pontifici iuratos Clericos (ſunt autẽ de cõſuetudine hodiè ferè omnes Pontifici iuramento obſtricti quotquot dicũtur Generales ſeu Prouinciales religioſorum Ordinum, qui ad dignitates promouentur, vt docet Cardinalis Iacobatius lib. 2. art. 2. tractatus de Concilio) per iuriſiurandi quo obſtricti tenentur fidem non poſſe liberè in Conciliis dicere ſententiam ſuam. Nullum enim iureiurando grauius vinculum vllo vel diuino vel humano iure vnquam inuentum fuit. Etenim & diuino, & humano iure omni, tàm ciuili quàm etiam pagano, iuramenti vinculum

culum quo ad obſeruantiam promiſſorum adigimur, arctiſſimum meritò habetur, nec quidquam eſt quod homini non profligatiſſimo maiorem neceſſitatem adferat. Vt præclarè in libris Officiorum docet Cicero, Reguli Conſulis Romani exemplum honeſtiſſimum proponens, quem nec Patrię nec ſuorum charitas retinere potuit, quominus fide hoſti data rediret etiam ad crudeliſſima Pœnorum ſupplicia, ne iuriſiurãdi religionem violaſſe turpiter videretur. Nulla, inquit, res efficacior excogitata eſt à maioribus noſtris quàm iuriſiurandi religio: nullum præthereà vinculum ad adſtringendam fidem iureiurãdo maiores noſtri arctius eſſe voluerunt. Id indicant duodecim tabularum fœdera, quibus etiam cum hoſte deuincitur fides. Qua de re cum alij ex iuris interpretibus tractarunt, tum imprimis copioſè *Hieronymus Cagnolus* in l. *Si quis maior vigintiquinque* nu. 6. & ſequent. C. *de tranſactio.*

Cum autem hanc iuriſiurandi religionem adeo ſanctè ſeruarint etiam Ethnici homines, quantò magis exiſtimandum fuerit, viros pietatis & doctrinæ ſtudiis deditos, ac profeſſione Clericos, iuriſiurandi eius quo ſuperiori ſuo, ac veluti capiti deuincti tenentur, rationem ſummam habituros. Tantiſper igitur dũ hi Pontificio iureiurando tenebuntur, ſemper in Concilio ſententiæ eorum ſeruæ exiſtimandæ ſunt, & nulla ex parte, quomodo oportebat, liberæ. Enimuerò & iuris autores atq; interpretes omnes magno conſenſu tradiderunt,

quidquid ob iuramenti religionem vel fiat vel omiſſum ſit, id non ſponte ſed iuſto metu factum omiſſúmve videri, & coactè. Atque inde fieri vt ſi quis per metum cum iuramento cõtraxerit, etſi poſteà per plura tempora & ex interuallo ſatis longo impleat promiſſa, non tamen cenſeri purgatum metum ex tali impletione, ſed præſumi quòd tale implementum ſecutum ſit coactè, videlicet periurij euitandi cauſa. Quod egregiè præ cæteris *Aretinus* Cõſilio 14. demonſtrauit in quarto eius reſponſi dubio. Quin imò iuramentum cenſetur habere vim quandam torturæ ſpiritualis quemadmodum conſulendo reſpondit *Barth. Socinus* in conſil. 253. in 1. col. circa fin. lib. 2. Quod autem torturæ & tormentorum metu fit id non ſponte ſed coactè fieri & inuoluntarium eſſe nemo non intelligit: quomodo etiam rectè argumentatur *Aymo Cranetta* in conſ. 6. nu. 84.

Omninò igitur & ante omnia neceſſarium erit ad hanc, quam requirimus, ſententiarum libertatem, vt Pontifex Archiepiſcopos ſuos, Epiſcopos, Prælatos, cæteróſque ſibi iuratos & obſtrictos abſoluat à iuramenti vinculo. Ita enim & in ciuilibus ac politicis negociis fieri conſueuit, quando Electores, cæteríque Imperij Principes ſecundum formulas receptorum iudiciorum actori petenti iudicia & iudices dant conſiliarios ſuos, quos conſtitutio primũ iubet ſoluere, quod ad præſentem cauſam attinet, ab omnibus vinculis quibus domino ſuo deuincti ſint, quatenus ea cognitionem legi-

legitimam in cauſa de qua iudicandum ſit impedire videantur. Quæ ſi de pecuniariis, &, vt ita dicamus, prophanis negociis in quibus tẽporalia tantum verſantur, ſalubriter conſtituta exiſtimamus, quantò magis idem in his longè grauioribus negociis, quæ ſalutem æternam ſpectant, attendendum fuerit?

Enimuero nihil magis aduerſum eſt libertati Concilij, quam ſententiarũ ſeruitus, quàm vox metu hærens, & periculi formidine exterrita, minîſue fracta ad veritatem adſerendam obmuteſcens. & inuicem nihil magis ſecundum naturam liberi Concilij quàm ſententiarum proponendarum libertas: quam & Cyprianus in ſuo illo, de quo ſuprà iam ſæpe attigimus, Concilio imprimis requirebat: *Liberæ eſſe debent*, inquit, *Epiſcoporum ſententiæ, nec quiſquam diuerſum ſentientem cõdemnet. Nec enim quiſquam noſtrûm Epiſcopũ ſe Epiſcoporum eſſe conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatẽ collegas ſuos adigit. Quilibet enim habet poteſtatem & arbitrium liberum.*

Atque hæc eſt antiquiſſima piorum in Eccleſia Conciliorum ratio, multis annis ita etiam olim illa ſapientiore & modeſtiore ætate obſeruata, qua nuſquam legimus eos qui Concilio interfuturi & dicturi ſententiam eſſent, Epiſcopis Romanis vlla ratione fuiſſe obſtrictos. A qua cõſuetudine vt diſcedatur, quę poteſt eſſe legitima ratio? præſertim cum & ipſe Cardinalis Iacobatius lib. 2. tractatus ſui de Cõcilio, arti. 5. circa fin. apertè fateatur, nullo iure

teneri quem vt in Synodo compareat, cui ſententiam in ea liberè dicere non liceat, ſeu vt ipſe loquitur, qui non audet dare votum liberum. Et deinceps lib.6. eiuſdem tractatus, arti. 2. deliberationibus Conciliorum & Synodorum publicis ritè & cum fructu peragendis neceſſarios eſſe homines liberos, & quòd ad Concilij negocia attinet, nulli obſtrictos, quíque in neutram partem deliberationis priuato aliquo affectu ſint propenſiores. Quamobrem, conſtare ex his ſatis arbitramur, valde neceſſarium eſſe libero concilio habendo, vt ante omnia hi quos Pontifex fide & iureiurando ſibi deuinctos habet, ea neceſſitate prius liberentur, quo liberius id quod apud animum ſentiunt apertè & ſine diſſimulatione in mediũ proferre auſint.

Iuramentũ calumniæ exigẽdum.

Hoc vinculo iuriſiurandi ita, quemadmodum iam diximus, ante omnia relaxato, non inutiliter initio totius diſputationis ab his perſonis omnibus quæ ad deliberationem & iudicium adhibendæ ſunt, calumniæ iuramentum exigi poſſe videretur: quod quidem Statibus & parti noſtræ minimè moleſtum fuerit, vt data per iuſiurandum fide, pars vtraque, & in vniuerſum omnes qui cognitione facta deciſuri poſtea ſint, ſanctiſſimè recipiant, ſe, vtraque parte quantùm ſatis fuerit audita & cauſa cognita, de iis articulis omnibus qui in controuerſiam venturi ſint, fide optima iuxta verbi diuini præſcriptum eiúſque ſincerum & incorruptum ſenſum iudicaturos: neque in eo

facturos

facturos quidquam contra conſcientiam dolo malo: nullius denique rei præterquam gloriæ Dei & veritatis rationem in eo iudicio ſeſe habituros. Cum enim hæc ita in politicis negociis & de ſtillicidio aut aqua pluuia litibus ac iudiciis rectè obſeruentur, quantò magis hac diligentia & iudiciorum ſeueritate opus erit in grauiſſimo Catholicæ Eccleſiæ, vbi res omnium maximę aguntur, iudicio. Nec deſunt exempla & rationes. Enimuero vbi iuſtius Deũ teſtem vocare poſſumus, quàm in ea cauſa quæ de gloria & vera eius agnitione principaliter eſt ſuſcepta? Quomodo & Prophetæ Deum teſtificatorem perpetuò adhibent in adſerenda doctrina, cùm dicunt: *Os Domini locutum eſt:* &, *Hæc dicit Dominus.*

In ciuilibus controuerſiis hæc diligentia & fides eſt iudiciorum, vt, ſi vel Imperator vel alius quiſpiam Princeps delegatum vel commiſſarium in cauſa aliqua det, qui inter litigatores cauſam bona fide ſecundum cõſcientiam decidat, eius ſententia non aliter effectum habere cenſeatur, quàm ſi delegatus iureiurando affirmet, ſe fide bona ſecundum conſcientiæ ſuæ religionem pronunciaſſe. Quæ eſt conſentiens omnium Iuriſconſultorum doctrina, atque imprimis Angeli, Pauli Caſtrenſis & Alexãdri. Eadem eſt & in teſtimonij dictione iudiciorum ciuilium ratio: Nam teſti iniurato, adeò nulla fides adhibetur, vt ne quidem vtraque parte ei gratiam iuramenti faciente, aut etiam Papa diſpenſante audiatur: vt prolixè &

eruditè multis autoritatibus probat Hippolitus de Marſiliis, Singul.214. Ad validitatem. Quæ igitur ratio vetet, cur non etiam in Conciliis publicis, vbi alioquin veritas etiam ſub æternæ ſalutis periculo adſerenda eſt, iuramẽti vinculum hoc adſtringendæ fidei cauſa adhibere liceat? In quo tamen nihil quidquam præiudicatum cuiuſquam opinioni volunt Status, ſuam hac de re ſententiam, commonefaciendi cæteros cauſa, breuiter ita in medium proponentes.

VII. Tollenda & abroganda priora decreta omnia Synodorum Tridentinarum de hac cauſa.

Septimo. Perſonis ita, quemadmodum hactenus diximus, conſtitutis ac legitimatis, proximum eſt vt proceſſus omnes in hac religionis cauſa hactenus facti, omnéſque cenſuræ, aggrauationes, excommunicationes editæ per Bullam cœnæ, & cætera præiudicia Põtificum omnia pro irritis & de iure nullis, reſcindantur. vt quæ contra abſentes & non citatos, cauſa indicta, & ab eo qui iudicandi munus temerè nullóque iure ſibi ſumpſit, nulliter ſint inſtituta & peracta. Atque imprimis ipſa flagitabit neceſſitas rerum, vt Decreta Tridentina, partim palàm falſa, partim ambigua & Sophiſtica, prorſus tollantur è medio & abrogẽtur: De quibus etiam olim legitimè teſtati ſunt Status, recuſatione iuſtiſſima & ſolenni interpoſita, non aſſentiri ſe iniuſtis decretis, ſed flagitare vt iiſdẽ de rebus & noſtri audiantur, & errores confirmati emẽdentur. Cum igitur illegitimè & de facto hactenus proceſſerint decreta omnia, æquum eſt eadẽ vt de facto etiam

tollantur,

tollantur, aboleantur, & irrita publicè denuncientur. Idque vt fiat neceſſaria hæc ſubeſt ratio, quod aliter neque audiri Status per aduerſarios in Concilio, neque defenſionem vllam, aut cauſam dicere queant, ſed laqueis quaſi irretiti ab ipſo ſtatim limine cõuentus, cauſa indicta, ſua quodammodo ſententia damnarentur: quódque fruſtra ſuſceptus labor omnis adeundi ad Concilium & comparendi videretur, & quaſi actum agi, toties iam præcipuis articulis doctrinæ noſtræ, vt ſuprà oſtenſum eſt, pro hæreſi impia condemnatis. Quandò igitur, qui Decretis iſtis & Conciliis præfuêre Epiſcopi & pręſides, in propria cauſa ius ſibi dixerunt, ſimul & iudicis & partis perſonam ſumentes (quod cõtra omnia & diuina & humana iura fieri, cùm alij tum etiam M. Mantua in tract. de Concilio prolixè nu. 41. & ſeq. docet) conſequens eſt, quidquid hactenus ita decretũ illegitimè & nulliter publicatum fuit, id omne meritò reſcindi & aboleri atque infectum fieri debere: quò tandem ex omni parte ſublatis præiudiciis ad legitimam cauſæ cognitionem & determinationem perueniatur.

Atque hæc abolitio iniuſtorũ decretorum, & errorum emẽdatio eo minus moleſta aduerſariis eſſe debet aut grauis, quod conſtet non prorſus nouum aut inauditum hoc in Eccleſia accidere, imò ſæpius factitatum antè, vt decreta prioris Synodi poſteriore retractata reſcinderentur, reuocarentur, & caſſarentur. Ita legimus Sardica Synodo in Illyrico, ad *Exempla veterum Synodorũ.*

annum Domini CCCLI. confirmata fuiſſe Nicænæ Synodi decreta, & inuicem emendatos errores aliquot Antiſynodorum Syrmienſis in Vngaria habitæ, & Ariminenſis in Italia; Mediolanenſis, Seleucianæ, & Antiochenæ quibus Arrianæ hæreſis dogmata fuerant confirmata. Epheſina Synodo, quam Theodoſius poſterior ad annum Domini 404. conuocauit, damnatus per Cyrillum fuit Neſtorius hęreticus. Cyrillum verò pòſt ab Epiſcopatu Alexandrino reiectum, damnauit Ioannes Antiochenſis Eccleſiæ Epiſcopus, quem tamen Theodoſius Imperator audita eius purgatione reſtituit. Altera Synodus *Epheſina* Eutychis dogmata impia approbauit, Dioſcoro Cyrilli ſucceſſore Epiſcopo. Eadémque Synodo Flauianus, Epiſcopus pius, qui ſe Eutychi grauiter oppoſuerat, condemnatus, & tumultu exorto ita colliſus fuit, vt triduò pòſt vitam cum morte commutaret: quo Concilio multi docti viri & pij Epiſcopi iniuſtè damnati fuerunt, quorum condemnationes cum cæteris Decretis poſtea ſuſtulit Martianus Imp. Chalcedonenſi Concilio anno Domini 554. cui ſexcenti triginta ſex Patres & Epiſcopi interfuêre, qui Neſtorium, Eutychen, & Dioſcorum damnauerunt, vt eſt apud Nicephorum & in Euagrij hiſtoria libro 2. cap. 4. Conſtantinopolitana Synodo, quæ habita fuit anno 754. Imaginum & Statuarum vſus ſublatus fuit è templis: quem poſtea reſtituit Irenice cum filio Conſtantino Imp. Nicæna Synodo, Anno 790. vt autor eſt

Sabellicus

Sabellicus Enneade 8. lib. 8. Et B. Miranda Hiſpanus in ſumma Conciliorum. Quoties etiam Pontifices Romani inter ſe funeſtis diſcordes odiis anteceſſorum ſuorum decreta & Canones ſuſtulerunt ipſi contrariis decretis & conſtitutionibus? Id quod hiſtoria ipſorum non vno in loco docet. Quæ cum ita ſint, cur non idem etiam in præſente negocio fieri liceret? vt quæ ante edidit Synodus decreta, ea infirmiari & publicè irrita pronunciari poſſint & debeant.

VIII. Præſes ſeu iudex ſupremus in Concilio Chriſtiano & libero: ipſe Chriſtus.

Octauo. Sublatis igitur his impedimentis & præiudiciis omnibus, proximum eſt vt de præſide ſupremo Chriſtiani Concilij quæratur. quam quidem curam præcipuam eſſe & maximè neceſſariam, facilè intelligere poſſumus omnes. Neque verò alium hîc iudicem aut præſidem conſtituere fas eſt, quàm ipſum Eccleſiæ caput, Chriſtum & verbum Chriſti. Vt quicunque claro verbi Dei teſtimonio ſententiam ſuam in Concilio fundet ac demonſtret, is & audiatur & vincat. Solus igitur Chriſtus & verbum eius Propheticis & Apoſtolicis ſcriptis traditum præſideat, & norma ſit ſecundum quam in Concilio iudicetur.

Eſt enim hoc æternum & immutabile Decretum maieſtatis diuinæ, & mandatum ſupremum quod Pater æternus, è cœlo voce clara humanum genus affatus, promulgauit ipſe de filio dicens: *Hic eſt Filius meus dilectus in quo bene complacitum eſt mihi, hunc audite.* Matthæi 17. Et 2. Petr. 1. Item: *Qui non audierit, ego vltor*

*ero.*Et Filius ſimiliter de ſuo officio aſſeuerans inquit: *Ego ſum via, vita, & veritas.* Item: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, ac ſequuntur me, & ego vitam æternam do illis.* Et Apoſtolus: *Si quis aliud Euangelium doceat, licet ſit Angelus de cœlo, Anathema ſit.*

Teſtimonia Patrũ. Huic ſententiæ & Patres omnibus temporibus in Eccleſia magno conſenſu ſubſcripſerunt: *Cypriani.* Nam ex antiquiſſimis Cyprianus expreſſe & diſertè idem docet lib. 2. epiſtolarum ad Cælium, epiſt. 3. Vtique id nos audire & facere oportet quod Chriſtus fecit, quódque faciendum eſſe mandauit. Cum ipſe in Euangelio ſuo dicat: Si feceritis quæ mando vobis, iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos: Et quod Chriſtus debeat ſolus audiri, Pater de cœlo teſtatur, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus in quo benè ſenſi, ipſum audite. Quare ſi ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum eſſe putauerit, ſed quid qui ante omnes eſt, Chriſtus, prior fecerit. Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem, cum per Eſaiam Prophetam Deus lóquatur & dicat: Sine cauſa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes. *Et circa finem epiſtolæ ſubijcit:* Nam ſi ſacerdotes Dei & Chriſti ſumus, nõ inuenio quem magis ſequi, quàm Deum & Chriſtum debeamus, cum ipſe in Euangelio maximè dicat: Ego ſum lumen mundi: qui me ſequutus fuerit, non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Ne ergo in

tenebris ambulemus, Chriſtũ ſequi & præcepta eius ſeruare debemus,&c. *Et alio in loco idẽ de lapſis:* Quomodo audẽt, *inquit*,quidquã ſtatuere ſine Chriſto?quorum & ſpes, & fides,& virtus, & gloria omnis eſt in Chriſto. Quæ quidem Cypriani ſententia etiam in Canones relata extat in. ca. *ſi ſolus*. Diſtinctione 8. his verbis: Si ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit: Sed quid primus, qui ante omnes eſt, Chriſtus prior fecerit. *Concordat*.c. *ſi fruſtra*.ead.diſtinct.

Breuiter ſupremus Præſes piorum Conciliorum & omnis de dogmatibus iudicij in Synodo eſt ipſe Chriſtus: neque alium iudicem vllum Eccleſia agnoſcit, quemadmodum Auguſtinus etiam loquitur in libro de vnitate Eccleſiæ cap. 4. Totus, inquit Chriſtus caput & corpus eſt. Caput vnigenitus Dei filius, & corpus eius Eccleſia, ſponſus & ſponſa,duo in carne vna. Quicunque de ipſo capite à Scripturis ſanctis diſſentiunt, etiam ſi in omnibus locis inueniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſia. *Ita & Baſilius in lib. de Spiritu ſancto cap*. 5. Quod Chriſtus Eccleſiæ caput ſit,didicimus ab Apoſt. dicente:Et ipſum dedit caput ſuper omnia Eccleſię. Intellexit & hoc ex iuris interpretibus Marſilius Patauinus, multis teſtimoniis idem docens in Defenſorio pacis. Pertinet huc quod ipſe Dominus ait: Ioannis 14. *Ego ſum via, veritas, & vita*. quod dictum explicans Baſi-

Auguſtini teſtimonium.

Baſilij.

lius in d.libro de Spiritu ſancto capite octauo: Re vera, inquit, eſt bona via, exorbitationis erroríſque neſcia, Dominus noſter Ieſus, ad Patrem, qui verè bonus eſt, perducens. Nemo, inquit, venit ad Patrem, niſi per me. *Et Auguſtinus lib.7.Confeßionum cap.*18. Solus Chriſtus via ad cognitionem ſalutis.

Atque hæc haud dubiè eſt ratio cur toties in Scriptura Filius Dei dicatur lux mundi. Ioan.1.3.& 8.cap. Ego ſum lux mundi: lux ſanè inexhauſta, quæ ſola mentis noſtræ caliginem ac tenebras diſcutit, vt mentem æterni Patris cernamus propius, quemadmodum loquitur Baſilius lib.1. contrà Eunomium. Hinc item eſt quod Scriptura Chriſtum appellat *Solem Iuſticiæ:* quod quidem eleganter Auguſtinus explicat lib.1. de ſermone Domini in mõte, circa fin. Hinc & *ſapientia Patris* dicitur, quã myſteria Dei cognoſcimus. ad Coloſ.2. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi: quod copioſè & piè explicat idem Auguſtinus lib.13. de Trinitate cap. 19. in fin. Quæ quidem omnia ſatis demonſtrant, neminem rectius dici aut conſtitui poſſe præſidem conuentus Chriſtiani quam ipſum Chriſtum, cui hic honos meritò relinquendus eſt ſaluus & integer. Cùm enim is ſolus ſit lux mũdi, via, veritas, Sol iuſticiæ, Sol occaſum neſciens, & ſapientia æterna, conſequens eſt, extra hunc nihil niſi tenebras eſſe, nihil niſi cæcitatem meram, errores, ſtultitiam & mendacium.

Impiè igitur faciunt Canoniſtæ & Pontifi-

ei Scriptores, quotquot hunc titulum præſidẽtiæ, Chriſto & verbo eius detractum, Pontifici adfingunt immoderatis præconiis. inter quos non poſtremas tenent Iacobatius Cardinalis in tractatu de Concilio lib. 6. artic. 2. Et H. Albanus in libro de poteſtate Papæ in 2. parte num. 108. & ſeq. qui Papam etiam multis modis flagitioſum, nihilominus ſupra totam congregationem piorum euehunt ceu numen aliquod, cum tamen is plerumque & literarum ſcientia ac pietate cuiuis ex plebis fece infima longè inferior ſit. Quod etiam grauiter Bernardus ſuo ſeculo taxauit: *Quæ maior*, inquit, *ſuperbia eſt quàm vt vnus homo toti congregationi iudicium ſuum præferat? tanquam ipſe ſolus habeat iudicium Dei. Idolatriæ ſcelus eſt, nolle acquieſcere, & quaſi peccatum idolatrandi.* Quam vocem D. Bernardi laudat & probat etiam Picus Mirandula in quæſt. An Papa ſit ſupra Concilium: Vt ſanè digniſſima eſt laude. *Bernardus.*

Nono. Cum conſtet ſupremum caput & iudicem atque præſidem Concilij Chriſtiani eſſe Chriſtum, conſequens eſt, normam ſecundum quam diiudicanda & examinanda ſint dogmata & amuſſim iudicij omnis eſſe ſolam *Scripturam ſacram* Propheticis & Apoſtolicis libris comprehenſam, quæ ipſa ſupremi iudicis vox eſt viua, &, vt ait Apoſtolus Actorum 10. de Chriſto abundè teſtificatur. Etenim Prophetæ omnes & Apoſtoli magno conſenſu nos deducunt ad hunc velut fontem omnis lucis & intelligentiæ. Quemadmodum piè ſcripſit ex *IX. Norm[a] ſeu regul[a] iudicij d[e] dogmatibus.*

Chryſoſto-mus. Patribus Chryſoſtomus, Homilia 10. ad Marcum: Ego, inquit, quando lego Euangelium, & video ibi teſtimonia de lege, teſtimonia de Prophetis, ſolum Chriſtum conſidero. Sic vidi Moyſen, ſic vidi Prophetas, vt de Chriſto intelligerem loquentes. Denique quando venero ac ſplendorem Chriſti, & quaſi ſplendidiſſimum lumen clari Solis aſpexero, lucernæ lumen non poſſum videre. Nunquid lucernam ſi accendas in die, lucere poteſt? Si Sol luxerit, lucernæ ſplendor non apparet. Sic & Chriſto præſente, comparata lex & Prophetæ penitus non apparent. Non detraho legi & Prophetis, quin potius laudo, quia Chriſtum prædicant. Sed ſic lego legem & Prophetas, vt non permaneam in lege & Prophetis, ſed per legem & Prophetas ad Chriſtum perueniam. *Et hoc eſt quod Apoſtolus* 1. *Corinth.* 3. *ait.* Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter hoc quod poſitum eſt, quod eſt *Ieſus Chriſtus.* De quo dicto piè etiam D. Hieronymus monet in Epiſtolam Pauli ad Titum c. 1. *Pſalm.* 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lux in via mea. *Remittit & nos ipſe filius Dei ad Scripturam. Ioan.* 5. *vbi ait:* Scrutamini ſcripturas, illæ ſunt quæ teſtimonium de me perhibent. Sic de Theſſalonicenſium Eccleſia & primorib. legimus Actor. 17. quòd Paulo ibi docente: ſcrutati ſint ſcripturam quotidiè perſtudioſè, an hæc ſe ita haberent. Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad doctrinam, ad redarguendum, ad correctionem, ad

inſti-

inſtitutionem quæ eſt in iuſticia, ad hoc vt homo integer ſit Dei, ad omne opus bonum paratus, ait Paulus 2. ad Timoth. 3. *Et* 2. *Pet.* 1. Firmum ſermonem habemus traditum à Prophetis, cui, quòd attenditis tanquam lucernæ in obſcuro loco lucenti, rectè facitis, donec dies illuceſcat & lux exoriatur in cordibus veſtris. Scriptura enim prælucet mentibus noſtris in huius mundi tenebris tanquam lucerna in loco caliginoſo, quoad dies illuceſcat in cordibus noſtris, quẽadmodum piè explicat hoc dictum Eraſmus ad Pſalmum 22.

His & ſimilibus teſtimoniis ſcripturæ perpetuò deducimur ad vocem verbi diuini per Spiritum Sanctum traditam. Non igitur norma vlla aut regula alia iudicij & diiudicationis de dogmatibus eſſe poteſt, quàm hæc arcana ſapientia Dei ignota creaturis omnibus, & in verbo diuinitus reuelata. Quamobrem hæc ſola ſequenda erit in iudicando, non traditiones, non conſtitutiones humanæ, aut Pontificum decreta, non conſuetudines quoquo modo aut inſcitia hominum aut ſuperſtitione receptæ & obſeruatæ: quarum pleræque Prophetarum & Apoſtolorum doctrinę apertiſſimè repugnant, & falſiſſimo titulo vniuerſalis conſenſus ornantur, cum re vera Pontificiæ Eccleſiæ recens & impius conſenſus ſint, non ita pridem ex erroribus & abuſibus variis conflatus & auctus.

Huic regulæ de autoritate ſuprema verbi diuini, ſcriptorúmque Propheticorum & Apoſtolicorum in Eccleſia accedunt & Patres *Teſtimonia Patrũ.*

omnes, omníſque antiquitas purior. Et multa paſſim extant in hanc ſententiam pulcherrima Patrum dicta. Ita Ambroſius ait in Lucam: Sequere Scripturas, vt errare nõ poſſis. & Auguſtinus copioſe lib. 2. de Baptiſmo aduerſus Donatiſtas cap. 3. cuius dicta pleraque etiam relata ſunt in Decretis: vt in ca. *Quis neſciat*. Diſtinctione 9. Quis neſciat ſacram Scripturam Canonicá, tàm veteris quàm noui Teſtamenti, certis terminis ſuis contineri? eámque poſterioribus omnibus Epiſcoporum literis ita præponi, vt de illa omninò dubitari & diſceptari non poſſit, vtrum verum vel vtrum rectum ſit quidquid in ea ſcriptum ſit: Epiſcoporum autem literas quæ poſt confirmatum Canonem ſcriptæ ſunt vel ſcribuntur, licere per Concilia reprehendi, ſi quid in eis fortè à veritate deuiatum ſit? *Idem lib.* 11. *Aduerſus Fauſtum Manichæum, cap.* 5. In illa Canonica eminentia ſacrarum literarum, etiamſi vnus tantum Propheta, aut Apoſtolus, aut Euangeliſta aliquid in ſuis literis poſuiſſe ipſa Canonis confirmatione declaratur, non tamen licet dubitare an verum ſit: alioqui nulla erit pagina qua humanæ imperitiæ regatur infirmitas, ſi librorum ſaluberrima autoritas aut contempta penitus aboleretur, aut intermінata confunditur. *Et in lib. de vnitate Eccleſiæ. 3. cap.* Sed, vt dicere cœperam, non audiamus hęc dico, hæc dicis: ſed audiamus hæc dicit Dominus. Sunt libri Dominici, quorum autoritati vtrique conſentimus, vtrique credimus, vtrique

Ambroſij.

Auguſtini.

que ſeruimus. Ibi quęramus Eccleſiã, ibi diſcutiamus cauſam noſtrã. *Et paulò pòſt:* Quia nolo humanis documentis, ſed diuinis oraculis ſanctam Eccleſiam demõſtrari. *Et rurſus:* Si autem Chriſti Eccleſia Canonicarum Scripturarum diuinis & certiſſimis teſtimoniis in omnibus gentibus deſignata eſt, quidquid attulerint, & vndecunque recitauerint, qui dicunt: Ecce hîc Chriſtus, ecce illîc: audiamus potius, ſi oues eius ſumus, vocẽ paſtoris noſtri, dicentis: Nolite credere. Illę quippe ſingulę in multis gẽtibus vbi iſta eſt, nõ inueniuntur, hæc autem quæ vbique eſt, etiam vbi illæ ſunt, inuenitur. Ergò in Scripturis ſanctis Canonicis eã requiramus.

Hæc dicta manifeſtè docent, Eccleſiam eiúſque cenſuram ac iudicia ſuprema, cuiuſmodi ſunt Concilia & Synodi piæ, nuſquam alibi quærenda quàm vbi ſacra Prophetarũ & Apoſtolorum ſcripta purè & incorruptè tractantur, aliíſque doctrinis omnibus præferuntur. quẽadmodũ idem Auguſtinus ſcribit: Quæſtio eſt vbi ſit Eccleſia: Quid ergò facturi ſumus in verbis noſtris eã quęrituri ſumus, an in verbis Domini? Et puto quòd in verbis illius quęrere debeamus, qui veritas eſt, & optimè nouit corpus ſuũ. Et eodẽ de vnitate Eccleſiæ lib. cap. 3. alligans Eccleſiã ceu oues ad paſtoris ſui vocẽ ait: Habeo manifeſtiſſimã vocem paſtoris mei, cõmendantis mihi, & ſine vllis ambagibus exprimẽtis Eccleſiã. Mihi imputabo, ſi ab eius grege, qui eſt ipſa Eccleſia, per verba hominum ſeduci atque aberrare voluero, cum me præ-

Auguſtini aliud teſtimonium.

ſertim admonuerit, dicens: Quæ ſunt oues meæ vocem meam audiunt & ſequuntur me. Ecce vox eius clara,& aperta & exaudita. Qui eam non ſequitur, quomodo ſe ouem eius dicere audebit?

Non aliter & Chryſoſtomus de autoritate Scripturæ diſputans Homilia 3. de Lazaro Euangelico ait: Neglexímus noſtram ſalutem dilecti: hæc omnia ſcripta ſunt propter nos, ad correctionem noſtri, in quos fines ſeculorum inciderunt, Magna aduerſus peccatum munitio eſt Scripturarum lectio: magnum præcipitium, profundum baratrum Scripturarum ignoratio, magna ſalutis perditio, nihil ſcire ex diuinis legibus. Ea res & hæreſes peperit, ea vitam corruptam inuexit,hoc ſurſum deorſum miſcuit omnia. *Et in Homilia de ſancto & adorando Spiritu.* Multi, *inquit*, Spiritum ſanctum iactitant: ſed qui propria loquuntur, falſò illum prætendunt. Vt Chriſtus non à ſeipſo loqui ſe teſtabatur, quia ex lege loquebatur & Prophetis: ita ſi quid præter Euangelium ſub titulo ſpiritus obtrudebatur, ne credamus. Quia Chriſtus legis & Prophetarum impletio eſt, & ita ſpiritus Euangelij. Hoc dictum diſertè negat Concilium vllum rectè de Spiritu ſancto gloriari poſſe, quo verbo Dei contraria ſtatuuntur, aut quidquam aliter, quàm in Prophetarum & Apoſtolorum Scripturis ſacris traditum eſt, ordinetur:

Chryſoſtom.

Atque huc non incommodè referri poteſt quod

quod de Conſtantino Theodoretus Epiſcopus refert in Nicęnæ Synodi hiſtoria: qua grauitate optimus & religionis amantiſſimus Imperator, Epiſcopos, qui ad Synodum conuenerant, admonuerit inter cætera, vt depoſita animorum acerbitate, qua ſe mutuò laceraſſent & riſum præbuiſſent hoſtibus, hoc imprimis cogitarent, quomodo Deus ob impietatem & facinora tàm antiſtitum quàm populi paſſus fuiſſet graſſari in eos ſæuitiam ſuperiorum Imperatorum, & nunc à ſe rem Eccleſiaſticam maximis laboribus vix reſtitutam, vt in pace & ocio degere poſſe videantur: Decere igitur & officij eorum eſſe, vt in tanta Eccleſiarum diſtractione principiò charitatem inter ſe redintegrari patiantur, & mutua odia deponant: tum in diſputationibus de dogmatibus controuerſis Euangelicorum & Apoſtolicorum librorum præſcriptam doctrinam accuratè ſequantur. Hæc enim ſunt verba eius: Tum Conſtantinus nihil, inquit, indignius, quàm hoſtibus fidei domitis, cùm nemo inueniatur amplius qui rebellare auſit, ipſos inter ſeſe ſacerdotes committi, iurgiis & conuiciis ſe mutuò proſcindentes, atque ea re riſum præbere & voluptatem hoſtibus doctrinæ: præcipuè in diſputationibus rerum diuinarum ac fidei, in quibus tamen habent ſanctiſſimi Spiritus doctrinam præſcriptam. Euangelici enim & Apoſtolici libri, nec non & antiquiſſimorum Prophetarum oracula planè inſtruunt nos quid de voluntate Dei ſentien-

Theodoreti.

dum nobis ſit. Proinde hoſtili poſita diſcordia, ſumamus ex dictis diuini Spiritus explicationes quæſtionum omnium, &c. *Hæc ille.*

Vtinam verò & in hac rerum perturbatione atque opinionum de religione fluctibus, quibus totius orbis Chriſtiani Eccleſia periclitatur, ſummorum Ordinum gubernatores, quíque & Eccleſiarum antiſtites illuſtrè hoc & laudatiſſimum exemplum requirerent atque intuerentur, conſiderantes quid iis temporibus rectè & præclarè factum videretur, quibus aliquando non minus quàm nunc diſſenſionibus & opinionibus Eccleſiæ turbatæ, & harum quaſi concuſſione Reſpublica etiam exagitata fuiſſe reperitur. Quod ſi fieret, ratio non difficulter ab intelligentibus iniri poſſet, quando iam multarum ſuperſtitionum vanitas nota eſt publicè, quomodo per Concilium Chriſtianum inclinatæ religioni conſuli ac pia Eccleſiarum emendatio tandem perfici queat.

Aduerſus calumnias Papiſtarū de ambiguitate & obſcuritate Scripturæ.

Neque verò mouere nos debet, quòd homines prophani & hoſtes tranquillitatis clamitant, multa eſſe in ſacrarum literarum libris ambigua, atque ideo vix fieri poſſe, vt certa aliqua & immota iudicij regula inde conſtituatur. Manifeſta hæc eſt peruerſitas aduerſariorum, qui etiam conuicti non deſinunt quærere calumnias. Quaſi verò, qui immenſa bonitate ſe generi humano per verbum patefecit Deus, ludere ambiguis ſermo-

nibus nos voluerit ceu Sphingis ænigmate & Sybillæ foliis, aut Eridis pomum obiicere, cum traderet verbum ſuum de voluntate æterni Patris, quomodo is agnoſci, coli, & inuocari vellet à genere humano, de quo Pſalmus expreſsè ait: Lucerna pedibus meis verbum tuum. *Et Propheta Eſaias, cap.* 8. Ad legem & ad teſtimonium: Quod ſi non dixerint iuxta verbum hoc; non erit eis lux matutina.

Ipſe etiam titulus Scripturæ ſacræ hoc refellit, quæ ob id Canonica, hoc eſt regularis dicitur, quod certam, firmam, & immotam regulam doctrinæ verbis minimè dubiis aut ambiguis tradat de rebus iis, in quibus omnis ratio ſalutis noſtræ conſiſtit. Quomodo & Auguſtinus, lib. 19. De ciuitate Dei cap. 18. ait: Ciuitas Dei credit Scripturis ſanctis & veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus: Vnde fides ipſa conceſſa eſt ex qua iuſtus viuit, per quam ſine dubitatione ambulamus, quamdiu peregrinamur à Domino.

Atque hanc obſcuritatis calumniam apertè etiam refutarunt Patres. Ita enim eſt apud Clementem Alexandrinum in protreptico: Nullis, inquit, cælatum eſt verbum, lux eſt communis omnibus, illuceſſit hominibus. Nullus eſt in verbo cimmerius, tenebræ nullæ. *Et paulò poſt:* Verbum Sol eſt animæ, qui ſi exortus in profundo mentis ſit, ipſius quoque mentis illuſtratur oculis. Ita Clemens, qui alibi etiam in hanc ſententiam de certitudine *Teſtimonia Patrũ. Clementis Alexandrini.*

verbi multa præclara habet, & in lib.1. Pædagogi cap.3.ait. Dux optimus eſt Dei verbum. Etſi enim alia dicta aliis ſint explicatiora, tamen ſi quorum fortè ſententia obſcurior legēti videatur, collatio ſine præiudiciis & affectibus piè facta facilè oſtendit ſententiam certam & minimè ambiguam: Et hanc diligentiam exercitiis meditationum, inuocationis, & ſcrutandi Scripturas Spiritus ſanctus exacuere in

Auguſtini. nobis iſto modo voluit, vt ait Auguſtinus libro 2. de doctrina Christiana capite ſexto: Quædam, inquit, ſunt in Scripturis obſcura & difficilia, nec tamen aliud, quàm quod alibi planiſſimis verbis proponitur. Magnificè igitur & ſalubriter Spiritus ſanctus ita Scripturas ſanctas modificauit, vt locis apertioribus fami occurreret, obſcurioribus autem faſtidia detergeret. Nihil enim ferè de illis obſcuritatibus eruitur, quod non planiſſimè dictum alibi reperiatur. *Et libro 3. eiuſdem operis cap.*28. Per Scripturas diuinas multò tutius ambulatur, quas verbis tranſlatis occupatas cum ſcrutari volumus, aut hoc inde exeat quod non habet controuerſiam, aut ſi habet, ex eadem Scriptura vbicunque inuentis atque adhibitis eius teſtibus terminetur. *Sic & D. Hilarius. lib.1. De*

Hilarij. *Trinitate:* Optimus lector eſt qui dictorum intelligentiam expectat ex dictis potius, quàm imponat: & intulerit magis quàm attulerit: neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem præſumpſerit intelligēdum. *Rurſus idem Auguſtinus lib. Confeßionum 13. cap. 23.*

Spiri-

Spirituales ergò qui pręſunt vel obtemperant, ſpiritualiter iudicant, non de cognitionibus ſpiritualibus quæ lucent in firmamento: Non enim oportet de tam ſublimi autoritate iudicare, neque de ipſo libro tuo, etiamſi quid ibi non lucet. Quoniam ſubmittimus ei noſtrum intellectum, certúmq; habemus quod clauſum eſt, etiam oculis noſtris rectè veracitérque dictum eſt. Sic enim homo, licet iam ſpiritualis & renouatus in agnitionem Dei, ſecundũ imaginem eius qui creauit eum, factor tamen legis debet eſſe, non iudex. Multa ſunt prætereà in hanc ſententiam ab eodem diſertè tradita lib.6.cap.4.& ſeq. *Auguſtini.*

Ac de vero Scripturarum ſenſu eruẽdo imprimis multa tradidit is, quem modò diximus, Clemens Alexandrinus libro7. στρωμάτων. ita ſcribens inter cætera: Qui ex errore reuerſus, obedit ſcripturis, & vitam ſuã veritati permiſit, Deus quodammodo ex homine efficitur. *De ſenſu Scripturæ S.*

Hactenus igitur cõſtat, quod propoſuimus, Verbum Dei ſolum, vt Propheticis & Apoſtolicis libris comprehenſum eſt, ſupremi in Eccleſia iudicis vocem eſſe viuam, & ceu Lydium lapidem ac normam iudicij Conciliorúmque Eccleſiaſticorum omnium. Quod cùm iis in locis quos è patribus adduximus traditur, tùm verò apud eundem Auguſtinum copioſè epiſtola 48. Et de vnitate Eccleſiæ aduerſus Maximinum hæreticum lib.3.cap.3. Et in enarratione Pſalmi 57. Rurſus apud Clementem lib. 1. Pædagogi cap.2. & cap.8. Quod ſolum Dei

verbum ſit iudex controuerſiarum de dogmatibus Eccleſiæ.

X. *Quæ Patrum & Conciliorum antiquorũ autoritas eſſe debeat.*

Decimo & vltimo: Cùm Scripturæ Propheticæ & Apoſtolicæ ſummus, qui meritò ei debetur, locus ita, quemadmodum modò diximus, fuerit relictus, & iudicij authoritas ſuprema attributa: non diſplicet noſtris, ſuum etiam, ſed inferiorem, relinqui locum ſcriptis Patrum, & conſenſui piorum doctorum primitiuæ ac purioris Eccleſiæ. Ita tamen, vt nullo modo hi cum ſacris libris in comparationem veniant, ſed ſolum conſulantur velut interpretes & teſtes in obſcuris & controuerſis articulis, & quatenus cum ſummi iudicis, hoc eſt, Scripturæ voce congruant, adhibeantur. Idque inter cætera cautum meminimus ab vniuerſo Imperij Senatu decretis Auguſtanorum Comitiorum publicis: quibus placuit vt tota tractatio horum negociorum & concluſio Concilij fieret depoſitis præiudiciis & affectibus priuatis omnibus, piè ac ritè, ſecundùm Scripturas ſanctas Prophetarũ atque Apoſtolorum; & perpetuum conſenſum Sanctorum in Eccleſia Patrum.

Nec enim Patrum & vetuſtorum in Eccleſia ſcriptorum autoritatem aſpernatur Status, ſed, vt decet, faciunt plurimi & ſuo loco venerantur omnes, illos præſertim qui primitiuæ Eccleſiæ & Apoſtolorum temporibus viciniores fuêre. iuxta regulam traditam à Tertulliano: *Rectum eſſe quodcunque primum ſit: adulterinum verò quodcunque recens.* Quam regulam in *Tertullianus.*

lib.

lib. aduerſus Praxeam commendat imprimis, ac tenendam monet. Et quidem nominare ſe ait primum, quod Prophetæ & Apoſtoli tradiderunt, hanc enim eſſe antiquiſſimam Eccleſiæ doctrinam.

Sic & ipſi Patres ſæpe allegant partim Apoſtolos, partim proximos ætati Apoſtolorum. Sic Irenæus Florino opponit teſtimonium Patrum qui ipſum anteceſſerunt & imprimis Polycarpi, qui auditor fuerat Apoſtolorum & diſcipulus Ioannis Euangeliſtæ, quem etiam ait, ſi Florini dogma impium audiuiſſet, execraturum id fuiſſe, & locum ipſum in quo id ſparſiſſet vt pollutum deuitaturũ. Sic Baſilius nutricem ſuam allegat, cuius matronæ pietatem ait imprimis fuiſſe laudatam, & addit eam accepiſſe doctrinam à Gregorio Neocæſarienſi, qui eruditione ſumma & miraculis eo tempore quo Samoſateni impietas damnata fuit, claruit in Eccleſia. Eſtque huius Gregorij antiquiſſimum quod poſt Apoſtolorum ſcripta in Eccleſia extet teſtimonium de Trinitate & fidei confeſſio. Apud ſcriptores Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 7. Origenes in quæſtione de Baptiſmo infantium allegat Apoſtolos. Et ad caput 6. Epiſtolæ ad Romanos ſcribit Eccleſiam per manus ab Apoſtolis accepiſſe hanc conſuetudinem baptizandi paruulos.

Irenæus. *Baſilius.* *Origenes.*

Omittimus multos alios, qui lõgo ſatis ordine ſinguli audiuerũt à maioribus ſuis, & quaſi per manus traditam ab Apoſtolis & horũ au-

ditoribus acceperunt doctrinam & iudicia de dogmatibus. Magna itaque autoritas meritò attribuitur Patribus,& imprimis illis qui propius ab ortu & Apoſtolorum temporibus abfuerunt. Prima enim Eccleſia velut teſtis eſt Apoſtolicæ doctrinæ, & cuſtos cuius fidei oracula ſua concredidit Deus, quæ in Eccleſia perpetuò ſonare & exaudiri vult, vt teſtimonia illuſtria ad omnem poſteritatem de doctrina extent.

Cúmque excellens fuerit diligentia ac fides primorum in Eccleſia Patrum & doctorũ, quibus cum tot ſubinde hæreticis & fanaticis hominibus confligandum fuit,vt ad poſteros doctrinam incorruptam propagarẽt,decet nos de tantis viris, tam præclarè de omni poſteritate meritis reuerenter ſentire, & teſtimonia ipſorum facere plurimi. Semper autem tenenda eſt Apoſtoli regula 1. Theſſalon. 5. dicentis: *Omnia probate,& tenete quod bonum eſt.* Itaque delectus quidam adhibendus eſt neceſſariò,&, quoniam non omnium ætatum eadem fuit ſcriptorum puritas, ac ne quidem vnius, prudenter conſiderandum an cum fontibus ſacrarum literarum conſentiant: Super quo conſenſu, vt idem Paulus ait, extructa eſt Eccleſia. Et ſiquidem cum Propheticis & Apoſtolicis congruant, meritò recipiendum eſt eorum teſtimonium: ſin aduerſentur, improbandum. *Ita Auguſtinus epiſtola 3. ad Fortunatianum.* Neq; enim,inquit,quorumlibet diſputationes,quãuis Catholicorum & laudatorum hominum,

Veteri Theologi quomodo legendi.

velut

velut ſcripturas Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat ſalua honorificentia, quæ ipſis debetur hominibus, aliquid in eorũ ſcriptis improbare atque reſpuere: Si forte inuenerimus, quòd aliter ſenſerint quàm veritas habet diuino adiutorio vel ab aliis intellecta vel à nobis. Talis ego ſum in ſcriptis aliorum, tales volo eſſe intellectores meorum. *Et, epiſtola* 112. *ad Paulinam de videndo Deo:* Nolo autoritatem meam ſequaris, vt ideo putes tibi aliquid neceſſe eſſe credere quoniam à me dicitur: Sed aut ſcripturis Canonicis credas, ſi quid nõdum quod verum ſit vides, aut interius demonſtranti veritati. *Ac paulò inferius*. Si diuinarum Scripturarum, earum ſcilicet quæ Canonicæ in Eccleſia nominantur, perſpicua firmatur autoritate, ſine vlla dubitatione credẽdum eſt. Aliis verò teſtibus vel teſtimoniis, quibus aliquid credendum eſſe ſuadetur, tibi credere vel nõ credere liceat, quantum meriti ea admonentem ad fidem faciendam, vel habere vel non habere perpenderis.

Prudenter itaque & accuratè animaduertendum, ne autoritatem Patrum verbo diuinitus tradito præferamus, ac perpetuò in conſpectu ſit regula iſta: *Si quis aliud Euangelium doceat, etſi vel Angelus de cœlo ſit, Anathema eſto.* Galat. 1. quam & Cyprianus libro 2. epiſt. 3. allegat, & recitatur etiam in ca. *Si quis præeſt.* 11. quæſt. 3. In hanc ſententiam ipſi etiam Canones Eccleſiaſtici, qui dicuntur, & Patres paſſim loquuntur, diſertè & expreſſis verbis *Regula authentica.*

tradentes, eatenus accedendum Patribus, quatenus doctrinæ ſuæ fidẽ ex verbo Dei faciant. Sic enim ex epiſt. Auguſtini 19. ad Hierony. habet ca. *Ego ſolis.* diſtinct. 9. Ego enim fateor charitati tuæ, ſolis eis ſcripturarum libris, qui iam Canonici appellantur didici hunc timorem honorémque deferre, vt nullum eorum autorem ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credã. Ac ſi quid in eis offendero literis quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm mendoſum eſſe codicem, vel interpretem non aſſecutum eſſe quod dictum eſt, vel me minimè intellexiſſe non ambigam. Alios autem ita lego, vt quantalibet ſanctitate, quantáve doctrina polleant non ideò verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt: ſed quia mihi vel per illos autores, vel Canonicas, vel probabili ratione, quod à vero non abhorreret, perſuadere potuerunt. Nec te mi frater ſentire aliquid aliter exiſtimo: prorſus, inquam, non te arbitror ſic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum vel Apoſtolorum, de quorum ſcriptis, quod omni errore careant, dubitare nefarium eſt. Et ex eiuſdem Auguſtini Epiſtola ad Vincẽtium 48. quod relatum eſt in Canonem, *noli frater*, Diſtinctione 9. Noli ergo frater contra Diuina tàm multa, tàm clara, tàm indubitata teſtimonia colligere velle calumnias ex Epiſcoporum ſcriptis, ſiue noſtrorum, ſiue Hilarij, ſiue antequam pars Donati ſepararetur ipſius vnitatis, ſicut Cypriani & Agrippini. Primò quia hoc genus literarum ab autoritate Canonis diſtin-

Teſtimonia Auguſtini firmata.

ſtinguendũ eſt:non enim ſic leguntur, tanquã ita ex eis teſtimonium proferatur, vt contrà ſentire non liceat, ſicubi forte aliter ſapuerint quàm veritas poſtulat. In eo quippe numero ſumus, vt nõ dedignemur etiam nobis dictum ab Apoſtolo accipere: Et ſi quid aliter ſapitis, id quoque Deus vobis reuelauit. Veruntamen in id quod peruenimus ambulemus, in illa via ſcilicet quæ Chriſtus eſt. *Et rurſus*: Audi dicit Dominus, non dicit Donatus, aut Rogatus, aut Vincentius, aut Hilarius,aut Ambroſius, aut Auguſtinus,ſed dicit Dominus, cum legitur: Benedicentur in te omnes tribus terræ,omnes gẽtes magnificabunt eum,&c.& tu contradicis diuinis teſtimoniis,tanta firmitate roboratis,tanta luce manifeſtatis? *Et idem in Prologo lib.* 3. *de Trinitate.* Noli meis literis quaſi Canonicis inſeruire, ſed in illis quodcunque non credebas, cum inueneris incunctanter crede: in iſtis autem quod non certum habebas, niſi certũ intellexeris noli firmè credere. *In Commentario ſuper Matthæum.* Quod neque contra fidem Catholicam, neque contra bonos mores eſſe conuincitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos viuitur, ſocietate ſeruandũ.*Idem lib.*2.*de nuptiis & concupiſcentia.cap.*29.Quid autẽ dicam de ipſis diuinarum Scripturarũ tractatoribus qui in Catholica Eccleſia floruerũt?Quomodo hæc non in alios ſenſus conati ſunt vertere, quoniã ſtabiles erant in antiquiſſima & robuſtiſſima fide, nec nouitio mouebantur errore.Quos ſi colli-

gere, & eorum teſtimoniis vti velint, & nimis longum erit,& Canonicis autoritatibus,à quibus non debemus auerti, minus fortaſſe videbor præſumpſiſſe,quàm debui. *In enarratione Pſalmi* 57. Nec tu mihi quos ex Euangelio nominas legis,nec ego quos nomino ex Euangelio lego. Auferantur de medio chartæ noſtræ, procedat in medium Codex Dei: audi Chriſtum dicentem,audi veritatem loquentē.

Conſultò & de induſtria collegimus maiorem aceruum ſententiarum Auguſtini, ſummi in Eccleſia doctoris, & qui cœleſtem illum theſaurum Propheticæ & Apoſtolicæ doctrinæ præcipua diligentia &fide nobis conſeruauit: & idem quod nos de interpretum & doctorum in Eccleſia autoritate diſertè multis in locis adſeruit: in diſputationibus de dogmatibus religionis præcipuè & ante omnia conſulendam eſſe Scripturam veteris & noui Teſtamenti,& huius fundamento ſoli innitendū: cætera, vt humana omnia, obnoxia facilè fieri erroribus. Quomodo & de ſeipſo & ſcriptis ſuis monet lib.5. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap.17. Nullo modo meas literas ab omni errato liberas audeo vel putare vel dicere. *Et lib.4.de anima cap.*1. Neque enim negare debeo,ſicut in ipſis moribus ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis quæ poſſint iuſto iudicio & nulla temeritate culpari.

Hieronymi Auguſtino conſentientis teſtimonium.

Eadem fuit hac de re & Hieronymi ſententia cùm alibi, tùm in epiſtola ad Minerium & Alexandrum: Neque,inquit,iuxta Pythagoræ

diſci-

diſcipulos præiudicata doctoris opinio, ſed doctrinæ ratio ponderanda eſt. Si quis autem contrariæ factionis immurmurat, quare eorum explanationes legam, quorũ dogmatibus non acquieſco, ſciat me illud Apoſtoli libenter audire: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Et ſaluatoris verba, dicentis: Eſtote probi numularij, vt ſi quis numus adulter eſt, & figuram Cæſaris nõ habet, nec ſignatus eſt moneta publica, reprobetur. qui autem Chriſti faciẽ claro præfert lumine, in cordis noſtri marſupium recondatur. *Et paulò infra*: Meum propoſitum eſt, inquit, antiquos legere, probare ſingula, retinere quæ ſint bona, & à fide Eccleſiæ non recedere. *Et in 23. Matth.* Quod Scripturæ ſacræ autoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur qua recipitur.

Non alia fuit & Chryſoſtomi de Patrum autoritate ſententia. Homilia 49. in Matthæi caput 24. Nullis omninò credendum, niſi dicant vel faciant quæ cõuenientia ſint Scripturis ſanctis. *Et ad Pſalmum* 95. Et quis eſt qui iſta promittit? Paulus: neque enim oportet quidquam adſeuerare ſine teſtibus ſola animi cogitatione. Nam ſi quid abſque ſcriptura dicitur, auditorum cognitio claudicat, nunc annuens, nunc hæſitans, & interdum ſermonem vt friuolum auerſans, interdum vt probabilem recipiens. Verum vbi eſt ſcriptura, ibi diuinæ vocis prodiit teſtimonium, & loquentis ſermonem, & auditoris animum confirmans. *Chryſoſtomi item.*

Iudicia Synodorũ ad S. Scripturæ examen reuocanda.

Proinde, quæ Patrum ſcriptis autoritas ſit in diiudicandis Eccleſiæ controuerſiis, ſatis hactenus arbitramur explicatum. Eadem autem ratio eſt & iudiciorum in Synodis. Nam regula quam ſupra retulimus ex Paulo: Omnia eſſe probanda, non tantum ad Patrum ſcripta & Doctorũ in Eccleſia interpretationes pertinet, ſed etiam extendi & accommodari debet ad Concilia Eccleſiaſtica & Synodos. Etenim nec horum Decreta aliter recipienda fuerint aut approbanda, niſi quatenus Scripturis ſacris conſentanea ſint. Quo nomine Nicænæ Synodi decreta tantopere prædicat Athanaſius, quòd decreta eius ſecundum præſcriptum ſacrarum literarum fideliſſimè ſint confecta. Sic enim dixiſſe fertur Magnus Athanaſius ad Epictetum: Quæ in Synodo Nicæna à Patribus ſecundum diuinas ſcripturas expoſita ſit fides, eam ſufficere ad omnem omnis impietatis deſtructionem, & ad confirmationem piæ in Chriſto fidei. Verba hæc, ſecundum ſanctas ſcripturas expoſita, ſatis arguunt vnde ſit ſua autoritas Conciliis & Synodis, à ſcripturis Prophetarum nimirum & Apoſtolorum. Eadem fuit & Auguſtini ſententia hac de re expoſita, cap. 13. libri 3. contra Maximinum Arianum, his verbis: Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminenſe tanquam præiudicaturus proferre Concilium. Nec ego huius autoritate, nec tu illius detineberis: Scripturarum autoritatibus, non quorumcunque propriis, ſed vtriſque communibus teſtibus, res

Athanaſij teſtimonium.

Auguſtini.

res cum re, cauſa cum cauſa, ratio cum ratione concertet & vtrique tanti ponderis molibus cedamus.

Atq; huius ſentẽtiæ teſtimonia diſertè perſcripta extant etiã inter Canones Decretorum Gratiani, quibus expreſſè vetitum fuit parere vllo modo iis quæ contra ſcripturam ſint conſtituta. Ita inquit text. Canonis : *Si is qui præeſt* 11.q.3. Etiamſi nos, aut Angelus de cœlo Euangelizauerit vobis, præterquam quod vobis euangelizauimus, Anathema ſit. *Itẽ:* Si quis prohibet vobis quod à Domino prӕceptum eſt, & rurſus imperat fieri quod Dominus prohibet, execrabilis ſit ab omnibus qui diligũt Deum. *Item :* Is qui præeſt, ſi præter voluntatem, vel præter id quod in ſanctis Scripturis euidenter prӕcipitur vel dicit aliquid vel imperat, is tanquam falſus teſtis Dei & ſacrilegus habeatur. Concordat ca. Non ſemper. Et ca. Si Dominus ead. cauſa & quæſt. vbi plura ex dictis Auguſtini & Hieronymi referuntur.

Gratiani in Decretis.

Et hactenus quidem de autoritate Patrum & Conciliorum Eccleſiæ, quid quantúmq; eorum ſententiis, decretis, & deciſionibus rectè & piè ſit tribuendum.

IAM verò, Si, quale hactenus deſcripſimus Concilium liberum & pium, ordine rectéq; ad inſtaurandam religionem & errores repurgandos indiceretur, Omnium rerũ nihil facturos ſe libentius Status & Imperij Ordines, qui Auguſtanæ Confeſſionis ſunt, teſtantur, quàm vt eiuſmodi congregationi & deliberationibus

Ordinum Imperij cũ dor & libere veritatis amor, atque Concilij legitimi acceptatio.

piè inſtitutis ſeſe coniungant, atque, vt decet, ſubmittant reuerenter, compareant legitimè, decretis & deciſionibus eius ſanctè & religioſè obtemperent. Qua de re vt ſæpenumero hactenus voluntatem & ſtudium ſuum in Comitiis & deliberationibus publicis declararunt, ita etiamnum hoc ipſo declaratam ac teſtatam publicè volunt. Etſi autem Epiſcoporum conuentus ſua habeāt incommoda, & de melioribus etiam temporibus dixerit Nazianzenus epiſt. ad Procop. cap. 11. nullum ſe vidiſſe conuentum Epiſcoporum aut Synodum vllā, quæ non magis accenderit diſcordias, quàm diremerit: tamen ſi, quale delineauimus Conciliū, ope diuina, ac ſtudio diligentiáque religioſa ſummorum ordinum & procerum orbis Chriſtiani congregaretur ac procederet, dubium nobis non eſt, permultum id ad illuſtrandam Dei gloriam & errores multos ac magnos qui in Eccleſia hærent extirpandos momenti eſſe allaturum. Siquidem hoc Conciliorum & Synodorum remedio ſemper in grauiſſimis motibus & diſſidiis dogmatum Eccleſiam vſam intelligimus etiam ex hiſtoriis & antiquiſſimis quæ de religione mota fuerunt certaminibus, & idem etiam Patrum ſententiis traditum accepimus: *Ad extirpationem errorum, & vt fides vnica ac vera luceat in toto grege Dominico: denique ad reformationem Eccleſiæ in capite & membris commodiora non ſunt remedia vlla quam vniuerſalia Concilia.* Vt in Canone 1. Diſtinct. 15. Et in Ca. *Sicut relatum*, extat, & prolixè expoſitum

Conciliorū legitimorū vtilitas.

poſitum à Panormitano in tract. de Concilio Baſilienſi in princ. à Iaſone in conſil. 95. col. 6. verſ. tranſeo ad tertium. in 4. volumine. Cataldinus item in tractatu de tranſlatione Baſilienſis Synodi num. 4. *Enimuero multi oculi acutius rem implicitam cernunt quàm vnus, ac plus poſſunt plures manus quàm vna:* vt ait Antonius de Roſellis in tractatu de Concilijs §. nunc vtilem. num. 12. Neque omnia vnus vir cernit vt eſt in Prouerbio. Eſt & hæc apud Canoniſtas piorum Conciliorum vtilitas annotata & cõmendata imprimis, quod per ea Pontificũ Simoniæ, tyrannidi, cęteríſque vitiis commodiſſimè obuiam iri queat & reſiſti, vt ex antiquioribus interpretibus teſtantur Ioannes de Turre cremata, & Cardinalis Iacobatius lib. 1. de Concilio.

Concilium Nationale liberum atque Chriſtianum ordines expetunt.

Sin autem huiuſmodi Concilij œcumenici ſeu generalis, quale diximus, nos fallat expectatio, vt id congregari vndique ex omnibus Chriſtiani orbis prouinciis in tanta pacis & rerum omnium incertitudine non poſſit, quod colligi tamen propter multas cauſas exoptandum foret maximè: Supereſt vt Status ſeſe offerant ad particulare ſeu Nationale Cõcilium liberum atque Chriſtianum, quod intra Germaniæ noſtræ limites iiſdem rationibus & conditionibus, quomodo iam antea de vniuerſali Concilio expoſitum fuit, peragatur. Ac ſperant illud ipſum Concilium prouinciale (quod etiam pleriſq; in comitiis placuit Senatui Imperij publicè) doctis & piis maiore fre-

quentia inter ſe candidè, placidè, ſine odiis, ſine animorum acerbitate & præſtigiis colloquentibus ad fructuoſum Eccleſiæ vſum, & concordiam ſtabiliendam plurimum momenti habiturum, iuxta promiſſiones diuinas: Vbicunque duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum. Fieri autem nequit, vt, ipſo præſente & cœpta dirigente, non etiam exitus negocij piè ſuſcepti ſalutaris ſit generi humano futurus. Quem quidem euẽtũ, vt cætera noſtra omnia, ipſe filius Dei Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſolus moderari poteſt, & certò moderabitur, ſicut ait ipſe: Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. *Matt.* 11. *Et Ioan.* 15 Sine me nihil poteſtis facere. *Et Ioã.* 1. Omnia per ipſum facta ſunt. *Matth.* 28. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. *Vnde & Chryſoſtomus Homilia* 49. *in Matth.* Vbi Chriſtus eſt ibi Angeli, ibi Cœlum, ibi Lux & bona omnia adſunt.

Et de tertio, eodẽmq; vltimo inſtitutæ huius ſcriptionis loco hactenus ſatis.

Epilogus huius operis. SVMMAM igitur controuerſiæ omnis de Synodis Pontificum & in vniuerſum de doctrina, qua fieri breuitate potuit, huc vſque complexi, id operam dedimus, vt quæ ad cauſam hanc pertinerent, quod in nobis eſſet, diſtinctè atque ordine ad rerum ipſarum explicationem quàm ſimpliciſſimè exponeremus.

Iam, vt, quæ hactenus pro rerum neceſſitate prolixius dicta ſunt, in pauca conferamus

omnia,

omnia, ſumma rerum capita breuiter perſtringemus.

Ac principio; velut in proœmio & antè quàm ipſam arcem cauſæ aggrederemur, neceſſariò reſponſum fuit pleriſque aduerſariorum & maleuolorum calumniis, quibus præter meritum & iniquiſſimè prægrauantur in hac cauſa Status: quaſi cenſuram omnem, omnémque cognitionem iudiciorum Eccleſiæ Catholicæ ſuperbè aſpernentur: cæteráſque orbis Chriſtiani nationes, quarum præclara hucuſque ſemper pro defenſione religionis merita fuerint, præ ſe cõtemnant: lucem etiam & conſpectum intelligentium peroſi, Conciliorum ac Synodorum autoritatem grauiſſimam ſubterfugere nitantur: denique quaſi per eos ſtet quominus concordiæ & pacis publicæ ratio vlla tandem iniri inter partes diſſidentes poſſit.

Ad aduerſariorũ calumnias reſponſio.

Quibus calumniis ita in hac parte & initio ſcripti reſponſum fuit à Delectis, vt piis & intelligentibus omnibus conſtare inde facilè poſſit, Status & Imperij Ordines qui à Pontificibus ſeceſſionem neceſſariò fecerunt, nihil rerum omnium magis ſemper in votis habuiſſe, aut etiamnum cupere impenſius, quàm vt omnis controuerſia hæc piorum, eruditorum, & intelligentium, omnium nationum atque prouinciarum & vbicunque ſint, iudicio cognoſceretur: & ad talium virorum colloquia, congreſſus, & cenſuras prouocaſſe ſemper, qui

intelligunt controuerſias, nec amant Sophiſmatum præſtigias, nec in alterutram partem addicti ſint magis, ſed doctrina confirmati Deum timentes, & amantes veritatis ſine maleuolentia iudicent candore doctis & bonis conueniente.

Quod ſi impetrare vnquam potuiſſent Status, aut etiamnum impetrare liceret, res ipſa facilè oſtenſura eſſet, vtra pars lucem Euangelij reformidet, vtra etiam noua atque impia dogmata, pugnantia cum perpetuo Prophetarum & Apoſtolorum conſenſu in Eccleſiam inuexerit, & tanta pertinacia atque crudelitate defenderit hactenus. Denique vtra ſchiſmatum & diſſidiorum autor ſit, eáne quæ errores & dogmata manifeſtè falſa defendit & propugnat, an verò quæ Euangelij & veritatis agnitæ lucem deſerere contra conſcientiam nec vult nec poteſt, grauiſſimam ac ſæueriſſimam comminationem diuinam conſiderans ac præ oculis habens, qua ipſe Dominus ait: *Qui confitebitur me coràm hominibus, confitebor & ego illum coràm Patre meo qui eſt in cœlis: Et inuicem qui me negauerit coràm hominibus, negabo eum & ego coràm Patre meo qui eſt in cœlis.*

Cauſæ XII. in ſecūda parte huius operis expoſitæ, cur Cōciliū Tridentinum Principes & Imperij Ordines recuſent.

Deinde quæ altera inſtitutæ ſcriptionis pars fuit, cauſis & rationibus ordine, diſtinctim ac planiſſimè demonſtratum fuit, cur Principes & Imperij Ordines, qui Confeſſionis Auguſtanæ ſunt, indictum aut reſtitutum à Pontifice Concilium Tridentinum neque agnoſcendum ſibi neque adeundum arbitrentur.

Primò

Primò quidem : quia illegitimè & contra *Illegitima*
ius manifeſtum indicta ſit hæc Synodus, à *indictio.*
Pontifice Romano, rapiente & arrogante priuatim ſibi ius illud, quod ſolius Imperatoriæ Maieſtatis conſtat eſſe proprium: quemadmodum exemplis laudatiſſimorum Principum veteris Teſtamenti, tùm etiam primitiuæ Chriſtianorum Eccleſiæ, & tot Romanorum Cæſarum, Conſtantini, Theodoſij vtriuſque, Martiani, Arcadij, Honorij, Iuſtiniani, Fridericorum, Otthonum, Henrici, Sigiſmundi, ex fide digniſſimis hiſtoriis fuit demonſtratum.

Item, quia nullam Romano Pontifici iuriſdictionem aut ſuperioritatem, aut denique primatum vllum in hos Ordines aut eorum Eccleſias Status concedant: Et ea, quam ſibi priuatim ſumpſit Papa in Eccleſias omnes poteſtas, ex diametro contraria ſit expreſſo verbo Dei, Matth. 20. quo dictum eſt: *Reges gentium dominantur, vos autem non ſic.* Tum etiam antiquiſſimis primitiuæ Eccleſiæ & Patrum inſtitutis, ac Canonibus Eccleſiaſticis ſinceriòribus. Cum is qui ſe vniuerſalem Epiſcopum ab aliis omnibus hâberi velit, ínque omnes imperium ſibi ſumat, ipſius Antichriſti præcurſor videatur, quemadmodũ grauiter ipſe Gregorius Magnus, Epiſcopus Romanus, olim ſcripſit.

Quódque nec titulum eius iuris poſſeſſioníſve iuſtum, nec fidem bonam allegare vllo modo Pontifices Romani poſſint, adeóque nullo vnquam tempore ius illud rectè præ-

ſcribere. Multa etiam paſſim in omnibus prouinciis Concilia fuiſſe conſtet congregata ſub Imperatoribus Chriſtianis ſine autoritate & præſentia Romani Epiſcopi, aliis piis viris & Eccleſiarum Epiſcopis pręſidētibus. Quæ omnia luculentis hiſtoriarum veterum teſtimoniis confirmantur, ſubiectis etiam Iuriſconſultorum & Canoniſtarum ſententiis quæ oſtendunt quibus artibus Romani pontifices ius indictionis Synodorum vſurpauerint.

Locus incommodus & parum tutus.

Secundò, quia Tridentum, quo Synodus indicta eſt, non eſt oppidum tuto vel commodo loco ſitum. Præterea locus eſt practicis, fraudibus atque inſidiis pōtificiis maximè opportunus: & quàm à Pontificibus Rom. nuper conſtitutum ſit, ne hæreticis (inter quos Status numerantur) fides ſeruetur vlla in parte, his Statibus via & ratio omnis accedendi ad Concilium, aut etiam Legatos eò mittendi omnino intercluſa eſt & prohibita.

Pontificiū, nō œcumenicum concilium.

Tertiò, quoniam Concilium illud in quo ſolus Pontifex ſuis mancipiis ſtipatus ſedet, iudicandi & decidēdi autoritatem ſibi vni arrogans, non Oecumenicum ſed Pontificium dicendum eſt, ipſa bulla indictionis id atteſtante: Laicis & politicis viris omnino excluſis, cōtra Vniuerſalium conciliorum naturam, hiſtoriæ Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ fidem, Concilij veram definitionem, & Panormitani doctoris Pontificij celeberrimi teſtimonium.

Seruū, non liberum.

Quartò, Principes & Imperij Ordines, Auguſta-

guſtanam confeſſionem amplectentes Conciliabulo Tridētino intereſſe non poſſunt, quòd nec ſit, nec dici poſſit liberum, imò ſit ſeruum & captiuum: tum vrbis Tridentinæ, tum perſonarum ibi conuenientium reſpectu. Prælati enim omnes ſunt Papæ mancipia, vt formula iuramenti eorundem demonſtrat. Idem de Theologis & Canoniſtis dicendum eſt: à quibus Laici omnes concilio excluduntur. Præterea, nullo modo liberum dici poteſt, in quo ſententia condemnatoria lata eſt, ante ipſius Concilij ſeſſionem, vel iudicium à conuocatis, conſtitutum, aut denique vllam de cauſa ipſa ſuſceptam cognitionem.

Non Chriſtianum.

Quintò, quoniam non eſt concilium Chriſtianum in quo ſolus Chriſtus & Scriptura ſacra vocem deciſiuam habere debet, non authoritas & traditio humana quę veterum concilia nonnulla decepit, vt variis exemplis apparet, ſuo loco prolatis. Neque ad finem & effectum Chriſtianorum Conciliorum Tridētini prælati reſpiciunt, nempe vt Idololatria, ſuperſtitiones & errores tollantur, veritas reuocetur in lucem, pia Eccleſiarum emendatio ex verbo Dei inſtituatur, vulnera Eccleſiæ ſanentur, ſchiſmata tollantur, & vera pax publica conſtituatur: imò Scripturarum S. authoritate ſepulta, Pontificias traditiones & idolomanias omnes ſtabiliunt, anathematum fulmina crepantes & bellum omnibus contradicentibus truculento vultu indicentes.

Sceleratorũ & impiorum eſt concilium.

Sextò, quia Romanæ curiæ & regni Ponti-

ficij ſcelera fœdiſſima, Status & Imperij Ordines ab iſtorum in vitiis impudenter perſeuerantium conſortio reuocant: Et quamuis iampridem moniti ſint à grauiſſimis Theologis & Iuriſconſultis, de emendatione impuriſſimæ vitæ, quæ à capite ipſo ad pedes reformatione indiget, nunquam, ne per ſomnium quidem cogitarunt.

Simoniacorum item. *Septimò*, quum Romæ omnia venalia ſint, & Papatus nihil aliud ſit quàm Simonia: fieri non poteſt aut debet vt qui crimine horrendo nefariarum expilatiònum, rapinarum, ſacrilegiorum polluti ſunt à multis ſeculis, de Religionis Chriſtianæ capitibus, de emendatione eccleſiaſtica, de moribus Clericorum reformandis recta conſilia ſuſcipere vel exequi poſſint aut velint. Ideo Cameræ pontificiæ artes ad emungendas pecunias in medium proferũtur, peculiari tractatu ad finem operis, & de palliis epiſcopalibus, annatis, & indulgentiis narratio neceſſaria inſtituitur, variiſque argumentis & teſtimoniis traducitur Simoniæ crimen.

Pſeudodoctorum & antichriſti ſatellitum. *Octauò*, Recuſatio primaria Statuum hęc eſt, Quòd Tridentini orthodoxam fidem de veri Dei inuocatione ſuſtulerunt: quòd idololatriã inuexerunt in templis & alibi, contra Dei præceptum: quòd derelicto vnico illo generis humani interceſſore & mediatore apud Deum Ieſu Chriſto, plures patronos & mediatores ſibi confinxerunt: quòd ſatisfactionem Filij Dei negligunt, operibus ſuis meritum vitæ æter-

næ

næ tribuentes:quod S. Domini Cœnam in artolatriam & ſacrificium propitiatorium tranſformarũt:quòd orthodoxam de Originis peccato doctrinam, ſuis commentis obſcurarunt, Dei iuſtitiam & hominis miſeriam ignorantes,contra autem falſiſſimis præconiis exornãtes commentitia ſupererogationũ opera:quòd tam immodicis exaggerationibus amplificant vires liberi arbitrij:quòd impiè deprauant doctrinam ſalutarem de iuſtificatione per fidem in Filium Dei, quam manifeſta Dei contumelia operibus noſtris adſcribunt : quòd iubent homines perpetuò dubitare an ſint in gratia credentes in Filium Dei, & an Deo placeant. Item tam pertinax ſeptem Sacramẽtorum adſertio, atque etiam nouum extremæ vnctionis Sacramentum: & ignis purgatorij commẽtum vaniſſimum : Tot inſuper traditiones in immenſum cumulatæ, & conſcientiarum laquei inexplicabiles : auricularis confeſſionis carnificina multiplex, omniúmque delictorum vaniſſimæ enumerationes, fidem & inuocationem omnem extinguentes : tot confictæ ſatisfactiones : tot religioſorum,nihil aliud quã impiè miſſificantium, ordines : vita monaſtica plena falſarum opinionum & ſuperſtitionum, & in reliqua Eccleſia opiniones & labyrinthi inextricabiles: tam impius legitimi coniugij contemptus, & de cœlibatu leges turpiſſimæ: Miniſterij autem Eccleſiaſtici tam ingens neglectus & prædicationis deſertio, qua multis in locis aut ſilent conciones toto anno, aut ſi

quæ fiant nænias tradunt ſuperſtitioſiſſimas.

Præterea tot cultus noui in Eccleſiam inuecti ſine vllo Dei mandato, maxima ex parte prorſus Ethnici & idolatrici, nec diſſimiles incantationum & magicarum ſuperſtitionum: tot obiurationes: tot conſecrationes olei, ſalis, herbarum, campanarum etiā & eſculentorum, tum aquæ luſtralis aſperſiones Ethnicæ pro abluendis peccatis, tot funebria ſacrificia, miſſæ tot in omnibus omnium ſacellorum angulis, &, vt Propheta ait, aræ omnes plenæ vomitus.

Atque hæc de erroribus doctrinæ, & cultuum. Deinde verò quàm ſuperbus ſit & præpotens Rom. Epiſcopi dominatus ſupra Reges & Principes omnes longè ſe extollentis, & primatum contra expreſſum Chriſti verbum, contra primitiuæ Eccleſiæ & S. S. patrum, Ignatij, Cypriani, Auguſtini, Chryſoſtomi, Irenæi, Gregorij I. & Pelagij Epiſcoporum, tum etiam contra antiquiſſimorum Conciliorum autoritatem prætextu impio miniſterij Euangelici conſtituentis, tyrannidémque infinitam exercentis vbique in Eccleſia, dum pro conficta ac vaniſſima plenitudine poteſtatis quoduis audet, quiduis licere ſibi putat, bella gerere, diſſoluere fœdera, ab obedientia abſoluere, iuramenta ſoluere, regna & imperia dare & eripere quibus velit, Reges & Principes infeſtis armis cōmittere, bellis funeſtis implicare, vrbes diripere, ſpoliare, regiones ferro ignique vaſtare, poteſtatem ſanguinis politico magi-

ſtratui ereptam exercere, ac iactare quaſi Imperator hanc & ius ſuum omne à Pontifice Roma.habeat, Regib. tanquam vaſallis imperare, ſpoliare prouincias omnes ſuis theſauris omnibus & expilare quidquid vſpiam argenti reliquum ſit. Babylonem nouam (quomodo Tertullianus, Hieronymus & alij Romam appellarunt) conſtituere, cuius inexhauſtæ voragini omnium regnorum opes infundātur, quæque ſentina ſit profligatiſſimorum hominum omnium. Quibus etiam ementita illa Conſtantini donatio debeatur: Quíque iura omnia in ſcrinio pectoris ſe geſtare iactitent, nec errare vllo modo queant: breuiter, quibus incertum eſt an vita alia reſtet poſt hanc vitam, & an animæ hominum ſint immortales: quóſque non puduit Euangelium de Chriſto dicere fabulam, quomodo de Leone X. relatū eſt ſupra.

Nono loco etiam hoc plenè demonſtratum à nobis fuit, Tridentinam hanc congregationem aliud nihil quàm continuationem quandam & confirmationem fore decretorum, quæ antea & hactenus partim falſa, partim ambigua & ſophiſtica in conuentibus Papiſticis edita fuerunt. Quale primò fuit tertiæ Seſſionis decretum manifeſtè impium, de traditionibus humanis pari autoritate cum diuinis præceptis eodémque affectu pietatis ſuſcipiendis: quod manifeſtiſſimis Scripturæ ſanctæ teſtimoniis, tum etiam S.S. Patrum Cypriani, Hilarij, Origenis, & antiquiſſimorum Conciliorum autoritate refutatum fuit.

Concilium recuſatur, ob impia decreta iā promulgata.

Tum, quod de vulgata ſacrorum librorum interpretatione Latina eadem ſeſſione ſtatutum fuit, nihil in ea quidquam deſiderari aut vllo prætextu reprehendere licere. Id ſimiliter oſtenſum fuit aliter ſe habere,& pleraque multa in Hebraicis ac Græcis fontibus aliter inueniri: multíſque in locis hanc ipſam verſionem à Patribus olim,& aliis viris doctis correctam fuiſſe atque emendatam. Pleroſque etiam veteris & noui Teſtamẽti libros haberi ab ipſis inter Canonicos, quos D. Hieronymus & alij plures doctores in Eccleſia apocryphos & extra Canonem eſſe publicè teſtati ſint.

Deinde Seſſionis IIII. decretum de praua concupiſcentia, non intelligi eam peccatum Deo diſplicens,grauiſſimis & multis ſcripturæ ſententiis, ac Patrum,imprimis verò Auguſtini & Hieronymi expreſſis teſtimoniis confutatum fuit. Tum quòd eadem ſeſſione tanta vanitate Papam ſupra Conciliorum authoritatem omnem euehunt,quod tamen pleriſque etiã Scholaſticis doctoribus & Canoniſtis iam olim diſplicuiſſe oſtendimus.

Similiter & quintæ Seſſionis Canon ſeptimus refutatus fuit, quo de iuſtificationis articulo manifeſto errore ſtatutum fuit, quòd opera quæ ante iuſtificationem fiunt,etiam ſine fide Deo placeant: cum contra expreſſè dicat Paulus de iuſtificatione: Sine fide impoſſibile eſt Deo placere. Et idem etiam traditum ſit conſentiente omnium Patrum voce & ſententiis antiquiſſimis.

Item

Item Canon vndecimus & duodecimus de eodem iuſtificationis articulo, damnantes doctrinam Eccleſiarum noſtrarum, vt in exhibita confeſſione comprehenſa eſt. Quæ cenſura itidem manifeſtè pugnat cum Paulinis diſputationibus in Roman. & alibi. & cum ſententia Petri Actor. 13. & perpetuo conſenſu antiquiſſimorum doctorum in Eccleſia, Cyrillo, Chryſoſtomo, Ambroſio, Auguſtino, Bernardo, Eraſmo etiam & aliis.

Ac deinde 13. & 14. Canonis decreta quæ iubent ſemper dubitare an ſimus in gratia: errore penitus impio & blaſphemo, quem & Paulus manifeſtè refutat, & S. Patrum ſententiæ cōſentientes, Cypriani, Gregorij, Nazianzeni, Hilarij, Auguſtini, Bernardi.

Item 30. Canon eiuſdem ſeſſionis, qui Purgatorij commētum fabuloſum & inferias ethnicas confirmat, contra expreſſiſſima ſcripturæ teſtimonia, quibus opinio de media via reiicitur: tum etiam Patrum ſententiam & veterum ſcriptorum, tam Grçcorum quàm Latinorum, qui Apoſtolorum temporibus vicini fuerunt.

Ad hæc ſextæ Seſſionis decreta, de numero Sacramentorum Eccleſiæ: & quòd Sacramenta ex opere operato etiam ſine fide gratiam conferant. Quæ, vt ſuperiora omnia, ſimiliter cum ſcripturis & patrum ſentētiis pugnare oſtendimus, atq; ob eam cauſam Status, qui Auguſtanæ cōfeſſionis ſinceriorem doctrinam amplexi ſunt & ſequūtur, rectè & iure Tridentinarū Synodorum continuationes recuſaſſe hactenus.

Quoniam eſt fax & tuba bellorum in orbe Chriſtiano.

Decimò, breuiter etiam monuimus, de Conciliis Pontificiis, quàm ea ſint & eſſe debeant ſuſpecta meritò omnibus amantibus tranquillitatis & pacis publicæ. Quando iã multis ætatibus tantum in orbe Chriſtiano turbarum, tumultuum, diſcordiarum, bellorum cruentiſſimorum & lanienarum inter Principes varie accenderint, & grauiſſimas calamitates inde ſecutas, multorúmque regnorũ & ſtatus publici concuſſionem, ruinã ac vaſtitatem omnes anni cõſequentes excipiant. Quorum malorũ etiam noſtra ætas non minimã partẽ ſenſerit duriter, à Boiemicis & Huſſitarũ motibus, quos Conſtantienſis Synodi crudelitas cõflauit ac deinde auxit Baſiliẽſis, vſque ad ea incendia, quæ è ſuperiorib. Tridentinis Synodis duab. in Germania noſtra extiterunt. Non mirandũ igitur, neque ſuccenſendũ ſi Status Imperij tot exemplis iam edocti tandem Pontificum Concilia inſidioſa ac paci inimica auerſentur & recuſent.

Immanitatẽ ſuam profert in Imperij ordines.

Vndecimò. Et hoc eò magis, quòd Pontifex & ius addicti palàm negent, Status & Imperij Ordines qui Confeſſionis Auguſtanæ ſunt, eſſe membra Chriſtianæ ſocietatis & Eccleſiæ Catholicæ. Cur igitur Pontificem, pro hoſte & carnifice gerentem ſe potius quam Epiſcopo, ſuperiorem agnoſcerent?

Veterum exemplum Ordines ſequantur.

Ac *tandem* vltimo loco exemplis ſanctorum in Eccleſia Patrum, qui omnibus temporibus floruerunt, oſtenſum fuit, nihil nouum aut inſolens à Statibus hac ſuſpecti & impij

Concilij recuſatione admitti: Siquidem & olim conſimiliter fecerunt Athanaſius qui Tyriam Synodum recuſauit, & Maximus Hieroſolymitanus qui Antiochenam, Cyrillus qui Syrmienſem, Paulinus qui Mediolanenſem Synodum recuſauit, & Chryſoſtomus, qui aduerſus ſe iniuſtè conſpirantem Synodum reliquit, ac propterea etiam à Gelaſio laudatur in Canonibus Eccleſiaſticis.

Tertia parte tandem indicatum breuiter fuit, qualè ſit illud Concilium, quod toties iam Status expetiuerunt atque etiamnum efflagitant: quæque in vniuerſum ratio ſit & forma liberi, Chriſtiani, & œcumenici Concilij, ac piarum Synodorum quibus cõtrouerſię de doctrina diiudicandæ ſint. Ac primum quidem, quod ad hoc attinet, pro rei magnitudine ac dignitate Ordinis Politici, indicendum eſſe Cõcilium ab ipſo Imperatore & ſummis quibuſque magiſtratib. orbis Chriſtiani: Locúmque ei definiendum intra Germaniæ limites in libera aliqua & imperiali ciuitate, cuius acceſſus opportunus & tutus ſit vocatis, acceſſuris, & receſſuris omnibus, fide publica & ſolennib. cautionib. pleniſſimi ſalui conductus interpoſitis: Aduocãdos autem & admittendos ad dicendam ſententiam & cognoſcẽdum antiſtites Eccleſiarum, Epiſcopos, Prælatos & idoneos quoſque ex Pontificiis, ſoluto tamen prius iuriſiurãdi vinculo, quo Pontifici deuincti ſunt: & ab altera parte ſuperintẽdentes, Parrochos, Concionatores, Theologos, & verbi miniſtros

Tertiæ partis ſumma.

idoneos omnes: vtrinque autem laicos etiam & politicos viros cuiuſcunque ordinis, Reges, Principes, ciuitatũ & oppidoru n municipes, & qui in qualibet prouincia inſignis alicuius doctrinæ, pietatis & intelligentiæ nomine celebrantur: vtque iudicij ac definiendi poteſtas communis ſit vtriſque tàm Laicis quàm Clericis: Iudicem autem ſupremúmque Concilij præſidem ac normam iudicij ſecundum quam diiudicentur dogmata controuerſa, eſſe debere Chriſtum ſolum, & verbum Chriſti traditũ in Propheticis & Apoſtolicis ſcriptis, tum vt quiſque Sanctorum Patrum in Eccleſia cũ verbo expreſſo maximè cógruit. Vt ſic verè Chriſtianum ſit, liberum & pium Concilium, ſecũdum Imperij decreta & ſpem toties factam: eiúſque deciſionibus piis ſumma voluntate ac libenter pariturose eſſe Status.

Concluſio. Hæc cùm ita ſint, cúmque res ipſa oſtendat multos ac magnos errores fuiſſe & eſſe in doctrina ac ritibus Papiſticis, tetros etiam abuſus & impietatem manifeſtam adhuc mordicus à Pontificibus defendi ac ſtabiliri: Speramus intelligentes & bonos omnes facilè intellecturos, Status non errore opinionis aut praua cupiditate, ſed neceſſariò ſinceriorem hanc doctrinam amplexos eſſe & tueri.

Quando igitur mandatum Chriſti, grauiſſimè præcipiat, vt caueamus falſam doctrinam & pſeudodoctores Matth. 7. Attendite à falſis Prophetis, & deinceps cap. 10. Cauete vobis ab hominibus quoniam tradent vos in concilia-

bulis

bulis ſuis, flagris cædent vos in Synagogis. Et Pſal. 26. ſimiliter ſcriptum extet de pio Chriſtiani hominis officio: Non conſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odi Eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo: Quæ etiam cauſa fuit, cur nec Apoſtolus ex Prouincia ad ſuſpectum Cõcilium proficiſci vellet à Iudæis congregatum Hieroſolymis, multum etiam vrgente & pollicente Feſto præſide: Act. 23. & 25. Tum quia & ipſi Canones Eccleſiaſtici præcipiunt vt fugiamus malos doctores & pſeudoepiſcopos: ca. *non omnes Epiſcopi ſunt Epiſcopi* 2. q. 7. vbi ex autoritate Hieron. ita text. habet: Non eſt facilè ſtare loco Petri, & tenere gradum Pauli iam cum Chriſto regnantium. Infatuatum ſal ad nihil prodeſt, niſi vt proiiciatur foras & à porcis conculcetur. Et ibid. in ca. *admonendi*: vbi hæc Gregorij Magni oratio refertur: Admonendi, inquit, ſunt ſubditi ne plus quam expedit ſint ſubiecti, ne cum ſtudent plus, quàm neceſſe eſt. hominibus ſubiici, compellantur vitia eorum venerari. Quibus concordat Leonis I. ca. *manet*, 24. q. 1. Et ibid. Ambroſij ca. *qua dignior*: quorum vtroque iubemur deſerere antiſtitem qui fidem reſpuat: Et expreſſius apud ipſum Apoſt. 2. Cor. 2. Et 2. Theſſal. vlt. ad Gal. 5. Et rurſus 2. Tim. 3. vbi iubemur diſcedere ab his qui formam pietatis prætexentes, abnegant virtutem eius: qui ſacra profeſſi, ea cauponantur & quæſtui habent.

Has ob cauſas reuerenter oramus omnes

omnium Ordinum Principes viros & intelligentes, ne aduerſariorum iniuſtis, quibus Eccleſias noſtras damnant, iudiciis, calumniis, & falſis criminationibus commoueri ſe patiantur, vt odium aduerſum hos Imperij Ordines & Status concipiant, neque perſuaderi ſibi vllo modo ſinant quaſi legitima iudicia ac cenſuram grauiſſimam Eccleſię Dei Catholicæ oderint fugiántve Status, aut diſſidia ament, aut denique errore vel petulantia dogmata, quæ noua dicuntur, amplexi temerè à cõmuni conſenſu diſceſſionem fecerint: ſed ita exiſtiment ac certo ſtatuant, neceſſariis & grauiſſimis rationibus iis, quas hactenus cõmemorauimus, ac verbo Dei coactos atque adductos diſceſſiſſe à Pontificiis, & puriorem hanc doctrinam amplexos. quam, vt gloria Dei illuſtrior fieret, & piis mentibus in Eccleſia conſuleretur, tantis laboribus & periculis hactenus aduerſus acerbiſſimorum hoſtium impetus defenderunt & ad poſteritatem tranſmittere pro officio ſuo integram etiam atque etiam cuperent.

Pios etiam omnes & ſingulos obteſtantur, vt iuſtiſſimæ huic & manifeſtæ veritatis cauſæ æquo adſint animo: nec iuuent furorem aduerſariorum, crudelitate & iniuſtis decretis veritatem ſuis Conciliis, & machinationibus variis opprimere tentantium: neque miniſtri fiãt alienæ crudelitatis: ſuſpecta etiam & inſidioſa habeant eorum conſilia, qui Religionis prætextu pacem publicam eneruare, Germaniam, aliáſque orbis Chriſti prouincias igni ferróque

va-

vaſtare, & dum monarchiam in Eccleſia ſtabilire velle videntur, anarchiam inducunt, atque tyrannis viam aperiunt, vt omnia miſcentes, belláque ex bellis ſerentes, Turciſmum & Atheiſmum, Chriſtianiſmo extincto, in Europa, conſtituant. Quæ mala imminentia, miſericors & omnipotens Deus auertere, Eccleſiáſque ſuas aduerſus pontificios conatus tueri dignetur. Amen.

TAXA SACRÆ POENITENTIARIÆ.

Huius quæſturæ Pontificiæ ſuprà mentio eſt facta, pagina 79. & 89.

De cauſis Matrimonialibus.

IN cauſis Matrimonialibus, pro contractu quarti gradus, taxa eſt *turonen. ſeptẽ, ducatus vnus, Karlini ſex.*

Si qui gradus huius impedimentum ſcientes carnaliter commixti ſunt, taxantur *turonenſib. 16. duc. 4.*

Pro legitimatione prolis ſuſcipiendæ in dicto gradu, ſpecialis taxa eſt *turonen. 9. duc. 1. Karl. 10.*

Qui ignorantes hoc impedimentum carnaliter copulati ſunt, ſoluunt *turonen. 9. duc. 1. Karl. 10.*

Qui ignoranter contraxerunt, & ſcienter conſummarunt, pendunt *tur. 7. duc. 1. Karl. 6.*

Qui ſcienter contraxerunt, & non conſummarunt, taxantur *tur.9.duc.*1 *Karl.*10. Verùm quando matrimonium ſcienter contractum, & conſummatum eſt, tunc componendum eſt cum datario.

Si per ordinariam authoritatem diuortiati prolis ante diuortium ſuſceptæ legitimationē petierint, dabunt *tur.9.duc.*1.*Karl.*10.

De cōtracto Matrimonio in tertio conſanguinitatis, vel affinitatis gradu, taxa eſt *tur.*14. *duc.*3.*Karl.*4. Et præterea componēdum ſemper eſt cum Datario.

In ſecundo conſanguinitatis, vel affinitatis gradu, diſpenſatur tantum per Signoriam Papæ, aut ſede vacante, per ſummum Pœnitentiarium: & taxa eſt *turon.*50.*duc.*12.*Karl.6.*

In primo gradu affinitatis diſpenſatur in foro conſcientiæ tantum, & taxa eſt *tur.*30.*duc.7. Karl.6.*

Diuortium ſimplex taxatur *turon.* 7. *duc.*1. *Karl.6.*

Qui contraxerunt in cognatione ſpirituali, taxantur *tur.*17.*duc.*3.*Karl.*9. Si cognatio huiuſmodi fuerit duplex, taxa eſt *turon.*30.*duc.*7. *Karl.*2.

In Compaternitate diſpenſatur tantum per Signoriam Papæ, vel ſede vacante, per Signoriam ſummi Pœnitentiarij, & taxa eſt *turon.*50. *duc.*12.*Karl.*3.

Quando adulter, vel is qui fidem de contrahendo dedit, vel de facto contraxit, machinatus fuerit mortem alterius coniugi cum effe-

ctu,

ctu,nunquam cum illo diſpenſatur,vt cum altero contrahat, ſed in iam contracto tantum diſpenſatur (dummodo negocium ſit penitus occultum) in foro conſcientiæ tantum, & taxa eſt *tur.* 36.*duc.*9.

Si quis mortem cõiugi ſuæ machinatus eſt, effectu non ſequuto,nec fide alteri data,diſpẽſatur vt mortua coniuge, cum altera cõtrahat, & taxatur *turon.*9.*duc.*2.*Karl.*9.

Si quis in matrimonio conſtitutus viuente adhuc vxore ſua,contraxerit cum altera, ignorante ipſum eſſe cõiugatum,poſt obitum vxoris ſuæ tenetur iſtam habere coniugem, nouo tamen conſenſu interueniente,nec poteſt fieri diuortium, niſi ad inſtantiam alterius ignorãtis:& taxa eſt *tur.*9.*duc.*2. *Karl.*9.

Si quis coniugem ſuam plures annos abſentem obiiſſe credens, aliam duxerit, in eo matrimonio maneat, & durante hac crudelitate debitum coniugale exactus reddat, non autem exigat. Si prior coniunx redierit,ſecunda relicta,priori adhærebit:& taxa eſt *turon.*9. *duc.*2. *Karl.*9.

Cum eo,qui fouit perpetuam caſtitatem,diſpenſatur in foro conſcientiæ tantum, & taxa eſt *turon.*16.*duc.*3.*Karl.*6.

Cum eo,qui vouit,quòd religionem intrare velit, non tamen ſolenniter, diſpenſatur vt contrahat matrimonium, in foro conſcientiæ tantum:& taxa eſt *turon.*15.*duc.*4.

Si clauſula acceſſerit, quòd mortua coniuge, votum ſuum omninò adimplere teneatur,

diſpenſatur tamē, & taxa eſt *turon.* 7. *ducat.*2. *Karl.* 3.

Si quis in ſacris Ordinibus conſtitutus (momo id ſit occultum) vxorem duxerit, diſpenſatur cum illo, vt poſſit in coniugio manere, donec vxor vixerit, poſtea abſtineat à matrimonio, & in illo conſtitutus, officium beatæ Mariæ virginis ſaltem diebus feſtis dicat per modum ſatisfactionis, & taxatur *tur.*15.*duc.*4.

De Ebrais. Vt Ebræus poſſit habere Synagogam in domo propria, taxatur *tur.*30.*duc.*7.*Karl.*6.

Pro licentia erigendi de nouo publicam Synagogam, taxa eſt *tur.*60.*duc.*15.

Pro licentia medendi cum aſſiſtentia, taxatur Ebræus *turon.* 60.

De promotis & promouēdis ſuper defectu ætatis. In ſexto anno, vel cùm primùm ſextum attigerit, pro prima tonſura tenetur ſoluere *tur.* 9.*duc.*2.*Karl.*9.

In decimoſexto, vel cùm primùm decimūſextum attigerit, ad Subdiaconatum taxatur *tur.*12.*duc.*3.*Karl.*8.

In decimoſeptimo taxatur *tur.*6.*duc.*2.

In decimooctauo ad Diaconatum, *tur.*12.

In decimonono, *turon.*6.

In vigeſimoſecundo ad Presbyteratum, *tur.* 12.*duc.*2.*Karl.*10.

In vigeſimoquarto. *turon.* 6.

Licētia ſuſcipiēdi Ordines. Qui ſuſcipit primam tonſuram, & quatuor minores Ordines non ab Ordinario ſuo, taxatur *turon.*4.*duc.*1.*Karl.*9.

A quocunque accipiantur, ad omnes ſacros Ordines, vel duos, vel vnum tantum, *tur.* 12. *duc.*

duc. 2. *Karl.* 10.

Extra tempora ad omnes ſacros Ordines, vel ad duos, vel ad vnum tantum, *tur.*10.*duc.*2.

A quocunque recipiente munus benedictionis pro Abbate, *tur.*24.*duc.*6. Et pro Epiſcopo, *tur.*24.

Super defectu alicuius membri, diſpenſatio ad Clericalem characterem, & quatuor minores Ordines, taxatur *tur.*6.*duc.* 2. *De corpore vitiatis.*

Super defectu alicuius membri diſpenſatio ad Ordines, vel ad exequutiuũ Ordinem, *tur.* 16. *duc.*4.

Si ſuper defectu digitorum, ad quæcunque ſimplicia beneficia, *tur.* 12.*duc.*3.*Karl.*6.

Super defectu viſus oculi dextri, taxa. *tur.*16. *duc.*4.

Super defectu oculi ſiniſtri, dummodo chartam teneat in medio altaris, & non ſit magna deformitas, taxatur *tur.*30.*duc.*7.*Karl.*6.

Super defectu vtriuſque, vel alterius genitalis, *turon.*6.*duc.*2.

Pro illo qui ſibiipſi membrum virile abſciderit, *turon.*12.*duc.*3.*Karl.*6.

Qui minorennis promotus eſt, *tur.*7. *duc.*2. *Karl* 3. *De malè promotis.*

Sine dimiſſorialibus literis pro irregularitate, *turon.*7.*duc.*2.*Karl.*3.

Si cum retentione beneficij, *turon.*13.*duc.* 3. *Karl.* 8.

Qui extra tempora promotus eſt, *tur.* 7.*duc.* 2.*Karl.*3.

Et pro retentione beneficij, *turon.* 13.*duc.*3.

*Karl.*8.

Qui ficto titulo promotus eſt in veteri forma, hoc eſt, qui non iurauit, nec teſtes induxit, *tur.*7.*duc.*2.*Karl.*3.

Qui prætermiſſis quatuor Ordinibus per ſaltum promotus eſt, *tur.*6.*duc.*2.*Karl.*2.

Si prætermiſſo ſubdiaconatu, vel diaconatu de expreſſo, *tur.*12.*duc.* 3.*Karl.*7.

Si prætermiſſis ambobus. *turon.* 18. *duc.* 4. *Karl.*9.

Qui eodem die ad duos vel plures Ordines promotus eſt, *tur.*6.*duc.*2.

De his qui miniſtrant nō promoti. Si in ſubdiaconatus, vel diaconatus Ordine hoc fecerint, taxa eſt *tur.*12.*duc.*3.*Kal.*6.

Si cum retentione beneficij, *tur.*18. *duc.* 4. *Karl.*9.

Si miniſterium altaris exercuerint, & Sacramenta adminiſtrauerint, cùm Presbyteri non ſint, taxa eſt *tur.*36.*duc.*9.

De Illegitimis. In prima forma, hoc eſt, ad omnes Ordines & vnum beneficium etiam curatum, *tur.*5.*duc.*1.*Karl.*7.

Et cum clauſula permutandi, ſi petatur, ſemel tantum, *tur.*7.*duc.* *Karl.*3.

Si illegitimus tacito defectu huiuſmodi ſe fecerit ad aliquos Ordines promoueri, taxatur *tur.*7.*duc.*7.Karl.3.

Vt illegitimus poſſit vnum beneficium permutare, *turon.*6.*duc.*2.

Vt duo, *tur.*12.*duc.*3.*Karl.*6.

Vt tria, *tur.*18.*duc.*4.*Karl.* 9.

Vt poſſit deſeruire beneficio patris illo præ-

ſente,

ſente, vel abſente, *tur. 6. duc. 2.*

Pro expoſito, *tur. 6. duc. 2.*

Pro religioſis mendicantibus taxa eſt, *tur. 6. duc.* 1. *Karl.* 8.

De regularibus Illegitimis.

Cum iiſdem mendicantibus ad miniſtrum prouincialem, vel prioratum, vel ad alias quaſcunque dignitates, & cum non mendicantibus ad Abbatialem dignitatem diſpenſatur, *tur.* 15. *duc.* 4.

De Coniugatis cum unica & virgine.

Vt illi poſſint poſt obitum vxoris promoueri ad Ordines, taxa eſt *tur. 6. duc. 2.*

Si volunt gaudere priuilegiis, taxantur *turo.* 9. *duc.* 2. *Karl.* 9.

De Bigamis.

Vt gaudeant clericali charactere, & quatuor minoribus Ordinibus antea ritè ſuſceptis, taxantur *tur.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 4.

Si verò addatur clauſula, ſi contingat cùm alia contrahere, taxa eſt *turon.* 18. *duc.* 4. *Karl.* 9.

Si addatur diſpenſatio ad beneficia ſimplicia pro bigamo non habente vxorem, adduntur turones 12. & taxa eſt *tur.* 24. *duc.* 6.

Qui tacita bigamia, cùm eſſet coniunx, fecit ſe clericali charactere inſigniri, taxatur *tur.* 21. *duc.* 5 *Karl.* 6.

Pro milite bigamo contrà ſtatuta ſacræ militiæ, vel Ordinis diſpenſatur, vt gaudeat priuilegiis militiæ, & maneat in matrimonio, *tur.* 18. *duc.* 4. *Karl.* 9.

Pro bigamo non habente vxorem, vt poſſit ad quatuor Ordines minores promoueri, taxa eſt *tur.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 6.

Pro bigamo, qui eo tacito ſuſcepit Ordinẽ, diſpẽſatur ad altaris miniſterium, in foro conſcientiæ tantùm, & cum clauſula, Nullis, &c. *tur.35.duc.9.*

Pro bigamo, cùm quo fuit diſpenſatum per Papam ad Ordines ſacros, & Canonicatum, diſpenſatur ad duo beneficia ſimplicia compatibilia, *tur.24.duc.6.*

De abſolutionibus & diſpenſationibus.

Pro eo qui interfuit bellis, neminem tamen occidit, vel mutilauit, neque ad id auxiliũ contulit, *turon.36.ducat.9.*

Taxantur pro quolibet, *tur.37.duc.9.*

De ijs qui iudicarunt vel ſcripſerũt in cauſ. criminalibus.

Taxatur *turonen.6.duc.2.*

Qui in Abbatem, vel Prælatum generalem alicuius Ordinis, *tur.12.duc.3.Karl.6.*

Qui in Epiſcopum, vel ſuperiorem Prælatum, *tur.24.duc.6.*

De eo qui violentam manum iecit in clericũ, &c.

Pro Clero cum ſuis limitationibus conſuetis, *tur.18.duc.4.Karl.9.*

Si petatur ſimplex abſolutio abſque diſpẽſatione aliqua, *tur.6.duc.2.*

De mutilatione.

Si quis mutilauit Abbatem, vel generalem, adduntur *turones 6.*

Si Epiſcopum, adduntur *turones* 12.

Si Laicus Laicum, datur in foro conſcientiæ, & taxatur *tur.6.duc.2.*

De homicidio voluntario.

Cum homicida voluntario in minoribus Ordinibus conſtituto, diſpenſatur ad vnum beneficium ſimplex, ſi id non ſuffecerit ad ſecundum: ſi nec ſecundum quidem, ad tertium, & vna cum abſolutione taxatur, *turon.12.duc.3.* Karl.6.

Et vt

Et vt gaudeat priuilegiis Clericalibus, *tur.* 18.*duc*.4.Karl.9.

Et cum inhibitione taxa. *turonen*.30. *duc*.7. Karl.6.

Et ad tria beneficia, ſi petat, *tur.* 18. *duc*.4. Karl.9.

Si petatur vſque ad congruam ſuſtentationem, *tur*.24.*duc*.6.

Et cum inhibitione, *tur*.36.*duc*.9.

Si defunctus non eſt mortuus ex vulnere, ſed alio quodam caſu, nec percutiens animum habuit occidendi, diſpenſatur etiam ad altaris miniſterium, & quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, *tur*.36.*duc*.9.

Abſolutio ab homicidio pro Epiſcopo, vel Abbate, vel generali alicuius Ordinis, vel militiæ Sancti Ioan. tax.*tur*.50.*duc*.12.Karl.6.

Pro Priore monaſterij, vel Prothonotario Apoſtolico, *tur*.40.*duc*.10.

Cum homicida voluntario occulto conſtituto in ſacris diſpenſatur ad altaris miniſteriū, & quæcunque beneficia Eccleſiaſtica, in foro conſcientiæ tantum, & cum clauſula, Nullis, *tur*.36 *duc*.9.

Si plures in eodem homicidio cōuenerint, pro duobus tax.*tur*.50.*duc*.12.Karl.6.

Si vnus in pluribus homicidiis interuenerit, eodem tempore, & eodem conflictu, taxatur *tur*.36.*duc*. 9.

Si verò diuerſis conflictibus, pro duobus taxatur, *tur*.50.*duc*.12.Kal. 6.

Si petatur abſolutio ab homicidio pro com-

munitate aliqua, taxa eſt arbitraria, pro ratione loci, prout dominis, correctori, & officialibus pro tempore viſum fuerit.

De homicidio caſuali.

Pro clerico taxatur *tur. 6. duc. 2.*

Si datur aſſiſtentia, fit de ſpeciali, & taxatur *turon. 12. duc. 4.*

Si petitur abſolutio ad cautelam, taxatur *tur. 18. duc. 4. Karl. 9.*

Etſi addatur aſſiſtentia, *turon. 30. duc. 7. Karl. 6.*

Si qui occidit, diligentiam quam debuit, nõ adhibuit, taxatur *tur. 24. duc. 6.*

Et ſi addatur aſſiſtentia, taxatur *turon. 36. duc. 9.*

Et ſi dabat operam rei illicitæ, vtpote venando, vel ludendo, & baculum, vel lapidem iaciendo, & ſimilibus, taxatur *tur. 36. duc. 9.*

De homicidio neceſſario.

Si Clericus hoc admiſit, ſeſe neceſſariò defendendo, *tur. 6. duc. 2.*

Si addatur aſſiſtentia, *tur. 12. duc. 4.*

Si petierit abſolutionem ad cautelam. *tur. 21. duc. 5. Karlini 6.*

Si cum inhibitione, *tur. 36. duc. 9.*

Pro homicidio pro defenſione alterius admiſſo, qui aliâs euadere non potuit, diſpenſatur ad alterius miniſterium, *turon. 30. duc. 7. Karl. 6.*

Pro Epiſcopo, vel Abbate, &c. abſolutio ab homicidio, ſiue voluntario, ſiue caſuali, ſiue neceſſario, taxatur *tur. 50. duc. 12. Karl. 6.*

De Preſbytericidio.

Pro Priore monaſterij, &c. *tur. 4. duc. 10.*

Pro Laico, cum forma, in pœnitentia publica,

blica, pro vna perſona tantùm, taxatur *turon.6. duc.2.*

Pro Clerico ſimplici, vel Presbytero in ſacris conſtituto, executione ſuorum ordinum ſibi penitus interdicta, *tur.6.duc.2.*

Si plures fuerint, dummodo in vno, & eodẽ negocio, pro primo taxatur integraliter; & quolibet aliorum pro medietate.

Si vnus plura presbytericidia commiſit eodem tempore, & in eodem conflictu, non taxatur vltra 6.

Si verò diuerſis temporibus, pro primo taxatur integraliter, & pro quolibet aliorum pro medietate tantum.

Si Presbytericida petierit commutationem pœnitentiæ publicæ in occultam ſimul cum abſolutione, *tur.*18.*duc.*4.*Karl.*9.

Si hoc petat is qui plura admiſit Presbytericidia, *turonen.*.18.

Qui Epiſcopum vel alium ſuperiorem prælatum occidit, *turon.*36.*ducat.*9.

Qui Abbatem, vel alium Prælatum generalem, *turonen.*24.

Diſpenſatio pro Presbytericida, vt poſſit obtinere beneficia Eccleſiaſtica, *tur.*2.*duc.*2.

Laicidium in forma pro vno Laico tantum *tur.*3.*ducat.*1.*Karl.* 4. *De Laicidio.*

Si vnus plures in vno conflictu occidit, taxatur pro vno tantùm.

Parricidium, matricidium, fratricidium, ſororicidium, taxatur pro vno tantum *tur.*4.*duc.* 1*Karl.*8. *De Parricidio, &c.*

De Vxoricidio. Taxatur perinde atque parricidium.

Si occiſor petierit licentiam contrahendi cum alia, *tur.*8.*duc.*2.Karl.9.

Et pro aliis qui marito in eo negocio auxilium præſtiterunt, augetur taxa duobus turonenſibus, pro quolibet.

De Infanticidio. Pro vno tantum, *tur.*4.*duc.*1.*Karl.*8. ſi pater, vel mater, aut cōſanguineus infantem oppreſſerit. ſi verò extraneus, taxatur tanquam de Laicidio.

Pro viro & vxore ſimul, *tur.*6.*duc.*2.

De Abortu. Pro muliere, quæ cœpit potum ad necandū fœtum, vel patre qui dedit potum matri, *tur.* 4. *duc.*1.Karl.8.

Pro extraneo, qui procurauit abortum alterius, *tur.*4.*duc.*1.Karl.5.

De Veneficiis & incantationibus. Pro muliere venefica vel incantatrice, poſtquam ſuperſtitiones abiurauit, in quolibet ſupradictorum caſuum taxatur *tur.*6.*duc* 2.

De hæreticis. Abſolutio ab hæreſi priuſquam abiurauit, cum rehabilitate, in ampla forma, & cum inhibitione, datur pro *turonen.*36. *duc.*9.

Pro Laico, cum abſolutione infamiæ, *tur.*12. *duc.*3. Karlin.6.

Et cum inhibitione, adduntur turones duodecim, *turon.*24.*ducat.*6.

De Sacrilegio, furto, incēdio, rapina, periurio, &c. Abſolutio cum rehabilitate in ampla forma, cum inhibitione, in quolibet dictorum criminum, *tur.*36.*duc.*9.

De ſimonia. Abſolutio ſimplex pro Simoniaco, ſeu mediatore Laico, vel Clerico, *turon.*36.*duc.*9.

Et cum diſpenſatione ſuper irregularitate quo

quo ad ordines ſacros, & illorum exercitium, *turon.6.ducat.2.*

Si cum diſpenſatione ad obtinenda alia beneficia, præter illud ſupra quo fuit facta Simonia, materia erit componenda cum Datario Papæ.

Si petatur abſolutio, tantum in foro conſcientiæ datur, etiam cum retentione beneficij ſuper quo facta fuit Simonia, ſiue ex eo fructus perceperit, ſiue non, cum clauſula, Nullus, &c. Et tunc non eſt componendum cum Datario, ſed taxatur *tur.30.duc.7.Karl.9.*

De lapſu Carnis.

Abſolutio à lapſu carnis ſuper quocunque actu libidinoſo commiſſo per Clericum, etiam cum Monialibus intra & extra ſeptem monaſterij, aut cum conſanguineis vel affinibus, aut filia ſpirituali, aut quibuſuis aliis, ſiue ab vnoquoque de per ſe, ſiue ſimul ab omnibus abſolutio petatur, cum diſpenſatione ad Ordines, & beneficia, cum inhibitione, *tur.36. duc.3.*

De Beſtialitate.

Si verò cum illis petatur abſolutio, etiam à crimine commiſſo contra naturam, vel cum brutis, cum diſpenſatione, vt ſuprà, & cum inhibitione, *turon. 90.duc.12.Karl.6.*

Si verò petatur tantum abſolutio, à crimine contra naturam vel cum brutis cum diſpenſatione, & cum inhibitione, *turon.36.duc.9.*

Abſolutio pro Moniali, quæ ſe permiſit plures cognoſci intra & extra ſepta monaſterij, cũ rehabilitate ad dignitates illius Ordinis, etiam Abbatialem, *tur.36.duc.9.*

Abſolutio pro Concubinario, cum diſpenſatione ad Ordines,& beneficia, *tur.* 21.*duc.*5. *Karl.*6.

Et cum inhibitione, *tur.*36.*duc.*9.

Pro Laico à lapſu carnis ſuper quocunque actu libidinoſo,in forō cōſcientię,*tur.*6.*duc.*2.

Ab inceſtu pro Laico, in foro conſcientiæ tantum, *turon.*4.

Si petatur pro vtroque, videlicet pro viro & muliere, in vtroque foro, *turonen.* 18. *duc.* 4. *Karl.*9.

Si cum inhibitione,pro vno tantum *tur.*24. *duc.*6.

Si pro vtroque cum inhibitione, *turon.* 36. *duc.*9.

Abſolutio ab Adulterio pro Laico in foro conſcientiæ,*turon.*4.

Ab Adulterio cum inceſtu pro vna perſona tantum, *turon.*6.

Pro adultero & adultera ſimul, *turonen.* 6. *duc.*2.

De variis exceſsibus. Abſolutio pro eo qui corpora excommunicatorum Eccleſiaſticæ tradidit ſepulturę, *turon.*6,*duc.*2.

Si cum diſpenſatione ſuper irregularitate, & ad beneficia obtinenda, *turon.* 9. *ducat.* *Karl.*9.

Si etiam cum retentione obtentorum, *turon.*12.*duc.*3.*Karl.*6.

Abſolutio pro illo qui celauit cadauer defuncti,vt beneficia impetraret, *tur.*6.*duc.*2.

Si cum diſpenſatione ſuper irregularitate ad

ad obtinenda beneficia, *tur.9.duc.2.Karl.9.*

Si etiam cum retentione beneficij obtenti, *turon.12.ducat.3.Karl.6.*

Abſolutio pro Presbytero, qui celebrauit in loco interdicto ignoranter, *tur.6.duc.2.*

Si verò ſcienter, non tamen in contemptum clauium, ſi interdictum erat authoritate ordinaria poſitum, abſolutio ſimplex, *turon. 6. duc.2.*

Si verò à Papa, *turon.12.duc.3.Karl.6.*

Abſolutio pro Presbytero qui coniuges in ſecundo matrimonio benedixit, qui iam in primo benedicti fuerant, *tur.6.duc.2.*

Si cum diſpenſatione ſuper irregularitate, *tur.9.duc.2.Karl.9.*

Si cum retentione beneficij obtenti, *tur.12, ducat.3.Karl.6.*

Si Presbyter aliquos clandeſtinè matrimonio copulauit, & miſſam coram eis celebrauit, abſolutio pro ipſis coniugibus, *turon. 6.duc.2. Karl.3.* Et pro Laicis qui interfuerunt augetur taxa, *turon. 3.* pro quolibet.

Abſolutio pro illo, qui obſtitit ne literæ Apoſtolicæ executioni demandarentur, ſi Clericus eſt, cum diſpenſ. ad obtentum, & ad obtinendum & abſolutione infamiæ, & aſſiſtentia, *tur.36.duc.9.*

Pro Clerico abſolutio ſimplex, *turon.12.duc. 3.Karl.6.*

Abſolutio pro Mercatore, qui tranſportauit haſtas ad partes infidelium, & nullum lucrum reportauit, *tur.12.ducat.3.Karl.6.*

Si lucrum reportauit, taxatur ſimiliter, & componendum eſt cum Datario Papæ.

Abſolutio pro eo, qui bona defuncti pro mercede ſeruitiorum defuncto impenſorum retinet,& admonitus non reſtituit,dummodo non excedant debitam mercedem,in foro conſcientiæ tantum, *tur.6.duc.2.*

Abſolutio pro Epiſcopo, qui certis annis & terminis præfixis iurauit limina Apoſtolorum viſitare,& adhuc non viſitauit,cum iniūctione quòd de cætero promiſſionem hāc ſeruare velit, *tur.12.duc.3.Karl.6.*

Abſolutio à ſpirituali excommunicationis ſententia, authoritate ordinaria lata, *turon.6. duc.2.*

Si verò authoritate Apoſtolica, *tur.12.duc.3. Karl.6.*

De Irregularitate. Abſolutio & diſpenſatio generalis ab irregularitate, *tur.50.duc.13.*

Si verò etiam cū abſolutione generali à quibuſcunque dictis, *tur.80.duc.20.*

Si ſuper irregularitate incurſa ab eo qui iudicauit in criminalib. vel in ſimilibus ſine abſolutione,pro prӕterito,etiam cum abſolutione infamiæ, & cum inhibitione,vel ſecus, *tur. 30.duc.7.Karl.6.*

Et cum abſolutione pro præterito, quando ea indiget, *tur.36.duc.9.*

Si verò petatur ſimul cum diſpenſatione de præterito,etiam quod in futurum poſſit iudicare,vel aduocare, *tur.45.*

Si verò petatur cum vtroque diſpenſatio, ſci-

ſcilicet de præterito & futuro, etiam abſolutio de præterito, quando non indiget. *tur.* 50. *duc.* 12. *Karl.* 6.

Pro eo, qui medendo incurrit irregularitatem, *tur.* 36. *duc.* 9.

Si verò petatur etiam licentia in futurum, *tur.* 50. *duc.* 12. *Karl.* 6.

Abſolutio ad inſtantiam cognatorum defuncti excommunicati, ſiue violenter mortui, vt eius cadauer in terra benedicta ſepeliatur, *tur.* 6. *duc.* 2. *De Sepulturis.*

Pro Abbate vel Epiſcopo, *turon.* 12. *ducat.* 3. *Karl.* 6.

Abſolutio pro altero coniugum viuente, altero defuncto, qui clandeſtinè contraxerant, *tur.* 4. *duc.* 2. *Karl.* 9.

Relaxatio exilij ſiue carceris perpetui ſimplex, *tur.* 40. *duc.* 10. *De Commutationibus, ſeu relaxationibus pœnarum.*

Si petatur diſpenſatio ſuper irregularitate, etiam cum retentione beneficij obtenti, & abſolutione à delicto, *tur.* 60. *duc.* 15.

Relaxatio exilij ſiue carceris à 10. annis vſq; ad 15. *tur.* 36. *duc.* 9.

Cum diſpenſatione ſuper irregularitate, & in retentione beneficiorum, *turon.* 50. *duc.* 12. *Karl.* 6.

Relaxatio exilij, ſiue carceris à 5. vſque ad 10. annos ſimplex & cum abſolutione ſimplici à delicto ſine diſpenſatione taxatur *turon.* 23. & *duc.* 6. Et pro aſſiſtentia adduntur *tur.* 6.

Ad quinquennium relaxatio ſimplex, &c. *tur.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 6.

Relaxatio ſuſpenſionis pro Presbytero qui morbo caduco laborauit, & propterea per ordinarium ſuſpenſus fuit, & iam per biennium eo morbo non laborauit, *turon.* 6. *ducat.* 2. Et mandatur Epiſcopo, vt eum celebrare permittat, alio Presbytero aſſiſtente.

De Relaxatione Iuramenti. Relaxatio iuramenti ad effectum agendi, pro vna perſona in vno contractu, *tur.* 7. *duc.* 2. *Karl.* 3.

Et cum inhibitione & abſolutione infamiæ *tur.* 36. *duc.* 9.

Si ſint plures in eodem negocio, pro quolibet adduntur *tur.* 5.

Si ſint diuerſi contractus in eodem negocio inter eaſdem perſonas, pro quolibet contractu vltra primum augentur, *tur.* 3.

Relaxatio iuramenti pro illo qui iurauit in vna vniuerſitate ſumere gradum, quem poſſit ſumere in alia, *tur.* 6. *duc.* 2.

Relaxatio iuramenti quod abſque ſalutis æternæ interitu ſeruari non poteſt, puta in malis promiſſis, vel turpi voto, *tur.* 6. *duc.* 2.

Et aliter taxatur Epiſcopus, aliter Abbas, vel Prælatus generalis.

De Commutatione voti. Commutatio voti religionis non ſolennis, in foro conſcientiæ tantum, *tur.* 15. *duc.* 4.

Conſimiliter commutatio voti caſtitatis non ſolennis, in foro conſcientiæ tantum, *tur.* 15. *duc.* 4.

Abſolutio à tranſgreſſione dicti voti Religionis, vt valeat remanere in matrimonio,

cum adiecta clauſula: Quòd ſi coniugi ſuperuixerit, votum omnino adimplere teneatur, ſimiliter in foro conſcientiæ tantum, *turon.* 15. *duc.* 4.

Conſimilis eſt abſolutio, & taxa votis caſtitatis.

Prorogatio voti ſepulchri Dominici, vel Sācti Iacobi in Compoſtella, aut liminum Apoſtoli Petri & Pauli, propter aliquas legitimas cauſas, *tur.* 9. *duc.* 2. *Karl.* 9.

Si verò ad biennium tantum, *turon.* 4.

Commutatio voti ſepulchri Dominici, *tur.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 6.

Et componitur cum Datario Papæ.

Commutatio voti Sancti Iacobi in Compoſtella, *turonen.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 6.

Et componitur cum Datario Papæ.

Commutatio voti S. Petri, & Pauli de vrbe, *turon.* 12. *duc.* 3. *Karl.* 6.

Et componitur cum Datario Papæ.

Commutatio voti alterius cuiuſque, *turon.* 6. *duc.* 2.

Commutatio ieiuniorum, & aliarum abſtinentiarum, vel alicuius habitus, *tur.* 6. *duc.* 2.

Si petatur pluribus perſonis, habentibus connexionem inter ſe, taxatur pro primo integrè, & pro aliis pro medietate pro quolibet. Si verò ſunt perſonæ penitus diuerſæ, taxatur pro vnoquoque integrè. Si verò petatur pro capitulo, vel conuentu, aut collegio inſigni, tax. *ad turonenſes centum*, ſi commutatio ſit perpetua.

De Commutatione orationũ. Commutatio orationum pro militibus religionum,*tur.*10.*duc.*3.K*arl.*6.

Cõmutatio, ſiue reductio diuini officij pro patiente defectum viſus, vel propter aliquod aliud impedimentum,*tur.*12.

Si verò mutatur de ritu vnius Eccleſiæ ad ritum alterum,*tur.*9.*duc.*2.K*arl.*9.

Commutatio officij pro conuentu, vel capitulo,*tur.*60.*duc.*15.

Et ſi cum facultate anteponendi, vel poſtponendi,*tur.*100.*duc.*25.

De Commutatione vlt. voluntatis. Taxatur *tur.*12.*duc.*3.K*arl.*6.

Si petatur poteſtas transferendi oſſa, vel miſſas, vel Eccleſiam,& ſimilia, vltra adduntur *tur.*6.

De reductione Miſſarum. Reductio Miſſarum propter tenuitatẽ fructuum,*tur.*12.*duc.*12.K*arl.*6.

Et cum aſſiſtentia,*tur.*18.*duc.*5.

Si ad petitionẽ Rectoris pro ſe,& ſucceſſoribus cum aſſiſtentia,*tur.*30.*duc.* 7.K*arl.*6.

Si petatur à collegio, vel capitulo, aut vniuerſitate,*tur.*40.*duc.*10.

Si cum commutatione vltimæ volũtatis teſtatoris,taxæ reductionis adduntur,*tur.*6.

De Confirmatione. Confirmatio concordiæ pro priuatis perſonis, licitæ tamen, & iuxta Canonicas ſanctiones factæ,*tur.* 12. *duc.*3.K*arl.*6.

Si pro confraternitate, vel vniuerſitate, vel monaſterio,*tur.*24.*duc.*6.

Confirmatio concordiæ ſuper rebus Eccleſiaſticis, ſi fiat in forma, ſi in euidentem taxatur iuxta valorem,&c.

Si

Si verò non fiat in forma, ſi in euidentem, *tur.* 12.*duc.*3.Karl.6.

Confirmatio alienationis rerum Eccleſiaſticarum taxatur iuxta formam, Si in euidentem.

Confirmatio ſtatutorum ſuper certo numero beneficiorum ſeu beneficiatorum, cum, vel ſine aſſiſtentia, *tur.* 40.*duc.*10.

Confirmatio ſtatutorum pro Eccleſia cathedrali. *tur.* 80.*duc.*20.

Si verò pro collegiata, *tur.* 60.*duc.*15.

Si petatur confirmatio vnius ſtatuti tantum expreſſi, ſi ſit alicuius momẽti, & Eccleſiæ Cathedralis, *tur.* 40.*duc.*10.

Si verò non videtur magni momenti, taxatur ex arbitrio Officialium.

Confirmationes erectionum, vel reſeruationum iuris patronatus, taxantur prout ipſæ erectiones, vel reſeruationes. Et ſic de ſimilibus.

Confirmatio vnionis perpetuæ factæ per ordinarium ex cauſa in qua à iure permittitur, *tur.* 50.

Alternatiuum beneficium, vel ceſſionis bonorum, vel termini quinquennalis ad electionem maioris part. *tur.* 5.*duc.*1.Karl.6. *De beneficÿs pro pauperibus.*

Si cum derogatione ſtatuti induẽtis certam formam reddendi, *tur.* 8.2.5.

Capitulũ Odoardus pro Clerico, *tur.* 5.1.6.

Si cum abſolutione à cen. *tur.* 6.1.9.

Si cum diſpenſatione ab irregularitate, *tur.* 9.2.9.

Capitulum peruenit, pro Clerico, & benefi-

ciato,*turonen*.6.1.9.

Si pro Epiſcopo,duplicatur taxa.

De Declaratorijs. De declaratoria iuris, ſiue Religionis, ſiue homicidij, ſiue alterius cuiuſcunque tax. *tur*.6.21.

Exceptis matrimonialibus quę taxantur *tur*. 7.2.1.

Pro eo, qui perdidit literas teſtimoniales aliquorum ordinum,*tur*.6.2.

Pro eo, qui omiſit in literis aliquid narrare, quòd ſi narraſſet, illas nihilominus obtinuiſſet,nec aliquid in taxa alteraſſet.*tur*.6.2.

Si verò id quod eſt omiſſum,non tam facilè fuiſſet conceſſum,non tamen alteraſſet taxam, taxatur,*tur*.6.2.

Si autem alteraſſet taxam,ſiquidem in minus quàm ſex,*tur*.6.

Si in plus., taxabitur vltrà 6. ad totum illud plus in quò prior taxa alterata fuiſſet.

De Licentijs & Indultis. Licentia transferendi parochialem Eccleſiã, vel collegiatam cum omnibus ſuis iuribus in monaſterium,*tur*.24.6.

Et ſi cũ prophanatione prioris loci, *tur*.40. *duc*.10.

Licentia erigendi fontes Baptiſmales, *tur*. 24.6.

Licentia erigendi collegiatam, vel commutandi parochialem Eccleſiam *tur*.100.

Licentia erigendi parochialem Eccleſiam, vel monaſterium,*tur*.24.

Licentia erigendi, ſeu transferendi cœmiterium,vel oratorium,vel capellam,*tur*.12.3.6.

Cum

Cum prophanatione prioris loci, *turonen.* 24.6.

Et ſi petatur ad inſtantiam vniuerſitatis, duplicatur taxa.

Licentia transferendi reliquias de loco ad locum, de conſenſu quorum intereſt, non tamen ab vrbe, *turon.*9.2.9.

Licentia pro annexa filiali depēdente à parochiali Eccleſia, vt in illa Miſſæ & alia diuina officia celebrari poſſint in perpetuum, & corpora defunctorum ſepeliri, & Sacramentum Euchar. adminiſtrari, dempto feſto Paſchali, *tur.*40.10.

Si verò vt & fontes bapt. inibi erigantur, *tur.*50.12.6.

Licentia celebrandi in capella non conſecrata, *tur.*12.3.6.

Etiam cum licentia transferendi vel erigendi vnam capellam, *tur.*18.4.6.

Reſeruatio iuris patronatus pro ſe & hæredibus, *tur.*40.10.

Licentia erigēdi Apothecas in porticu Eccleſiæ, *tur.*12.3.6.

Licentia erigendi confraternitatem cū confeſſionali pro vtriuſque ſexus confratribus, altari portatili, & Licentia in locis interdictis ſepeliendi, & Euchar. Sacramentum recipiendi, feſto Paſchali excepto, *tur.*120.30.

Mutatio dedicationis, ſeu inuocationis ſancti, &c. *tur.*12.3.6.

Licentia celebrandi vbique, *tur.*9.

Licentia celebrandi bis in die, ad vitam

vnius tantum, *tur.* 12.3.6.

Si ad petitionem collegij, vel capituli aut vniuerſitatis, ſiue congregationis Presbyterorũ ſecularium, *tur.* 100.25.

Licentia pro conſulibus vnius oppidi, tempore interdicti, quod poſſint in eorum capella facere celebrari, d. officia, & inibi ſepeliri, cum clauſulis conſuetis, *tur.* 100.

Altare portatile, *turon.* 8.2.6.

Si pro viro, & vxore, *tur.* 9.2.9.

Si etiam pro liberis, pro qualibet perſona augetur taxa, *tur.* 4.

Licentia celebrandi ante diem, *tur.* 12.3.6.

Licentia publicandi indulgentias cardinalium abſque ordinarij licentia, *tur.* 6.2.

Licentia recitandi horas canonicas ſecundum ritum alterius dioceſis quàm ſuæ, *tur.* 6.2.

Secundum vſum Romanæ Eccleſiæ, *turon.* 6.2.

Eadem licentia pro regulari, *tur.* 9.2.9.

Licentia anteponendi & poſtponendi horas canonicas, *tur.* 9.2.9.

Etſi petatur ſimul etiam ſecundũ vſum Romanæ Eccleſiæ vel alterius, *tur.* 12.3.6.

Etſi licentia anteponendi & poſtponendi tantum, petatur pro conuentu vel capitulo, *tur.* 60.15.

Licentia teſtandi & diſponendi de bonis, pro Clerico ſeculari, *tur.* 13.3.6.

Pro regulari, dummodo non de acquiſitis ex bonis monaſterij, *tur.* 24.6.

Pro Epiſcopo titulari, *turon.* 36.9.

Pro

Pro alio Epiſcopo, *tur.*50.12. Pro Abbate vel commen.totidem.

Pro Priore, *turon.* 36.9.

Pro Prothonotario Apoſtolico, *tur.*18.5.

Licentia eligendi confeſſorem in forma, pro vna perſona tantum, *tur.*6.2.

Pro viro, & vxore, *tur.*7.2.3.

Pro liberis, & aliis coniunctis pro qualibet perſona augetur taxa, *turon.*1. Si non exprimitur illorum numerus, augetur *tur.*4.

Pro confraternitate, capitulo, vel vniuerſitate in perpetuum, taxa eſt arbitraria, & habēda eſt ratio qualitatis illorum.

Pro regulari de licentia ſui ſuperioris, *tur.* 6.2.

Sine licentia ſuperioris, *turon.*12.3.6.

Vt poſſit ſtare extra, *turon.*6.

Licentia vtēdi lacticiniis temporibus prohibitis, pro vna perſona tantum, *tur.*6.2.

Pro tota familia, *turon.*12.3.6.

Pro pluribus coniunctis, *tur.*12.3.6.

Pro capitulo, collegio, congregatione, vel vniuerſitate, in perpetuum taxa eſt arbitraria.

Pro oppido, & illius diſtrictu, etiā pro Clericis, fratribus, & Monialibus cuiuſcunque Ordinis, *tur.*200.50. Habēda eſt tamen ratio oppidorum.

Si pro communitate ratione loci frigidi, & ob penuriam piſcium, & olei oliuarum, quæ quidem cōmunitas talibus lacticiniis vti conſueuit à iuuenili tempore, *tur.*100.25.

Licentia percipiendi fructus in abſentia,

reſidendo in altero beneficiorum, vel in Romana Curia, vel ſtudendo in loco, vbi ſtudium viget generale, *turon*.9.2.9.

Licentia transferendi oſſa vnius cadaueris, *tur*.6.2.

Si verò plurimorum cadauerum eiuſdē familiæ, pro quolibet taxatur integrè.

Licentia viſitandi per alium in Archidiaconatu, *tur*.36.9.

Derogatio fundationis alicuius beneficij, in qua cauetur, quod nullus poſſit obtinere beneficium, niſi ſit actu Presbyter, vel quod illud obtinens non poſſit obtinere aliud, *tur*. 12.3.6.

Licentia deferendi corpus Chriſti, ſi ſemel tantum in anno, *tur*.12.3.6.

Si bis, *turon*.20.5.3. Si ter, *turon*.30.7.6. Si quater, *turon*.40.11. Si quinquies, *tur*.59.12.6. Si ſexies, *turon*.60.15.

Et ſic vlterius, pro qualibet vice addendo decem.

Licentia deferendi merces ſemel, vel plureis ad partes infidelium, vel alias exercendi mercaturam etiam locorum ordinariorum, & quorumcunque dominorum temporalium, etiam Regum. Imperatoris; ſeu quorumuis aliorum licentia minimè requiſita, cum derogationibus ampliſſimis, *tur*.24.6.

Licentia portandi frumentum ad partes infidelium, videlicet per totam Barbariam, vſque ad tria millia groſſarum ſaluiarum, iuxta tenorem priuilegij, & literarum Apoſtolicarum,

rum,*tur.*50.12.6.

Licentia pro Vicario, quod in abſentia Epiſcopi poſſit quæcunque ornamenta Eccleſiaſtica,citra tamen corporale, calices,& patenas,benedicere,*tur.*50.12.6.

Pro Abbate, pro vſu tamen ſui monaſterij ad eius vitam,*tur.* 40.10.

In perpetuum verò,taxatur,*tur.*200.50.

Licentia medendi tàm pró Clerico ſeculari quàm regulari, *tur.*30. 7.6.

Si cum abſolutione de præterito, *turonen.* 36.9.

Si pro Epiſcopo,*tur.*50.12.6.

Licentia pro Presbytero,quòd poſſit ſtudere medicinæ & mederi cũ abſolutione de præterito, ſi artem huiuſmodi exercẽdo in aliquo exceſſit,*tur.*40.10.

Licentia audiendi leges pro Clerico ſeculari,*tur.*9.2.9.

Pro regulàri in cònuentu,*tur.*12.3.6.

Extra conuentum,*tur.*12. 3.6.

Si ſine licentia ſuperioris,extra conuentum ad ſeptennium,*tur.*18.4.9.

Si cùm facultate deſeruiendi beneficio Eccleſiaſtico,& prædicandi,*tur.*21.66.

Licentia procurandi, ſeu aduocãdi pro clerico ſeculari,*tur.*30.7.6.

Si cum abſolutione de præterito, *turonen.* 36.9.

Licentia exercendi officium notariatus,*tur.* 12.3.6.

Licentia exercendi officium iudicis ſecula-

ris in ciuilibus tantum,*tur*.24.6.

Si verò etiam in criminalibus, cum limitationibus conſuetis,*tur*.37.

Licentia mutandi nomen proprium, *turon*. 9.2.9.

Licentia mutandi cognomen vel ſignum, *tur*.6 2.

Licentia reconciliandi Eccleſiam, ſeu cœmiterium,*tur*.12.3.6.

Licentia obtinēdi Canonicatum, in cathedrali, pro conſtituto in duodecimo ſuæ ætatis anno, non obſtantibus regulis in contrarium editis,*tur*.12.3.6. Pro conſtituto in tredecimo, *tur*.6.2.

Licentia celebrandi inter Gręcos Græcè,& Latinos Latinè,*tur*.9.2.9.

Licentia viſitandi ſepulchrum Dominicū. *tur*.4.1.6.

Pro epiſcopo de non promouendo nec ſuſcipiendo munus conſecrationis ad annum, *tur*.30.7.6.

De non promouendo ad ſeptennium,*turon*. 9.2.9.

Licentia celebrandi capite cooperto,*turon*. 12.3.6.

Si pro Epiſcopo vel Abbate,*tur*.24.6.

Licentia de non reſidendo pro epiſcopo titulari,*turon*.18.4.9.

Licentia obtinendi duo beneficia diſſimilia ſub vno & eodem tecto,*turon*.12.3.9.

Licentia, quod epiſcopus tituaris non teneatur viſitare limina Apoſtolorum Petri & Pauli,

Pauli, propter locorum diſtantiam, & non perpetuo, *turonen*.24.6.

Si perpetuo, *turonen*.50.12.6.

Licentia pro ſpurio, quòd poſſit recipere à patre laico vel clerico ſeculari vſque ad ſummam ducentorum ducatorum ex legato vel donatione, *tur*.12.3.6.

Idem à patre regulari, habente aliâs facultatem diſponendi, à patre verò regulari non habente diſponendi facultatem, *turon*.24. *duc*.9.

Licentia piſcandi Dominicis vel aliis feſtis diebus, pro redemptione captiuorū ad quinquennium, *tur*.12.3.6.

Si pro conuentu, confraternitate, vel communitate, *tur*.50.10.6.

Licentia pro capitulo cathedralis Eccleſiæ, quod poſſit aliquas pecunias pro reparatione & manutentione ciuitatis contribuere, *tur*.24.6.

Licentia adoptandi, vt poſſit in omnibus bonis ſuccedere, ſine tamē præiudicio cognatorum, *tur*.12.3.6.

Licentia veſcendi carnibus à Saracenis interfectis, pro quodam Domino temporali, & ſua familia, *tur*.30.7.6.

Licentia pro muliere honeſta cum tribus vel quatuor matronis ingredi monaſteriū monialium quater in anno, inſolita forma, *turon*. 12.3.6.

Licentia quòd pater poſſit filiam introducere in monaſt. vt bonis imbuatur moribus,

turon.12.3.6.

Licentia recipiendi habitum militiæ S. Iacobi de Spata, à quocunque prælato, *turonen.* 60.15.

Licentia recipiendi habitum militiæ Ieſu Chriſti, vel alterius, *turon*.30. 7.6.

Et pro muliere, etiam S. Iacobi, *turonen.* 40.10.

Licentia recipiendi habitum tertij ordinis S. Franciſci de pœnitentia nuncupati, à quocunque antiſtite, ſeu perſona in dignitate Eccleſiaſtica conſtituta, pro coniugato, *turonen.* 12.3.6.

Indultum, quod miles S. Iacobi poſſit matrimonium contrahere cum vidua, quod per ſtatuta militiæ eſt prohibitum, *tur*.12.3.6.

Licentia pro religioſo, vt poſſit eſſe confeſſor monialium, etiam alterius ordinis, *tur.* 15.42.

Licentia prædicandi pro prædicatore egregio *turon*.36.9.

Et vt concioni eius intereſſentes certas dies indulgentiarum conſequantur, *turonen.* 40.10.

Licentia doctorandi pro Clerico ſeculari, vel regulari, *tur*.12.3.6. Si cum licentia ſuperioris ipſius: ſin minus, *turon*.18.4.9.

Licentia pro Abbatiſſa viſitandi domos & terras Monaſterij ſui, vnà cum tribus aut quatuor Monialibus, *turon*.24.6.

Licētia pro fratre ordinis Minorum de obſeruantia, quòd poſſit habere Procuratorem, qui

qui pecunias quas ipſe ſua induſtria acquiſiuit, exigere, & recipere, ac in vnius ipſius fratris filium conuertere poſſit, *turon.*12.3.6.

Licentia vtendi camiſijs lineis, & dormiendi in lintcaminibus pro Regulari, *tur.*12.3.6.

Licentia pro Moniali, quòd non poſſit reduci ad ſtrictiorem ordinem, quàm profeſſa fuit, *turon.*12.3.6.

Licentia pro toto Monaſterio petente reduci ad ſtrictiorem obſeruantiam, quàm profeſſi fuerint, non mutando ſuperiorem, *turon.* 40.10.

Licentia transferendi de ordine ad ordinem parem. *turon.*15.4. Si ad arctiorem, *tur.* 12.3.6.

Si totum monaſterium petit transferri ad alium ordinem, *tur.*50.12.6.

Si de ordine ad ordinem longiorem, *turon.* 24.6.

De monaſterio ad monaſterium eiuſdem ord. profeſſionis, habitus, & obſeruantiæ regularis eiuſdem Prouinciæ, *tur.*4.1.8.

Si alterius Prouinciæ, *tur.*12.3.6.

Si cum vſu fructu, dote, & ſupellectilibus, adduntur *tur.* 6.

Licentia ducendi vitam heremiticam, *tur.* 12.3.6.

Abſolutio ab Apoſtaſia pro vagabũdo volente redire ad ouile, *tur.*12.3.6.

Licentia deſerendi habitum ſubtus, *turon.* 12.3.6.

Marrania in ampliſſima forma cõponitur, *De Marrania.*

Pro Clerico,*tur.*60.15. Pro laico,*tur.*40.10. Et in vtroque caſu componendum eſt cum Datario Papæ,niſi ſedes vacet,tūc datur pro Clerico,*turon.*80.& pro Laico,*tur.*60.

Verùm quando non datur in ampla forma, ſed ad exercendum aliquod officium,vnde viuat,cuius ipſe peritiam habet,vel pro Presbytero ad effectum celebrandi,*turonen.*12.3.6.

Niſi ſit ad effectum aduocandi, vel medendi,tunc taxatur,*turon.*24.

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVÆ IN TOTO OPERE CONTINENTVR.

A.

ABRAHAMI fides nihil habuit Papiſticæ dubitationis 282
Accedẽdum ad Deum cum plena & certa fiducia 283
Adriani Pontificis epiſtola ſuperbiſſima ad Fridericum I. Imperatorem 223
Affectus priuati remouendi inter eos qui de articulis fidei ſunt diſputaturi 338
Agnus Dei Papiſtarum 165
Alberici de Roſate Iuriſconſulti querela de Pontificum Romanorum auaritia & ambitione 75
Alberici de Roſate teſtimonium aduerſus dominatum Pontificis 220
Alexandri VI. Pontificis Epitaphium 246
Alphonſi Regis dictum de auaritia Romanorũ Pontificum 91
Ancirani concilij decretum de Synodis 23
Animam ſimul cum corpore mori aſſeruit Ioannes XXII. Pontifex 244.245
Annatæ 82
Antichriſti præcurſor eſt qui ſe vniuerſalem Epiſcopum nominat 27
Antiſtites Eccleſiarum Polypragmonici 269
Antitheſis veræ doctrinæ & Papiſticæ 101
Aquæ conſecratio Papiſtica 170
Aqua benedicta ſeu luſtralis ibid.
Arelatenſe Concilium 219
Ariminienſis Synodus 60
Arnolphi Epiſcopi Aurelianenſis querela aduerſus dominatum Põtificis 230
Arriani dogmata abrogata 362

Articulus de iuſtificatione fidei à Concilio Tridentino impiè damnatus 273. 293
Athanaſius Epiſcopus noluit manere in Concilio Arianorum 315
Auctinus de Romanis Pontificibus 239
Auguſtanorum Comitiorum decretum de ratione iudicandi de religionis articulis 378
Auguſtini teſtimonia aduerſus primatum Pontificis 211
Auguſtini teſtimonia contra dubitationem Papiſticam 286
Auguſtinus quo pacto velit legi ſua ſcripta 380. 381. 382
Auguſtini ſententia de Conciliorum autoritate 385

B.

Balſami conſecratio Papiſtica 168. 169
Balſami verus vſus 168
Balſamo olim Reges & ſummi Sacerdotes perfundebantur 168
Bambergenſis Epiſcopus ſolus in Germania habet Pallium 82
Baptiſmus quomodo à Chriſto inſtitutus 142
de Baptiſmo Papiſtarum doctrina 143
Baptiſmus Cãpanarum 176
Baptiſmus infantum à tempore Apoſtolorum in Eccleſia fuit vſurpatus 379
Baſilienſis Synodi decretum de Annatis 83
Baſilienſe Concilium 39
Baſilij expoſitio ſuper verba Chriſti, Reddite Cæſari quæ ſunt Cæſ. &c. 187
Baſilij nutrix 379
Bellum ſacrum ab Vrbano Pontifice excitatum 301
Bellum Armeniacum 308
Bellum Huſſitarum à quibus excitatum ibidem
Beneficia electiua 81
Beneficia etiam minora à Pontifice eſſe redimenda 82
Bernardi teſtimonia contra dubitationem Papiſticam 287
Bernardi querela de Roma 233. 234
Bernardi querela de ſtatu Eccleſiaſticorum 69
Bibliorum vetus tranſlatio quo loco habenda 259
Bonifacius VIII. Pontifex Rom. primus ſe ſponſum Eccleſiæ nominauit 217

C.

Campanarum baptiſmus idolatricus 175
Campanarum vſus 175
de Campanarum baptizatione querela ad Maximilianum I. Imperatorem 176
Campanarum pulſus in funeribus 177

Cam-

Campanarum pulſum ad ſalutem animarum aliquid cõferre docẽt Põtificij 177

Campanarum pulſus in die S. Ioannis aut in vigilia S. Agathæ 178

de Campanarum pulſu rixæ inter Monachos 178

Campanarum pulſus interdictus excõmunicatis 179

Campanæ quare triduò ante Paſcha non pulſentur 179

Capite laborante, etiam reliqua mẽbra laborare veriſimile eſt 53

Carena quid 151

Carena, ſeu Carina, aut Carentena vnde dicta 151

Carneadis reſponſum Romanis datum 238

Carolo V. Imp. obiectum à Paulo III. quod cum Statibus colat amicitiam 54

Carthaginenſis Synodi decretum de prouocatione ad Rom. Epiſcopum 28

Carthaginenſe Concilium quando habitum 59

Carthaginenſis Synodus V. 60

Cauſæ propter quas Status Tridentinam Synodũ non agnoſcunt 21

Chalcedonenſe Concilium 60.362

nemo Chriſtianorum debet eſſe ſine Bibliis 99

Chriſtum manducare & bibere quid 152.153

Chriſtus vnica oblatione patri pro nobis ſatisfecit. 114.115

Chriſtus ſua paſſione pleniſſimè ſatiſfecit pro peccatis humani generis 132

de Chriſti merito Patrum teſtimonia 133

de Chriſti merito Pontificiorum doctrina falſa 134

Chriſtus Sol Iuſticiæ 366

Chriſtus ſapiẽtia Patris ibi.

Chryſoſtomi teſtimonia aduerſus primatum Pontificis 212

Chryſoſtomi ſententia de lectione veterum ſcriptorum 385

Ciborum diſcrimẽ liberum eſt piis 188

Ciborum delectus à Pontifice prohibitus ibid.

Citatio legitima ex duabus conſtat partibus 24

Citatus ad locum nõ tutum comparere non tenetur 39.40

Claues regni cœlorum quæ 182

Cœlibatus Papiſticus 159

Cœna Domini quid 113

Cœnæ Dominicæ prophanatio facta per Pontificios 117

in Cœna Domini vtraque ſpecies omnibus Chriſtianis eſt concedenda 152

Communio Cœnæ Domini ſub vtraque ſpecie 152

Concilij definitio 46

Concilij deſcriptio ex Baldo 339
Conciliū Chriſtianū quodnam dici poſſit 56.62
Concilia & Synodi quare congregentur 56.321.388
Concilij liberi, Chriſtiani, & œcumenici forma atque ratio 320
in Concilio Chriſtiano & libero ſolus Chriſtus præſes & iudex eſſe debet 64. 363.364.365.366
Concilij indicendi ius non eſſe penes Pontificem 21
Concilij conuocandi ius eſt penes ſolum Imperatorē 24.33
Concilia olim ab Imperatoribus indicta 322
Concilia præcipua habita ſine præſentia Papæ 30
Conciliis olim non ſoli Clerici, ſed etiam Laici interfuerunt ac præfuerunt 45
Conciliis ſępiſſimè interfuerunt & pręfuerunt Reges atq; Imperatores 347
Conciliorum Chriſtianorū effectus quis 66
Conciliorum decreta quo loco habenda 386
Conciliorum autoritas vnde eſſe debeat ibid.
Conciliorum antiquorum quæ debeat eſſe autoritas 378
Concilia Pontificia magis accendūt diſcordias, quàm dirimant 390
de Concilij loco 324
ad Concilium acceſſuris omnibus eſt ſaluus conductus præſtandus 329
Concilio quę perſonæ intereſſe debeant 329.330.331 & per inſequentia.
Conciliis intereſſe debent ij qui ętate & vſu rerū atque eruditione cæteris pręſtāt 333.334
Concilium debet eſſe vniuerſale 350.351
ad Concilium ex omnibus nationibus vocandi ſunt qui interſint 351
Concilia ſuſpecta & periculoſa libet recuſare 317
Concilia ſuſpecta ſępè à piis & doctis viris non fuerunt frequentata 315.316.317
Concilij iuſti requiſita 322
Concilia poſſunt errare 59.62
Concilij libertati aduerſatur iuramentum quo Epiſcopi & Clerici Pontifici ſunt obſtricti 356
in Concilio ſententiæ Epiſcoporum debent eſſe liberæ 357
Concilium quare ab Imperatore, Principibus, & Ordinibus Imperij hactenus expetitum 66
Conciliorum antiquiſſimorum exempla 341
Concilium Apoſtolicum ibidem
Concilij Baſilieſis exitus 308

Conci-

Concilij Conſtantienſis exitus 308
Concilium Carthaginenſe 341
Concilium Ferrarienſe recte fuiſſe in Germaniam tranſlatum 40
Concilium Nicænum 341
Concilium Piſanum 308
Concupiſcentiam in hominibus eſſe peccatum 262. 263
Confeſſio auricularis quando introducta 62
contra Confeſſionem auricularem locus ex Chryſoſtomo 62
Confeſſio auricularis non neceſſaria ad ſalutem 62
Confeſſio auricularis non eſt pars veræ pœnitentiæ 146
de confeſſione auriculari Papiſtarum error 174
Confirmatio Sacramentum Papiſticum 143
Confirmatio à Papiſtis Baptiſmo prælata 144
de Coniugio pugnantia decreta Pontificum 243
de Coniugio Sacerdotum Æneæ Syluij ſententia 159
Coniugium quare à Pontificiis prohibeatur 160
Coniugium à Deo inſtitutum 156
de Coniugio Papiſtarum errores 157
de Coniugio Patrum teſtimonia 158
de Coniugio teſtimonia Conciliorum 159
de Coniugio teſtimonia Canonum 159
Conradi Celtis verſus in auaritiam Romanę Curiæ 232
contra Conſcientiæ legem nemini eſt obediendum 314
Conſcientiæ deſcriptio 314
Conſiliarius qualis eſſe debeat 333
Conſtantia in doctrina 332
Conſtantienſis Synodi impium decretũ de fide non ſeruanda hæreticis 41
Conſtantienſis Concilij decretum de cœna Domini 153
Conſtantienſis Synodi decretum de fide hæreticis non ſeruãda, eſſe abrogandum 327
Cõſtantinus Imperator quales voluerit eſſe Epiſcopos qui ad Concilium mitterentur 331
Cõſtãtinus Imperator Symbolo Nicæno ſubſcripſit 343
de Conſtantino hiſtoria 373
Conſtantini admonitio ad Epiſcopos facta in Nicæna Synodo ibidem
de Conſtantini Imperatoris donatione 236.237
Conſtantinopolitana Synodus 22.30.363

Conſtantinopolitanus Epiſcopus refutatus à Gregorio quod affectaret appellationem vniuerſalis Epiſcopi 216
Conſtitutio Imperij de pace ob religionem ſeruanda 31
Conſuetudo non debet præualere aduerſus expreſſum Dei verbum 28.29
Conuocatio à quo facienda 24
Creaturæ omnes per ſe bonæ 174
Cypriani teſtimonia aduerſus primatū Pontificis 210
Cypriani teſtimonia contra dubitationem Papiſticam 283.384

D.

Decretum diuinæ maieſtatis æternum 363
Decretum Gratiani de iis quæ contra ſacram Scripturam ſunt conſtituta 187
Defenſio contra calumnias Pontificiorum neceſſaria fuit 3
Defunctorū ſtatus poſt hanc vitam 134
Defunctorū duplex tantum conditio poſt hanc vitam ibidem.
Diſpenſationes ſuper cibis 188
Diuortio poſt adulteriū facto, an liceat innocēti perſonæ denuò cōtrahere matrimonium 60
Doctrinæ duo genera in ſacris literis 145
Doctrina optima vita docere 337
Donatio Conſtantini Imperatoris impudens eſt mendacium Romanorum Pōtificum 236.237
de Dono ſanandi 161
Dubitatio Papiſtica 128.279
de Dubitatione Papiſtica Canones Tridentini Concilij 279
Dubitationis Papiſticæ quæ effecta 280
Dubitationem Papiſticam Paulus ad Romanos abūde ſatis confutat 281
contra Dubitationem Papiſticam teſtimonia Patrum 283

E.

Eberhardi Epiſcopi Saliſburgenſis querela de ſtatu Eccleſiaſticorum 70
Eccleſiæ Græcæ vtramque ſpeciem cœnæ Dominicæ retinent 153
Eccleſiarum Superintēdentia non ſolum Romano Epiſcopo commiſſa 214
Eccleſiæ Præfecti quales eſſe debeant 329.330
Eccleſia in quibus conſiſtat perſonis 348.349
Eccleſia vbi quærenda 371
Eccleſia prima teſtis eſt doctrinę Apoſtolicæ 380
Edicta Romanorum Pontificum aduerſus Status 55

Ephe-

Epheſina Synodus 22.30.362
Epheſinum Concilium II. Eutychis hæreſin probauit 60
Epiſcopus non eſt mediator inter Deum & hominem 155
Epiſcopi omnes eiuſdẽ ſunt Apoſtolicæ originis 26
de Epiſcoporum & Sacerdotum officio locus ex Eraſmo Roterodamo 249
Epiſcoporum præcipuũ munus quod ſit 249.268.269.270
de Epiſcoporũ Vicariis decretum Synodi Tridentinę 268
Epiſcopi alterum pedẽ etiã in Curia & caſtris habere volunt 269
in Epiſcopo quid præcipuè Apoſtolus requirat 269.270
Epiſcopi & Clerici à iuramento quo Pontifici ſunt obſtricti, liberãdi ſunt 354
Epiſcopi nõ poſſunt liberas dicere ſententias in Concilio, propter iuramentum quo ſunt Pontifici obſtricti ibid.
Epiſtola Hadriani Pontificis ad Fridericum I. Imperatorem 223
Epiſtola ad Hebræos 258
Epiſtola Iacobi ibid.
Epiſtola Iudæ ibid.
Epitaphium Leonis X. Pontificis 246
Epitaphium Alexandri VI. Pontificis ibid.
Eraſmi Roterodami querela aduerſus Theologiam Scholaſticorum 11
Eraſmi Roterodami teſtimonia de Pontificũ Rom. tyrannide 74.75.76
Eraſmus Roterodamus ſæpe taxauit arrogantiam Pontificiorum 241
Eraſmus Roterodamus de officio Epiſcoporũ & Sacerdotum 249.270
Eraſmi Roterodami iudiciũ de vrbe Roma 229
Eraſmi Roterodami teſtimonia de iuſtificatione fidei 278
Euangelij & legis diſcrimen 129
Euangelium & legem Pontificij confundunt 130
Euangelij docendi miniſterium 155
Eutychis error damnatus 60 362
Exorciſmus aquæ 171
Exorciſmus ſalis 172

F.

Felini teſtimoniũ aduerſus dominatum Pontificis 219
Fidei definitio in Epiſtola ad Hebræos pugnat cum dubitatione Papiſtica 282
Fides quid ibid.
Fidei negocium ad omnes pertinet, & propterea ab omnibus debet tractari 44
Fides publica quibus præ-

ſtanda 326
Florini dogma impium 379
in Franciæ regno quot Parrochiæ 85
Franciæ regnum quantum quotannis Romanæ Curiæ pendat 85.86.91
Friderici I. Imperatoris reſponſio ad epiſtolam Hadriani Pontificis 224
Friderici I. Imperatoris reſponſum cur Hadriano equum conſcendenti non tenuiſſet ephippiũ ad dextram 225
Friderici II. Imperatoris querela de Pontificũ Romanorum tyrannide 71
Fortuna communis omniũ piorum 17

G.

Gangrenſis Concilij decretũ de traditionibus humanis 256
Germanici Imperij potentiam oderunt Pontifices 306
Germania commodiſſima eſt ad liberum Concilum habendum 326
Gloſſa iuris ciuilis ridet Papalem plenitudinem 239
Gnathonum proprium 247
de Gratia diuina & promiſſionibus Dei non eſt dubitandum 127
Gratiani decretũ de iis quæ contra ſacram ſcripturam ſunt conſtituta 387
Sancti Gregorij dictum de primatu Pontificis 26
Gregorij teſtimonia aduerſus primatum Põtificis 213
Gregorius refutat Epiſcopum Conſtantinopolitanum affectantem appellationem vniuerſalis Epiſcopi 215.216
Gregorius VII. Pontifex Romanus multa congregauit Concilia 61
Gregorij IX. Pontificis cõſiliũ de imminuenda potentia Germanici Imperij 306

H.

Harpyæ Romam migrarunt 91.92
Henricus IIII. Imperator à Pontifice excommunicatus 303
Henricus V. Imperator aduerſus patrem ſuum à Põtifice inſtigatus arma ſũpſit 304
Herbarum conſecratio Papiſtica 175
Hieronymi teſtimonia aduerſus primatum Pontificis 211
Hieronymi querela de corruptis moribus vrbis Romæ 229
Hieronymus quo pacto legerit veterum ſcripta 304
Hieroſolymitana Synodus non à ſolo Petro gubernata 45
Honorius Imperator indixit Synodum Carthaginẽſem

ſem 344
Hortulus animæ Papiſticus 102

L.

Iacobi Terani Canoniſtæ lepidum commentũ 186
Iaſonis Mayni Iuriſconſulti querela de auaritia Pontificum 91
Idola Papiſtica 163
Idolatria fugienda 165.166
Idolatrici cultus in Papatu infiniti 168
cum Idolatris nullum habẽdum commercium 166
Idolorũ cultus à quibus introductus 61
Ieremiæ Prophetæ crimen ſeditionis obiectum 17
Ignatij teſtimonia aduerſus Primatum Pontificis 209
de Imaginibus & ſtatuis ſanctorum doctrina Põtificum 105
Imaginum vſus è templis ſublatus 362
Imperatoris nomen meritò præponitur nomini Pontificis 225
Incantationes fugiendæ 180
Indulgentiarũ quęſtus 90.91
Inimico capitali ſecuritatem promittenti non eſſe credendum 40
Inuocatio ad ſolum Deum dirigenda 101
de Inuocatione Patrum teſtimonia 102
de Inuocatione doctrina Pontificum 103
in Inuocatione non dubitandum de Dei erga nos voluntate 126
Ioannes Baptiſta quare digito demonſtrarit Chriſtum 155
Ioannes XXII. Pontifex dixit animam ſimul cum corpore mori 244
Ioanni Huſſo à Pontifice fides non ſeruata 41
Ioannis XXII. Pontificis immenſæ opes 92
Irenæi teſtimonia aduerſus primatum Pontificis 212
Iulius II. Pontifex plurimorum bellorũ autor 309
Iuramentum Epiſcoporum Papalium 52
Iuramentum quo doctores Theologiæ Pontifici obſtringuntur ibid.
Iuramenti vinculum haberi debet arctiſſimum 354.355
Iuramentum calumniæ exigendum ab iis qui ad iudicium de religione in Cõciliis ſunt adhibẽdi 358
Iuriſcõſultorum teſtimonia aduerſus dominatorũ Põtificis 219
Iuriſconſultorum teſtimonia de corruptiſſimis moribus Pontificum 231
Iuſtificatio non debetur meritis præcedentibus 122
Iuſtificationis vera doctrina 123
de Iuſtificatione falſa Papiſtarum doctrina 125

Iuſtificatio fidei à Concilio Tridentino impiè damnata 273.292.293
Iuſtificatio tantum fide apprehenditur 273.275
de Iuſtificatione fidei Patrũ teſtimonia 275.276.277.278
Iuſtiniani Imperatoris conſtitutio de Synodis 22
Iuſtiniani Imperatoris edictum de Conciliis 345
Iuſticiam operibus aſcribere, eſt gloriæ Dei, & meritis filij Dei derogare 293

L.

Laici in Conciliis etiam locum habere debẽt, & ius decernendi 340.347
Laico verum dicenti plus credendum quàm Concilio proferẽti mẽdaciũ 47
Laicorum etiã intereſt quid in Concilio agatur 53
Laicos etiam admittendos & audiendos eſſe in Concilio 47
Laicis etiam credendum in rebus fidei 349
Laodicena Synodus 60
Lateranenſe Concilium 61
Laurentij Vallæ declamatio aduerſus donationẽ Conſtantini 237
Leo Pontifex à Cæſare expetiuit Epiſcopos vocari ad Concilium 323
Leo X. Pontifex Romanus approbauit animæ mortalitatem 245
Leo X. Pontifex Romanus hiſtoriam Chriſti nominauit fabulam 245
Leonis X. Epitaphium 246
Leonis X. Pontificis Bulla aduerſus Status 54
Leo Imperator iniuſtè à Põtificibus damnatus 61
Leonis Imperatoris conſtitutio aduerſus Simoniacos 96
Leodienſes à Pontifice proſcripti 304
Leodienſis collegij cum Pontifice expoſtulatio 305
Lex Dei perfectiſſima eſt 130
Legem & Euãgelium Pontificij confundunt 130
Legis diuinæ ſumma 131
Legis & Euangelij diſcrimen 129
Liber Iudith 257
Liber Sapientiæ Salomonis 257
Liber Baruch 258
Libri Machabæorum 258
Liberum quid dicatur 48
Liberum arbitrium quale in renatis 121
de Libero arbitrio Papiſtarum doctrina 122
Libri ſcripti à veteribus cõtra Papatum 6.7.74
Ludouici Bauari Imperatoris cõſtitutio aduerſus Papam de poteſtate gladij 221
Ludouicus IIII. Imperator à Pontificibus excommunica-

municatus 307

M.

MAla fides ſemper po-
teſt opponi 29
Mantuani querela de Ponti-
ficum crudelitate 308
Mantuani verſus de auaritia
Romanæ Curiæ 91
Mantuani Poëtæ verſus in
Romam 235
Martiani Imperatoris con-
ſtitutio 9
Martianus Imperator co-
gnitionem controuerſia-
rum in Concilio Chalce-
donenſi ſuſcepit 345
Maximiliani I. Imperatoris
grauamina aduerſus Cu-
riam Romanam 80
Mediator inter Deū & hu-
manum genus ſolus eſt
Chriſtus 107
Mediatores plures apud Pō-
tificios 109
Medicina eſt res licita 161
de Merito paſſionis & mor-
tis Filij Dei 132
Metus quid ſecundum Bal-
dum 40
Michaël Vlcurrunus 220
Mileuitana Synodus 60
Mileuitani Concilij decre-
tum de Synodis 23
Miniſterium docendi Euan-
gelij 155
Miniſterium Euāgelij qua-
re inſtitutum 155
Miniſteriū Papiſticum qua-
le 156
Moguntina Synodus 22
Monachi & Scholaſtici do-
ctores veterum Conci-
liorum doctrinam obſcu-
rarunt 11
Monachis quando interdi-
ctus vſus coniugij 60

N.

NEſtorius damnatus 362
Nicæna Synodus 22.
30.362
Nicæna Synodus non rectè
damnauit milites 59
Nicolaus I. Pont. primò im-
petrauit ne Laici intereſ-
ſent Cōciliis Clericorum
347
Nouatiani damnati 60
Nuptiæ ſecundæ quando
prohibitæ 60

O.

OLeum quo Papiſtici Sa-
cerdotes ſolent inū-
gere morituros 161
Olei Epiſcopalis cōſecratio
168.169
Opera bona ſunt tantum te-
ſtimonia fidei 110
Operibus non poſſumus iu-
ſtificari ibid.
de Operibus doctrina Papi-
ſtica 111
Opera ante iuſtificationem
omnia ſunt peccata 272
Orandum in Eccleſia pro
ægrotis & afflictis 161
Oſius Epiſcopus Cordubē-
ſis 334
Oſij Epiſcopi Cordubenſis
factum in Synodo Syrmiē-
ſi 34

P.

Pallia Epiſcoporum maxima pecunia redimũtur à Romano Pontifice 81
Papa, vide Pontifex.
Papa, cuius partis oratiõis? 93
Papistae, vide Pontificij.
Paphnutij authoritas in Nicæno Concilio 47
Papiſtici Gnathones omnia ſuo domino conceduat 97
Paphnutij dictũm de coniugio 157
Papiſtarum doctrina nõ diſſimilis à Turcica & Iudaica 149
Pariſienſis curiæ pro libertate Eccleſię Gallicanę aduerſus Romanam curiam defenſio 85
Paſchalis II. Pontifex 303. 304.
Patrum quæ debeat eſſe autoritas 378
Patrũ quare magna debeat eſſe in Eccleſia autoritas 380
Patrũ ſcriptis quatenus fides adhibenda 380.381.382
Paulus Apoſtolus crimen ſeditionis obiectũ grauiter depellit 17
Peccata expiandi modus 148
Peccata expiandi varij modi à Papiſtis quæſtus cauſa excogitati 148.149
Peccata mortalia tribus modis expiãtur apud Papiſtas 149
Peccatorum remiſſionẽ indubitata fide debemus apprehendere 125
Peccatores ſolius Chriſti meritis & interceſſione Deo reconciliantur 138
Peccatum originis 118
Peccatum originis nõ prorſus per Baptiſmum tollitur ibid.
de Peccato originis Papiſtarum error 120
de Peccato originis Patrum teſtimonia 264
Pelagij teſtimonia aduerſus primatum Pontificis 212
Petrarchæ querela de auaritia Romanæ Curiæ 233.235
Petri Ferrarienſis Practici querela de Pontificum tyrannide 72.231.239
Petrus Apoſtolus nõ ſibi ius ſumpſit in cęteros Apoſtolos 26
Petrus Apoſtolus nõ reliquit ſucceſſoribus ſuis aurũ & argentum, quomodo hodie Pontifices faciũt 92.93
Petrus Apoſtolus nunquam habuit ius gladij 218
Philippi Regis Galliarũ reſponſum ad Pontificem de plenitudine Papali 240
Photini dogma 316
Pius IIII. Pontifex Romanus nõ vult vt de Religionis controuerſia legitimè & ordine cognoſcatur 250
Pœnitentia quid 145
de Pœnitentia varij errores in Papatu 146
Polycarpus Apoſtolorũ auditor

ditor fuit 379
Pontificiorũ calumniæ quibus grauant Status 1.2
Pontifex priuata autoritate ſibi in omnes Eccleſias & Epiſcopos ius ſumpſit 25
Põtifex nullam Iuriſdictionem habet in Status 24
Põtifex hoc tempore per leges nullo modo poteſt habere ius conuocandi Concilij 32.33
Pontifices Rom. his temporibus nunquam ſeriò liberum Concilium indixerũt 32
PontificesRomani noſtris tẽporibus non poſſunt ferre liberum Concilium ibid.
Pontifex reus eſt,& propterea Concilio nõ poteſt preeſſe 34.76.77
Pontifex in crimine hæreſis non poteſt eſſe iudex 34.76.77
Pontificum excommunicationes & fulmina aduerſus Status 42.49
Pontifex omnes ſibi obſtrictos habet iureiurãdo qui in Cõcilio ſententiam dicere debent 51
contra Pontificem non licet Epiſcopis verum dicere 52
Pontificum Romanorũ crudelitas in pios 54
Pontifex Romanus nihil in Concilio contra ſua præiudicia eſt admiſſurus 56
Pontificum acta ſæpe à ſucceſſoribus abrogata 61
Pontifex eſt idolum Clericorum 52
Pontifex quid per Cõcilium fieri cupiat 65
Pontifices Romani longo iã tempore nihil aliud egerunt,quàm vt ſuum dominatum ſtabilirent 74
Pontifex Romanus totus eſt Simoniacus 94
Pontificiorũ doctrina prorſus noua eſt, plena errorũ, impietatis,& idolatriæ 97.98
Pontificij doctores quid de ſacris Bibliis iudicent 98
Pontificij Laicos à lectione Bibliorum arcent ibid.
Pontificiorum nugæ de Cõciliis à Chriſto in Euangelio traditis 131
Pontificij crudeliter Laicis ſanguinem Domini ſubtraxerunt 153
Pontificum tyrannis Eccleſiæ grauis & intollerabilis 182
Pontificis Romani præpotens dominatus apud ſuperos & inferos 182.184
Pontifex iactat ſe in terris habere vtrũque gladium 183
Pontificis poteſtas apud inferos 183
Pontifex omniſcius ibid.
Pontifex poteſtatem habet Regalem & Imperialem 184

Pōtifex & Pontificij immunes ab omnibus oneribus ciuilibus 185
Pontificij quomodo verba Chriſti intelligant, cum dicit: Reddite Cæſari quæ ſunt Cæſaris,&c. 186
Pontifex à nemine iudicatur 187
Pontificum auaritia 188
Pontificis Romani elogia 189
Pontificis Romani præeminentia 189.204
Pontifex ex Regibus facit lecticarios ſeruos, muliones, dextratores, & pincernas ſuos 203
Pontificis reſeruata 206
Pōtifex quantam ſibi ſumat poteſtatem ibid.
Pontifex quibus verbis ſalutetur à ſuis gnathonibus 207
Pontificis primatus aduerſatur verbo Dei 209
contra Pontificis primatum Patrum teſtimonia à fol. 208. vſque ad 214
Pontificem non eſſe caput aut ſponſum Eccleſiæ 214. 215
Pontifex non habet ius vtriuſque gladij 217
Pontificum ſuperbia & dominatus omnibus temporibus prudentibus viris diſplicuit 223.241
Pontifex non habet ius trāſferendi regna & imperia 226
Pontificum imperandi libido turbauit omnem iudiciorum ordinem & diſciplinam 227
Pontifex & verbis & facto à temporalibus debet abſtinere 239
Pontificiæ poteſtatis plenitudo execrabilis 239
Pontificum potentia vnde ſic creuerit 241
Pontifex impudenter iactat ſe diuina & humana iura omnia habere in ſcrinio pectoris ſui 242
Pontifices vetera Eccleſiæ inſtituta nouis ſuis decretis euerterunt 242
Pontifices ſæpe contraria & omninò pugnantia fecerunt decreta 243
Pontifices plerunque eligūtur qui ſunt indocti 244
Pōtifex vtrum errare poſſit, & à fide Chriſtiana deficere 244
Pōtifices plerique ita viuūt, vt facilè conſtet illos non credere animæ immortalitatem 246
Pontifex an ſit ſupra Concilium & Eccleſiam 266. 267
Pontifices longo iam tempore nihil aliud egerunt, quàm vt omnes ferè populos bellis implicarent 301
Pontificū crudelitas in Hæricum

ricum IIII. Imperatorem 303
Pontificum Romanorum in Fridericos Imperatores ſcelera 306
Pontificum furor aduerſus Ludouicum IIII. Imperatorem 307
de Pontificum officio locus ex Eraſmo 309
Pontifex Status Auguſtanæ confeſſionis nō agnoſcit pro membris Eccleſiæ 311
Pontificis duo præcipua opera 335
Poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribit 29
Prælati papales Domini omnium temporalium 185
Præſcriptio non debet præualere aduerſus verbum Dei, & Eccleſiæ libertatē 28
Priuati hominis ſentētia in fidei negotio præferenda Pontificis opinioni 47
Pſalmi octaui magiſtraliſſima Pontificiorum explicatio 184
Pſalterium diuæ Virginis 104
Purgatorium papiſticū 134
Purgatorij nulla mentio fit in ſacris literis 135
contra Purgatorium Papiſticum Patrum teſtimonia 136
Purgatorium Papiſticum eſt commentum 137
de Purgatorio Canon ſynodi Tridentinæ 291
contra Purgatorium Patrum teſtimonia 291

Q.

Quadragena 159
Querelæ veterum de tyrannide & vitiis Status Eccleſiaſtici 69
Quæſtiones friuolæ olim à ſcholaſticis Theologis agitatæ 12
Quæſtiones de Filio Dei à ſcholaſticis Theologis olim agitatæ 14

R.

Reconciliatio quomodo fiat 128
Rectum eſſe quodcunque primum eſt 378
Recuſationis ſynodi Tridētinæ cauſæ
Prima 21
Secunda 35
Tertia 43
Quarta 48
Quinta 56
Sexta 68
Septima 78
Octaua 97
Nona 250
Decima 300
Vndecima 311
Duodecima 313
Refutatio calumniarū quibus Pontificij grauāt Status 5
Religionis mutatio parit offenſiones & diffidia 14
Reſeruata Pontificis 206

de Reſidentiæ decreto facto in ſynodo Tridentina 296
Romana curia maximis ſcatet vitiis 68
de Romanæ curiæ moribus & mala adminiſtratione ſemper fuerunt querelæ 74
Romana curia omnia habet venalia 78.91
Roma vnde nominata 79
Romanæ curiæ extrema auaritia ex Taxa Cameræ facilè intelligitur 79.407
Romanæ curiæ infinitæ rationes expilandi omnia regna,& prouincias 87
Romæ eſt Simoniacorum concurſus 93
Roma à Tertulliano Babylon nominata 230.305
Rudolpho Imperatori corona à Pontifice miſſa 303

S.

Sacerdotes omnes ſunt Vicarij Chriſti 27
Sacerdotum coniugium in Nicæno concilio approbatum 47
Sacerdotibus Papiſticis quid mandetur 156
Sacerdotum Papiſticorum conſecratio 156
Sacramentum cœnæ dominicæ quare inſtitutum 113
Sacramēta tantū duo à Chriſto inſtituta 140
Sacramenta ſeptem à Pontificiis numerantur 141.142
Sacramentum confirmationis 143
de Sacramentorum numero Canon Tridentinæ Synodi 293.294
Sacramenta ex opere operato conferre gratiam impiè affirmatur in Synodo Tridentino 294
in Sacramentis ſola fides requiritur 295
Sacrificia, oblationes, & interceſſiones quando in Eccleſiam ſint introductæ 59
Salis cōſecratio Papiſtica 172
Sancti non poſſunt nos Deo reconciliare 107.108
in Sanctis manet adhuc peccatum originis 118
Sardica Synodus 333
Scholaſtici doctores nihil de filio Dei docuerunt 11
Scholaſticorum Theologorum paradoxa 14
Scriptura ſacra ſola ſufficit ad veritatis inueſtigationē 58
Scripturam ſacram Pontificij dicunt eſſe ambiguam & incertam 254
Scriptura ſacra ſola norma iudicij eſſe debet de dogmatibus 377.378.379
Scriptura ſacra quare Canonica dicatur 375
de Scripturæ ſacræ ambiguitate, aut obſcuritate 374.376
Scripturæ ſacræ ſenſus quo pacto eruendus 377
Seleucienſe Concilium 59

Septena

Septena 151
Seſſionis tertiæ Cõcilij Tridentini impia decreta 252. 257. 259
Seſſionis quartæ Tridentini Concilij impia decreta 261. 266
Seſſionis quintæ Tridentini Cõcilij decreta impia 272. 273. 279. 280. 291
Seſſionis ſextæ Tridentinæ Synodi impia decreta 293
Simonia vnde nominata 94
Simonia quid ibid.
Simonia grauiſſimum crimen 94
Simoniaci ſunt præcipui heretici 94. 95. 96
Simoniaci criminis rei qui fiant 96
Sirmienſe Concilium 59
Spiritus ſancti dona 143
de Sponſalibus pugnãtia decreta Pontificum 244
Somnium Viridarij 220
Statuæ non ſunt adorandæ 104
Statuarum vſus è tẽplis ſublatus 362
Statuum præcipua poſtulatio 6
Status non fugiunt liberum Concilium 7
Status non fugiunt lucem 8
Status iam olim ſuæ doctrinæ reddiderunt rationem 7. 8
Status nullas hæreſes antea damnatas reuocarunt 9
Status non amplexi ſunt nouum doctrinæ genus 9
Status veterum Conciliorum ac Patrũ doctrinam & authoritatem in lucem reuocarunt & illuſtrarunt 10
Status nõ ſunt autores ſchiſmatum 15
Status non turbarunt publicam pacem 16
Status non fugiunt ordinariam Eccleſiæ cognitionem 18
Status non ſine cauſa diſceſſerunt à Pontifice 19
Status ſemper poſtularunt Concilium haberi in Germania 36
Status cur à Concilio excluduntur 55
Status rectè & neceſſariò diſceſſerunt à Pontificiis 167
Status iuſtiſſimas cauſas habuerũt ſuæ ſeceſſionis 147
Status neceſſariis & iuſtis de cauſis in Concilij reſtitutionem conſentire nõ potuerunt 298
Status nullo iure tenentur Pontifici honorem exhibere 334
Status propter conſcientiæ religionem veritatis cauſam deſerere non poſſunt 335
Status non detrectant legitimam ſuæ doctrinæ cognitionem 321
Studium veritatis & odium Sophiſtices 332

Superſtitioſi cultus 163.168
Synodi in populo Dei a quo conuocatæ 22
Synodi in primitiua Eccleſia ab Imperatoribus conuocatæ 21
Synodi quare olim habitæ 321
Syrmienſis Synodus 316

T.

TAxa Cameræ Papalis 79.407
Tertullianus Romã appellauit Babylonem 230
Theodoſij Imperatoris ſententia de officio boni Imperatoris 344
Toletanum Concilium 60
Toletani Concilij decretum de ſepultura mortuorum 116
Traditiones Pontificiæ 162, 163
Traditiones humanæ fruſtra ſeruantur ab hominibus 161
de Traditionibus humanis decretum Concilij Tridentini 252
Traditionibus humanis fruſtra Deus colitur 253
de Traditionibus humanis Patrum teſtimonia 254
Tranſſubſtantiatio quando inuecta in Eccleſiam 61
Tranſſubſtantiatio figmentum eſt Papiſticũ 113.114. 115
Tridentum oppidum Italiæ eſt 36
Tridentum locus ſuſpectus eſt Statibus, & incommodus Concilio 36.37.38.49
Tridentinum Concilium nõ eſt œcumenicum 43
Tridentino Concilio tãtum interfuerunt Pontificis mãcipia 48
Tridentinam Synodum non poſſe dici liberum Concilium ibid.
Tridentinum Concilium nõ eſt liberum 54
Tridentinum Concilium nõ dici poſſe Chriſtianum 56. 67
Tridentini Concilij impia decreta 250
Tridentina Synodus libros apocryphos ſtatuit habendos eſſe pro Canonicis 256.257
Tridentina Synodus decreuit cõcupiſcentiam in hominibus non eſſe peccatum 262
Tridentina Synodus magnarum calamitatum per Germaniam author fuit 310
Tridentini Concilij decreta priora abroganda, antequam in Concilio quidquam ſuſcipiatur 360
Tyrannis Pontificum Eccleſiæ grauis & intollerabilis 182

V.

VEctigalia indulgentiarum quantum Romano Pontifici quotannis attulerint

tulerint 91
Verbi diuini authoritas 57
Verbum Dei optimus dux 376
Verbum Dei eſt Lydius lapis 377
Verſiculi de Pontificis præeminentia 205.206
de Vicariis Epiſcoporum decretum Synodi Tridentinæ 268
Vitę ſanctimonia & integritas requiritur in præfectis Eccleſiæ 336
Vnctio Papiſtica 161
Vnctio Papiſtica eſt contumelioſa in meritum filij Dei ibidem
Vrbanus Pontifex Concilio ſuo bellum ſacrum excitauit 301
Vrbanus I I. Pontifex Turbanus dictus ibid.
Vultures Romæ inhiantes prædæ 235
VVormatienſis Synodus 22
Z.
ZArabellæ Cardinalis dictum de Pōtificis primatu 26.29

CATALOGVS AVTHORVM, QVI IN HOC OPERE CITANTVR.

A.

ABBAS Panormitanus 39. 47.53.62.178. 196.198.246. 318. 349
Abbas Spanheimenſis 7
Accurſius 237
AEneas Syluius 47.52.159. 237.308
AEgidius Bellamera 189
Agenda 122
Albertus Pyghius 154. 158. 160.174
Albericus de Roſate 7.72.78. 88.178.187.220
Albertus Bruni 243
Alciatus 187.238
Alexander 173.197.199.300. 359
Alexandrinus 30.197.375
Alphonſus Virneſius 91.154. 158
Alphonſus à Caſtro 154.158. 160.174
D. Ambroſius 102.105.108. 112.125.130.133.146.158. 248.277.332.336.340.342. 370
Andreas ab Exea 194
Andreas Iſernia 226
Andreas Barbatia Siculus 196.201
Andreas Tiraquellus 244
Angelus Aretinus 29
Angelus Peruſinus 359
Anshelmus Cantuarienſis 272
Antoninus 112.122.129.132. 149.174.183.194
Anthonius Sabellicus 363
Anthonius de Roſellis 7.46. 20.201
Anthonius Panormita 92
Anthonius Maria 200
Archidiaconus 242
Athanaſius 58.315
Auentinus 70. 71.230.239. 302
D. Aurel. Auguſtinus 103. 105.107.111.116.119.121.122. 124.125.127.133.136.139. 141.146.152.155.158.166. 211.214.254.264.266.276. 286.

286.292.295. 335.336.343. 344.365.366.370.371.375. 376.377
Auguſtinus de Ancona 184. 185
Auguſtinus Beroius 188. 200. 201
Aymarus Riuallius 181
Aymo Crauetta Sauilianus 30. 199.240.300.356

B.

Baldus 189.190.191.193. 195.200.206.244.299. 314.319.327.334.339
Baptiſta Mantuanus 7. 91.235, 237. 308
Baptiſta Egnatius 238
Barbatia 196.201
Bartholus 196.228.237.299
Bartholomeus Chaſſaneus 205
Bartholomeus Mirandes Hiſpan. 363
D. Baſilius 181.290.365.366
Beda 335.337
D. Bernardus 69. 92.111.122. 218.233. 267.277.287, 288. 367
Bernardus vetus gloſſator, & Canoniſta 228
Bernardinus Roſetus 112.138
Bonauentura 11.104.106.109. 112
Bonifacius de Vitalinis 179. 183.191.198.199.217
Brunus 243

C.

Caietanus 197
Calcaneus 30
Cardinalis Zarabella 26.27.28
Cardinalis de Cuſa 237
Carolus Ruinus 199
Caſparus Satzgerus 104
Cataldinus 202
Centum grauamina Imperij cõtra Papam & curiam Romanam 177
Cicero 355
Clemens 144.183.190.192.204. 377
Colloquium Ratisbonenſe 139
Compendium Theologicum 112. 137
Conradus Celtes 232
Conradus Klingius 142.154. 158.160.174
Corſetus Siculus 202.203
Conradus Brunus 9
Curtius Senior. 199
Cynus 232.242.314
D. Cyprianus 158.210.255.265. 283.357.364
D. Cyrillus 188.215.276.316

D.

Decreta & Decretales 35. 256.326.327
Decius 53.193.196.199.299. 318.352
Dominicus 352

E.

Raſmus Roterodamus 11. 74. 99.160.229.241.256. 270.272.378.309.330.369.
Euſebius Pamphili 259.343

F.

Elynus 97. 185. 194.195. 196.219.237.319
Fortunius Gartia 199

Franciſcus Petrarcha 6.233. 235.237
Franciſcus Aretinus 196.356
Franciſcus de Ripa 193
Fridericus II. Imperator 71

G.

Gabiel Biel 123
Geminianus 197
Georgius Merula de vice Comitibus 237
Gelaſius 115.154.317
Gloſſa 150.171.187.189.191. 239.243.327
Gratianus 143.212.312.331.336
D. Gregorius 26.27.213.215. 271.339
D. Gregorius Nazianzenus 285
Gregorius Heimburgenſis 7
Gulielmus Durandi 95
Gulielmus Occam 7.226
Gulielmus Lindanus 142.154. 160.174
Gondiſaluus de Villadigeo 243

H.

D. Hieronymus 26.139.154. [illegible] 267.270.277.311.392 335
Hieronymus Albanus 195.197. 367
Hilarius 99.255.286.376
Hieronymus Cagnolus 355
Hieronymus Gigas 87
Henricus Mutius 304
Helmodus Hiſtoricus ac Preſbyter ibid.
Hoſtienſis 178.198.201.206. 228
Hugo Lubecenſis 202
Hippolitus de Marſilijs 300. 360

I.

Iacobus de Terano 181
Iacobus Alman 226.267
Iacobatius Cardinalis 24.53.88. 96.97.167.317 324.326. 339.352.353.354.357.367
Iaſon 30.67.91.244
D. Ignatius 209
Ioachimus Perionius 174
D. Ioannes Chryſoſtomus 62. 99. 102.115.128.130. 137. 139.146.157.158.172.212. 276.291.337.348.368.372
Ioannes Gerſon 7.244.247. 267.349
Ioannes de Selua 177.180.244
Ioannes Picus Mirandula 7. 350.367
Ioannes Calderinus 179
Ioannes de Anania 94.201. 225
Ioannes de Turre Cremata 190. 197.198.199.201
Ioannes Andreæ 228.232.351
Ioannes de Lignano 196
Ioannes de Platea 198
Ioannes Lupi Hiſpanus 201
Ioannes Igneus 217.220.226. 228 237.242
Ioannes de Piſauro 243
Ioannes Eccius 142.160
Ioannes Gropperus 117.154
Ioannes Epiſcopus Olmucenſis 275
Ioannes Caſparus Rutlandus 154.161.174
D. Irenæus 212

Ius

Ius ciuile 180
L.
Lanfrancus 314
Laurentius Valla 7.237
Liber Conciliorum 345
Liber Ceremoniarũ Curiæ Romanæ 165.192.202.203.204. 205
Leo 96 108.243
Lucius Epiſcopus 333
Ludouicus Gomeſius 189.190. 193. 198
Ludouicus Romanus 311.312
Ludouicus IIII. Imperator 307
M.
Marcus Mantua Bonauites 199.200.361
Marſilius Patauinus 7.24. 93. 238.307.347.350.365
Martinus de Arles 175.178
Melchiades Papa 144
Michael Vlcurrunus Pompilonenſis 220.226
N.
Nicolaus Boerius 206
Nicolaus Plouius 179
Nicolaus de Lyra 348
O.
Oldradus 232
Origenes 189.255
P.
Panormitanus 47. 196. 299
Paulus à Citadinis 201
Paulus de Caſtro 359
Petrus Ferrarienſis 72.227.231. 259
Petrus de bella Pertica 237
Petrus Lombardus 104.109
Petrus Sotus 112.120.126.134. 143. 156
Petrus Crinitus 309
Petrus à Monte 339.346.350. 351
Petrus de Ancharano 324.352
Platina 160.347
Philippus Francus 179
Philippus Corneus 199.299
Polydorus Vergilius 171
Pontificale 156
Prouinciale 191
Q.
Quintilianus Mandoſius Hiſpan. 194
R.
Rationale diuinorum 160
Reſtaurus Caſtaldus 200. 204.225
Rocus Curtius 29
Rubeus Alexandrinus 30
S.
Scriptum ſcholæ Pariſienſis 6
Sigiſmundus Loſredus 193
Sigiſmundus Neapolitanus 201
Soccinus ſenior & iunior 197. 199.240.356
Socrates 157
Somnium Viridarij 220.240
Speculum aureum Papæ, eius Curiæ Prælatorum 6
Speculator 180
Stanislaus Oſius 129
Stephanus Aufrerius 241
T.
Teſtamentum vetus & nouum 3.17.20.27.101. 102. 105.107.110.114. 118. 121. 124. 127.129.133. 135.

338.145.155. 157. 230.253. 260.262.263.271.272.274. 281. 291. 329. 334. 335.338. 363.368

Tertullianus 219

Theophylactus 292

Theodoretus 343.373

Thomas Aquinas 106. 160. 191.195.197

Troylus Maluetius 183

V.

Valerius Maximus 312

Vincentius 53

Vrbanus 242

Vrbanus II. Pontif. 301

Vrſpergenſis ibid.

Z.

Zarabella 26.29

Zaſius 190.191.319

Zodericus Zamerenſis 205

FINIS.